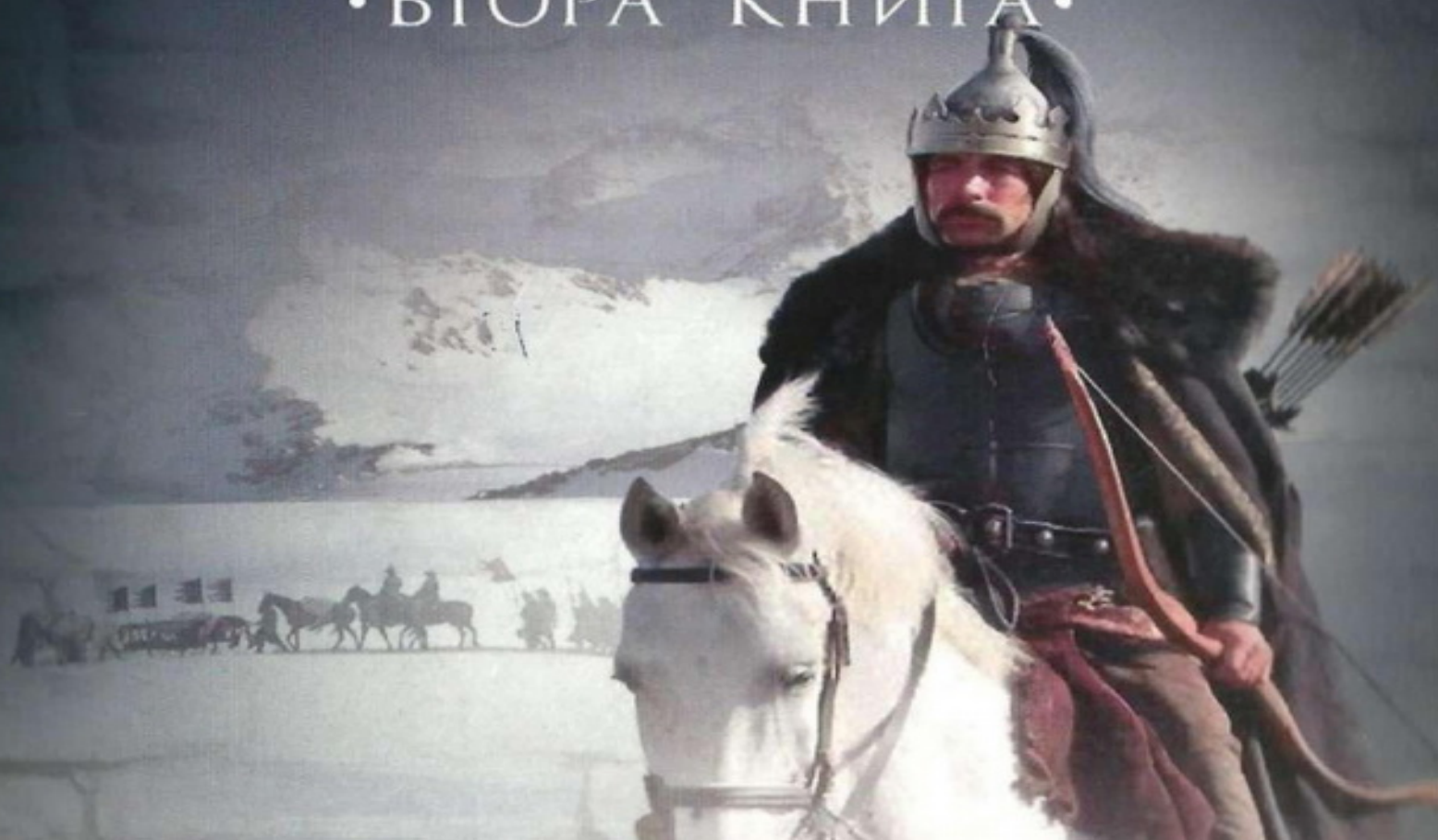

КОН ИГЪЛДЪН ЧИНГИС

• ВТОРА КНИГА •

ГОСПОДАРИ НА ЛЪКА

Малкото момче от „Степният Вълк“ се превръща във великия
завоевател, нарекъл себе си Чингис!

КОН ИГЪЛДЪН ГОСПОДАРИ НА ЛЪКА

Превод: Венцислав Божилов

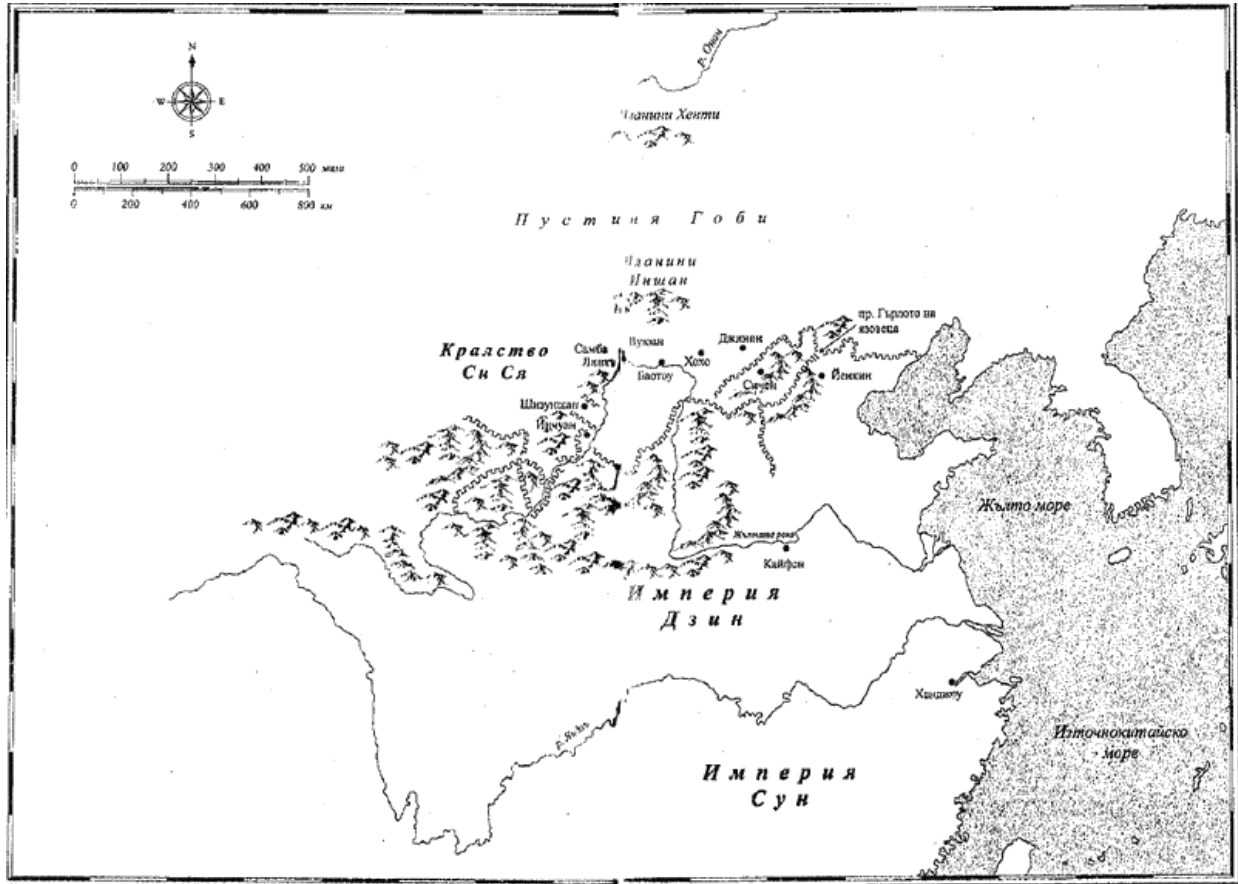
chitanka.info

Втората книга от поредицата за Чингис хан е задъхан приключенски епос, написан блестящо от Кон Игълдън, който стана известен с превърналите се в бестселър романи за Юлий Цезар.

Монголските племена отдавна са узрели за обединение и най-сетне тържествуващият Темуджин от вълците, нарекъл себе си Чингис, получава клетвите им и става техен върховен водач. Така той започва да претопява враждуващите досега племена и родове в една войска и в един народ. Но задачата, която Чингис поставя пред себе си и пред тях, е огромна. Той е твърдо решен да стигне до земите на изконния враг Дзин и да нападне противника на негова територия. Разстоянията и теренът, необятните пустини и непроходимите планини правят начинанието трудно дори за легендарните с подвижността си монголи, но най-големият проблем се оказват сложните укрепления и начинът на водене на война с градско население, с каквото номадите от степите никога не са се сблъскали.

Преодоляването на тези проблеми и задържането на племената в едно цяло в тази странна обстановка е ново и вълнуващо предизвикателство за Чингис — победоносният военачалник на хиляди воители!

На дъщеря ми Софи

ПЪРВА ЧАСТ

*Ето, иде народ откъм север, и народ голям,
и много царе се дигат от земните краища;
държат в ръце лък и копие; те са жестоки и
немилосърдни; гласът им бучи като море; носят
се на коне, наредили се като един човек, за да се
ударят с тебе, дъще вавилонска!*

Йеремия 50:41-42^[1]

ПРОЛОГ

Ханът на найманите беше стар и трепереше от брулещия вятър. Далеч долу под хълма събраната от него армия се бе изправила срещу човека, който се наричаше Чингис. Петнайсетина племена се сражаваха заедно с найманите в предпланините, а врагът връхлиташе на вълни. Ханът чуваше виковете и писъците, които се издигаха в чистия планински въздух, но беше почти сляп и не можеше да види битката.

— Кажи ми какво става — отново промърмори той на шамана си.

Кокчу още не бе посрещнал трийсетата си година и очите му бяха зорки, макар върху тях да се бяха спуснали сенките на скръбта.

— Джаджиратите хвърлиха лъковете и мечовете си, господарю. Изгубиха кураж, точно както ти каза.

— Оказват му твърде голяма чест със страха си — рече ханът и загърна мършавото си тяло в дебелия дел^[2]. — Кажи ми за моите наймани. Още ли се бият?

Кокчу мълча дълго, загледан в бушуващата маса хора и коне долу. Чингис ги бе изненадал — появи се изневиделица от степта по зазоряване, а най-добрите им съгледвачи твърдяха, че все още бил на стотици мили отгук. Удари съюза на найманите със свирепостта на свикналите да побеждават, но въпреки това те се надяваха да пречупят атаката му. Кокчу прокле наум джаджиратите. Бяха довели толкова много хора от планината, че по едно време той дори реши, че могат да победят врага. За известно време този съюз беше нещо велико, напълно немислимо само допреди няколко години. Просъществува обаче до първата атака, а после страхът го разруши и джаджиратите отстъпиха настрани.

Изруга под нос, когато видя как онези, които ханът бе посрещнал така радушно, сега се бият срещу братята си. Бяха досущ като глутница кучета и се обръщаха според това накъде духа вятърът.

— Все още се бият, господарю — най-сетне отвърна Кокчу. — Устояват на атаката и стрелите им жият безмилостно хората на Чингис.

Ханът на найманите скръсти кокалестите си ръце. Пръстите му бяха побелели.

— Това е добре, Кокчу, но трябва да слеза долу при тях, да им вдъхна кураж.

Шаманът обърна трескавия си поглед към мъжа, на когото бе служил през целия си зрял живот.

— Сториш ли го, ще умреш, господарю. Видях го. Дружинниците ти ще защитават този хълм дори и от душите на мъртвите.

Скри срама си. Ханът му се доверяваше, но докато първите редици на найманите рухваха, Кокчу виждаше, че собствената му смърт лети към него с пеещите стрели. Искаше му се бързо да се махне от това място.

Ханът въздъхна.

— Ти ми служи добре, Кокчу. Благодарен съм ти. Кажи ми отново какво виждаш.

Кокчу пое бърза глътка въздух и отговори:

— И братята на Чингис се включиха в битката. Единият води атаката срещу фланга на нашите бойци. Прониква дълбоко в редиците им...

Млъкна и прехапа устна. Бръмчейки като муха, една стрела полетя срещу тях и се заби чак до перата на няколко стъпки от мястото, където бяха приклекли.

— Трябва да се качим по-високо, господарю — рече той и се изправи, без да откъсва поглед от касапницата долу.

Старият хан също стана, подпомаган от двама бойци. Те бяха наблюдавали с ледени физиономии избиването на приятели и братя, но обърнаха гръб на битката, за да помогнат на стареца да се изкачи.

— Отвърнахме ли на удара, Кокчу? — попита той с треперещ глас. Кокчу се обърна и трепна от видяното. Долу стрелите висяха във въздуха, сякаш в мас. Атаката бе разделила найманите на две. Бронята, която Чингис бе копираше от Дзин, беше по-добра от доспехите от варена кожа на найманите. Всеки боец бе защитен от стотици железни пластини, пришити към дебело платно, под което носеше копринена туника. Бронята не можеше да спре силен пряк удар, но коприната често улавяше върха на стрелата. Бойците на Чингис устояваха на стрелите. Конската опашка на мерките бе стъпкана и те захвърлиха оръжията и коленичиха, като тежко си поемаха дъх. Единствено ойратите и найманите продължаваха да се сражават яростно, макар да знаеха, че няма да издържат още дълго. Големият съюз беше сключен,

за да се противопостави на един-единствен враг, и краят му щеше да убие всяка надежда за свобода. Кокчу се намръщи, замислен за бъдещето си.

— Хората се бият с гордост, господарю. Няма да побегнат, не и докато ги гледаш.

Той видя как стотина от воините на Чингис стигат подножието на хълма и се втурват срещу редиците на дружинниците. На тази височина вятърът беше леден и пронизващ и Кокчу бе завладян от отчаяние и гняв. Беше стигнал твърде далеч, за да падне на някакъв сух хълм, обърнат към студеното слънце в небето. Всички тайни, които беше научил от баща си, и дори повече, можеха да бъдат попилени от удар на меч или стрела. За миг изпита омраза към стария хан, който бе опитал да се съпротивлява на новата сила в степите. Беше се провалил и това го правеше глупак, независимо колко силен беше изглеждал навремето. Кокчу мислено наруга лошия късмет, който продължаваше да го следва.

Ханът на найманите се задъха и махна уморено на хората, които го поддържаха.

— Трябва да си почина — рече той и поклати глава.

— Господарю, те са прекалено близо — отвърна Кокчу. Дружинниците не обърнаха внимание на шамана и помогнаха на хана да се отпусне на един затревен участък.

— Значи сме изгубили? — попита ханът. — Как иначе кучетата на Чингис ще стигнат хълма, освен през мъртвите наймани?

Кокчу не погледна дружинниците в очите. Те знаеха истината не по-зле от него, но никой не искаше да изрече думите и да убие последната надежда на стареца. Долу в ниското земята беше покрита с редици от мъртъвци като кървав надпис в тревата. Ойратите се сражаваха храбро и умело, но в крайна сметка бяха прекършени. Армията на Чингис се движеше плавно, като се възползваше и от най-малката слабост в противниковите редици. Кокчу виждаше как групи от десетки и стотици воини препускат през бойното поле, а командирите им се съобщаваха помежду си със зашеметяваща бързина. Единствено огромната храброст на найманските бойци удържаше бурята, но само тя не беше достатъчна. За миг у Кокчу блесна искрица надежда, когато бойците отново си възвърнаха подножието на хълма. Но те бяха малко на брой, изтощени и бяха пометени при следващата стремителна атака.

— Дружинниците ти все още са готови да умрат за теб, господарю — промърмори Кокчу. Това беше всичко, което можеше да каже. Останалата част от могъщата и страховита до вчера войска бе разбита. Чуваха се виковете на умиращите.

Ханът кимна и затвори очи.

— Мислех, че можем да победим — едва чуто прошепна той. — Ако всичко е свършено, кажи на синовете ми да сложат оръжие. Не искам да умират напразно.

Синовете на хана бяха убити още когато войската на Чингис налетя срещу тях. Щом чуха заповедта, двамата дружинници впериха погледи в Кокчу, като прикриваха мъката и гнева си. По-възрастният изтегли меч си и провери острието му. Вените на лицето и врата му се виждаха ясно като деликатни нишки под кожата.

— Ще отнеса думата ти на твоите синове, господарю, ако ме пуснеш да отида.

Ханът вдигна глава.

— Кажи им да живеят, Мурах. За да видят накъде води всички ни този Чингис.

В очите на Мурах се появиха сълзи и той гневно ги изтри, докато се обръщаше към другия дружинник. Държеше се така, сякаш Кокчу не съществуваше.

— Защиатавай хана, сине — тихо рече той. По-младият мъж сведе глава и Мурах постави ръка на рамото му и се наведе напред. За миг челата им се докоснаха. Без да поглежда към шамана, който ги беше довел на хълма, Мурах заслиза надолу по склона.

Ханът въздъхна. Умът му явно бе замъглен.

— Кажи им да пуснат завоевателя да мине — прошепна той. Кокчу гледаше капката пот, която се спусна по носа на стареца и увисна на върха му. — Може би ще прояви милост към синовете ми, след като убие мен.

Кокчу видя как Мурах стига до последната групичка защитници далеч долу. В неговото присъствие те се поокопитиха — изтощени и разбити мъже, които въпреки това вдигнаха глави и се опитаха да не показват страха си. Кокчу ги чу да си викат за сбогом един на друг, докато тръгнаха с лека стъпка към врага.

Сред масата воители в подножието на хълма се появи самият Чингис. Доспехите му бяха изпръскани с кръв. Кокчу усети погледа му

върху себе си. Потръпна и пръстите му докоснаха дръжката на кинжала. Дали Чингис щеше да пощади шаман, прерязал гърлото на собствения си хан? Старецът седеше с наведена глава, оголил болезнено тънкия си врат. Може би това убийство щеше да осигури живот на Кокчу. Точно в този момент той отчаяно се боеше от смъртта.

Чингис дълго се вира нагоре, без да помръдне, и накрая ръката на шамана се отпусна. Не познаваше този студен воин, появил се от нищото заедно с изгряващото слънце. Кокчу седна до хана и видя как умират последните наймани. Припяваше старо защитно заклинание, научено от баща му, чиято цел беше да привлече врага на своя страна. Бързото повтаряне на думите като че ли освобождаваше напрежението у стария хан.

Мурах беше най-големият воин на найманите и все още не се бе сражавал през този ден. Втурна се с крясък към редиците на Чингис, без да помисли за защита. Последните оцелели наймани подеха вика му и изтощението им мигом изчезна. Стрелите им покосиха вражеските бойци, но те наскачаха бързо и отвърнаха на стрелбата, като се зъбеха злобно. Докато Мурах убиваше първия, дузина други се нахвърлиха от всички страни върху него и ребрата му почервеняха от техните удари.

Кокчу продължаваше да припява и очите му се разшириха, когато Чингис наду рог и хората му отстъпиха назад от задъханите наймански бойци.

Мурах беше все още жив, макар и зашеметен. Кокчу виждаше, че Чингис му вика нещо, но не можеше да чуе думите. Мурах тръсна глава, изплю кървава хрчка на земята и отново вдигна меча си. Само шепа наймани все още стояха на крака, но всички бяха ранени — кръвта се стичаше по краката им. Те също вдигнаха оръжията си, като се олюляваха.

— Вие се бихте добре — извика Чингис. — Предайте се и ще ви приветствам при огъня си. Ще ви почета.

Мурах му се ухили, оголвайки червените си зъби.

— Плюя на вълчата почит — рече той.

Чингис постоя неподвижен на понито си, най-сетне сви рамене и отново махна с ръка. Редицата се хвърли напред и пресата на блъскащите и ръгащи мъже смаза Мурах и останалите.

Горе на хълма Кокчу се изправи на крака. Припяването замря в гърлото му, когато Чингис слезе от коня и започна да се изкачва. Битката беше приключила. Мъртвите бяха стотици, но хиляди други се бяха предали. Кокчу не го беше грижа какво се е случило с тях.

— Идва — тихо рече той и се втрени надолу. Стомахът му се свиваше, а мускулите на краката му потрепераха като кон, мъчещ се да се освободи от досадните мухи. Мъжът, който бе обединил племената от равнините под знамето си, се изкачваше с безизразно лице. Кокчу видя, че бронята му е здравата очукана и доста от пластините едва висят на конците си. Битката бе свирепа, но Чингис се изкачваше със затворена уста, сякаш изобщо не изпитваше напрежение.

— Синовецете ми оцеляха ли? — изтръгна се от унеса си ханът, протегна ръка и се вкопчи в ръкава на Кокчу.

— Не — отвърна шаманът с внезапна горчивина. Ръката се отпусна и старецът замря. После млечнобелите му очи отново се вдигнаха и Кокчу видя в тях някогашната сила.

— Тогава нека този Чингис дойде — рече ханът. — Какво значение има сега?

Кокчу не отговори, неспособен да откъсне поглед от изкачващия се по склона воин. Студеният вятър духаше във врата му и той изведнъж осъзна, че го усеща приятен като никога досега. Беше виждал изправени пред смъртта мъже; беше им отслужвал най-тъмните ритуали, изпровождайки духовете им. Видя как собствената му смърт приближава със спокойната стъпка на този мъж и за миг едва не си плю на петите. Не храбростта го накара да остане на мястото си. Той беше човек на словото и заклинанията и найманите се бояха от него дори повече, отколкото от баща му. Бягството означаваше неминуема смърт в приближаващата зима. Чу тихото съскане, когато синът на Мурах изтегли меч си, но този звук не го успокои. Спокойната походка на разрушителя будеше страхопочитание. Войските не го бяха спрели. Старият хан вдигна глава, доловил неговото приближаване така, както слепите му очи успяваха да открият слънцето.

Чингис стигна до тримата мъже и спря, без да ги изпуска от поглед. Беше висок, кожата му лъщеше от мазнина и здраве. Очите му бяха жълти като на вълк и Кокчу не видя милост в тях. Докато шаманът

стоеше като замръзнал, Чингис изтегли меча си, все още покрит със засъхваща кръв. Синът на Мурах направи крачка напред, за да застане между хановете. Чингис го погледна с искрица раздразнение и младежът настръхна.

— Момче, ако ти се живее, слез долу — каза Чингис. — Днес видях достатъчно мъже да умират.

Младият воин поклати безмълвно глава и Чингис въздъхна. С рязък удар избви меча на дружинника настрани, замахна с другата си ръка и заби кинжал в гърлото му. Животът напусна сина на Мурах и той падна с разперени ръце към Чингис. Онзи изсумтя, пое тежестта му и го отхвърли настрани. Тялото безжизнено се затъркаля надолу по склона.

Чингис спокойно избърса кинжала и го прибра в канията на кръста си. Изведнъж изтощението му пролича.

— Щях да почета найманите, ако се бяхте присъединили към мен — рече той.

Старият хан се взираше в него с пустите си очи.

— Чу моя отговор — с твърд глас отвърна той. — А сега ме прати при синовете ми.

Чингис кимна. Мечът му се спусна забавено надолу, отдели главата на хана от раменете и тя се затъркаля надолу по хълма. Тялото почти не трепна от удара, само леко се наклони на една страна. Кокчу чу как кръвта плисна по камъните и цялото му същество закрепва за живот. Пребледня, когато Чингис се обърна към него, а от устата му изригна отчаян порой думи:

— Не бива да проливаш кръвта на шаман, господарю. Не бива. Аз съм човек със сила и разбирам силата. Удариш ли ме, ще видиш, че кожата ми е желязо. Остави ме да ти служа. Позволи ми да провъзглася победата ти.

— Колко добре си служил на хана на найманите, щом си го довел тук да умре? — отвърна Чингис.

— Нима не го отведох далеч от битката? Видях идването ти в сънищата си, господарю. Подготвих ти пътя, доколкото можех. Нима не си бъдещето на племената? Моят глас е гласът на духовете. Аз стоя във вода, докато ти стоиш на земя и небе. Нека ти служа.

Чингис се поколеба; мечът му беше абсолютно неподвижен. Мъжът пред него бе облечен в тъмнокафяв дел върху мърлява туника и гамаши. Дрехата бе украсена с избродирани шарки, но пурпурните

спирали и фигури бяха почернели от калта и мръсотията. Ботушите му бяха завързани с въже и изглеждаха така, сякаш собственикът им вече нямаше нужда от тях.

И въпреки това в начина, по който горяха очите на тъмното му лице, имаше нещо. Чингис си спомни как Елук беше убил шамана на баща му. Може би участта на Елук е била решена в онзи кървав ден преди толкова много години. Кокчу го гледаше и очакваше удара, който ще сложи край на живота му.

— Не ми трябва още един разказвач — рече Чингис. — Вече имам трима, които твърдят, че говорят с духовете.

Кокчу улови любопитството в погледа му и не се поколеба нито за миг:

— Те са като деца, господарю. Дай да ти покажа. — Без да очаква отговор, той бръкна в дела си и извади тънко стоманено острие с непохватно закрепена рогова дръжка. Усети, че Чингис приготвя меча си, и със затворени очи вдигна ръка, за да спре удара.

С разкъсващо усилие на волята шаманът прогони студените тръпки от кожата си и ледения страх, който гризеше стомаха му. Замърмори думите, набити в главата му от неговия баща, и усети, че спокойствието на транс настъпва по-рязко и бързо, отколкото беше очаквал. Духовете наистина бяха с него, ласките им забавиха ударите на сърцето му. За миг той се превърна в страничен наблюдател.

Чингис се опули, щом острието на кинжала докосна предлакътницата и проникна в плътта. Шаманът не показва никакъв признак на болка, докато металът минаваше през него. Чингис гледаше като омагьосан как върхът се показва от другата страна. Беше черен. Кокчу примигна бавно, почти мързеливо и издърпа острието обратно.

Когато извади кинжала, той погледна младия хан в очите. Те бяха приковани в раната. Кокчу пое дълбоко дъх и усети, че трансът се задълбочава, докато студът не скова всичките му крайници.

— Има ли кръв, господарю? — шепнешком попита той, макар да знаеше отговора.

Чингис се намръщи. Не беше прибрал меча си, но пристъпи напред и прокара грубия си палец по овалната рана в ръката на Кокчу.

— Никаква. Полезно умение — неохотно призна той. — Може ли да се научи?

Кокчу се усмихна, вече не усещаше страх.

— Духовете няма да дойдат при онзи, когото не са избрали, господарю.

Чингис кимна и отстъпи назад. Дори на студения вятър шаманът вонеше като дърт козел, а и ханът не знаеше какво да мисли за странната рана, която не кървеше.

Изсумтя, прокара пръсти по меча си и го прибра в ножницата.

— Давам ти една година живот, шамане. Достатъчно, за да докажеш, че те бива.

Кокчу падна на колене и се поклони толкова ниско, че лицето му докосна земята.

— Ти си великият хан, както предрекох — каза той. Сълзите превръщаха прахта по бузите му в кал. Тогава усети как студът на шепнещите духове го напуска. Дръпна ръкава си напред, за да скрие бързо растящото кърваво петно.

— Да, аз съм — отвърна Чингис и погледна надолу към войската, която очакваше завръщането му. — Светът ще чуе името ми.

Когато заговори отново, гласът му бе толкова тих, че Кокчу трябваше да напрегне слух, за да го чуе.

— Не е време за смърт, шамане. Ние сме един народ и вече няма да има битки помежду ни. Ще призова всички. Градове ще падат в ръцете ни, нови земи ще очакват да ги завладеем. Жени ще плачат, а аз ще ги слушам с наслада. — Погледна надолу към просналия се на земята Кокчу и се намръщи. — Ти ще живееш, шамане. Казах. А сега стани и слез с мен.

Долу Чингис кимна на братята си Хаджиун и Хазар. И двамата бяха придобили авторитет през годините, откакто започнаха да обединяват племената, но все още бяха млади и Хаджиун се усмихна на брат си, който приближаваше към тях.

— Кой е този? — попита Хазар, като оглеждаше Кокчу в дрипавия му дел.

— Шаманът на найманите — отвърна Чингис.

Друг мъж приближи понито си и слезе от коня, без да изпуска от поглед Кокчу. Навремето Арслан беше ковач на найманите и Кокчу го разпозна. Спомни си, че той беше убиец, принуден да напусне племето.

Нищо чудно, че човек като него бе намерил място сред най-доверените хора на Чингис.

— Помня те — каза Арслан. — Значи баща ти е умрял?

— Преди години, клетвопрестъпнико — отговори жегнатиот от тона му Кокчу. Едва сега осъзна, че е изгубил авторитета, който си бе изградил с толкова мъка сред найманите. Малцина от племето можеха да го гледат, без да свеждат очи от страх, че ще ги обвини в невярност и ще се изправят пред кинжалите и огньовете му. Кокчу срещна погледа на предателя, без да трепне. Щяха да научат кой е той.

Чингис наблюдаваше напрежението между двамата с нотка на веселие.

— Недей обижда, шамане. Особено първия воин, който се яви под знамето ми. Вече няма наймани, няма връзки с едно или друго племе. Всички станаха мои.

— Съзрях го във виденията си — незабавно отвърна Кокчу. — Ти си благословен от духовете.

При тези думи лицето на Чингис се стегна.

— Това беше груба благословия. Войската около теб беше спечелена със сила и умения. Ако душите на нашите бащи са ни помагали, явно са били твърде неуловими, за да ги забележа.

Кокчу примигна. Ханът на найманите беше вярващ и можеше да се води лесно. А ето че този тук не беше толкова открит за неговото въздействие. Въпреки това шаманът усещаше сладостта на въздуха в дробовете си. Беше жив, а само преди час не можеше и да помисли за такова нещо.

Чингис остави Кокчу и се обърна към братята си:

— Погрижи се новите да положат клетва към мен довечера по залез-слънце — каза той на Хазар. — Пръсни ги сред останалите, за да се почувстват като част от нас, а не като победени врагове. Внимавай. Не мога непрекъснато да се озъртам за ножове зад гърба ми.

Хазар сведе глава, обърна се и закрачи между воините към мястото, където все още коленичеха победените.

Кокчу видя, че Чингис и по-малкият му брат Хаджиун си размениха усмивки. Двамата явно бяха приятели. Шаманът вече започваше да се учи. Дори най-малката подробност можеше да се окаже полезна през идните години.

— Разбихме съюза, Хаджиун. Нали ти казах, че ще успеем? — рече Чингис и потупа брат си по гърба. — Бронирани те коне дойдоха точно навреме.

— Както си ме учил — отвърна Хаджиун, приемайки съвсем спокойно похвалата.

— С новите попълнения тази войска ще завладее степите — усмихна се Чингис. — Най-сетне дойде време да начертаем пътя.

Замисли се за момент.

— Прати конници във всички посоки, Хаджиун. Да не пропуснат нито едно скитащо семейство, нито едно малко племе. Кажим следващата пролет да се съберат при черната планина край река Онон. Равнината там е голяма, ще побере всички. Ще се съберем и ще потеглим оттам.

— Какво да бъде посланието им? — попита Хаджиун.

— Да дойдат при мен — тихо рече той. — Нека им кажат, че Чингис ги вика на сбор. Че вече никой не ще може да се изправи срещу нас. Че могат да ме последват или да прекарат последните си дни в очакване да видят воините ми на хоризонта. Това да им кажат.

Огледа се със задоволство. През изминалите седем години бе събрал над десет хиляди мъже. С оцелелите от победените племена броят им почти се удвояваше. В степите вече не беше останал никой, който да оспори първенството му. Погледна на изток към изгряващото слънце и си представи тлъстите и богати градове на Дзин.

— Хиляди поколения са ни държали разделени, Хаджиун. Торможеха ни, докато не ни превърнаха в подивели кучета. Това вече е минало. Аз отново обединих народа и сега те ще треперят. Ще се погрижа за това.

---

[1] Библия, 1991 г., издание на Св. Синод. — Б.р. ↑

[2] Монголска връхна дреха с дълги ръкави. — Б.р. ↑

1.

В летния сумрак лагерът на монголите се простираше на мили във всяка посока, но въпреки това огромният сбор изглеждаше съвсем малък на фона на равнината в сянката на черната планина. Докъдето стигаше поглед, се виждаха гери^[1], между които горяха хиляди огньове. Отвъд тях стадата понита, кози, овце и якове пасяха тревата, утолявайки непрестанния си глад. Всяка заран ги подкарваха към реката и пасищата, а после ги връщаха обратно при герите. Макар Чингис да гарантираше мира, напрежението и подозренията растяха с всеки ден. Досега никой не беше виждал толкова народ на едно място и човек лесно можеше да се почувства притиснат от множеството. Разменяха се въображаеми и истински обиди и всеки усещаше напрежението от живота редом с толкова много непознати воители. Вечер между младите ставаха множество боеве въпреки изричната забрана. Всяка сутрин намираха по един-два трупа на хора, опитали се да решат някоя стара свада. Докато очакваха да чуят защо са били събрани толкова далеч от земите им, племената мърмореха.

В центъра на войската от шатри и каруци се издигаше герът на самия Чингис. Друг като него степите не бяха виждали досега. Висок колкото останалите и наполовина отгоре, този гер бе два пъти поширок и изграден от по-здрави материали в сравнение с другите. Конструкцията му се бе оказала твърде тежка, за да се разглоби с лекота, и беше натоварена на голяма каруца, теглена от осем вола. Вечер стотици воители се стичаха при нея просто за да проверят чутото лично и да се чудят.

Вътре герът се осветяваше от лампи с овча лой, които хвърляха топла светлина върху обитателите и изпълваха въздуха с тежка миризма. Стените бяха покрити с копринени бойни знамена, но Чингис се отнасяше с презрение към демонстрирането на богатство и бе седнал на груба дървена скамейка. Братята му се бяха излегнали върху купчина седла и конски чулове, пиеха и разговаряха помежду си.

Пред Чингис седеше нервен млад воин, все още потен от дългото яздене, което го бе довело сред това множество. Мъжете около хана

сякаш не му обръщаха внимание, но пратеникът ясно си даваше сметка, че ръцете им никога не се отдалечават от оръжията. Не изглеждаха напрегнати или разтревожени от присъствието му и затова той реши, че може би ръцете им винаги се намираха в близост до нещо остро. Хората му бяха взели решение и той се надяваше, че по-старите ханове знаят какво правят.

— Ако си свършил с чая, ще те изслушам — каза Чингис.

Пратеникът кимна и остави плитката чаша на пода пред себе си. Преглътна за последен път, затвори очи и изрецитира:

— Това са думите на Барчук, хан на уйгурите.

Разговорите и смехът около тях стихнаха. Вече всички слушаха. Пратеникът се изнерви още повече.

— С радост научих за твоята слава, господарю мой Чингис хан. Вече се уморихме да чакаме хората ни да се опознаят помежду си и да се надигнат. Слънцето изгря. Реката се освободи от леда. Ти си гурханът — онзи, който ще поведе всички ни. Ще ти посветя цялата своя сила и знания.

Пратеникът млъкна и избърса потта от челото си. Когато отвори очи, видя, че Чингис го гледа въпросително и стомахът му се стегна от страх.

— Думите са чудесни, но къде са уйгурите? — рече Чингис. — Имаха цяла година, за да стигнат до това място. Ако трябва аз да ги доведа... — Заплахата увисна във въздуха.

Пратеникът заговори бързо:

— Господарю, само изработването на каруците ни отне месеци. Пет големи храма трябваше да бъдат разглобени камък по камък, като всеки бе номериран така, че да може да бъде поставен обратно на мястото му. Свитъците ни заемат дузина каруци и не могат да се придвижват бързо.

— Значи можете да пишете? — попита с интерес Чингис и се наведе напред.

Пратеникът кимна без следа от горделивост.

— Вече от много години, господарю. Събираме писанията на западните народи всеки път, когато ни позволят да ги изтъргуваме от тях. Ханът ни е много образован и дори е копирал работи на Дзин и Си Ся.

— Значи ще ми се наложи да посрещам учени и учители тук? Със свитъците ли ще се сражавате?

Пратеникът се изчерви, а мъжете в гера се позасмяха.

— Имаме и четири хиляди воители, господарю. Те ще последват Барчук, където и да ги поведе.

— Ще последват мен или ще останат мърша в тревата — отвърна Чингис. За миг пратеникът просто се взираше в него, после сведе очи към полирания дървен под и замълча.

Чингис потисна раздражението си.

— Не каза кога ще пристигнат тези уйгурски учени — рече той.

— Трябва да са само на дни зад мен, господарю. Тръгнах преди три луни, а те бяха почти готови да потеглят. Не може да се забавят много, стига да имаш търпение.

— Четири хиляди бойци съм готов да чакам — тихо и замислено рече Чингис. — Познаваш ли писмеността на Дзин?

— Аз лично не, господарю. Ханът чете думите им.

— А свитъците казват ли как се превзема каменен град?

Пратеникът се поколеба, когато усети събудения интерес на хората около себе си.

— Не съм чувал нищо такова, господарю. Дзин пишат за философия, словата на Буда, Конфуций и Лао Дзъ. Не става дума за война, или ако става, не ни позволяват да видим тези писания.

— Значи не ми вършат работа — рязко рече Чингис. — Нахрани се и внимавай да не предизвикаш побой с перченето си. Ще съдя уйгурите, когато се дотърят.

Пратеникът се поклони ниско преди да излезе от гера и въздъхна с облекчение веднага щом се озова извън димната атмосфера. Отново се запита дали ханът му разбира какво е обещал. Уйгурите вече не бяха господари на себе си.

Огледа се. Лагерът беше огромен, светлинките му примигваха на мили от тук. По заповед на човека, с когото се беше срещнал преди малко, цялото това множество щеше да потегли нанякъде. Може би ханът на уйгурите не бе имал друг избор.

Хулун потопи кърпата си в една кофа с вода и я постави на челото на сина си. Темуге винаги е бил по-слаб от братята си, а на

всичкото отгоре и боледуваше по-често от Хазар, Хаджиун или от самия Темуджин. Усмихна се кисело при мисълта, че вече трябваше да нарича сина си Чингис. Това означаваше океан, беше прекрасна дума, изкривена отвъд обичайното си значение от огромната му амбиция. За двадесет и шестте си години той не бе виждал морето. Естествено, същото се отнасяше и за самата нея.

Темуге се размърда в съня си и трепна, когато тя натисна стомаха му с пръсти.

— Успокой се. Ще изляза за мъничко — обади се Бьорте.

Хулун хвърли студен поглед към жената, която Темуджин беше взел за съпруга. Бьорте му бе родила четирима чудесни синове и известно време Хулун си мислеше, че двете могат да бъдат като сестри или най-малкото приятелки. Навремето младата жена беше пълна с живот и енергия, но събитията я бяха променили някъде дълбоко, където не можеше да се надникне. Хулун знаеше как Темуджин гледа на най-голямото им момче. Той не си играеше с малкия Джучи и напълно го пренебрегваше. Бьорте се бореше срещу съмнението, но то се бе настанило помежду им като железен клин, забит в твърдо дърво. Не ѝ помогна и фактът, че трите други момчета бяха наследили жълтите му очи. Очите на Джучи бяха тъмнокафяви, почти черни — като косата му на слаба светлина. Темуджин си умираше за другите, а Джучи тичаше при майка си, неспособен да разбере хладината в погледа на баща си, когато той се обръщаше към него. Хулун видя как младата жена хвърля поглед към входа на гера. Несъмнено мислеше за децата си.

— Слугите ще ги сложат да си легнат — сгълча я тя. — Ще ми трябва помощта ти, ако Темуге се събуди.

Докато говореше, пръстите ѝ се плъзнаха към тъмната бучка под кожата на корема му, само на няколко пръста над черните косъмчета на слабините. Беше виждала нещо подобно и преди, когато мъже вдигаха тежести, които не бяха по силите им. Болката беше парализираща, но повечето се възстановяваха. Темуге обаче нямаше този късмет — а и никога не го беше имал. Откакто бе възмъжал, сега приличаше най-малко на боец. Докато спеше, лицето му беше нежно като на поет и това бе една от причините да го обича толкова много. Може би защото баща му щеше да се радва на мъжествеността на другите, тя винаги бе изпитвала особена нежност към Темуге. Той не беше коравосърдечен,

макар да бе преживял същите несгоди като братята си. Въздъхна тихичко и усети погледа на Бюрте в сумрака.

— Може и да се оправи — обади се тя.

Хулун трепна. Синът ѝ се изприщваше от слънцето и рядко можеха да го видят с оръжие, по-опасно от нож за ядене. Не беше имала нищо против, когато той започна да учи историите на племената и да ги запомня с такава бързина, че изумяваше всички. В края на краищата, не всеки можеше да бъде умел с оръжията и конете. Знаеше, че Темуге ненавижда презрителните подигравки, с които посрещаша заниманията му, макар че малцина дръзваха да рискуват Чингис да чуе присмеха им. Темуге отказваше да говори за обидите и това само по себе си беше някаква форма на храброст. На никого от синовете ѝ не липсваше дух.

Двете жени се обърнаха към малката врата, когато тя се отвори. Хулун се намръщи, щом видя Кокчу, който влезе и сведе глава. Пламенните му очи се стрелнаха към отпуснатата фигура на сина ѝ и Хулун се насили да не покаже неприязънта си, която сама не разбираше. У шамана имаше нещо, което я караше да се изправя на нокти и да пренебрегва посланията му. За момент се понадигна, раздвоена между негодуванието и умората.

— Не съм те викала — студено рече тя.

Кокчу сякаш не усети тона ѝ.

— Пратих един роб да измоли да ми отделиш малко време, майко на ханове. Може би още не е пристигнал. Целият лагер говори за болестта на сина ти.

Докато се обръщаше отново към Темуге, Хулун усети върху себе си погледа на шамана, който все още очакваше да бъде поздравен. Той винаги гледаше така, сякаш през очите му надничаше и някой друг. Хулун бе свидетел как успя да се вреди сред приближените на Чингис и не го хареса. Воините воняха на овчи барабонки, лой и пот, но това беше миризмата на здрави мъже. А около Кокчу се носеше зловоние на гнило месо, макар тя да не беше сигурна дали то идеше от дрехите или от тялото му.

Посрещнат с мълчание, той трябваше да напусне гера или да рискува Хулун да извика стражата. Вместо това заговори нагло, сигурен, че няма да бъде отпратен:

— Имам лечителски умения, позволи ми да го прегледам.

Хулун се помъчи да скрие отвращението си. Шаманът на олхунутите беше припявал над Темуге, но без резултат.

— Добре дошъл в дома ми, Кокчу — рече най-сетне тя. Видя как той леко се отпуска и не можа да се отърси от усещането, че е прекалено близо до нещо неприятно. — Синът ми спи. Болката е много силна, когато е буден, така че искам да си почива.

Кокчу прекоси малкия гер и клекна до жените. И двете неволно се отдръпнаха от него.

— Мисля, че се нуждае повече от лечение, отколкото от почивка. — Шаманът впери поглед в Темуге и се наведе над него, за да подуши дъха му. Хулун трепна от състрадание, когато Кокчу посегна към голия корем на сина ѝ и опипа района около бучката, но не го спря. Темуге изстена в съня си и Хулун затаи дъх.

След малко Кокчу кимна сякаш на себе си.

— Трябва да се подготвиш, стара майко. Този ще умре.

Ръката на Хулун рязко полетя напред и се вкопчи в тънката китка на шамана. Силата ѝ го изненада.

— Изметнала му се е жила, шамане. Виждала съм такова нещо много пъти. Виждала съм го дори у понитата и козите и те винаги оживяват.

Кокчу се освободи от треперещата хватка. Със задоволство видя страха в очите ѝ. Благодарение на него той можеше да притежава тялото и духа ѝ. Ако Хулун беше някоя млада найманска майка, Кокчу би могъл да поиска сексуални услуги в замяна за лечението на сина ѝ, но в този нов лагер трябваше да впечатли великия хан. Отговори ѝ с безизразно лице:

— Виждаш ли колко тъмна е бучката? Такъв израстък не може да се изреже. Ако беше на кожата, щях да го изгоря, но това е забило нокти в стомаха и дробовете му. Яде го непрекъснато и няма да се задоволи, докато той не умре.

— Грещиш — рязко отвърна Хулун, но в очите ѝ се появиха сълзи.

Кокчу сведе поглед, за да скрие тържествуващия му блясък.

— Искане ми се да беше така, стара майко. Виждам съм такива неща и преди. Те имат огромен апетит. Това ще продължи да го яде, докато и двамата не свършат.

За да подсили думите си, той стисна подутината. Темуге трепна и се събуди с рязко поемане на въздух.

— Кой си ти? — задъхано попита той Кокчу. Помъчи се да седне, но извика от болка и се отпусна назад в тясното легло. Ръцете му дръпнаха завивката, за да прикрият голотата му, а бузите му пламнаха от изпитателния поглед на Кокчу.

— Той е шаман, Темуге. Ще ти помогне да се почувстваш добре — отвърна Хулун.

Темуге плувна в пот и тя пак му сложи кърпата. Не след дълго дишането му стана равно и той отново потъна в уморен сън. Напрежението на Хулун донякъде отслабна, но ужасът, който Кокчу донесе в дома ѝ, си оставаше все същият.

— Щом е безнадеждно, защо още си тук? — рече тя. — Има и други мъже и жени, които се нуждаят от уменията ти.

Не можеше да скрие горчилката в гласа си и нямаше представа, че вътрешно Кокчу ликува.

— Два пъти през живота си съм се борил с това, което сега яде сина ти. Ритуалът е мрачен и опасен и за този, който го изпълнява, и за болния. Казвам ти го не за да те отчайвам, а за да не сглумиш да храниш прекалено големи надежди. Приеми, че е умрял. А ако успееш да си го върнеш обратно, ще познаеш радостта.

Побиха я ледени тръпки, когато погледна в очите на шамана. Осъзна, че от него се носеше миризма на кръв, макар по кожата му да не се виждаше нито капка. При мисълта, че този човек ще докосва чудесния ѝ син, тя стисна юмруци, но той вече я беше изплашил с приказките си за смърт и Хулун бе безпомощна пред него.

— Какво трябва да сторя? — прошепна тя.

Той остана напълно неподвижен, докато размишляваше.

— Ще е нужна цялата ми сила, за да призова духовете при сина ти. Ще ми трябва една коза, която да поеме бучката, и втора, която да го пречисти с кръв. Имам необходимите билки, дано съм достатъчно силен.

— А ако се провалиш? — неочаквано попита Бьорте.

Кокчу пое дълбоко въздух и го изпусна през полуотворените си устни.

— Ако силата ми ме остави, докато съм в началото на припяването, ще оцелея. Ако стигна последния етап и духовете ме

грабнат, ще ме видите откъснат от тялото ми. Ще живея известно време, но без душата си ще бъда празна обвивка. Това не е шега работа, стара майко.

Хулун отново го загледа с подозрение. Изглеждаше толкова убедителен, но бързите му очи винаги бяха нащрек за това как се приемат думите му.

— Доведи две кози, Бьорте. Да видим какво може да направи.

Навън беше тъмно и докато Бьорте търсеше животните, Кокчу избърса с кърпата гърдите и корема на Темуге. Когато пръстите му притиснаха устата на младежа, той се събуди с блеснали от ужас очи.

— Лежи и не мърдай, момче. Ще ти помогна, стига да имам сила — каза му Кокчу. Не се обърна, когато замъкнаха до него блеещите кози. Цялото му внимание бе насочено към младежа.

Ритуално бавно Кокчу извади четири пиринчени купи от дрехата си и ги постави на пода. Изсипа сив прах във всяка и запали лоена свещ от печката. Не след дълго сивкавите, извиващи се като змии струйки задушлив дим изпълниха гера. Кокчу дишаше дълбоко, изпълваше дробовете си с него. Хулун се закашля и се изчерви. Димът я замайваше, но не можеше да остави сина си сам с човек, на когото нямаше доверие.

Кокчу шепнешком започна да припява на най-древния, почти забравен език на народа им. Хулун се изненада, когато го чу. Звучите събудиха спомени за лечителите и шаманите от младостта ѝ. Те донесоха мрачни спомени и за Бьорте. Тя бе слушала как мъжът ѝ повтаря старите думи в далечната нощ, когато колеше нейните похитители и пъхаше парчета от обгорените им сърца в устата ѝ. В този език нямаше дума за добрина и любов. Бьорте слушаше, а струйките дим попиваха в нея и правеха кожата ѝ безчувствена. Потокът от думи я заля с порой жестоки картини и тя се задави.

— Не мърдай, жено — изръмжа ѝ Кокчу с безумно отворени очи. — Мълчи, духовете идват.

Припяването продължи с нова хипнотизираща сила, той повтаряше фразите отново и отново с все по-висок и напрегнат глас. Първата коза изблея отчаяно, когато той я довлече над Темуге, втренчен в ужасените очи на младежа. С ножа си преряза гърлото на животното и го държа, докато кръвта му се изливаше върху сина на

Хулун. Темуге извика от внезапната топлина, но Хулун докосна устните му и той притихна.

Кокчу остави все още конвулсивно риташката коза да падне. Припяването стана по-бързо, той затвори очи и посегна към корема на Темуге. За негова изненада младежът остана безмълвен и Кокчу стисна бучката силно, за да го накара да извика. Кръвта скри рязкото движение, с което той освободи оплетената жила и я натика обратно зад стената от мускули. Неговият баща му беше показал ритуала с истински тумор. Кокчу бе гледал как старият припява, а мъжете и жените пицяха. Понякога той крещеше в отворените им усти и пръскаше слюнка в гърлата им. Обезсилваше ги до такава степен, че те напълно се изгубваха, обезумяваха и започваха да *вярват*. А противните отоци се свиваха и изчезваха след този взрив на агония и вяра. Ако човек се отдаде изцяло на шамана, понякога духовете го възнаграждаваха.

Беше безчестно да използва занаята за заблуда на младеж с изсипан корем, но наградата му щеше да бъде огромна. Темуге беше брат на хана, а такъв човек винаги е ценен съюзник. Кокчу си спомни предупрежденията на баща си за шаманите, които злоупотребяват с духовете и прибягват до лъжи и трикове. Старият така и не разбра властта и опиянението от нея. Духовете се събираха около вярата като мухи на мърша. Нямаше нищо лошо в това тя да се възроди в лагера на хана. Така и неговият авторитет щеше да нарасне.

Кокчу дишаше тежко, припяваше, очите му се завъртяха навътре и той заби ръката си дълбоко в корема на Темуге. С ликуващ вик направи рязко въртеливо движение и извади парченце от черния дроб на ярето, което бе успял да скрие в ръкава си. То затрептя в дланта му като живо и Бюрте и Хулун се отдръпнаха рязко назад.

Кокчу продължи да припява, докато придърпа втората коза. Тя също се съпротивляваше, но той бръкна насила между жълтите ѝ зъби, които се впиха в кокалчетата му. Напъха противното месо в гърлото ѝ и на животното не му остана нищо друго освен да го погълне със спазми. Когато видя, че гърлото се движи, шаманът го натисна силно и избута парчето в стомаха, преди козата да го повърне.

— Не ѝ позволявай да се доближава до други животни, за да не го разпространи и то да се върне отново в сина ти — задъхано рече той. От носа му капеха капки пот. — Най-добре е да я изгориш на

пепел. Месото ѝ не бива да се яде, тъй като израстъкът е в него. Погрижи се за това. Няма да имам сили да повтора ритуала.

Отпусна се, сякаш изгубил съзнание, макар че продължаваше да диша тежко като куче под палещите лъчи на слънцето.

— Болката изчезна — чу се учуденият глас на Темуге. — Не съвсем, но изобщо не може да се сравнява с преди.

Кокчу усети, че Хулун се навежда над сина си и го чу как изохка, когато тя докосна мястото, където жилата бе притискала коремния мускул.

— Кожата е цяла — каза Темуге. Кокчу долови изумлението в гласа му и използва момента да отвори очи и да седне. Все още гледаше замаяно и присвиваше очи през гъстия дим.

Дългите му пръсти затърсиха в джобовете на дела и измъкнаха плитка от конски косъм, покрита с петна стара кръв.

— Благословена е — рече им той. — Ще я привързва над раната, за да не може нищо да влезе през нея.

Никой не проговори. Той откъсна мърлява ивица от дела си и накара Темуге да седне. Тихо припяваше, докато привързваше плитката върху корема на младежа намотка след намотка, докато не я скри напълно. Стегна превръзката и отстъпи доволен, че жилата няма да изскочи отново и да съсипе целия му труд.

— Да не се маха до следващата луна — уморено рече той. — Нека си падне сама и може би израстъкът ще си намери друг дом. — Затвори очи, сякаш бе напълно изтощен. — А сега трябва да спя цялата нощ и през по-голямата част от деня. Изгорете козата, преди да е разпространила заразата. Тя ще умре след няколко часа.

Знаеше, че ще стане точно така — беше намазал парчето дроб с отрова, достатъчна да убие зрял мъж. Никакви подозрително здрави животни нямаше да развалят ефекта от представлението му.

— Благодаря ти за стореното — каза Хулун. — Не разбирам...

Кокчу се усмихна уморено.

— Трябваше да уча двайсет години, за да започна да упражнявам майсторството си, стара майко. Не си мисли, че можеш да го разбереш за една-единствена вечер. Синът ти ще се излекува, сякаш израстъкът никога не го е мъчил.

Замисли се за момент. Не познаваше жената, но тя несъмнено щеше да разкаже за случилото се на Чингис. За да се подсигури за

всеки случай, заговори отново:

— Трябва да ви помоля да не разказвате на никого за това какво сте видели. Все още има племена, които убиват тези, които упражняват старата магия. Струва им се прекалено опасна. — Той сви рамене. — Може и да са прави.

Беше сигурен, че мълвата ще плъзне из лагера, преди да е настъпило утрото. Винаги се намираше някой, който да иска муска против болест или проклятие за неприятел. Щяха да оставят мляко и месо в гера му, а с влиянието идваха уважението и страхът. Копнееше да се страхуват от него, защото тогава щяха да бъдат готови да му дадат всичко, което поиска. Какво значение има, че този път не беше спасил живот? Вярата щеше да е налице, когато нечий друг живот бъде в ръцете му. Кокчу бе хвърлил камъка в реката и вълничките щяха да стигнат далеч.

Чингис и военачалниците му бяха сами в големия гер, когато луната се издигна над събралото се множество. Денят бе натоварен за всички, но не можеха да заспят, докато той оставаше буден, макар това да означаваше прозевки и зачервени очи утре. Самият Чингис изглеждаше толкова свеж, колкото и сутринта, когато беше посрещнал двеста мъже и жени от едно тюркско племе, пристигнали от толкова далеч на северозапад, че едва им разбираха няколко думи. Но въпреки всичко бяха дошли.

— Всеки ден идват все повече, а до края на лятото остават две луни — каза Чингис и гордо огледа мъжете, които бяха с него още от първите дни. Петдесетгодишният Арслан вече остаряваше след годините непрестанни войни. Той и синът му Джелме бяха дошли при Чингис още когато той нямаше нищо друго освен съобразителността и тримата си братя. И двамата му бяха напълно верни през тежките години и благодарение на него се бяха замогнали, имаха жени и богатство. Чингис кимна на ковача, който бе станал негов военачалник. Със задоволство видя, че гърбът на мъжа е изправен както винаги.

Темуге не присъстваше на събранията им дори когато се чувстваше добре. Единствено той от братята не показваше влечение към тактиката. Чингис го обичаше, но не можеше да го остави да

командва други хора. Усети, че мислите му са се зареяли, и тръсна глава. И той бе уморен, макар че не си позволяваше да го показва.

— Някои от новите племена дори не са чували за Дзин — каза Хаджиун. — Тези, дето пристигнаха сутринта, са облечени в дрехи, каквито никога не съм виждал. Те не са монголи като нас.

— Може би — отговори Чингис. — Но искам да се чувстват добре дошли тук. И преди да ги съдим, нека се докажат в битка. Те не са татари, нито кръвни врагове на някого от нас. Поне няма да ми се налага да уреждам свадите им от поколения. Ще ни бъдат от полза.

Той отпи глътка от грубата си глинена чаша и премлясна от горчивия черен айраг.

— Внимавайте в лагера, братя. Те са дошли, защото иначе щяхме да ги унищожим. Все още ни нямат вяра. Мнозина от тях знаят само името ми и нищо друго.

— Имам свои хора при всеки огън — рече Хаджиун. — Винаги ще се намери някой, който да търси лична изгода при такъв сбор. В момента сигурно на хиляда други места говорят за нас. Дори прошепнатото ще бъде чуто. Ще знам всичко, ако се наложи да действам.

Чингис кимна. Гордееше се с брат си. Хаджиун израсна здрав мъж с невероятно широки рамене от упражненията с лъка. Помежду им имаше връзка, каквато Чингис не можеше да има с никого друго, дори с Хазар.

— Въпреки това гърбът ме сърби, когато вървя из лагера. Още чакаме и те вече губят търпение, но ще идват и други, така че не мога да потегля сега. Дори и само уйгурите са ни ценни. Тези, които вече са тук, може да ни подложат на изпитание, така че бъдете нащрек и се погрижете нито една обида да не остане ненаказана. Ще се доверя на вашата преценка дори да хвърлите дузина глави в краката ми.

Военачалниците се спогледаха със сериозни лица. След всеки доведен от тях човек от голямата степ бяха дошли още двама. Но те нямаха преимуществото на най-силните ханове, които знаеха точно на каква подкрепа разчитат. Всеки пристигнал в сянката на черната планина виждаше само едно цялостно множество и не се замисляше, че то се състои от стотици различни фракции, които се следяха с взаимно подозрение.

Накрая Чингис се прозя.

— Поспете малко, братя — уморено рече той. — Наближава утрото и стадата трябва да се преместят на нови пасища.

— Ще ида да видя Темуге, преди да си легна — каза Хаджиун. Чингис въздъхна.

— Да се надяваме, че бащата-небе ще се погрижи за него. Не мога да изгубя единствения си здравомислещ брат.

Хаджиун изсумтя, отвори малката врата и отвън нахлу свеж въздух. Когато всички си тръгнаха, Чингис се изправи и с рязко движение на ръцете разкърши схванатия си врат. Герът на семейството му беше наблизо, но синовете му сигурно вече спяха. За пореден път щеше да се катурне под одеялата, без близките му да разберат, че се е прибрал.

---

[1] Монголската дума за юрта. — Б.р. ↑

2.

Чингис хвърли неспокоен поглед към малкия си брат. Темуге цяла сутрин бе разказвал на кого ли не как Кокчу го е изцелил. Въпреки големите си размери, лагерът беше тясно място за новините и те се разпространяваха бързо. По обед щяха да ги узнаят и току-що пристигналите скиталци от степите.

— Откъде си сигурен, че *не е* било изметната жила? — попита Чингис и го изгледа. Темуге изглеждаше малко по-висок от обичайното в семейния гер, лицето му грееше от вълнение и още нещо. Щом споменеше името на Кокчу, гласът му се снишаваше почти до шепот. Чингис откри, че това го дразни.

— Видях го да измъква онова нещо от мен, братко! Гърчеше се в ръката му и едва не повърнах, като го съзрях. Щом се махна, болката изчезна с него. — Темуге докосна мястото и трепна.

— Явно не е изчезнала напълно — отбеляза Чингис.

Темуге сви рамене. Мястото над и под превръзката беше синкавожълто, макар че започваше да избледнява.

— Преди направо ме ядеше жив. А сега е само като натъртено.

— И казваш, че няма разрез — със съмнение рече Чингис.

Темуге поклати глава. Вълнението му се върна. Беше проучил мястото с пръсти в тъмното преди зазоряване. Под стегнатата превръзка напипа цепка в мускула, която все още беше невероятно чувствителна. Сигурен беше, че именно оттам бе изтръгнат израстъкът.

— Има сила, братко. Не е като другите шарлатани, които сме виждали досега. Вярвам на очите си. Нали знаеш, те не лъжат.

Чингис кимна.

— Ще го наградя с кобили, овце и нови дрехи. Може и с нов нож и обувки. Не мога да позволя човекът, спасил брат ми, да изглежда като просяк.

Темуге трепна, внезапно сполетян от съмнение.

— Той не иска за станалото да се разчува, Чингис. Наградиш ли го, всички ще научат какво е сторил.

— Всички вече са научили — отвърна Чингис. — Хаджиун ми разказа призори, а го чух от още трима души, преди да дойда тук. В този лагер няма тайни, много добре го знаеш.

Темуге кимна замислено.

— Значи няма да има нищо против, а и да има, ще прости.

Поколеба се, преди да продължи. Погледът на брат му го караше да се чувства неспокоен.

— С твое позволение ще започна да уча от него. Мисля, че ще ме вземе за ученик, а и никога не съм имал такова желание да знам... — Млъкна, когато видя Чингис да се мръщи.

— Надявах се, че ще се върнеш към задълженията си с воините, Темуге. Не искаш ли да яздиш с мен?

Темуге се изчерви и заби поглед в земята.

— И двамата знаем много добре, че никога няма да стана велик военачалник. А дори и да се случи, мъжете винаги ще знаят, че съм се издигнал заради произхода си, а не заради уменията. Нека се уча от този Кокчу. Не мисля, че ще откаже.

Чингис стоеше напълно неподвижно и мислеше. Темуге неведнъж беше ставал за смях сред племената. Беше окаян стрелец, не успя да си спечели уважение и с меча. Той все трепереше и лицето му бе сковано от страх, който Чингис не можеше да отрече. Темуге не се вписваше в племената и неведнъж Чингис му бе пожелавал да си намери нещо, което му се удава. Въпреки това не му се искаше да го пусне така лесно. Хора като Кокчу стояха настрани от племената. От тях определено се страхуваха и това беше добре, но те не бяха част от семейството. Не ги посрещаха добре, не ги поздравяваха като стари приятели.

Чингис поклати леко глава. Темуге също винаги е бил отстранен, като наблюдател. Може пък това да му е било отредено.

— При условие, че ще се упражняваш с меча и лъка по два часа на ден. Дай ми дума и ще потвърдя избора ти.

Темуге кимна и се усмихна срамежливо.

— Обещавам. Може пък да ти бъда по-полезен като шаман, отколкото като воин.

Погледът на Чингис стана леден.

— Ти си оставаш воин, Темуге, макар това никога да не ти се е удавало с лекота. Научи каквото искаш от онзи човек, но в сърцето си

не забравяй, че си мой брат и син на баща ни.

Темуге почувства как сълзите напират в очите му и наведе глава, преди брат му да ги види и да се засрами от него.

— Не го забравям — рече той.

— Тогава кажи на новия си учител да дойде при мен и да си получи наградата. Ще го прегърна пред военачалниците си и ще им покажа, че той е ценен за мен. Сянката ми ще се погрижи с двама ви да се отнасят любезно в лагера.

Темуге се поклони ниско, обърна се и Чингис остана сам с мрачните си мисли. Беше се надявал, че Темуге ще се стегне и ще язди с братята му. Все още не беше срещал шаман, който да му хареса, а Кокчу притежаваше цялата арогантност на своя вид. Въздъхна. Може би поведението му си имаше основания. Изцеляването беше необичайно, но той не беше забравил и как Кокчу прекара острието през собствената си плът, без да пусне и капка кръв. Спомни си слуховете, че в Дзин се занимават с магии. Може би щеше да му е от полза да разполага с хора, които не им отстъпват. Отново въздъхна. Никога не бе предполагал, че собственият му брат ще се озове сред тази пасмина.

Хазар вървеше из лагера и се наслаждаваше на шума и суетнята. Навсякъде изникваха нови гери и Чингис бе заповядал на всяка пресечка да се изкопаят дълбоки отходни ями. При толкова много мъже, жени и деца на едно място всеки ден възникваха нови проблеми за решаване и Хазар не проявяваше интерес към подробностите. Хаджиун като че ли се радваше на предизвикателствата и беше организирал група от петдесет силни мъже да изкопаят ямите и да помагат за издигането на герите. Хазар видя двама от тях да строят навес, за да опазят от дъжда новите снопове брезови стрели. Много воители си правеха собствени стрели, но Хаджиун бе поръчал огромен брой за цялата войска и във всеки гер, покрай който минаваше Хазар, жени и деца работеха с пера, върви и лепило и събираха стрелите на снопове по петдесет, за да бъдат отнесени под навеса. Ковачниците на племената бълваха искри цяла нощ, за да изработят върховете, а всяка сутрин на стрелбищата се носеха нови лъкове за проба.

Огромният лагер кипеше от живот и Хазар изпита радост при вида на трудолюбивия народ. В далечината се чу писък на новородено и той се усмихна. Краката му се движеха по пътеки в тревата, отъпкани до самата глина. Опита се да си представи каква ли огромна плетеница от форми ще представлява лагерът, когато се махнат оттук.

Беше отпуснат и отначало не забеляза суматохата на пресечката отпред. Седем мъже в гневна купчина се мъчеха да съборят на земята непокорен жребец. Хазар поспря да погледа как скопяват животното и трепна, когато удар с копито улучи един от мъжете и го просна сгърчен на земята. Понито беше младо и много силно. Бореше се с хората и напъваше с огромна сила въжетата, с които го бяха уловили. Успееха ли да го повалят, щяха да спънат краката му и да го обезсилят за ножа. Мъжете сякаш не знаеха какво правят, Хазар поклати развеселено глава и тръгна да ги подмине.

Докато заобикаляше ритащото добиче, то се изправи на задните си крака и повлече един от мъжете. Изпръхтя свирепо, отдръпна се назад към Хазар, настъпи го и той изкрещя от болка. Най-близкият от мъжете реагира на звука, като му зашлеви плесница с опакото на дланта си, за да го накара да се махне от пътя им.

Хазар реагира с ярост, съответстваща на яростта на завързания кон, и отговори на удара. Мъжът залитна зашеметен, а останалите пуснаха въжетата. В очите им се четеше заплаха. Понито се възползва от неочакваната свобода и препусна през лагера с ниско приведена глава. Жребците около тях зацвилиха в отговор на призивите му и Хазар се оказа изправен пред разлютените мъже. Стоеше пред тях, без да се бои — знаеше, че ще разпознаят доспехите му.

— Вие сте войела — рече той в опит да намали напрежението. — Ще се погрижа конят ви да бъде уловен и върнат.

Те се спогледаха мълчаливо. Приличаха си и Хазар изведнъж осъзна, че са синове на хана на войела. Баща им беше пристигнал само преди няколко дни с петстотин воители и техните семейства. Носеше му се славата, че се пали лесно и е много докачлив на тема засегнатата чест. Явно синовете му са се метнали на баща си, помисли си Хазар, докато те се събираха около него.

За момент си помисли, че ще го оставят да си иде без бой, но удареният не беше на себе си от ярост и именно той се натискаше най-

много, окуражен от присъствието на братята си. На мястото, където го беше ударил Хазар, вече се виждаше мораво петно.

— Кой ти даде право да се месиш? — озъби се един от другите. Вече го бяха наобиколили плътно и Хазар усети, че суетнята в лагера наоколо е притихнала. Много семейства наблюдаваха разправията и му прималя при мисълта, че не може да отстъпи, без да посрами Чингис и дори да изложи на риск властта му в лагера.

— Просто се опитвах да мина — рече той през зъби и се приготви за това, което предстоеше. — Ако онова добиче брат ти не ме беше ударил, вече щяхте да сте свалили понито на земята. Следващия път гледайте най-напред да спънете неговите крака.

Един от най-едрите плю на земята в краката му и Хазар стисна юмруци, но изведнъж се разнесе нечий нов глас.

— Какво става тук?

Резултатът бе незабавен — всички замръзнаха. Хазар погледна към по-възрастния мъж, който имаше същите черти като тях. Това можеше да бъде единствено ханът на войела и на Хазар не му оставаше друго, освен да сведе глава. Все още не се беше стигнало до вадене на оръжие и той предпочете да не обижда единствения човек, който би могъл да укроти младежите.

— Ти си братът на онзи, който се нарича Чингис — каза ханът. — Но все пак това е лагерът на войела. Защо си дошъл тук да дразниш синовете ми и да пречиш на работата им?

Хазар пламна от раздразнение. Хаджиун несъмнено вече бе информиран за сблъсъка и идваше със свои хора насам, но не му се искаше да отговаря. Ханът определено се наслаждаваше на ситуацията и Хазар не се съмняваше, че е наблюдавал всичко от самото начало. Овладея се и заговори бавно и ясно:

— Ударих този, който ме удари пръв. Няма причина днес да се пролива кръв.

Устните на хана се изкривиха в презрителна усмивка. На мига можеше да извика стотина бойци, а синовете му бяха готови да научат на смиреност нахалника, който стоеше така наперено пред него.

— Трябваше да очаквам такъв отговор. Честта не може да се потъпква, когато не ни е удобна. Тази част от лагера е земя на войела. Ти навлизаш в нашата територия.

Хазар го погледна със студената физиономия на воин, за да скрие раздразнението си.

— Повелята на брат ми беше ясна — рече той. — Всички племена могат да използват земята в този лагер. Това не е територия на войела.

Щом чуха това, синовете на хана замърмориха. Дори самият хан като че ли се вцепени.

— Казвам, че съм на своя земя и не виждам никого от моя ранг, който да се противопостави на думата ми. А ти се криеш в сянката на брат си.

Хазар бавно пое дъх. Ако се позовеше на закрилата на Чингис, инцидентът щеше да приключи. Ханът на войела не беше чак такъв глупак да предизвика брат му в лагера при цялата огромна войска наоколо. В същото време обаче човекът го гледаше като готова за удар змия и Хазар се запита дали срещата с братята и дивия жребец всъщност беше случайна. Винаги се намираха желаещи да изпитат тези, от които се очакваше да ги поведат на война. Тръсна глава, за да прогони тези мисли. Политиката и маневрирането бяха по сърце на Хаджиун; той самият нямаше вкус към подобни неща, нито пък искаше да позира пред хана и синовете му.

— Няма да пролея кръв тук — започна той и видя тържеството в очите на хана, — но не ми е нужна сянката на брат ми.

И стовари юмрук в брадата на най-близкия от братята, като го просна в несвяст на земята. Другите изреваха и се нахвърлиха едновременно върху него. Ударите заваляха по главата и раменете му, той отстъпи назад — намери опора за краката си, удари здравата едно лице и усети как чупи нечий нос. Хазар обичаше да се бие като всеки мъж, израснал сред братя, но шансовете му не бяха особено големи. Едва не падна, когато получи удар в главата и още няколко в бронята. Поне тялото му беше защитено и докато беше на крака, можеше да избягва юмруците им и да удря на свой ред при всяка удобна възможност.

Докато мислеше за всичко това, един от противниците му го хвана през кръста и го събори на земята. Хазар изрита силно, чу вик и покри главата си, за да се защити от ритниците им. Къде се бавеше Хаджиун, духовете да го вземат? Усети, че от носа му се стича кръв и устните му започват да се подуват. Главата му бучеше от един ритник в

дясното ухо. Още няколко такива и щеше да си остане осакатен завинаги.

Усети тежестта на един от тях, който се мъчеше да дръпне ръцете от лицето му. Хазар надникна през пролуката, издебна удобен момент и заби палец в окото на нападателя. То като че ли хлътна навътре; надяваше се, че го е ослепил. Ханският син се изтъркаля с крясък настрани и ако не друго, ритниците се засилиха.

Някъде наблизко се разнесе болезнен вик, за момент Хазар бе оставен на мира и се помъчи да се изправи на крака. Някакъв непознат беше скочил срещу братята; беше съборил единия на земята и ритна здравата друг в коляното. Новодошлият беше почти момче, но нанасяше ударите с цялата си тежест. Хазар му се усмихна със сцепените си устни, но бе прекалено замаян, за да може да се надигне.

— Престанете! — заповяда нечий глас и за миг Хазар изпита надежда, но бързо осъзна, че Темуге не е пристигнал с дузина мъже да му помогне. По-малкият му брат се беше втурнал право в мелето и изблъска един от противниците настрани.

— Извикай Хаджиун — изкрещя със свито сърце Хазар. Темуге само щеше да си изяде боя и тогава вече щеше да се стигне до кръвопролитие. Чингис можеше да приеме един от братята му да се сбие, но двама щяха да бъдат прекалено сериозна лична атака срещу семейството, за да бъде подмината просто така. Ханът на войела като че ли не си даваше сметка за опасността и Хазар го чу да се смее, когато един от синовете му заби юмрук в лицето на Темуге и го свали на колене. Младият непознат беше изгубил предимството на изненадата и сега понасяше порой ритници и удари. Синовете се смееха. Те насочиха усилията си към двамата новодошли и Хазар изпадна в ярост, щом чу Темуге да вика от болка и унижение, докато се мъчеше да избегне ритниците и да се изправи на крака.

Тогава се чу друг звук — серия резки удари, от които синовете нададоха викове и отскочиха назад. Хазар продължаваше да защитава главата си на земята, когато чу резкия яростен глас на Хаджиун. Беше довел хора със себе си и Хазар бе чул ударите от техните тояги.

— Стани, ако можеш, братко. Кажи ми кого искаш да видиш мъртъв — рязко каза Хаджиун. Хазар свали ръцете си, изплю червена храчка на тревата и се изправи на крака. Лицето му беше покрито със

синини и кръв и ханът на войела се вцепени при вида му; веселието му бързо изчезна.

— Беше лична разправия — бързо рече той, а Хаджиун го изгледа кръвнишки. — Брат ти не отпрати официално предизвикателство.

Хаджиун погледна към Хазар, който сви рамене и трепна, когато раненото му тяло запротестира от движението.

Темуге също бе на крака, блед като мляко. Очите му бяха студени, а срамът го беше разгневил повече от всеки друг път. Третият мъж се изправи мъчително и Хазар му кимна в знак на благодарност. Той също беше здравата поочукан, но заразително се ухили с опрени в коленете ръце, като дишаше тежко.

— Внимавайте — промърмори едва чуто Хаджиун на братята си. Беше довел само дузина от работниците си, толкова бе успял да събере, когато чу за побоя. Те нямаше да издържат дълго срещу въоръжените мъже от войела. Тълпата наблюдаваше напрегнато сцената и ханът възвърна донякъде самочувствието си.

— Честта беше удовлетворена — обяви той. — Помежду ни няма вражда.

Обърна се към Хазар, за да види как приема думите му. Но той стоеше и се усмихваше криво. Беше чул решително приближаващите стъпки. Всички наоколо се вцепениха, щом чуха дрънченето на доспехи и видяха воините. Това можеше да бъде единствено Чингис.

— Няма вражда ли? — изсъска Хаджиун на хана. — Не ти решаващ това, войела.

Всички погледи се обърнаха към приближаващия Чингис. Той идваше с Арслан и още петима мъже, облечени от глава до пети в броня. Всички държаха извадени мечове и синовете на хана се спогледаха тревожно — едва сега си дадоха сметка какво са направили. Бяха решили да пробват единия от братята на Чингис. Тази част мина идеално. Но появата на самия Чингис ги вкара в дълбокото и сега те не знаеха какъв ще бъде изходът от това положение.

Чингис огледа сцената с безизразно лице. Погледът му се спря върху Темуге и за момент жълтите му очи се присвиха при вида на треперещите ръце на малкия му брат. Ханът на войела заговори пръв:

— Всичко е уредено, господарю — рече той. — Нищо особено, сбиване заради един кон. — Той преглътна на сухо. — Не е нужно да

си вадиш заключения от това.

Чингис не му обърна внимание.

— Хаджиун?

Хаджиун овладя гнева си и отговори със спокоен глас:

— Не знам как е започнало. Хазар може да разкаже най-добре.

Хазар трепна, когато чу името си. Внимателно подбра думите си под изпитателния поглед на Чингис. Целият лагер щеше да научи това и той не искаше да се оплаква като някакво дете на баща си. Защото от него се очакваше да води хората.

— Аз лично съм удовлетворен, братко — рече през зъби. — Ако се наложи да обсъждам допълнително случката с тези хора, ще го направя друг ден.

— Няма да го направиш — рязко отвърна Чингис, който беше разбрал заплахата не по-зле от синовете на хана. — Забранил съм.

Хазар сведе глава.

— Както кажеш, господарю — отвърна той.

Чингис погледна към Темуге и видя срама от побоя пред очите на всички, съчетан с бурната ярост, която бе изненадала Хазар и Хаджиун.

— И ти си натъртен, Темуге. Не мога да повярвам, че си участвал в това.

— Опита се да го спре — отвърна Хаджиун. — Свалиха го на колене и...

— Стига! — извика Темуге. — След време ще върна всеки удар.

Целият пламнал, той сякаш всеки момент щеше да избухне в сълзи като малко дете. Чингис се втренчи в него и внезапно собственият му гняв се отприщи. Изсумтя, поклати глава и тръгна сред братята. Един от тях беше твърде бавен и Чингис го блъсна с рамо, сякаш без да забележи. Ханът вдигна умолително ръце, но Чингис сграбчи дела му и го дръпна напред. Когато изтегли меча си, воините на войела сториха същото с рязък звук на метал.

— Стойте! — изрева им Чингис с глас, познат от стотици битки. Но те не обърнаха внимание на заповедта му и докато приближаваха, Чингис дръпна хана нагоре като мармот. С две бързи замахания прокара острието на меча си през бедрата на мъжа, прерязвайки мускулите.

— Щом сте накарали брат ми да коленичи, войела, ти вече никога няма да станеш — рече той.

Ханът ревеше с пълно гърло, а кръвта се лееше по краката му. Падна. Преди воините да стигнат до него, Чингис вдигна поглед към тях.

— Броя до три и ако остане изваден меч, нито един мъж, жена или дете от войела няма да преживее тази нощ.

Командирите се поколебаха и вдигнаха ръце, за да спрат останалите. Чингис стоеше пред тях без никаква следа от страх, а ханът в краката му се свлече, стенойки, на една страна. Синовете му стояха, смразени от ужасната гледка. С усилие на волята ханът направи знак, който командирите му предпочетоха да изтълкуват като съгласие. Прибраха мечовете си и воините последваха примера им с широко отворени очи. Чингис кимна.

— Когато тръгнем, вие ще бъдете охрана на брат ми — рече той. — Съгласен ли си да ги приемеш?

Хазар промърмори утвърдително. Подутото му лице беше напълно безизразно.

— Значи всичко е приключило. Няма кръвна вражда и е раздадено правосъдие.

Чингис се спогледа с братята си и те тръгнаха с него обратно към големия гер и задачите за деня. Хазар плесна дружески ръката на младия мъж, който му беше помогнал, и го взе с тях, за да не го пребият отново.

— Този ми се притече на помощ — каза Хазар, докато вървяха. — Не знае що е страх, братко.

Само с един бърз поглед към младежа Чингис разбра, че той притежава особена гордост.

— Как се казваш? — грубо попита, все още бесен от случилото се.

— Субодай от урианхаите, господарю.

— Потърси ме, когато ти потрябват добър кон и доспехи — рече Чингис. Субодай грейна и доволният Хазар го побутна по рамото. Ханът на войела бе оставен на грижите на жените си. С такива рани той никога вече нямаше да може да стои изправен, а вероятно и да ходи.

Докато Чингис и братята му вървяха сред племената събрани в сянката на черната планина, мнозина ги гледаха със страхопочитание и одобрение. Той беше показал, че няма да търпи предизвикателства. И бе спечелил още една малка победа.

Уйгурите се появиха към края на лятото, когато Онон едва не преля заради водите от хълмовете. Степта беше още зелена и в небето се стрелкаха чучулиги, подплашени от приближаващите каруци.

Демонстрацията на уйгурската сила бе впечатляваща и Чингис отговори, като строи пет хиляди свои конници пред лагера. Не излезе да ги посрещне лично — знаеше, че отсъствието му ще се изтълкува като знак на неодобрение за забавянето им. Вместо него към новодошлите препусна Хазар, заобиколен от войела. Никой от синовете на хана не се осмели да направи нещо друго освен да се взира в тила му.

Хазар приближи каруцата, която водеше огромната тъмна змия от хора и животни. Преценяващият му поглед се стрелна към воините. Всички бяха добре въоръжени и изглеждаха свирепи и нащрек, но външният вид можеше и да заблуждава. Щяха или да се научат на тактиката, която носеше победи на Чингис, или да бъдат принизени до ролята на вестители във войската.

Уйгурите бяха търговци на коне и учени и Хазар със задоволство видя огромното хергеле, което водеха със себе си. За всеки воин трябваше да има по три понита и той знаеше, че през следващия месец лагерът щеше да бъде зает само с едно — другите племена щяха да се пазарят за свежа кръв в стадата си.

Когато вдигна ръка, воините около водещата каруца застанаха в отбранителна позиция с ръце върху дръжките на мечовете. Явно имаха доста руда, щом толкова много от тях носеха мечове, помисли си Хазар. Може би търгуваха и със стомана. В лагера имаше много мъже, които освен с лъка си разполагаха единствено с нож. Погледът му се спря върху дребен сивокос мъж в предната част на каруцата. Именно той вдигна ръка да спре колоната и Хазар забеляза, че воините се обръщат към него за заповеди. Макар че делът му беше съвсем прост, това несъмнено бе Барчук, ханът на уйгурите. Хазар реши да го почете и заговори пръв.

— Добре дошъл в лагера, господарю — официално рече той. — Вие сте последното от големите племена, но моят господар Чингис получи вашето послание на добра воля и определи пасища за семействата ви.

Дребният мъж кимна замислено и погледна към строените зад Хазар конници.

— Личи си, че сме последните. Като гледам множеството в тази равнина, не мога да повярвам, че са останали още воители на света. Вие сте първите хора, които виждаме от много дни път. — Той поклати глава в почуда. — Уйгурите ще се обвържат с Чингис, както обещах. Покажете ни къде да вдигнем герите си, останалото сами ще направим.

За разлика от някои по-докачливи ханове, този беше пряк и откровен. Хазар се усмихна.

— Аз съм братът на Чингис, Хазар — рече той. — Лично ще ви покажа къде да се установите.

— Тогава ела до мен, Хазар. Жаден съм за новини.

Ханът потупа дървената скамейка на каруцата и Хазар слезе от кончето, плесна го по задницата и го насочи обратно към първата редица на войела.

— Щом сме последните, Чингис явно скоро ще отпрати тази огромна стрела към враговете си — каза ханът, докато Хазар се настаняваше до него. После изцъка на воловете и каруцата тежко потегли. Хазар забеляза, че уйгурските воители остават в строй около тях, и остана доволен. Можеха да яздят.

— Само той може да каже, господарю. — Синините от побоя бяха почти изчезнали, но той усети как погледът на хана се спира върху тях, макар и без коментар. Лагерът се беше кротнал след унижението на войела, но в края на лятото всички отново бяха започнали да губят търпение и с пристигането на уйгурите Хазар нямаше да се учуди, ако брат му потегли след няколко дни. Усети възбуда при тази мисъл. Племената бяха тук и Чингис щеше да приеме клетвите им за вярност. После щеше да започне войната, а той и братята му щяха да изритат крака на Дзин от вратовете на сънародниците си.

— Изглеждаш весел, Хазар — отбеляза Барчук, докато обръщаше каруцата покрай една ниска могилка. Той излъчваше сила, а очите му бяха развеселени.

— Мислех си, че никога досега не сме се събирали заедно, господарю. Винаги е имало кръвни вражди или машинации на Дзин, заради които да се държим за гушите. — Хазар махна с ръка към огромния лагер. — А това е нещо съвсем ново.

— Но може да приключи с унищожаване на народа ни — промърмори Барчук, като го следеше внимателно. Хазар се ухили. Спомни си, че Хаджиун и Чингис бяха разисквали същия въпрос и повтори техните думи:

— Да, но кой от нас, нито един мъж, жена или дете, няма да бъде жив след сто години. Всички, които виждаш тук, ще са кости.

Видя, че Барчук се мръщи объркан и му се прииска да имаше красноречието на Хаджиун.

— Какъв е смисълът на живота, ако не да завоюваш? Да спечелиш жени и земи? Предпочитам да съм тук и да видя всичко това, вместо да прекарам живота си в мир.

Барчук кимна.

— Ти си философ, Хазар.

Хазар се засмя.

— А ти си единственият, който мисли така. Не, аз просто съм брат на великия хан и това е нашето време.

3.

Ханът на уйгурите Барчук говори часове наред, докато извън големия гер слънцето не залезе. Чингис бе запленил от познанията на този мъж. Когато нещо му беше неясно, той го караше да повтаря и обяснява, докато не разбере всичко.

Щом станеше дума за Дзин, Чингис се навеждаше напред като ястреб, с пламнали очи. Уйгурите бяха дошли от земите далеч на югозапад, на границата на пустинята Гоби и дзинското кралство Си Ся. Чингис жадно поглъщаше всяка подробност за търговските кервани на Дзин, за облеклото и обичаите им и най-вече за оръжието и доспехите. Наистина, търговците едва ли имаха най-добрата охрана, но всеки къс информация падаше като капка вода в пустинята на въображението му и потъваше дълбоко в недрата ѝ.

— Мирът ви е донесъл богатство и сигурност — каза Чингис, когато Барчук спря, за да пийне глътка чай. — Сигурно си можел да се обърнеш към владетеля на Си Ся с молба за съюз против мен. Не си ли обмислял тази възможност?

— Разбира се — отвърна Барчук с обезоръжаваща откровеност. — Но ако си останал с впечатление, че те са приятелски настроени, явно съм те заблудил. Търгуват с нас заради кожата на снежни леопарди от планините, дебелия вълна и семената от редки растения, които използват в лечителското си изкуство. В замяна ни предлагат необработено желязо, килими, чай, а понякога и някой свитък, който са копирали многократно. — Той млъкна и се усмихна накриво. — Идват с носилките и стражите си в селищата на уйгурите, но на лицето на всеки от тях, дори на онези, които наричат роби, се чете отвращение. — Споменът предизвика пристъп на раздразнение и ханът избърса чело, преди да продължи. — Знам езика им и ги познавам прекалено добре, за да искам подкрепа от тях. Трябва да ги видиш, за да разбереш, господарю. Изобщо не ги е грижа за тези, които не са поданици на Си Ся. Дори в Дзин ги смятат за отделен народ, макар че много от обичаите им са почти едни и същи. Плащат данък на императора и се намират под негова закрила, но се смятат за

независими от могъщия си съсед. Арогантността им е невъобразима, господарю.

Барчук се наведе напред и протегна ръка, за да потупа Чингис по коляното. Сякаш не забеляза, че мъжете в гера настръхнаха.

— От поколения се задоволяваме само с отпадъците им, господарю, а те пазят най-доброто месо зад своите крепости и стени.

— И ти се иска да ги видиш пречупени — промърмори Чингис.

— Да. Моля единствено за това да предадеш библиотеките им на уйгурите. У тях сме виждали още редки скъпоценности и един камък като мляко и огън. Но те не търгуват такива неща с нас, независимо какво им предлагаме в замяна.

Чингис следеше внимателно хана. Барчук знаеше, че няма право да настоява за дял от плячката. На племената не се плащаше, за да се бият, и по традиция всичко, което ограбеха, си беше тяхно. Барчук искаше много, но Чингис не можеше да си представи друга група, която би пожелала библиотеките на Си Ся. Самата мисъл за подобно нещо го накара да се усмихне.

— Ще получиш свитъците, Барчук. Имаш думата ми. Всичко друго отива за победителите и е в ръцете на бащата-небе. Не мога да ти гарантирам специално дял.

Барчук се отдръпна назад и кимна неохотно.

— Това е достатъчно заедно с всичко друго, което ще спечелим от тях. Виждал съм как конете им стъпкват мои хора по пътя, господарю. Хора, които умират от глад, докато в Си Ся трупат тлъстини от зърното, което не искат да споделят с нас. Доведох воините си тук, за да ги накажем за тяхната арогантност. Оставихме празни селищата и нивите си. Уйгурите са с теб — гери, коне, сол и кръв.

Чингис протегна ръка и двамата скрепиха клетвата с бързо пляскане на длани, което някак тушира сериозността на думите. Племената чакаха отвън и Чингис щеше да поиска същата клетва от тях веднага щом разбере, че са готови. Полагането ѝ насаме беше израз на подкрепа, която не можеше да подмине с лекота.

— Искам едно нещо от теб, преди да излезем навън при другите, Барчук — рече той.

Ханът на уйгурите тъкмо се изправяше, но спря. Лицето му се превърна в маска, щом осъзна, че разговорът не е приключил.

— Най-малкият ми брат проявява интерес към ученето — каза Чингис. — Темуге, стани, за да те види.

Барчук се завъртя към стройния младеж, който се изправи и му се поклони. Отвърна на жеста с отсечено кимане и се обърна към Чингис, който добави:

— Шаманът ми Кокчу ще го напътства, когато му дойде времето, но предпочитам да чете и да научи всичко, което сметне, че си заслужава. Имам предвид свитъците, които вече притежаваш, както и тези, които ще спечелим от враговете си.

— Уйгурите са под твое командване, господарю — отвърна Барчук. Молбата не беше кой знае каква и той не разбра защо Чингис се почувства неудобно, когато повдигна въпроса. Темуге грейна, а Кокчу сведе глава, сякаш му беше оказана огромна чест.

— Значи е решено — рече Чингис. Очите му се губеха в сумрака и проблясваха от светлините на запалените лампи. — Ако в Си Ся са богати колкото казваш, те ще бъдат първите, които ще се сблъскат с нас. Дзин ще ги подкрепят ли?

Барчук сви рамене.

— Не знам. Земите им са съседни, но Си Ся винаги са били отделно кралство. Дзин могат да съберат войска срещу теб, за да предотвратят по-късна заплаха срещу себе си. А може и да ги оставят да измрат, без да си мръднат пръста. Никой не знае как работят умовете им.

Чингис също сви рамене.

— Ако преди десет години ми беше казал, че кераитите ще се сражават срещу огромна войска, щях да ти се изсмея и да се смятам за щастливец, че няма да участвам в тази битка. А днес ги наричам свои братя. Няма значение дали Дзин ще тръгнат срещу нас заради Си Ся. Сторят ли го, значи ще ги разбия по-рано. Всъщност предпочитам да ги посрещна в степта, вместо да се катеря по стените на градовете им.

— Дори градовете могат да паднат, господарю — меко рече Барчук, чиято възбуда също бе започнала да нараства.

— И ще паднат — отвърна Чингис. — Като му дойде времето, ще паднат. Със Си Ся ти ми посочи слабините на Дзин. Ще ги изкормя там и ще изтръгна сърцето им.

— За мен е чест да ти служа, господарю — Барчук стана, поклони се ниско и остана в това положение, докато Чингис не му даде

знак да се изправи.

— Племената са се събрали — каза той, стана и се протегна. — Щом се налага да прекосяваме пустинята, трябва да осигурим вода и храна за конете. Положат ли клетвата, нищо вече не ще ни задържа на това място.

Спря за момент.

— Дойдохме тук като племена, Барчук. А ще тръгнем като един народ. Ако записваш събитията в онези свитъци, както казваш, гледай да отразиш и това.

Очите на Барчук светнаха. Беше напълно запленил от човека, който командваше огромното множество.

— Ще бъде сторено, господарю. Ще науча на четмо и писмо и твоя шаман, и брат ти, за да могат ти четат историята.

Чингис примигна изненадано, заинтригуван от мисълта, че брат му ще чете думи, изписани върху твърда агнешка кожа.

— Любопитно ще е да видя това — рече той. Прегърна Барчук през рамо и му оказа чест, като излезе заедно с него от гера. Военачалниците ги последваха. Отвън се чуваше приглушеното мърморене на племената. Очакваха онзи, който щеше да ги поведе.

Дори в летния мрак лагерът сияеше в жълто под звездите, осветен от десетки хиляди огънове. Центърът му беше разчистен и около гера на Чингис имаше огромен празен пръстен. Воините на стотици родове и племена бяха оставили семействата си и се събраха заедно под трептящите светлини. Броните им бяха най-различни — твърда кожа, шлемове или стегнати доспехи от железни пластинки, копирани от Дзин. На някои се виждаше емблемата на племето, но повечето бяха неукрасени и показваха, че са съвсем нови и че под небето вече има само едно племе. Мнозина държаха мечове, прясно изковани в ковачниците, които работеха денонощно от пристигането си тук. Потящи се под слънцето мъже бяха изкопали огромни ями, бяха откарвали рудата при пламъците, за да гледат като омагьосани как ковачите я превръщат в оръжия. Не един бе изгорил пръстите си, посягайки към тях, преди да са изстинали напълно, но никой не беше и сънувал, че един ден ще притежава дълго острие, така че нямаха нищо против.

Вятърът не спираше да духа в степта, но тази вечер беше по-лек.

Когато Чингис се появи, Барчук слезе по стъпалата на каруцата и застана в първата редица до колелата от дърво и желязо. Чингис остана за момент загледан в хората, възхитен от събралото се множество. Братята му, Арслан и Джелме слязоха от платформата, като всеки спираше за миг, за да погледне безбройните редици, губещи се в тъмнината. Последен беше шаманът Кокчу.

Чингис остана сам и затвори очи. Благодарни на бащата-небе, че го е довел дотук, начело на такава огромна войска. Каза няколко думи и на духа на баща си в случай, че можеше да го чуе. Знаеше, че Есугей би се гордял със сина си. Беше повел народа по нов път и само духовете можеха да кажат докъде ще го отведе той. Отвори очи и видя Бюрте. Беше довела четиримата му сина и стоеше в първата редица; три от децата бяха твърде малки, за да ги остави сами. Чингис им кимна отсечено и погледът му се спря върху най-големия, Джучи, и върху Чагатай, когото бе нарекъл на шамана на вълците. Почти деветгодишен, Джучи изпитваше страхопочитание към баща си и сведе очи, докато Чагатай продължаваше да зяпа, макар да си личеше колко е нервен.

— Дойдохме тук от стотици различни племена — изрева Чингис. Искаше гласът му да достигне до всички, но дори каленото на бойното поле гърло не можеше да се справи с подобно предизвикателство. Онези, които не можеха да го чуят, трябваше да се задоволят с предаденото им от предните редици. — Доведох в тази равнина вълците, олхунутите и кераитите. Доведох меркитите и джаджиратите, уйратите и найманите. Дойдоха войела, туваните, уйгурите и урианхаите.

Докато назоваваше всяка група, членовете ѝ се раздвижваха по местата си. Забеляза, че дори тази вечер са се строили поотделно. Нямаше да бъде лесно да се асимилират хора, за които племенната чест стоеше над всичко. Няма значение, каза си той. Щеше да ги накара да вдигнат очи още по-нависоко. Паметта не му изневери нито за миг, докато споменаваха всяко племе, дошло да се присъедини към него в сянката на черната планина. Не пропусна нито едно — знаеше, че това щеше да бъде забелязано и запомнено.

— Нещо повече, призовах и онези, които нямат племе, но са запазили честта си и се вслушват в повика на кръвта. Те дойдоха при

нас и ни се довериха. Казвам на всички ви, под бащата-небе няма различни племена. Има само един монголски народ и той започва съществуването си тази вечер, на това място.

Някои нададоха радостни викове, други останаха с каменни физиономии. Лицето на Чингис бе като маска на воин, носеха неговите черти. Хората пред него трябваше да разберат, че това, което той иска от тях, не означава загуба на чест.

— Ние сме братя по кръв, разделени толкова отдавна, че вече не помним кога. За мен вие сте голямо семейство от всички племена, аз съм кръвен роднина на всеки от вас. Наричам ви свои братя под знамето си и ще яздим като едно семейство, като един народ.

Млъкна, за да прецени реакцията им. Бяха чували тази идея и преди, предаваха я шепнешком от племе на племе. Въпреки това бяха изненадани да я чуят изречена ясно от него самия. Повечето не приветстваха думите му и Чингис трябваше да потисне внезапния пристъп на раздражение. Духовете знаеха, че ги обича, но собственият му народ понякога можеше да го подлуди.

— Ще натрупаме толкова плячка, че тя ще съперничи на планината зад гърбовете ви. Ще имате понита, жени и злато, мед и масло. Ще владеете земи и всеки ще се страхува само щом чуе името ви. Всеки мъж тук ще бъде хан за онези, които свеждат глава пред него.

Най-сетне се разнесоха радостни викове и Чингис си позволи да се усмихне доволен, че най-сетне е напипал верния тон. Нека по-дребните ханове се тревожат за амбициите на другите около себе си. Той беше искрен във всяка своя дума.

— На юг е голямата пустиня — продължи той. Моментално настъпи тишина и Чингис усети вниманието им едва ли не като сила. — Ще я прекосим със скорост, за каквато дзинските кралства не са и сънували. Ще се нахвърлим срещу тях като вълци върху агнета и те ще се пръснат пред мечовете и лъковете ни. Ще ви дам техните богатства и жени. Там ще забия знамето си и земята ще затрепери, щом го направя. Майката-земя ще разбере, че нейните синове и братя са намерили наследството си, и ще посрещне с ликуване бурята от степите.

Отново последваха викове и Чингис вдигна ръце, за да въдвори тишина, макар да преливаше от удоволствие.

— Ще яздим през суха земя и ще носим нужната ни вода за една внезапна атака. И няма да спрем, докато морето не ни заобиколи от всички страни. Това казвам аз, Чингис, и моята дума е желязо.

Надигна се рев и Чингис щракна с пръсти на Хазар, който чакаше долу. Той му подаде тежък прът от сребърна бреза, към който бяха привързани осем конски опашки. Множеството замърмори при вида му. Някои разпознаха черното на мерките или червената опашка на найманите, завързана заедно с другите. Всяка от тях беше ханското знаме на някое от големите племена, които Чингис бе събрал в степта. Когато той пое пръта, Хазар му подаде и синята конска опашка на уйгурите.

С чевръсти пръсти Чингис я привърза към другите и заби края на пръта в краката си. Вятърът развя многоцветното знаме и опашките се заизвиваха като живи.

— Свързах цветовете — извика той. — Когато те избелеят, няма да има разлика помежду им. Ще станат едно знаме на един народ.

Командирите му вдигнаха мечовете си и множеството отговори импулсивно. Хиляди оръжия се устремиха към небето и Чингис кимна, попаднал изцяло под властта на емоциите. Нужно бе много време, докато шумът утихне, макар че той държеше свободната си ръка вдигната и призоваваше за тишина.

— Братя, клетвата, която ще положите, ви обвързва. Но тя не е по-силна от кръвта, която вече ни е съединила. Коленичете.

Предните редици незабавно паднаха на колене и задните повториха като вълна, щом видяха какво се случва. Чингис следеше внимателно, но не откри колебание. Всички бяха негови.

Кокчу се изкачи по стъпалата на каруцата, като грижливо запазваше безизразна физиономия. И в най-разюзданите си мечти не си бе представял момент като този. Темуге беше казал добра дума за него и Кокчу се поздрави, че е довел младежа дотам, че да направи това предложение.

Ликуваше от положението си, докато племената коленичиха. Запита се дали Чингис си дава сметка, че той ще бъде единственият, който не е положил клетвата. Хазар, Хаджиун и Темуге бяха коленичили в тревата с всички останали ханове и обикновени бойци.

— Под властта на един хан ние сме един народ — извика Кокчу над главите им, а сърцето му бясно биеше от вълнение. Думите му се

върнаха при него и заляха долината на вълни, когато онези отзад ги повториха. — Предлагам му своите гери, коне, сол и кръв, с цялата си чест.

Кокчу се вкопчи в перваза на каруцата, докато хората повтаряха след него. След тази нощ всички щяха да познават шамана на великия хан. Озърна се нагоре, докато думите се връщаха на порои от задните редици. Под ясното небе духовете несъмнено се гърчеха от радост, невидими и неуловими за всички, освен за най-могъщите от неговия вид. В думите на хилядното множество Кокчу усещаше как те се вият във въздуха и се изпълни с тържество. Накрая племената замълчаха и той успя да изпусне дъх.

— А сега ти, шамане — промърмори Чингис зад него. Кокчу трепна от изненада, но падна на колене и повтори същата клетва.

Когато шаманът се върна при каруцата, Чингис изтегли меча на баща си. Хората, които бяха наблизо, можеха да видят как очите му блестят от задоволство.

— Свършено е. Ние сме един народ и ще яздим заедно. Нека тази нощ никой да не мисли и скърби за племето си. Сега сме едно още по-голямо семейство и земите чакат да ги завладеем.

Спусна ръката си и всички изреваха, този път като един. Миризмата на печено овнешко се носеше с вятъра, стъпката му бе лека, а войните се готвеха за пиене и ядене, от което коремите им щяха да се подуят. До зазоряване пияните бойци щяха да са направили хиляди деца. Чингис се замисли дали да не се върне при Бьорте в палатката и прикри неудобството си при мисълта за обвинителния ѝ поглед. Тя беше изпълнила дълга си към него, никой не можеше да го отрече, но бащинството на Джучи си оставаше съмнително и го тормозеше като трън в петата.

Тръсна глава, за да прогони празните мисли, и взе мяха с черен айраг^[1] от Хаджиун. Тази нощ щеше да се напие до безсъзнание, като хан на всички племена. На сутринта щяха да се приготвят да прекосят сухите земи на пустинята Гоби и да поемат по пътя, който той беше избрал за тях.

---

[1] Монголска напитка от ферментирало кобилешко мляко. — Б.р. ↑

4.

Вятърът ревеше около каруците и вдигаше мъгла от фини пясъчинки, мъжете и жените непрекъснато ги плюеха и трепваха, щом ги откриеха и в храната си. Мухите не им даваха покой, опитваха солта от потта им и оставяха червени петна там, където ги бяха ухапали. През деня уйгурите им показаха как да пазят лицата си с кърпи и да оставят само очите да гледат към пустошта и маранята. Облечените в брони откриха, че шлемовете и нашийниците им са се нагорещили толкова, че не могат да се пипнат, но въпреки това не се оплакваха.

След седмица войската на Чингис изкачи един хребет с ръждив цвят и навлезе в огромна равнина с накъдрени на вълнички дюни. В подножието на хълмовете бяха ловували, но с увеличаването на жегата дивечът намаляваше. Единствените признаци на живот в парещите пясъци бяха мъничките черни скорпиони, които се разбягваха пред понитата и се криеха в дупките си. Час по час каруците затъваха в пясъците и трябваше да ги изкопават в убийствената жегата на деня. Работата беше съсипваща, а всеки изгубен час ги приближаваше до момента, в който щяха да останат без вода.

Бяха напълнили хиляди кози мехове, зашита със сухожилия и втвърдени на слънце. Но не срещаша водоизточници и запасите им намаляваха видимо, а в жегата много от меховете се бяха пръснали под тежестта на останалите. Бяха потеглили с вода за двацет дни, а дванайсет от тях вече бяха минали. Всеки втори ден воините пиеха кръв от конете си освен няколкото шепи топла, леко солена вода, но силите им бяха към края си. Те ставаха вяли и апатични, а устните им бяха толкова пресъхнали, че кървяха.

Чингис яздеше с братята си начело на войската и присвиваше очи на ярката светлина, мъчейки се да открие планините, които му бе казано да очаква. Уйгурите бяха влизали дълбоко в пустинята и сега той зависеше от водачеството на Барчук. Намръщи се при мисълта за безкрайната равнина от черни и жълти ивици, просната във всички посоки до хоризонта. Днес жегата беше по-ужасна от всеки друг път, кожата му бе потъмняла, а пясъкът и прахта бяха изваяли нови бръчки

по лицето му. Първата нощ почти се зарадва на студа, докато той не стана толкова пронизващ, че кожусите и герите не можеха да ги предпазят. Уйгурите бяха показали на останалите как да затоплят камъни в огъня и да спят върху тях. Доста воители имаха кафяви петна по гърба на местата, където камъните бяха прогорили деловете им, но студът бе победен и — стига да надмогнеха постоянната жажда — пустинята нямаше как да ги спре. Чингис бършеше устни на равни интервали от време и прехвърляше в уста камъчето, което го караше да отделя слюнка.

Озърна се през рамо. Барчук яздеше редом с него. Уйгурите бяха закрили очите на понитата си с кърпи и животните вървяха слепешком. Чингис бе опитал същото със своите коне, но те не бяха свикнали и неспокойно пръхтяха, тръскаха глави и не мирясваха, докато не им махнеха кърпите, а после страдаха в жегата. Клепачите на много от животните се покриха с коричка от жълтеникавобели гурели и трябваше да ги лекуват с билки, ако успееш да излязат от пустинята. Кончетата бяха издръжливи, но се нуждаеха от своя дял скъпоценна вода. Без тях новият народ щеше да измре в пустинята.

Барчук посочи земята и надигна глас, за да надвика упорития вятър:

— Виждаш ли сините петънца в пясъка, господарю?

Чингис кимна и раздвижи сухите си устни, за да може да отговори.

— Те бележат началото на последния преход преди планините Иншан. Там има мед. Купуваме я от Си Ся.

— Още колко остава, докато ги видим? — дрезгаво попита Чингис, като гледаше да не храни напразни надежди.

Барчук кимна с типичната монголска невъзмутимост.

— Не знаем със сигурност, но търговците от Си Ся са още бодри, когато пристигат при нас, а конете им почти не са покрити с прах. Не може да са далече.

Чингис погледна през рамо към безмълвното множество ездаци и каруци. Беше вкарал шейсет хиляди воители в пустинята, без да се броят жените и децата им. Не виждаше края им — колоната се проточваше на мили назад, отделните фигури се размазваха в далечината, докато не се превръщаха в едно черно петно в жегата. Водата бе на привършване и скоро щеше да се наложи да изколят стадата и да вземат само

толкова месо, колкото могат да носят, а останалото да изоставят в пясъците. Барчук проследи погледа му и се засмя.

— Доста изстрадаха, господарю, но не след дълго ще потропаме на портите на Си Ся.

Чингис изсумтя уморено под нос. Познанията на хана на уйгурите ги бяха довели на това неприветливо място, но все още имаха само думата му, че онова кралство е наистина толкова богато и плодородно, колкото той твърдеше. Нито един уйгурски воин не бе допускан отвъд планините покрай южния край на пустинята и нямаше начин Чингис да планира предварително нападението си. Замисли се раздразнено върху това, докато конят му подплаши поредния скорпион по пясъка. Беше заложил всичко на надеждата да намерят слаба точка в дзинската отбрана, но все още се питаше какво ли е да види голям град от камък, висок като планина. Конниците му можеха само да се взират отчаяно в подобно нещо.

Пясъкът под копитата на понито стана синьо-зелен, широки ивици в странни цветове се простираха във всички посоки. Щом се нахране, децата го подхвърляха във въздуха и рисуваха фигури в него. Чингис не можеше да сподели удоволствието им, тъй като запасите от вода привършваха, а всяка нощ хората му зъзнеха въпреки нагорещените камъни.

Нямаше с какво да забавлява войската, преди да потъне в уморен сън. На два пъти за тези дванайсет дни Чингис бе призован да разрешава кавги между племената, когато горещината и жаждата подпалваха страстите. И двата пъти бе езекутирал участниците и ясно бе дал да се разбере, че няма да позволи на нищо и никого да заплаши мира в лагера. Смяташе, че са навлезли на вражеска територия и щом командирите не можеха да се справят с безредиците, намесата му трябваше да бъде безжалостна. Заплахата беше достатъчна, за да не позволи на повечето буйни глави да проявят открито неподчинение, но хората му и преди не бяха лесни за управление, а прекалено многото часове в мълчание ги правеха още по-раздразнителни и трудни.

Когато четиринайсетата утрин донесе за пореден път нетърпима жега, Чингис само трепна, щом отметна завивката си и пръсна камъните отдолу, за да ги съберат слугите за следващата вечер. Чувстваше се схванат и уморен, беше покрит с пясъчинки, от които го сърбеше навсякъде. Когато малкият Джучи се блъсна в него, докато

играеше нещо с братята си, Чингис го удари силно и момчето с плач изтича да потърси утеха при майка си. Всички бяха нервни от горещината и единствено обещанията на Барчук за зелена равнина и река в края на пътя им ги караше да не откъсват очи от хоризонта.

На шестнайсетия ден в далечината се показа ниска редица черни хълмове. Уйгурите съгледвачи се върнаха в галоп, като вдигаха облачета пясък. Около тях земята беше почти зелена от медта и черните камъни стърчаха като остриета. Семействата отново видяха лишеи и храсти, вкопчени в живота в сенките на скалите, а на сутринта ловците донесоха зайци и полевки от заложените за през нощта капани. Настроението се понадигна, но жаждата и възпалените очи продължаваха да мъчат хората и страстите в лагера си оставаха разгорещени. Въпреки умората Чингис засили патрулите около основната част и заповяда на мъжете да се упражняват с лъковете и мечовете. Всички бяха почернели и измършавели, но се заловиха за работа с мрачна упоритост, твърдо решени да не се изложат пред великия хан. Бавно и неусетно темпото отново се ускори, само по-тежките каруци останаха да се влачат в края на процесията.

Когато приближиха хълмовете, Чингис откри, че те са далеч повисоки, отколкото му се беше сторило отначало. Бяха от същите черни скали, които се подаваха от пясъка около тях, остри и стръмни. Изкачването им бе невъзможно и стана ясно, че трябва да се намери някакъв проход, в противен случай щеше да се наложи да яздят по цялата им дължина. Водата беше почти свършила, каруците бяха поледи, но трябваше да намерят долината на Барчук бързо, инак щяха да започнат да измират. Племената го бяха приели за хан, но ако решаха, че той ги е повел на жегата и смърт, щяха да си отмъстят, докато още имат сили за това. Чингис яздеше изправен в седлото, конят му целият беше натъртен. Зад него племената мърмореха мрачно.

Хаджиун и Хазар присвиха очи през маранята към подножието на стръмните скали. Заедно с двама разузнавачи бяха препуснали пред основната войска да търсят проход. Спътниците им бяха опитни и острият поглед на единия бе забелязал клисура между върховете. Тя започваше обещаващо — стръмните склонове се разтваряха в тесен пролом, чиито стени отразяваха тропота на копитата. От двете му

страни скалите се издигаха към небето — твърде високо, за да бъдат изкатерени от човек, а какво оставаше за каруците и конете. Не трябваше да бъдат особено опитни следотърсачи, за да видят отъпканата пътека, и малката група препусна в галоп с надеждата да открие път към Си Ся от другата страна на хълмовете.

Минаха една чупка в пътеката и съгледвачите дръпнаха рязко поводите. Бяха толкова слисани, че изгубиха дар слово. Огромна стена от същия черен камък като самата планина препречваше края на клисурата. Всеки отделен блок бе по-тежък от всичко, което можеха да помръднат племената, а самата стена изглеждаше странна, някак *неправилно* и не на място. Племената нямаха майстори, които да обработват камък. С правите си линии и гладки повърхности стената несъмнено беше дело на хора, но подобни мащаби монголите бяха виждали единствено в дивите чукари и долините. В основата ѝ откриха окончателното доказателство, че не става дума за естествено препятствие. В стената имаше порта от черно желязо и дърво, стара и яка.

— Ама че грамада! — възкликна Хаджиун и поклати глава. — Как ще минем през това нещо?

Съгледвачите просто свиха рамене, а Хазар тихо подсвири.

— Много лесно могат да ни уловят в капан на това неприветливо място. Трябва бързо да предупредим Чингис, преди да ни е последвал.

— Ще иска да знае дали горе има воители, братко. Сещаш се.

Хазар се озърна към стръмните склонове от двете страни. Внезапно се почувства много уязвим. Лесно можеше да си представи как защитниците хвърлят камъни отгоре, а нямаше начин да се скрие от тях. Погледна двамата съгледвачи, които бяха дошли с тях в клисурата. Бяха воители от кераитите, преди Чингис да овладее племето. Сега безстрастно чакаха заповеди, като умело криеха страхопочитанието си от размерите на стената.

— Сигурно са я построили просто за да спре войска от пустинята — каза Хазар на брат си. — Може би няма охрана.

В същото време един от съгледвачите посочи с ръка към една мъничка фигура, която се движеше горе по стената. Можеше да бъде само войник и Хазар усети как сърцето му се свива. Дори и да имаше втори проход, Барчук не знаеше за него, а търсенето на друг път през планините означаваше, че войската на Чингис ще започне да се топи.

Хазар взе решение, като много добре си даваше сметка, че то може да струва живота на двамата съгледвачи.

— Идете до стената и веднага препуснете обратно — нареди той. Дватама мъже сведоха глави, като се спогледаха с безизразни физиономии. Едновременно забиха пети в хълбоците на конете си и извикаха: „Чу!“. Във въздуха полетя пясък и конете препуснаха с все сили към стената. Хазар и Хаджиун гледаха, присвили очи от ярката светлина.

— Мислиш ли, че ще успеят да я стигнат? — попита Хаджиун. Хазар само сви рамене — беше прекалено напрегнат, за да говори.

На Хаджиун му се стори, че далечният страж рязко махна с ръка. Съгледвачите бяха достатъчно съобразителни да не яздят заедно — разделиха се, понесоха се в галоп и непрекъснато криволичеха наляво-надясно, за да затруднят стрелците. Дълго време не се чуваше нищо освен тропота на копитата. Братята ги следяха със затаен дъх.

Хаджиун изруга, когато на стената се появи редица стрелци.

— Давайте — подкани приглушено той хората си. Тъмни петънца полетяха надолу към двамата бясно препускащи съгледвачи и Хаджиун видя как единият кръшна безразсъдно настрана, когато приближи голямата порта. Видяха как стовари юмрук върху дървото и обърна да препусне обратно, но стрелците стреляха на вълни и миг покъсно надупчиха и него, и коня. Умиращият мъж извика, конят отстъпи назад и се препъна, улучен от безброй стрели. Паднаха почти едновременно и останаха да лежат в пясъка.

Вторият съгледвач извади по-голям късмет, макар да не бе докоснал стената. За момент изглеждаше, че ще се спаси от стрелите, и братята закрепяха окуражително. После мъжът рязко се дръпна в седлото, конят му се изправи на задни крака, рухна и се претърколи през ездача, като риташе бясно.

Животното се изправи и закуцука към братята, оставяйки разбитото тяло на човека зад себе си.

Хазар се спеша и хвана висящите поводи. Кракът беше счупен и понито вече не ставаше за езда. Хазар мълчаливо завърза поводите за седлото. Нямаше да изоставят животното тук — много гърла трябваше да нахранят в лагера.

— Получихме отговора, братко — промърмори той. — Макар и не онзи, който очаквах. Как ще минем през тях?

Хаджиун поклати глава.

— Ще намерим начин — каза той и се озърна към тъмната редица стрелци, които ги наблюдаваха. Някои бяха вдигнали ръце, но не можеше да каже дали им се подиграват, или ги приветстват. — Дори ако се наложи да я разрушим камък по камък.

Веднага щом забелязаха, че Хазар и Хаджиун яздят сами, хората на Чингис заковаха на място. Преди да достигнат първите редици въоръжени конници, братята минаха покрай предните групички, без да откъсват очи от планините зад тях. Чингис и командирите му бяха научили доста тежки уроци през годините, в които обединяваха племената в една войска, затова момчета вестоносци препуснаха в галоп да съобщят, че братята му пристигат.

Никой от двамата не отговори на воините, които викаха към тях. Мрачни и мълчаливи, те приближиха гера на брат си, кацнал като някаква огромна бяла мида върху каруцата си. Когато стигнаха, Хазар скочи от коня и погледна към човека, който пристъпи напред да хване поводите.

— Субодай — поздрави го той и се насили да се усмихне. Младият воин изглеждаше нервен и Хазар си спомни, че са му обещали доспехи и добър кон. Намръщи се на неподходящо подбрания момент.

— Имаме много неща за обсъждане с хана. Ела за коня си друг път.

Лицето на Субодай посърна и Хазар изсумтя, прегърна го през рамо и се обърна. Спомни си как храбро момчето беше скочило на синовете на хана на войела. Трябваше да му се отплати за стореното.

— Може да се намери време, когато приключим. Хайде, идвай, само че не се обаждай.

Субодай моментално се ухили и потръпна възбудено при мисълта, че ще види самия велик хан. С пресъхнала уста изкачи стъпалата на каруцата и последва братята в полутъмния гер.

Чингис ги очакваше. Младият му вестоносец все още дишаше тежко до него.

— Къде са съгледвачите? — попита той, като гледаше сериозните им лица.

— Мъртви са, братко. Проходът пази стена от черен камък, висока колкото сто гера, а може би и повече.

— Отгоре наброихме най-малко петдесет стрелци — добави Хаджиун. — Не бяха много умели, но трудно можеха да пропуснат. Стената е в края на тясна клисура с отвесни стени. Не видях начин да я заобиколим.

Чингис се намръщи и се изправи. Изцъка с език, прекоси гера и излезе на яркото слънце. Хазар и Хаджиун го последваха, напълно забравили ококорения Субодай, който вървеше по петите им.

Чингис стоеше на синьо-зеления пясък и гледаше нагоре. Държеше пръчка и нарисова с нея линия на земята.

— Покажете ми — нареди той. Хаджиун взе пръчката и започна да чертае със спретнати щрихи. Хазар гледаше заплепен как брат му пресъздава клисурата, която беше видял неотдавна. Отделно Хаджиун нарисова засводената порта и Чингис разтърка раздражено брадичка.

— Можем да разглобим каруците и да направим дървени щитове, за да се приближим — колебливо рече той.

Хаджиун поклати глава.

— Така ще стигнем до портата в безопасност от стрелите, но там могат да хвърлят камъни върху нас. А от такава височина лесно ще направят дъските на парчета.

Чингис вдигна глава и огледа голата пустиня, простираща се във всички посоки около тях. Не се виждаше нито едно дърво, което да използват като строителен материал.

— Тогава трябва да ги накараме да излязат — реши той. — Ще се оттеглим организирано, като оставим след себе си ценни неща. Ще пратя хора с най-добрата броня, за да издържи на стрелите, но те ще бъдат прогонени обратно с паника и много викове. — Чингис се усмихна. — Може пък така воините ни да се научат на малко смирение.

Хаджиун изтри с крак края на рисунката.

— Би могло да проработи, ако можехме да разберем кога ще отворят портата, но клисурата прави много завои. Още след първия няма начин да разберем кога ще излязат. Ако скрием едно-две момчета в цепнатините, те биха могли да ни дадат знак, но катеренето е трудно, а и по скалите няма никакво прикритие. Ще ги видят.

— Мога ли да кажа нещо, господарю? — внезапно се обади Субодай.

Хазар трепна от възмущение.

— Казах ти да мълчиш. Не виждаш ли, че е важно?

Погледите и на тримата се обърнаха към младия воин и той пламна.

— Съжалявам. Сетих се как да разберем кога ще излязат.

— Кой си ти? — попита Чингис.

Гласът на Субодай трепна и той сведе глава.

— Субодай от урианхаите, господарю — отвърна той, запъна се и се смути още повече. — От народа, господарю. Аз...

Чингис вдигна ръка.

— Спомням си. Кажи ми какво мислиш.

С видимо усилие Субодай преодоля напрежението си и заговори. Беше изненадан, че сами не се бяха сетили. Погледът на Чингис сякаш дълбаеше в него и щом привърши, младежът загледа настрани.

Зачака мъчително в тишината, докато тримата обмисляха предложението му. Мина сякаш цяло столетие, когато Чингис най-сетне кимна.

— Може и да проработи — отсечено рече той. На Субодай сякаш му поникнаха криле.

Хазар се усмихна на младежа, като че ли той бе вдъхновил остроумието му.

— Погрижи се, Хаджиун — каза Чингис. После се ухили доволно към Субодай. — После ще ида да видя мястото, което описваш.

Настроението му се промени, щом се сети, че ще трябва да унищожи някои от каруците, превозили семействата през пустинята. Дървото беше оскъдно и всяка каруца се поддържаше грижливо в продължение на поколения. Но нямаше друг начин.

— Вземи първите десет каруци и направи от тях преграда, която да се пренася от едно място на друго.

Видя, че погледът на Хаджиун се отмества към ханския гер зад него, и изсумтя.

— Започни със следващата каруца, братко. Не си и помисляй за моята.

Хаджиун бързо се отдалечи, за да събере нужните хора и материали. Чингис остана на място, загледан в младия воин.

— Бях ти обещал кон и доспехи. Какво друго ти трябва?

Субодай пребледня от смущение. И през ум не му беше минавало да иска още придобивки от хана. Просто искаше да покаже свое решение на проблема.

— Нищо, господарю. Достатъчно ми е да яздя с народа си.

Чингис го загледа и се почеса по бузата.

— Той е храбър и умен, Хазар. Дай му десет души при атаката на стената.

Жълтите му очи се стрелнаха обратно към младежа, който се беше вцепенил от изненада.

— Ще те гледам как водиш по-опитни воители. — Замълча, за да му даде възможност да осмисли това, но добави и трънче, за да бодне раздуващото се самочувствие на младежа. — Провалиш ли се, не ще доживееш до следващото утро.

В отговор Субодай се поклони дълбоко. Предупреждението почти не беше го засегнало. Чингис изсумтя тихо:

— Доведи коня ми, Хазар. Искам да видя онази стена и стрелците, дето смятат да се изпречат на пътя ми.

5.

Защитниците на Си Ся нямаха представа колко монголи са прекосили пустинята. Заедно с десетина командири Чингис доближи стената на един хвърлей разстояние, но остави основната войска дълбоко назад в лъкатушешката клисура. Отказа се от идеята да пусне хора по склоновете. Планът зависеше изцяло от това защитниците да ги сметнат за най-обикновени пастири. Наблюдателите по върховете обаче можеше да проявят някакъв талант за планиране и да предизвикат подозрение и у войниците от поста. Чингис задържа долната си устна, докато гледаше крепостта. Стрелците се бяха наредили като мравки по стената и от време на време някой пускаше стрела високо във въздуха, за да държи по-далеч евентуалните нападатели. Чингис видя как последната се заби в земята на десетина крачки пред него. Неговите хора можеха да стрелят по-надалеч и той плю презрително към враговете.

Въздухът беше тежък и неподвижен, в клисурата не духаше никакъв вятър. Пустинната жега бе все още силна, слънцето минаваше над главите им и не оставяше никакви спасителни сенки. Той докосна бащиния си меч за късмет, обърна понито и се върна назад към мястото, където чакаха стотина бойци.

Всички пазеха мълчание, както им бе заповядано, но вълнението ясно личеше по младите им лица. Като всички монголи, за тях изиграването на врага беше повод за по-голямо тържество дори от побеждаването му със сила.

— Дървената преграда е готова — каза Хазар. — Груба е, но ще им помогне да стигнат до основата на стената. Дал съм им ковашки чукове за портата. Кой знае, може пък да успеят да я пробият.

— Стане ли това, веднага прати подкрепление от петстотин души — рече Чингис. Обърна се към Хаджиун, който стоеше наблизо и наглеждаше последните приготовления. — Дръж останалите назад, Хаджиун. Ще бъдат лесна мишена, ако стоят струпани на купчина, докато само неколцина се катерят нагоре. Не искам никой да нарушава дисциплината.

— Ще поставя Арслан начело на втората група — отвърна Хаджиун. Изборът беше добър и Чингис кимна утвърдително. Ковачът можеше да изпълнява заповеди и под дъжд от стрели.

Стената сякаш продължаваше да се извисява зад тях, макар че не се виждаше от мястото, където се намираха. Чингис нямаше представа какво се крие зад тъмните камъни и колко души защитават прохода. Но това нямаше значение. След по-малко от два дни щяха да изпразнят и последните мехове с вода. След това племената щяха да започнат да се топят от жажда и от собствените му амбиции. Крепостта трябваше да падне.

Много от хората носеха чудесни мечове и копия, които щяха да оставят в пясъка — всичко, което би хванало окоето на защитниците и би ги накарало да излязат навън. Носеха най-добрите доспехи, копирани по дзински модел. В жегата пластините пареха голата кожа и не след дълго копринените хастари бяха подгизнали от пот. Мъжете отпиваха глътки от скъпоценната вода. Чингис не беше наложил дажби на онези, които щяха да рискуват живота си.

— Направихме всичко, каквото можем, братко — прекъсна мислите му Хазар. Дватама наблюдаваха Кокчу, който излезе пред воините и започна да ги ръси със скъпоценна вода и да припява. Мнозина сведоха глави да получат благословията му и Чингис се намръщи. Представи си, че Темуге върши същото, и не видя никаква слава в това.

— Трябва да бъда сред нападателите — промърмори той.

Хаджиун го чу и поклати глава.

— Не трябва да те виждат да бягаш от каквото и да било, братко. Може планът да се провали и племената да бъдат разгромени. Не можеш да се покажеш като страхливец — половината войска няма представа за плана. Достатъчно им е да видят, че наблюдаваш. Подбрах най-дръзките и смелите. Ще спазват заповедите.

— Длъжни са — отвърна Чингис.

Братята му се отдръпнаха, за да направят път на ударния отряд и широкото дървено прикритие. Воините го носеха над главите си с гордост и напрежението се натрупваше в тишината.

— Искам да видя стената съборена — каза им Чингис. — Ако не с мечове и чукове, то с коварство. Някои от вас ще умрат, но бащата-небе обича духа на война и ще ви посрещне добре. Вие ще откриете

пътя към богатствата на кралството от другата страна. Бийте барабани, надуйте рогове. Нека да ви чуят и да затреперят в скъпоценната си крепост. Нека звукът стигне до сърцето на Си Ся и дори до градовете на Дзин.

Бойците поеха дълбоко въздух, приготвяйки се за предстоящия спринт. Някъде в далечината изкрещя птица, литнала високо в топлите въздушни потоци над хълмовете. Кокчу възкликна, че това е добър знак, и повечето мъже вдигнаха глави към синия купол над тях. Барабанчиците задумкаха боен ритъм, сърцата забиха по-бързо. Чингис махна с ръка, войската изрева, засвириха рогове. Първата група тръгна в тръс към мястото, откъдето щяха да влязат в клисурата, и набра скорост, надавайки дрезгави викове. В отговор се разнесоха предупредителни крясъци от крепостта.

— Сега ще видим — каза Чингис, като стискаше, и отпускате дръжката на меча си.

Викове на тичащите воители гръмко отекваха в стръмните стени на клисурата. Всички се измъчваха от тежестта на преградата над главите им и вече бяха полуслепи от стичащата се пот. Усилията им се оправдаха миг по-късно, когато дъските се покриха с черни стрели с трепереци разноцветни пера. Чингис забеляза, че стрелците са дисциплинирани и стрелят по заповед. Някои от изстрелите бяха успешни и когато барикадата достигна стената, три фигури останаха да лежат проснати по очи върху пясъка.

Проходът се изпълни с грохот, когато чуковете заблъскаха портата в стената. Стрелците се трупаха отгоре и се навеждаха, за да пуснат стрелите си и през най-малките пролуки. Бойците долу надаваха викове и падаха по края на дървения щит, а телата им се гърчеха, улучвани отново и отново.

Чингис тихо изруга, когато видя над парапета големите камъни. Беше обсъждал тази възможност с военачалниците, но въпреки това трепна, когато някакъв командир с украсен с пера шлем вдигна ръка и изрева заповед. Първият камък пада много дълго и Чингис чу изпукването, когато мъжете под преградата рухнаха на колене. Когато се изправиха с мъка, бойците с чуковете заудряха още по-силно с темпото на барабаните, които ги бяха изпратили.

Още два камъка полетяха надолу и дървената барикада се разпадна. Чуковете бяха захвърлени на земята и се надигна ужасен рев, когато стрелците съзряха живите мишени. Чингис сви юмруци, гледаше как хората му се пръсват. Портата бе издържала и не им оставаше нищо друго, освен да размахват яростно оръжия към враговете високо над тях. Бойците започнаха да падат един след друг и накрая всички се втурнаха отчаяно обратно към прохода.

Докато тичаха, още от тях бяха повалени от рояците бръмчащи стрели. Петнайсетина успяха да се измъкнат извън обсега им и спряха, опрели ръце на колене и дишайки тежко. Пътят зад тях беше осеян с оръжията, които бяха захвърлили при бягството си, и с тела, от които стърчаха стрели.

Чингис бавно излезе в средата на пътя и се взря в ликуващите защитници. Чуваше радостните им викове, трудно му беше да се насили да им обърне гръб. Когато го стори, виковете се засилиха и той сковано се отдалечи, докато не се скри от очите им.

От най-високата точка на стената Лиу Кен го гледаше как се отдалечава, като се мъчеше да не издаде задоволството си и остана с безизразна физиономия. Всички останали се усмихваха открито и се тупаха по гърбовете, сякаш бяха спечелили голяма победа. Той усети как гневът му се надига заради глупостта им.

— Сменете стражите и докарайте пет отделения нови стрелци — рязко заповяда той. Усмивките изчезнаха. — Изгубихме хиляда стрели в клисурата, погрижете се колчаните отново да са пълни. Всеки да получи дажба вода.

Лиу се подпря на стария зид и се загледа в прохода. Бяха избили почти всички нападатели и той беше доволен от стрелците си. Отбеляза си да поздрави командира. Трясъкът на чуковете го бе разтревожил, но портата издържа. Усмихна се мислено. Ако не беше издържала, монголите щяха да се озоват в ограден с високи стени двор с много стрелци по тях. Крепостта бе проектирана великолепно и той беше доволен, че службата му не е приключила преди да види с очите си изпитанието на конструкцията.

Намръщи се към разбитите парчета дърво на пясъка. От всичко, което му беше известно за племената, трябваше да се предполага, че

ако се появят изобщо, ще нападнат като диви зверове. Предпазният щит показваше хитро планиране и това го тревожеше. На всяка цена трябваше да го спомене в доклада си до губернатора на провинцията. Нека той да решава как да действа. Лиу се загледа замислено към проснатите мъртъвци. Никога досега не бяха използвали камъни. Повечето бяха покрити с мъх от годините, през които бяха лежали в готовност покрай стената. И те също трябваше да се попълнят от складовете, макар че за подобни дреболии си имаше чиновници. Крайно време беше да свършат нещо повече от това да разпределят храната и водата на войниците.

Обърна се при звука от сандали и преглътна от удивление при вида на командващия гарнизона, който се изкачваше по стълбата на стената. Шен Ти бе администратор, а не военен, и Лиу се подготви да посрещне идиотските му въпроси. От изкачването онзи се задъха, затова се наложи Лиу да се извърне и да се направи, че не е забелязал слабостта на началника си. Зачака мълчаливо, когато Шен Ти застана до него и погледна надолу със светнали очи, все още дишайки тежко.

— Накарахме псетата да побегнат — рече Шен Ти, щом дойде на себе си.

Лиу кимна мълчаливо. Не беше видял командващия по време на нападението. Сигурно беше треперил от страх с наложниците си в личните си покои от другата страна на крепостта. С горчива ирония Лиу си спомни думите на Сун Дзъ^[1] за отбранителната война. Шен Ти със сигурност беше привърженик на криенето в „недрата на земята“, но само защото Лиу беше тук да разпръсне нападателите. Въпреки това трябваше да бъде любезен заради ранга му.

— Ще оставя телата до края на деня, господарю, за да съм сигурен, че никой не се преструва на мъртъв. Призори ще пратя хора да съберат оръжията и стрелите.

Шен Ти впери поглед към труповете в клисурата. Виждаше захвърлените по земята сандъчета и едно великолепно копие, дълго колкото човек. Знаеше, че ако остави това на войниците, всичко по-ценно ще изчезне. Нещо проблясваше в зеленикаво златистия пясък и той присви очи към него.

— Ти ще ги наглеждаш, Лиу. А сега прати хора да проверят дали портата е невредима. Да ми донесат всичко по-ценно да го прегледам.

Лиу едва не трепна от безсрамната алчност на дебелака. Уйгурите никога не бяха притежавали нещо ценно. Нямаше причина да очакват от тези дрипави племена нещо повече от парченца лъскав метал. Той обаче не беше благородник и се поклони толкова ниско, колкото позволяваше бронята му.

— Както заповядаш, господарю.

Остави Шен Ти да зяпа надолу със слаба усмивка, играеща на месестите му устни. Щракна с пръсти, за да привлече вниманието на група стрелци, които пиеха поред вода от една кофа.

— Излизам да оберa убитите. — Пое дълбоко дъх, давайки си много добре сметка, че си е позволил да покаже горчивината си от срамната заповед. — Връщайте се по местата си и бъдете готови за ново нападение.

Войниците побързаха да изпълнят заповедта му и се завтекоха към стената, а захвърлената кофа падна с трясък на земята. Лиу въздъхна и се съсредоточи върху задачата си. Несъмнено уйгурите щяха да си платят за нападението, когато кралят научеше. В мирните земи на Си Ся за случилото се щеше да се говори месеци наред. От едно поколение на търговията им се пречеше и срещу всяко уйгурско селище се провеждаха наказателни операции. Подобни военни действия не бяха по вкуса на Лиу и той смяташе да помоли да го преместят обратно в Инчуан. Там винаги се търсеха добри и опитни стражи.

Заповяда на дузина копиеносци да го последват и се спусна по прохладните стъпала към външната порта. Тя изглеждаше непокътната от тази страна и в сянката на стените Лиу се замисли за участва на всеки достатъчно глупав да пробва да я разбие. Определено не би му харесало да е сред нападателите. Съвсем машинално се увери, че вътрешната порта е залостена, преди да заповяда да вдигнат резето. Сун Дзъ беше може би най-големият военен мислител, раждал се някога в Дзин, но не беше взел предвид, че заповедите могат да се дават и от алчни хора като Шен Ти.

Пое дълбоко дъх и отвори вратата, пускайки вътре ярките слънчеви лъчи. Мъжете зад него се размърдаха и той кимна на капитана им.

— Двама да останат да пазят вратата. Останалите да съберат здравите стрели и всичко ценно. В случай на тревога хвърляте всичко

и тичате към портата. Не искам никакви разговори и никакво отдалечаване на повече от петдесет крачки от стената, дори да видите изумруди колкото пачи яйца. Изпълнявайте.

Войниците отдадоха чест като един и капитанът им посочи двама да останат на стража. Лиу кимна и присви очи, докато свикне с ярката светлина. Не можеше да очаква високи стандарти от войници, озовали се в гарнизон като този. Почти всички бяха с някакво провинение в редовната армия или бяха обидили някой влиятелен големец. Сигурен беше, че дори Шен Ти има някакъв таен гаф в политическото си минало, макар че дебелакът никога не би споделил подобно нещо с прост войник, независимо какъв чин има.

Издиша бавно, като прехвърляше наум защитните мерки. Беше направил всичко необходимо, но въпреки това нещо го гризеше отвътре. Пристъпи към едно от телата и забеляза, че мъжът имаше броня, която много приличаше на неговата собствена. Намръщи се. Нямахте сведения уйгурите да копират дзински доспехи. Изработката беше груба, но вършеше работа и Лиу усети как безпокойството му се засилва.

Готов всеки момент да отскочи назад, той тежко настъпи проснатата настрани ръка. Чу костта да се троши, но движение не последва, така че кимна и продължи нататък. Най-много убити имаше край портата; двама мъже бяха проснати със стърчащи от гърлата стрели. Тежки чукове лежаха до тях и Лиу вдигна единия и го опря на стената, за да го приберат на връщане. Той също беше добре изработен.

Докато присвиваше очи към края на прохода, хората му се пръснаха настрани, като спираха да вдигат оръжията от пясъка. Малко по малко Лиу започна да се отпуска, щом видя как двама войника изтръгват стрели от едно тяло, заприличало на бодливо прасе от множеството попадения. Излезе от сянката на стената и примижа, заслепен от внезапната ярка светлина. На трийсет крачки пред него имаше две сандъчета и той знаеше, че Шен Ти следи дали няма да намерят нещо ценно в тях. Лиу не можеше да си представи защо нападателите биха тръгнали да мъкнат злато или сребро със себе си, но все пак закрачи напред по нажежения пясък, хванал дръжката на меча си. Може би вътре имаше змии или скорпиони? Беше чувал подобна тактика да се използва при нападение над градове, но тогава

обикновено ги хвърляха над стените. А нападателите не бяха домъкнали катапулти и стълби.

Изтегли меча си и заби острието му в пясъка, обръщайки сандъчето на една страна. То се отвори, отвътре излетяха птици и полетяха нагоре, а той шокирано отстъпи назад.

За миг остана зяпнал, не можеше да разбере защо ги бяха оставили да се пържат на пясъка. Вдигна глава да проследи полета им и едва тогава му просветна. Очите му се разшириха от внезапния пристъп на паника. Птиците бяха сигнал. До ушите му долетяха глух грохот и земята сякаш затрепери под краката му.

— Връщайте се при портата! — изкрещя Лиу и размаха меча си.

Войниците около него го зяпаха стъписани; ръцете им бяха пълни със стрели и мечове.

— Бягайте! Назад! — отново изрева Лиу. Озърна се назад към прохода, видя първите черни редици галопиращи коне и се втурна към портата. Ако глупаците са прекалено бавни, вината си е изцяло тяхна, помисли си той и препусна с всички сили.

Успя да измине само няколко крачки и се закова ужасен. Някои от трупите около портата наскачаха с все още стърчащи от тях стрели. Един от тях бе лежал абсолютно неподвижно, когато Лиу счупи ръката му. Преглътна паниката си, тъй като грохотът зад него приближаваше, и отново се затича. Видя, че портата започва да се затваря, но един от враговете вече бе пхнал ръка в процепа. Мъжът изкрещя, когато ръката му беше насечена на парчета, но след него се втурнаха други, отвориха широко вратата и се нахвърлиха върху защитниците.

Лиу нададе яростен вой и така и не видя стрелата, която се заби в шията му. Падна в пясъка, усещаше жилото ѝ дори докато мракът се спускаше върху него. Оставил бе вътрешната порта затворена, сигурен беше. Беше я проверил лично и все още имаше някаква надежда. Кръвта задави мислите му и тропотът на копитата изведнъж заглъхна.

Субодай се изправи на мястото, където лежеше в пясъка. Повалилата го стрела бе последвана от още две, които се бяха забии в бронята му. Ребрата му агонизираха, всяка стъпка предизвикваше нови пристъпи на болка, а по бедрото си усещаше топла струйка кръв.

Клисурата се бе изпълнила с гръмотевичен грохот от препускащите с всички сили конници. Чу бръмчене на лъкове, погледна нагоре и видя полетелите черни стрели. Един кон изцвили зад него; портата беше отворена, задръстена от тела, и Субодай с олюляване тръгна към нея.

Огледа се за мъжете, начело на които го беше поставил Чингис. Четирима от тях се бяха втурнали към портата, а останалите продължаваха да лежат, явно наистина мъртви. Преглътна болезнено, когато прескочи един от тях. Познаваше го, беше от собственото му племе.

Тропотът на конниците го застигаше, той очакваше всеки момент да бъде прегазен. Помисли си, че раните сигурно са го замаяли — всичко ставаше някак си бавно, а в същото време чуваше бързото си, тежко дишане. Затвори уста, раздражен от тази проява на слабост. Оцелелите при нападението се бяха втурнали през портата с извадени мечове. Чу бръмченето на тетива, приглушено от дебелите каменни стени. Видя как мъжете падат от другата страна, надупчени със стрели. В същия миг умът му се проясни и сетивата му се изостриха. Стрелите продължаваха да потъват в пясъка около него, но той не им обръщаше внимание. Изрева на хората си да спрат тъкмо когато стигнаха портата. Гласът му беше груб, но за негово облекчение те го чуха.

— Направете си щитове от дървото. Вземете чуковете — викна Субодай и посочи.

Чу дрънчене на брони, когато мъжете наскачаха в пясъка наоколо. Хазар изтича покрай него и Субодай го сграбчи за ръката.

— Вътре има стрелци. Още можем да използваме счупените дъски.

Стрелите изчезваха в пясъка около тях, само черните им пера оставаха да стърчат отгоре. Хазар спокойно погледна към ръката на Субодай, точно колкото да напомни на младия воин пред кого се намира. Той го пусна и Хазар започна да раздава заповеди. Всички наоколо взеха парчета от разбитото прикритие и ги вдигнаха над главите си, докато тичаха през портата.

Когато отново вдигнаха чуковете, стрелците над тях започнаха да стрелят в ямата между двете порти. Въпреки грубите щитове някои от стрелите успяха да достигнат целта си. Изправен на горещия пясък отвън, Хазар нареди да пускат залпове стрели върху защитниците на външната страна, за да ги принуди да останат скрити и да не могат да

се прицелят, докато войската напредваше. Прехапа устна, като видя в каква открита позиция се намират, но нямаха друг избор, докато не разбият вътрешната порта. Глухите удари на чуковете отекваха наред с виковете на умиращите.

— Влизай вътре и не им давай да си поемат дъх — извика Хазар на Субодай. Младият воин сведе глава и се затича към хората си.

Мина през ивица сянка, отново се озова под яркото слънце и видя редицата стрелци със студени погледи, които пускаха стрела след стрела в каменния капан.

Едва успя да се шмугне под един от щитовете. Стрела одраска ръката му и той изруга на глас. Само един от десетимата му подчинени беше останал жив.

Пространството между портите нарочно беше оставено малко и вътре можеха да се поберат не повече от десетина воители. Някои блъскаха отчаяно портата с чуковете, а останалите държаха парчетата дърво над главите си и се притискаха колкото се може по-плътнo един към друг. Земята бе песъчлива и покрита със стрели като настръхнала кучешка козина. Нови стрели летяха надолу и Субодай чу как някой отгоре крещи заповеди на непознат език. Ако имат камъни за хвърляне, цялата атака ще бъде смазана, преди да разбием вътрешната порта, помисли си той, като се бореше с надигащия се ужас. Чувстваше се като уловено в капан животно. Мъжът до него беше изгубил шлема си в суматохата. Нададе болезнен писък и падна. От шията му стърчаха перата на стрела, пусната право отгоре. Субодай грабна щита и го вдигна нагоре, като трепваше при всяко ново попадение. Ударите на чуковете се редяха подлудяващо бавно, чу се доволното изсумтяване на един от воините, после се разнесе трясък на сцепено дърво.

Портата поддаде и бойците се проснаха в праха зад нея. Първите умряха на място, повалени от залпа на очакващите ги арбалетчици. Отзад хората на Хазар усетиха, че се е отворил път, изреваха диво, втурнаха се напред, притиснаха малката група в портата и се запрепъваха в трупoвете.

Субодай не можеше да повярва, че още е жив. Изтегли меча, даден му от самия Чингис, и се втурна напред сред масата вбесени мъже, най-сетне освободен от тясното затворено пространство. Арбалетчиците нямаха време да презаредят. Субодай уби първия с прав удар в гърлото, докато войникът стоеше, замръзнал от ужас.

Половината от нахлулите в крепостта бяха ранени и покрити с кръв, но бяха оцелели и тържествуваха, когато се изправиха срещу редиците на защитниците. Някои от първите се изкатериха по дървените стълби нагоре и се ухилиха при вида на стрелците, които все още пускаха стрели в пространството между портите. Монголските лъкове запяха и противниковите стрелци започнаха да падат, сякаш ударени с чукове.

Войската на Чингис нахлу през портата и изпълни крепостта. Първата атака беше почти безредна. Субодай знаеше, че докато старши командири като Хазар или Арслан не поемат нещата в свои ръце, може да убива колкото си иска, и нададе див рев, изпълнен с радостна възбуда.

Без Лиу Кен, който да организира отбраната, войниците на гарнизона се огънаха, побягнаха пред нашествениците и се пръснаха в паника. Чингис остави коня си на тревата, мина през първата порта и се наведе, за да се провери под разбитите дъски на следващата. Гледаше тържествуващо как воините му разбиват войниците от крепостта. През цялата си история племената никога не бяха имали възможност да ударят онези, които ги потискаха. Изобщо не го беше грижа, че войниците на Си Ся се смятат за нещо различно от тези на Дзин. За неговия народ всички те бяха част от една и съща древна и омразна раса. Видя, че някои от защитниците захвърлят оръжията си, поклати глава и повика Арслан, който минаваше покрай него.

— Не искам никакви пленници, Арслан — рече той. Командирът му сведе глава.

Клането продължи методично. Тези, които се криеха в подземията на крепостта, бяха измъкнати навън, за да бъдат екзекутирани. Денят напредваше и мъртъвците се трупаха на купчина върху червените камъни на централния двор. Кладенецът в двора стана същинско око на ураган, когато всеки мъж с пресъхнало гърло реши да утоли жаждата си кофа след кофа, докато не започнеше да кашля, станал вир-вода. Бяха победили пустинята.

Когато слънцето започна да се спуска към хоризонта, Чингис също отиде до кладенеца, като прескачаше купчините мъртъвци. Воините се умълчаха, един от тях напълни кожената кофа и я подаде на хана. Чингис пи, ухили се и всички изреваха тъй силно, че викът им

отекна в стените наоколо. Бяха плъзнали из плетеницата коридори и стаи, галерии и алеи, които им изглеждаха така странни и непознати. Като глутница подивели кучета стигнаха до другия край на крепостта, оставяйки черните камъни покрити с кръв.

Командващият гарнизона беше открит в апартамент, окичен в коприна и безценни гоблени. Нужни бяха трима души, за да се справят с вратата от желязо и дъб. Шен Ти се криеше вътре заедно с десетина ужасени жени. Когато Хазар влезе в стаята, командващият се опита да отнеме живота си с кинжал. Беше толкова ужасен, че оръжието се изплъзна от потните му длани, оставяйки само драскотина по гърлото му. Хазар прибра меча си, сложи месестата ръка на мъжа върху дръжката на ножа и го насочи за втори път към гърлото. Шен Ти изгуби самообладание и се опита да се бори, но хватката на Хазар беше силна, той рязко прекара кинжала през гръкляна му и отстъпи назад, докато кръвта плискаше навън, а умиращият дебелак размахваше ръце и крака.

— Този е последният — рече Хазар. Погледна жените и кимна. Бяха странни създания, кожата им беше покрита с пудра, бяла като кобилешко мляко, но той реши, че са привлекателни. Ароматът им на жасмин се смеси с вонята на кръв и Хазар им се ухили с вълча усмивка. Брат му Хаджиун бе спечелил олхунутско момиче за жена и в гера му вече имаше две деца. Първата жена на Хазар бе умряла и сега той беше сам. Запита се дали Чингис ще му позволи да се ожени за две-три от тези чужденки. Идеята му се понрави невероятно. Той пристъпи до прозореца и погледна навън към Си Ся.

Гарнизонът се намираше високо в планината и пред Хазар се откриваше изглед към огромна долина с отвесни скали, губещи се в далечината. Долу се виждаше зелена земя, покрита с чифлици и села. Развълнуван, Хазар пое дълбоко дъх.

— Все едно да откъснеш узрял плод — рече той на току-що влезлия Арслан. — Прати да извикат братята ми. Трябва да видят това.

---

[1] Китайски пълководец, стратег и мислител, написал прочутия трактат „Изкуството на войната“ (ок. 510 г. пр.н.е.). — Б.р. ↑

6.

Кралят седеше в най-високата стая на двореца си и гледаше плоската равнина на Си Ся. Сутрешната омара се вдигаше над полетата и красотата им беше неопишуема. Ако не знаеше, че някъде там има вражеска войска, всичко щеше да изглежда мирно и спокойно като всяка друга сутрин. Каналите блестяха на слънцето като златни ивици, пренасящи безценната вода до полята. Виждаха се дори далечните фигурки на селяните, които се трудеха, без да се замислят за войската, нахлула в страната им от северната пустиня.

Рай Чианг оправи робата си от зелена коприна със златни бродерии. Беше сам и лицето му бе спокойно, но докато се взираше в изгрева, пръстите му нервно подръпваха една нишка и най-накрая тя попадна между ноктите му и се скъса. Той се намръщи и погледна надолу. Дрехата бе изработена в Дзин и той я носеше, за да му донесе късмет и подкрепления. Беше пратил писмо по двама от най-бързите си вестоносци веднага щом чу за нападението, но отговорът се бавеше.

Въздъхна и пръстите му несъзнателно продължиха да дърпат и чоплят. Ако старият император беше жив, най-малко петдесет хиляди войници щяха да се притекат на помощ на малкото му кралство, сигурен беше. Капризните богове му бяха изиграли лоша шега, като отнеха съюзника му точно когато имаше най-много нужда от неговата помощ. Принц Вей му беше непознат и Рай Чианг не знаеше дали арогантният син е наследил щедростта на баща си.

Замисли се за разликите между страните им и се запита какво още би могъл да направи, за да си осигури подкрепата на Дзин. Най-далечният му прародител е бил дзински принц и управлявал провинцията като лично владение. Той не би видял нищо срамно в това да помоли за помощ. Кралството Си Ся било забравено през големите размирици преди векове, когато по-важните принцове се борели помежду си, и в крайна сметка империята Дзин била разделена на две. Рай Чианг беше шейсет и четвъртият владетел от онзи кървав период. Почти три десетилетия след смъртта на баща си бе успял да запази народа си свободен от сянката на Дзин, като си осигуряваше други

съюзници и внимаваше да не направи погрешна стъпка, заради която кралството му насилствено да бъде върнато в лоното на императора. Един ден някой от синовете му щеше да наследи този несигурен мир. Рай Чианг плащаше данъка си, въртеше търговия и пращаше войници в редиците на имперската армия. В замяна на това беше смятан за почетен съюзник.

Наистина, Рай Чианг бе поръчал нова писменост за народа си, която не приличаше на дзинската. Старият император му беше пратил за превод редки текстове на Лао Дзъ и Буда Шакиямуни. Разбира се, това беше знак на съгласие, ако не и на одобрение. Долината на Си Ся наистина беше отделена от земите на Дзин, ограждаха я планините и Жълтата река. С новата писменост и език страната щеше да се отдалечи още повече от влиянието на Дзин. Това беше опасна и деликатна игра, но Рай знаеше, че има проникателността и енергията да намери подходящото бъдеще за народа си. Помисли си за новите търговски пътища, които беше открил на запад, и за богатствата, които бяха потекли по тях. А ето че всичко това бе изложено на опасност от дивашките племена от пустинята.

Запита се дали принц Вей ще осъзнае, че с нахлуването си в Си Ся монголите са пресекли скъпоценната му стена на североизток. Все още не знаеше дали да приеме това, което принцът щеше да поиска срещу помощта си. Кралството можеше да бъде спасено само ако отново бъде превърнато в провинция.

При мисълта за дзинска армия в земите му Рай Чианг почука раздразнено с пръсти. Отчаяно се нуждаеше от нея, но ако тя останеше тук, след като битката приключи? Ами ако изобщо не пристигнеше?

Двеста хиляди души вече се бяха укрили зад стените на Инчуан, а хиляди други се събираха навън пред затворените врати. Нощем най-отчаяните се опитваха да се покатерят по стените и кралските стражи се принуждаваха да ги прогонват с мечовете си или да изстрелват залпове стрели в тълпата. Всяка сутрин слънцето осветяваше нови трупове и войниците трябваше да излизат от града и за да не започнат епидемии, да ги погребват под враждебните погледи на останалите. Това беше мрачна и неприятна работа, но градът можеше да изхрани ограничен брой хора и портите му си останаха затворени. Рай Чианг дърпаше златните нишки, докато под ноктите му не се появиха капчици кръв.

Намерилите убежище спяха по улиците — леглата в хановете бяха отдавна заети. Цената на храната растеше всеки ден и черният пазар процъфтяваше, макар че стражите бесеха всеки, когото хванеха да се запасява. Инчуан бе град на страха, докато чакаше варварите да нападнат, но вече цели три месеца до него достигаха единствено съобщенията за опустошенията и разрухата, която войската на Чингис оставяше след себе си. Все още не беше стигнала до Инчуан, макар че често забелязваха съгледвачите ѝ в далечината.

Удари гонг и стресна Рай Чианг. Той не можеше да повярва, че часът на дракона е настъпил. Размислите не му бяха донесли обичайното усещане за покой преди денят да започне. Той поклати глава към злите духове, които пречупваха волята на силните. Може би утрото щеше да донесе по-добри новини. Седна изправено на трона си от лакирано злато и скри ръкава със скъсаната нишка под другия. След като се срещнеше с министрите си, щеше да облече нова дреха и да вземе хладка вана, за да успокои кръвта си.

Гонгът удари отново и вратите на залата се отвориха безшумно. Влязоха най-доверените му съветници. Стъпките им бяха приглушени от филцовите обувки, които носеха, за да не издраскат полирания под. Рай Чианг ги изгледа безстрастно — знаеше, че самоувереността им зависи от неговото поведение. Достатъчно бе да покаже и най-малък признак на нервност и щеше да се вдигне буря от паника, която да плъзне по бедняшките квартали и улиците на града долу.

Двама роби застанаха от двете страни на краля и започнаха да му веят леко с големи ветрила. Рай Чианг почти не забелязваше присъствието им; видя, че първият му министър едва запазва спокойствие. Насили се да изчака, докато дошлите докоснаха с чела пода и изрецитираха клетвата си за вярност. Думите бяха стари, успокояваха го. Баща му и дядо му ги бяха чували хиляди пъти в същата тази зала.

Най-сетне бяха готови да се заемат за работа и големите врати се затвориха. Глупаво е да смятаме, че сме останали насаме, помисли си Рай Чианг. Всичко случило се в тронната зала се превръщаше в слух преди още да е залязло слънцето. Следеше внимателно министрите си за някакъв знак, че изпитват същия страх, който се спотайваше в собствените му гърди. Не видя нищо подобно и настроението му леко се подобри.

— Твое императорско величество, Сине на небето, крал и баща на всички нас — започна първият му министър, — нося писмо от император Вей от Дзин. — Не се приближи лично, а предаде писмото на един роб. Младежът коленичи и подаде безценния свитък хартия. Рай Чианг разпозна личния знак на принц Вей и докато чупеше восъчния печат, прикри събудилата се надежда.

Не му отне много време да се запознае със съдържанието на писмото и въпреки че се владееше, не се сдържа и се намръщи. Усещаше нетърпеливото очакване на останалите и спокойствието му се оказа достатъчно разклатено, за да прочете писмото на глас:

— „За нас е добре, когато враговете ни се нападат един друг. Къде е опасността, която ни заплашва? Пусни кръвта на нашествениците и Дзин ще отмъсти за паметта ти“.

В залата цареше пълно мълчание, докато министрите осмисляха думите. Един-двама бяха преbledнели и видимо разтревожени. Нямаше да има подкрепления. Нещо по-лошо — новият император ги бе нарекъл врагове и вече не можеше да бъде смятан за съюзник, какъвто беше баща му. Възможно беше тези думи да означават края на Си Ся.

— Войската ни готова ли е? — тихо попита Рай Чианг.

Първият министър се поклони дълбоко, преди да отговори. Не можеше да събере кураж да каже на краля колко зле подготвени са войниците. Тривековният мир ги беше направил по-добри в задоволяването на градските проститутки, отколкото в бойните изкуства.

— Казармите са пълни, твое величество. Водена от кралската гвардия, армията ни ще прогони онези животни обратно в пустинята.

Рай Чианг стоеше напълно неподвижно. Знаеше, че никой няма да посмее да прекъсне мислите му.

— Кой ще защитава града, ако личната ми гвардия излезе в равнините? — накрая попита той. — Селяните ли? Не, години наред давах подслон и хранех войската. Сега е време тя да си заслужи това, което е получила от ръката ми.

Не обърна внимание на напрегнатото лице на първия си министър. Той бе просто негов братовчед и макар да управляваше градските писари с твърда ръка, беше далеч от всичко, което изискваше оригинално мислене.

— Извикайте генерала ми, за да планираме атаката — каза Рай Чианг. — Както изглежда, времето за писма и приказки е свършило. Ще обмисля думите на... император Вей и отговора си, след като се справим с по-близката заплаха.

Министрите се изнесоха; нервността личеше по напрегнатата им походка. Държавата бе живяла в мир повече от три столетия и никой не помнеше ужасите на войната.

— Това място е идеално за нас — каза Хаджиун, загледан в равнината на Си Ся.

Зад него се извисяваха планините, но погледът му бе насочен към зелените и златни поля с посеви. През изминалите три месеца племената се бяха придвижвали с невероятна скорост, помитаха село след село, без да срещат почти никаква съпротива. Три големи града паднаха преди мълвата да се разпространи, и жителите на мъничкото кралство побягнаха пред нашествениците. Отначало вземаха пленници, но когато броят им наближи четиридесет хиляди, на Чингис му дойде до гуша от непрекъснатия им плач. Войската му не можеше да изхранва такова множество, но той не можеше да ги остави и зад себе си, макар че окаяните селяни като че ли не представляваха никаква заплаха. Най-сетне дойде нареждане. Клането продължи цял ден. Трупите бяха оставени да се разлагат под слънцето и Чингис посети хълмовете на мъртвите само за да се увери, че заповедта му е изпълнена. После не се замисли нито веднъж за тях.

Пощадиха само жените, взеха ги като плячка и същата сутрин Хаджиун си намери две редки красавици. Сега те го чакаха в гера и мислите му все хвърчаха натам, вместо към следващия ход в нападението. Тръсна глава, за да се съсредоточи.

— Селяните изобщо не изглеждат войнствени, а каналите им са идеални за водопой — продължи той, поглеждайки по-големия си брат.

Чингис седеше на купчина седла до гера, подпрял брадичка на ръцете си. Настроението на племената се бе повишило. Около двамата мъже група момчета да забиваха брезови пръчки в земята. Чингис вдигна глава с интерес — забеляза, че двамата му големи синове също са в групата и се бутат и блъскат, докато спорят как най-добре да разположат пръчките. Джучи и Чагатай бяха опасна компания за

момчетата от племената. Често ги въвличаха в бели и сбивания и накрая заиграваха шамарите на жените от близките гери.

Чингис въздъхна и облиза замислено устни.

— Сега сме като мечка с лапа в меда, но рано или късно те ще се раздвижат. Барчук казва, че търговците от Си Ся се хвалели с огромната си редовна войска. Още не сме я срещнали.

Хаджиун сви рамене, не се притесняваше от това.

— Може и да е така. Големият им град си е още цял. Сигурно са се скрили зад стените му. Можем да ги уморим от глад или да разрушим укрепленията им.

Чингис се намръщи на брат си.

— Няма да е лесно, Хаджиун. Очаквам Хазар да действа прибързано. Държа те близо до себе си, за да внасяш разсъдливост, когато воините започнат да се забравят. Не сме водили нито една битка тук и не искам хората ми да са тлъсти и бавни, когато дойде решаващият момент. Изкарай ги обратно на тренировки и изгори мързела от тях. А и от себе си.

Хаджиун се изчерви от укора.

— Твоя воля, братко — рече той и сведе глава. Видя, че Чингис наблюдава как синовете му яхват рунтавите си понита. Това бе олхунутско състезание и Чингис се разсея, загледан в Джучи и Чагатай, които се готвеха да препуснат в галоп покрай редицата пръчки.

Джучи обърна понито си пръв и препусна, опънал до последно детския си лък. Чингис и Хаджиун видяха как пуска стрелата на пълна скорост. Върхът ѝ се заби в тънката тояга. Ударът беше добър. В същото време Джучи протегна лявата си ръка, сграбчи падащото парче дърво и го вдигна тържествуващо, обръщайки се към другарите си. Те нададоха радостни викове, а Чагатай само изсумтя и се приготви за своето изпълнение.

— Синът ти ще стане чудесен воин — промърмори Хаджиун. Чингис трепна и той не го погледна — знаеше какво изражение ще види.

— Докато се крият зад стени, пет пъти по-високи от човешки бой, могат да ни се присмиват, че вършеем из равнините — упорито каза Чингис. — Какво го е грижа краля им за неколкостотин села? Едва сме го ужилили, а той си стои на сигурно в Инчуан.

Хаджиун не отговори, Чагатай правеше опита си. Стрелата му пречупи пръчката, но момчето не успя да улови падащото парче. Джучи се изсмя на брат си и Хаджиун видя как лицето на Чагатай потъмнява от гняв. Знаеха, че баща им наблюдава съревнованието.

Зад гърба му Чингис взе решение и стана.

— Искам хората да са трезви и готови за поход. Ще видя онзи град от камък, дето толкова е впечатлил съгледвачите. Не може да няма начин да се влезе в него.

Не издаде пред брат си тревогите, които не му даваха покой. Никога не бе виждал град с високи стени, само бе чувал описания. Надяваше се когато види, да му дойде идея как би могъл да проникне в него, без войската да гине напразно срещу камъка.

Хаджиун тръгна, за да изпълни заповедта. Видя, че Чагатай казва нещо на по-големия си брат. Джучи скочи от понито си в движение и двете момчета се затъркаляха на земята, размахвайки лакти и боси крака. Хаджиун се ухили, щом мина покрай тях. Напомниха му за собственото му детство.

Земята, която бяха открили отвъд планината, беше плодородна и богата. Вероятно щеше да се наложи да се бият, за да я задържат, но той не можеше да си представи сила, способна да разгроми войската, която бяха довели. Като момче веднъж беше бутнал голям камък по склона на един хълм и го бе проследил как се търкаля с все по-голяма скорост надолу. Отначало камъкът бе тръгнал бавно, но съвсем скоро нищо не беше в състояние да го спре.

Аленото беше цветът на войната в Си Ся. Кралските войници носеха лакирани яркочервени брони, а помещението, в което Рай Чианг посрещна генерала си, беше с полирани стени в същия цвят. Само една маса нарушаваше кънтящата му пустота и на нея двамата мъже разглеждаха затиснатите с оловни тежести карти на района. Първоначалното отделяне от Дзин бе замислено между тези червени стени. Това беше мястото, където се спасяваше и спечелваше кралството, където се коवेशе собствената му история. Лакираната броня на генерал Гиам подхождаше идеално на стаята и почти се губеше на фона на стените. Самият Рай Чианг носеше златна туника и панталони от черна коприна.

Генералът беше белокоп, достолепен мъж. Той усещаше, че историята на Си Ся е увиснала във въздуха на древното помещение, тежка като отговорността върху собствените му плещи.

Той постави още един пул от слонова кост върху изрисуваните с тъмносино мастило линии.

— Лагерът им е тук, твое величество, недалеч от мястото, откъдето влязоха в страната. Воините им излизат да грабят на стотици ли^[1] във всички посоки.

— Не могат да стигнат по-далеч за един ден, така че трябва да правят лагери за през нощта — промърмори Рай Чианг. — Може би няма да е зле да ги нападнем там.

Генералът леко поклати глава. Не искаше открито да противоречи на краля си.

— Не почиват, твое величество, нито спират за храна. Съгледвачите съобщават, че те изминават цялото разстояние и се връщат обратно от изгрев до залез. Когато вземат пленници, са побавни, карат ги да вървят пред тях. Няма пехота и носят продуктите си от основния лагер.

Рай Чианг се намръщи деликатно. Знаеше, че това ще бъде достатъчна проява на неодобрение, за да накара генерала да плувне в пот.

— Лагерът им не е важен, генерале. Армията трябва да нападне и разбие разбойниците, причинили толкова много разрушения. Получих доклад за купчина мъртви селяни, висока колкото цяла планина. Кой ще прибира реколтата? Градът ще гладува дори ако тези нашественици се махнат още днес!

Генерал Гиам надяна безизразна физиономия, за да не предизвика гнева му.

— На армията ще й трябва време, за да подготви бойното поле. С помощта на кралската гвардия мога да се погрижа нивите да бъдат осяени с шипове, които да осуетят всяка атака. Ако дисциплината е добра, ще ги смажем.

— Бих предпочел дзински бойци редом до моите — каза сякаш на себе си Рай Чианг.

Генералът прочисти гърлото си. Знаеше, че темата е деликатна.

— Което прави гвардията още по-необходима, твое величество. Опълчението е малко по-добро от обикновените селяни, на които е

раздадено оръжие. Няма да издържи, ако е само.

Рай Чианг насочи светлите си очи към генерала.

— Баща ми разполагаше с четиридесет хиляди обучени войници, които да бранят стените на Инчуан. Като дете гледах как червените редици маршируват през града на рождения му ден. Те сякаш нямаха край. — Намръщи се раздражено. — Послушах глупаците и сравних разходите по това множество с евентуалните опасности, пред които бихме могли да се изправим. Гвардията ми се състои само от двайсет хиляди души, а ти искаш да ги пратя навън? Тогава кой ще защитава града? Кой ще обслужва големите лъкове и ще пази стените? Да не мислиш, че селяните и търговците ще ни бъдат полезни, ако гвардията ми излезе навън? Ще избухнат гладни бунтове и пожари. Планирай победата си без гвардията, генерале. Друг начин няма.

Генерал Гиам беше син на един от чичовците на краля и затова бе напреднал в кариерата с лекота. Въпреки това той намери достатъчно смелост да се изправи срещу неодобрението на Рай Чианг.

— Ако ми дадеш десет хиляди от гвардейците си, те ще удържат останалите. Ще бъдат ядрото, което врагът не ще успее да пречупи.

— Дори десет хиляди са твърде много — рязко отвърна Рай Чианг.

Генерал Гиам преглътна.

— Без кавалерия не мога да победя, господарю. Дори с пет хиляди гвардейци, три хиляди от които на тежки коне, бих могъл да имам някакъв шанс. Ако не можеш да ми ги дадеш, по-добре ме екзекутирай още сега.

Рай Чианг вдигна очи от картата и срещна спокойния поглед на генерал Гиам. Усмихна се, развеселен от капчицата пот, която се стичаше по врата му.

— Много добре. Така няма да ти дам най-доброто, с което разполагаме, но все пак ще запазим достатъчно хора за защитата на града. Вземи хиляда арбалетчици, две хиляди кавалеристи и още толкова копиеносци. Те ще бъдат ядрото, което ще поведе останалите срещу врага.

За миг генералът затвори очи в мълчалива благодарност. Рай Чианг не забеляза това, тъй като се обърна обратно към картата.

— Можеш да опразниш оръжейните складове. Опълчението не е червената ми гвардия, но пък видът ѝ може да вдъхне кураж на

войниците. А и няма съмнение, че това ще премахне отегчението им от бесенето на печалбари и варосването на казарми. Не ме разочаровай, генерале.

— Обещавам, твое величество.

Чингис яздеше начело на войската — огромна редица конници, простряла се през равнината на Си Ся. Когато стигаха някой канал, редицата се разваляше — воините се състезаваха помежду си кой ще прескочи препятствието и се смееха на онези, които падаха в тъмната вода и трябваше здравата да препускат, за да настигнат другарите си.

Град Инчуан се виждаше от часове като петънце на хоризонта, преди Чингис да даде заповед да спрат. По редицата прозвучаха рокове и множеството закова на място; отекнаха заповедите към хората по крилата. Намираха се на вражеска територия и не биваше да са невнимателни.

Градът се извисяваше в далечината. Макар и отдалечен на много мили, той изглеждаше масивен и застрашителен с огромните си размери. Чингис присви очи през следобедната мараня. Строителите бяха използвали тъмносив камък, той различи колони, които май бяха вградени в стените кули. Не можеше да разбере предназначението им и се мъчеше да не покаже безпокойството си пред своите хора.

Огледа се. Войската му не можеше да бъде изненадана със засада върху толкова равен терен. В засетите ниви биха могли да се крият войници, но съгледвачите щяха да ги забележат много преди да се приближат достатъчно. Мястото бе безопасно. Той взе решение, спеши се и заповяда да се установят на лагер.

Зад него племената се разшетаха по обичайния им начин. С отдавна заучени и привични движения отделните семейства заиздигаха герите си. Село, градче, истински град израсна от каруците. Не след дълго се появи каруцата на самия Чингис и въздухът се изпълни с миризмата на печено овнешко.

Арслан вървеше покрай редицата със сина си Джелме. Под погледите им воините от всички племена се изпъваха и свеждаха приказките до минимум. Чингис беше доволен и се усмихна, когато стигнаха до него.

— Никога не съм виждал толкова равна страна — рече Арслан. — Няма къде да се оттеглим и да се защитаваме, ако ни притиснат. Тук сме прекалено открити.

Синът му Джелме вдигна очи при тези думи, но не каза нищо. Арслан беше два пъти по-възрастен от останалите военачалници и командваше предпазливо и разумно. Никога не се бе показвал като луда глава пред племената, но те уважаваха уменията му, а от гнева му се страхуваха.

— Няма да бъдем отблъснати, Арслан. Не и оттук — потупа го по рамото Чингис. — Ще ги накараме да излязат от онзи град, а ако не го сторят, може просто да издигна земен насип до стените им и да препусна вътре. Гледката ще си заслужава, не мислиш ли?

Арслан се усмихна стегнато. Той беше един от тези, които се бяха приближавали до Инчуан достатъчно близо, за да накарат защитниците да похабят стрелите си по тях.

— Прилича на планина, господарю. Сам ще се убедиш, когато стигнеш по-близо. На всеки ъгъл има кула, а в стените има процепи, през които стрелците те наблюдават. Трудни мишени са, а лесно могат да стрелят по нас.

Доброто настроение на Чингис се стопи.

— Първо ще видя, после ще решавам. Ако не се предадат, ще ги уморим с глад.

Джелме кимна. Беше яздил с баща си и бе почувствал сянката на града върху гърба си. Беше израснал в откритите степи и мисълта за човешкия нравуняк вътре го дразнеше. Самата идея за такъв живот беше оскърбителна.

— Каналите влизат в града, господарю — каза той. — През тунели, закрити с железни решетки. Разбрах, че те отмиват изпражненията на хората и животните. Това може да е слабото им място.

Чингис грейна. Беше яздил цял ден и се чувстваше уморен. Щеше да има време да планира нападението утре, след като се наяде и наспи.

— Ще намерим начин — обеща той.

---

[1] Китайска мярка за дължина, обозначаваща различни разстояния през различните епохи. Днес едно ли е равно на 500 метра.

— Б.р. ↑

7.

По-младите воители на Чингис прекараха следващите няколко дни, като яздеха възможно най-близо до града, подлагайки на изпитание куража си. Не срещаша никаква съпротива. Най-дръзките препускаха под сенките на стените и надаваха предизвикателни крясъци. Стрелите свистяха около тях, но за три дни само един защитник успя да направи точен изстрел. Но улученият воин се удържа в седлото и се отдалечи невредим, като измъкна стрелата от бронята си и я захвърли презрително на земята.

Чингис също приближи града заедно с военачалниците и командирите си. Това, което видя, не го окуражи особено. Дори каналите бяха защитени от железни пръти с дебелината на човешка ръка, забити дълбоко в камъка. Вероятно можеха да си пробият път през тях, макар че пълзенето из тъмните тунели щеше да бъде неприятно за хората от степите.

Когато се свечери, братята и военачалниците му се събраха в големия гер, за да се нахранят и да обсъдят проблема. Настроението на Чингис отново беше мрачно, но Арслан го познаваше от началото на възхода му и не се боеше да говори направо.

— С дървените щитове можем да защитим хората достатъчно дълго, за да си пробият път през отворите на канала — каза той, като дъвчеше. — Само че онези неща по стените не ми харесват. Никога преди не бих повярвал, че може да съществуват толкова големи лъкове. Ако са истински, би трябвало да изстрелват стрели с човешки бой. Какви ли поражения нанасят?

— Не можем да стоим отвън цяла вечност, докато те призовават съюзниците си. Но не можем и да ги подминем и да оставим готова за удар войска зад гърба си — промърмори Хаджиун. — Трябва да влезем в града или да се върнем в пустинята и да се откажем от всичко, което спечелихме.

Чингис хвърли кисел поглед към по-младия си брат.

— Тази няма да я бъде — каза той с по-голяма увереност, отколкото чувстваше в действителност. — Реколтата им е в ръцете ни.

Колко време ще издържат, преди да започнат да се изаяждат един друг? Времето е на наша страна.

— Мисля, че все още не сме ги засегнали сериозно. Те получават вода от каналите, а доколкото знаем, са презапасени със зърно и осолено месо. — Хаджиун видя, че Чингис се мръщи на думите му, и продължи. — Можем да чакаме години наред, а кой знае колко войски ще им се притекат на помощ? Докато започнат да гладуват, може да се изправим срещу самия Дзин и да се окажем в капан между едните и другите.

— Тогава дай решение! — рязко рече Чингис. — Уйгурските учени твърдят, че градовете в Дзин са като този или дори още по-големи, ако можеш да си го представиш. Щом са построени от хора, значи могат да бъдат унищожени от хора, сигурен съм в това. Кажи ми само как да стане.

— Можем да отровим водата в каналите — отвърна Хазар и посегна за парче месо с ножа си. Спря във внезапно настъпилата тишина и огледа присъстващите. — Какво? Страната не е наша.

— Лоши неща говориш — сгълча Хаджиун брат си от името на всички. — Тогава какво ще прием ние самите?

Хазар сви рамене.

— Чиста вода, по-нагоре по течението.

Чингис слушаше замислено.

— Трябва да ги принудим да излязат — каза той. — Няма да позволя да се отравя чиста вода, но можем да прекъснем каналите и да обречем града на жажда. Нека видят как трудът на поколения наред отива на вятъра. Може тогава да излязат срещу нас в равнината.

— Ще се погрижа за това — обади се Джелме.

Чингис му кимна.

— Ти също, Хазар. Ще пратиш сто души да разбият решетките на каналите там, където те влизат в града.

— За да направим дървени щитове, трябва да разглобим още каруци. На семействата това никак няма да им хареса — рече Хазар.

Чингис изсумтя.

— Ще им построя нови, щом влезем в проклетия град. Тогава ще ни благодарят.

Всички в гера чуха бесния тропот на приближаващи копита. Чингис застина с парче тлъсто овнешко в ръка. Вдигна глава, когато чу

как някой скача върху каруцата отвън. Вратата на гера се отвори.

— Излизат, господарю.

— В тъмното? — облещи се Чингис.

— Няма луна, но бях достатъчно близо, за да ги чуя, господарю.

Бърбореха като птици и вдигаха повече шум от малки деца.

Чингис хвърли месото в големия поднос в средата на гера.

— Връщайте се при хората си, братя. Пригответе се. — Погледът му се стрелна към Арслан и Джелме, които седяха един до друг. — Арслан, ти ще останеш с пет хиляди души да пазиш семействата. Останалите ще яздят с мен.

Ухили се и те му отговориха с усмивки.

— Никакви години, Хаджиун. Дори нито ден повече. Прати най-бързите съгледвачи. Искам да знам какво правят веднага щом почне да се зазорява. Тогава ще имам заповеди за теб.

Толкова далеч на юг есента беше все още гореща и неприбраното зърно започна да се рони и да гние по нивите. Монголските съгледвачи крещяха обиди и предизвикателства към червената армия, която бе излязла от убежището си, а някои препуснаха обратно към Хаджиун, за да му съобщят подробностите. Влизаха в големия гер на групи по трима и разказваха какво са научили.

Чингис крачеше напред-назад и слушаше.

— Тази история с кошниците не ми харесва — каза той на Хаджиун. — Какво биха могли да сеят по земята?

Беше чул, че стотици хора вървят в редици пред войската на Инчуан. Всеки от първата редица носеше кошница на гърба си, а онзи зад него бъркаше в нея и разхвърляше нещо.

Повикаха хана на уйгурите да обясни загадката. Барчук разпита подробно съгледвачите, накара ги да си спомнят и най-дребната подробност.

— Сигурно е някакъв начин да забавят конете ни — каза най-сетне той. — Може би пръскат остри камъни или желязо по широката ивица земя пред войската и явно нямат намерение да я пресичат. Ако смятат да ни предизвикат, вероятно очакват атаката ни да се препъне.

Чингис го тупна по рамото.

— Каквото и да правят, няма да им позволя те да избират бойното поле — каза той. — Ще си получиш свитъците, Барчук.

Погледна грейналите лица на най-доверените си хора. Никой от тях не познаваше истински врага, срещу когото се изправяха. Клането в гарнизона при влизането в Си Ся не можеше да се сравни с войската на кралския град. Чингис усети как сърцето му се разтуптява при мисълта, че най-накрая се изправя срещу враговете на народа си. Нима можеха да се провалят след толкова дълга подготовка? Кокчу твърдеше, че и звездите вещаят нова съдба за народа му. С помощта на шамана Чингис бе принесъл в жертва бяла коза на бащата-небе, като говореше на най-древния шамански език. Тенгри не би им отказал. Твърде дълго усилията на Дзин и неговите златни градове бяха тъпкали монголските племена. Но сега те бяха силни и градовете щяха да паднат.

Военачалниците стояха напълно неподвижно, докато Кокчу бъркаше в малки купички и рисуваше линии по лицата им. Когато след това се погледнаха, не можеха да се разпознаят. Виждаха единствено маските на войната и свирепи, всяващи ужас очи.

Шаманът остави Чингис за накрая, като начерта червена линия от върха на челото му надолу през очите до ъгълчетата на устата.

— Желязо няма да те докосне, господарю. Камък няма да те пречупи. Ти си Вълкът и бащата-небе те гледа.

Чингис го гледаше, без да мига. Кръвта върху кожата му пареше. Накрая кимна, излезе от гера, яхна понито си и застана в първата редица. Градът се виждаше в далечината, а пред него размазана маса червени мъже сякаш чакаше да види унижението му. Чингис погледна наляво и надясно и вдигна ръка.

Сто невъоръжени момчета забиха барабани. Всяко от тях се бе преборило с връстниците си за правото да язди с воините и мнозина още носеха белезите от борбата. Чингис докосна за късмет дръжката на бащиния си меч и усети силата си. Спусна ръка и всички като един препуснаха с грохот през равнината на Си Ся към стените на Инчуан.

— Идват, господарю! — възбудено възкликна първият министър на Рай Чианг. От кулата на владетеля се откриваше най-добрият изглед

в града към равнината и Рай Чианг не бе възразил срещу присъствието на съветниците в личните му покои.

С лакираните си доспехи войниците приличаха на ярко петно кръв пред града. На Рай Чианг му се стори, че вижда белобрадата фигура на генерал Гиам да препуска напред-назад пред редиците. Пиките на полковете блестяха под утринните лъчи на слънцето. Личната му гвардия бе разположена по крилата. Това бяха най-добрите конници в Си Ся и кралят не съжaliaваше, че ги е натоварил с тази задача.

Беше дълбоко засегнат, че трябва да се крие в града, докато опустошават земите. Само видът на вражеската войска беше достатъчен, за да повдигне настроението му. Гиам беше солиден мислител, на когото можеше да се разчита. Вярно, че нямаше нито една битка в кариерата си, но Рай Чианг беше прегледал плановете му и не бе намерил никакви недостатъци в тях. Докато чакаше, кралят пиеше слабо бяло вино и се наслаждаваше на мисълта, че неприятелят ще бъде смазан пред очите му. Вестта за победата щеше да стигне до император Вей и той щеше да съжaliaва. Ако Дзин им се беше притекъл на помощ, Рай Чианг завинаги щеше да му остане дължник. Император Вей беше достатъчно проникателен, за да разбере, че сам се е отказал от изгодната търговия и властта, и тази мисъл опияняваше Рай Чианг. Щеше да се погрижи да информира Дзин и за най-малката подробност от битката.

Генерал Гиам гледаше как прашният облак на врага приближава. Земята беше изсъхнала, тъй като селяните не смееха да напояват нивите си. Тези, които се бяха опитали, бяха убити от съгледвачите на нашественика — явно за развлечение или за да се насъскат младите воители. Днес на това щеше да се сложи край.

Заповедите му се предаваха на редиците с високи флагчета, които се развяваха на лекия ветреца. Докато оглеждаше строя, той видя черните кръстове на червен фон — знак, че трябва да останат на позициите си. Полето пред армията бе осеяно със стотици хиляди железни шипове, скрити в тревата, Гиам чакаше нетърпеливо диваците да се натъкнат на тях. Тогава щеше да настане същинска касапница и

той щеше да даде заповед за атака в плътен строй, докато монголите са все още объркани.

Кралската кавалерия пазеше двете крила и той кимна доволно при вида на прекрасните ѝ коне, които пръхтяха възбудено и риеха с копита земята. Кралските копиеносци стояха решително в самия център на армията с прекрасни доспехи, които приличаха на люспите на екзотична риба. Мрачните им физиономии вдъхваха кураж на останалите, докато пращият облак растеше и земята под тях затрепери. Гиам видя, че един от флагите се килна, и прати човек да накаже знаменосеца. Войниците бяха нервни, виждаше се по лицата им. Разпилените вражески редици обаче щяха да им вдъхнат кураж. Мехурът му беше пълен и Гиам изруга под нос — не можеше да слезе от коня точно когато врагът лети насреща им. Видя, че много хора в строя уринират в праха и се подготвят за битката.

Наложи се да изкрещи заповедите си, за да надвика грохота на галопиращите коне. Пръснатите по редиците гвардейски офицери предадоха командата да стоят на местата си.

— Още съвсем малко — промърмори той. Вече различаваше, отделните фигури на враговете и стомахът му се стегна, когато осъзна колко са много. Чувстваше погледите на гражданите в гърба си и знаеше, че кралят го гледа заедно с всички, които бяха успели да си намерят място на стените. Оцеляването на Инчуан зависеше от тях.

Вторият командващ стоеше до него, готов да предаде заповедите му.

— Ще бъде велика победа, генерале — каза той. Гиам усети напрежението в гласа му и се насили да откъсне поглед от врага.

— Кралят ни гледа и хората не бива да губят присъствие на духа. Знаят ли, че той ни наблюдава?

— Погрижих се за това, генерале. Те... — Очите на офицера се разшириха и Гиам рязко се обърна към вражеската редица, препускаща с все сили през равнината.

От центъра ѝ напред излязоха сто галопиращи понита и оформиха колона във вид на стрела. Гиам гледаше, без да разбира, докато те приближаваха скритите шипове. Поколеба се, не беше сигурен как новият строй ще се отрази на плановете му. Усети, че по скалпа му се стича пот, и изтегли меча, за да успокои ръцете си.

— Почти стигнаха... — прошепна той. Конниците се бяха привели ниско върху понитата с напрегнати от вятъра лица. Гиам ги видя да преминават линията с шиповете и за един ужасен момент си помисли, че някак ще успеят да минат през нея. Точно тогава първият кон изцвили и се прекатури презглава. Десетки други също изпопадаха, когато шиповете се впиха в меката част на копитата им, и ездачите им полетяха напред към смъртта си. Тънката колона се огъна и Гиам изпита свирепа радост. Видя как галопиращата редица се изкриви, когато воините рязко дръпнаха поводите. Почти всички натъкнали се на шиповете лежаха осакатени или мъртви на тревата. От червените редици се надигнаха радостни викове.

Гиам видя гордо изправените пики и сви юмрук в радостна възбуда. Нека да дойдат пешком и да видят какво им е приготвил!

Вражеското множество зад ревящите на земята хора и животни се блъскаше нестройно, изгубило целия си устрем. Пред очите на Гиам необучените диваци изпаднаха в паника. Те не познаваха друга тактика освен директната атака, а сега бяха лишени от нея. Без никакво предупреждение стотици монголи се обърнаха и се втурнаха срещу собствените си редици. Суматохата се разрасна с необичайна скорост и Гиам видя, че монголските командири крещят противоречиви заповеди на бягащите си подчинени и ги удрят с широкото на сабите си. Зад него жителите на Инчуан изреваха при гледката.

Гиам рязко се извъртя в седлото. Воините по цялата първа редица бяха направили половин крачка напред като кучета, опъващи каиша си. Виждаше как кръвожадността им се надига и разбира, че трябва да я овладее.

— Стой! — изрева той. — Офицери, кажете на хората си. Да стоят на място!

Не можеха да ги задържат. Още една стъпка разруши всички задръжки и крещящите червени редици се втурнаха напред в блестящите си нови брони. Въздухът се изпълни с прах. Единствено кралската гвардия остана на мястото си, но пък кавалерията по фланговете бе принудена да тръгне с останалите или да ги остави незащитени. В отчаянието си Гиам крещеше и офицерите му препускаха напред-назад по редиците, като се опитваха да задържат войската. Беше невъзможно. Почти два месеца те бяха търпели неприятелите им да яздят в сенките на града, а сега най-сетне се

отваряше възможност да им пуснат кръвта. Опълченците закрепяха предизвикателно, щом стигнаха бариерата от железни шипове. Тя не представляваше опасност за хората и пехотинците я прекосиха бързо, като убиваха все още живите вражески воители и мушкаха мъртвите, докато не ги превърнаха в кървави парцали върху тревата.

Гиам правеше всичко възможно да спре с коня си редиците. В яростта си заповяда на роговете да свирят отбой, но войниците бяха слепи и глухи за всичко освен за врага и краля, който ги наблюдаваше. Не можеха да бъдат върнати обратно.

Гиам забеляза внезапната промяна у врага преди своите войници. Пред очите му суетенето на монголите бе преустановено и те образуваха идеални нови редици. Дисциплината им го ужаси. Алените войници на Си Ся бяха изминали половин миля, оставяйки зад себе си капаните и ямите, които бяха изкопали предишната нощ, и продължаваха устремно напред, за да окървавят мечовете си и да прогонят врага. А ето че най-неочаквано се бяха озовали срещу армия от самоуверени воители на гола земя. Чингис даде една-единствена заповед и цялото множество потегли в тръс. Монголските воители извадиха лъковете от кожените калъфи на седлата и първите дълги стрели от колчаните на гърбовете си. Управляваха понитата си само с колене, язدهа с насочени надолу стрели. Чингис излая нова заповед, редиците ускориха ход и внезапно препуснаха в галоп, вдигайки стрелите за първия си залп.

Страхът прелетя през озовалия се на открито червен строй. Алените бойци се скупчиха, някои от задните редици все още крещяха войнствено, когато монголската войска полетя насреща им. Гиам ревеше отчаяни заповеди да увеличат разстоянието между редиците, но единствено кралската гвардия ги изпълни. Изправени за втори път пред масирано нападение, ужасените и объркани опълченци се скупчиха още по-нагъсто.

Двайсет хиляди свистящи стрели се стовариха върху червените редици и ги повалиха на колене. Не можеха да отвърнат на подобен унищожителен залп. Собствените им арбалетчици стреляха слепешком към врага, затруднени от суматохата на своите другари. Монголите стреляха по десет пъти на всеки шейсет удара на сърцето и точността им бе смазваща. Червената броня спаси някои от противниците им, но когато се изправяха с рев, те бяха улучвани отново и отново, докато не

паднеха мъртви. Когато монголите се втурнаха напред за близък бой, Гиам заби пети в хълбоците на коня си и полетя през окървавените редици към кралските копиеносци в отчаян опит да ги накара да удържат позицията си. По някакво чудо успя да стигне до тях невредим.

С червените си доспехи кралските гвардейци не изглеждаха по-различно от опълчението. Когато пое командването, Гиам видя, че някои от простите войници се втурват обратно през техните редици, преследвани от крещящите монголски конници.

Гвардейците не побягнаха и Гиам рязко им нареди да вдигнат пиките си. Варварите забелязаха прекалено късно, че тези воители не са изпаднали в паника като другите. Вдигнатите под ъгъл остриета на пиките можеха да разсекат човек наполовина и десетки монголи се озоваха на земята, щом се опитаха да се врежат в редиците. Гиам усети как в гърдите му се надига надежда, че все още може да спаси положението.

Гвардейската кавалерия се беше изнесла напред, за да защити фланговете от подвижния противник. След смазването на опълчението Гиам остана само с няколко хиляди обучени хора на краля и с неколкостотин от другите бойци. На монголите сякаш им доставяше удоволствие да удрят конниците на Си Ся. Всеки път щом кавалерията се опитваше да нападне, варварите препускаха бързо и сваляха гвардейците с лъковете си. Най-дръзките дори нападаха с мечове и обикаляха наоколо като оси. Макар кавалеристите да бяха дисциплинирани, те бяха обучени да воюват срещу пехота на открито поле и не можеха да отвърнат на сипещите се от всички посоки удари. Хванати така далеч от града, те бяха подложени на същинско клане.

Копиеносците издържаха първите атаки, като изкормваха монголските коне. Когато кралската кавалерия бе разбита и пръсната, пехотинците останаха без закрила. Копиеносците трудно се обръщаха с лице към врага, а когато успяваха, бяха прекалено бавни. Гиам безнадеждно крещеше заповеди, но монголите ги обкръжиха и започнаха да ги повалят с дъжд от стрели, които все така отказваха да улучат и него с останалите. Всеки убит падаше с дузина стърчащи от него стрели или съсечен от меч на галопиращ конник. Пиките се изпочупиха и бяха стъпкани на земята. Оцелелите се опитаха да

избягат в сянката на стените, където стрелците можеха да ги защитят. Почти всички бяха избити.

Портите бяха затворени. Гиам се озърна назад към града, пламнал от срам. Кралят сигурно гледаше с ужас. Армията беше разбита, напълно съсипана. Само неколцина очукани бойци успяха да стигнат до стените. Незнайно как Гиам беше още на седлото и повече от всякога усецаше върху себе си погледа на краля. В мъката си вдигна меч и препусна към монголските редици.

Стрела след стрела се чупеше в червената му броня, докато приближаваше врага. Преди да стигне първата редица, насреща му препусна млад воин с вдигнат меч. Гиам изкрещя и замахна, но воинът се гмурна под меча и отвори огромна рана в дясната му ръка. Генералът се олюля в седлото и конят му забави ход. Чу как воинът се обръща, но ръката му увисна безжизнено на сухожилията и той не можа да вдигне оръжието си. Кръвта плискаше по бедрата му, той вдигна очи и така и не почувства удара, който отнесе главата му и сложи край на срама.

Чингис премина триумфиращо през купищата алени мъртъвци. Броните им приличаха на криле на калинки. В дясната си ръка той държеше дълга пика с набучената глава на главнокомандващия на Си Ся, чиято бяла брада се развяваше на вятъра. Кръвта се стичаше по дръжката до ръката на Чингис, засъхваше там и залепваше пръстите му един за друг. Някои от противниковите войници се бяха спасили, като избягаха обратно през шиповете, където конниците не можеха да ги последват. Тогава той нареди войните да преведат конете си пешком. Напредваха бавно и около хиляда вражески войници успяха да се доберат до града и прикритието на стрелците. Чингис се разсмя при вида на опърпаните мъже в сянката на Инчуан. Портите си оставаха затворени и на нещастниците не им оставаше друго, освен да гледат отчаяно как войните му яздят сред мъртъвците, смеят се и си подвикват един на друг.

Щом стигна тревата, Чингис се спеша и подпря окървавената пика в надигащия се хълбок на коня. Наведе се, вдигна един от шиповете и го огледа с любопитство. Проста работа — четири пирона, свързани помежду си така, че единият винаги оставаше да стърчи

нагоре, независимо как са паднали. Ако той беше в отбранителна позиция, сигурно щеше да разпръсне такива шипове в много концентрични ивици около войската, но пък тези защитници не бяха добри воители. Неговите хора бяха постегнати, научени на дисциплина от суровата си родина, а не от мирната долина на Си Ся.

Докато вървеше, видя късове разбита броня по земята. Разгледа с интерес едно парче — червеният лак се беше изронил и олющил по ръбовете. Някои от вражеските войници се бяха сражавали добре, но въпреки това монголските лъкове ги повалиха. Това беше добър знак за бъдещето и окончателно потвърждение, че е довел хората си на правилното място. Те знаеха това и гледаха хана си с благоговение. Той ги беше превел през пустинята и ги бе изправил срещу врагове, които се сражаваха лошо. Денят беше добър.

Погледът му се спря върху десетима мъже, вървящи между трупите. Деловите им бяха украсени със сините бродерии на уйгурите. Един от тях носеше торба, а останалите се навеждаха над телата и правеха бързи и резки движения с ножовете си.

— Какво вършите? — извика им той. Те се изправиха гордо, щом видяха кой се обръща към тях.

— Барчук каза, че сигурно ще искаш да научиш броя на убитите — отвърна един от тях. — Режем им ушите, за да ги преброим после.

Чингис примигна. Огледа се и видя, че много от телата имат червени рани на местата, където сутринта са били ушите им. Торбата вече се издуваше.

— Можете да му благодарите от мое име — започна той, но гласът му затихна. Докато мъжете се споглеждаха нервно, Чингис пристъпи сред трупите и вдигна облаци мухи около себе си.

— Този тук няма нито едно ухо — каза той.

Уйгурските воители приближиха забързано и докато оглеждаха безухия мъртвец, онзи с торбата започна да ги ругае:

— Ах вие, мърши окаяни! Как ще ги преброим точно, ако режете и двете уши?

Чингис погледна лицата им, избухна в смях и се върна при понито си.

Все още се подсмиваше, когато взе пиката и хвърли черните пирони на земята. Закрачи бавно към стените със зловещия си трофей, като преценяваше обсега на стрелците горе.

Пред очите на градските жители той заби с цялата си тежест пиката в земята и отстъпи назад, като гледаше нагоре. Както и очакваше, към него полетяха тънки стрели, но разстоянието беше твърде голямо и той не трепна. Изтегли меча на баща си и го вдигна към тях, докато войската му припяваше и ревеше отзад.

Изражението му отново стана мрачно. Новият народ беше вкусил първата си кръв. Чингис беше показал на хората си, че могат да се изправят дори срещу дзинските войници. Но въпреки това още нямаше начин да влезе в града, който му се подиграваше със силата си. Бавно отиде до мястото, където се бяха събрали братята му, и им кимна:

— Прекъснете каналите — нареди той.

8.

Всеки способен да върти камък и железарски чук мъж се хвана за работа, но въпреки това им бяха нужни шест дни, за да превърнат каналите около Инчуан в руини. Отначало Чингис гледаше на разрухата с жестокосърдечно удоволствие и се надяваше, че придошлите планински реки ще наводнят града.

С тревога видя колко бързо се покачва нивото на водата в равнината — воините му газеха до глезените в нея, преди да разрушат последния канал. Знойните дни бяха разтопили огромни количества сняг от планинските върхове, а той не се беше замислял сериозно къде ще се събере цялата тази вода, ако не се насочва от каналите към града и нивите.

По обед на третия ден дори слабо наклонените терени се превърнаха в кални пързалки, нивите вече бяха наводнени, а водата продължаваше да се покачва. Чингис видя развеселените погледи на военачалниците си, когато те осъзнаха грешката си. Отначало ловът беше идеален, защото спасяващите се от наводнението дребни животинки лесно се забелязваха отдалеч как пляскат във водата. Стотици зайци бяха убити и отнесени в лагера на тънки вързопчета мокра козина, но скоро и герите се оказаха изложени на опасност. Чингис бе принуден да премести лагера доста на север, преди водата да наводни цялата долина.

Привечер стигнаха едно място над разрушената система от канали, където земята беше все още здрава. Град Инчуан се виждаше като тъмно петно в далечината, а помежду им от нищото се бе появило ново езеро. Беше дълбоко не повече от една стъпка, но улавяше лъчите на залязващото слънце и блестеше в златно мили наред.

Чингис седеше на стъпалата пред гера си, когато приближи брат му Хазар. Физиономията му беше грижливо неутрална. Никой не беше посмял да каже нищо, но вечерта в лагера се виждаха доста изопнати лица. Племената харесаха шегата, стана им смешно, че сами се наводниха и трябваше да се махнат от ниското.

— Е, получихме ценен урок — промърмори Хазар. — Да заповядам ли на стражата да се оглежда за промъквачи се към нас вражески плувци?

Чингис погледна кисело брат си. И двамата виждаха как децата си играеха покрай водата, целите почернели от вонящата кал, с която се замеряха. Както обикновено, Джучи и Чагатай бяха в центъра на групата, изпаднали във възторг от новите забавления в долината.

— Водата ще попие в земята — намръщено отвърна Чингис.

Хазар сви рамене.

— Да, ако я отведем някъде. Мисля обаче, че доста време след това земята ще бъде прекалено мека за конниците. Разрушаването на каналите май не беше най-добрият план.

Чингис се обърна да погледне брат си, който го наблюдаваше с ирония, изсмя се и се изправи.

— Учим се, братко. Толкова много неща се съвсем нови за нас. Следващия път няма да разрушаваме канали. Доволен ли си?

— Доволен съм — жизнерадостно отвърна Хазар. — Бях започнал да подозирам, че брат ми не може да греши. Денят определено беше весел.

— Радвам се за теб — отвърна Чингис.

Момчетата край водата отново започнаха да се борят. Чагатай се хвърли върху брат си и двамата се затъркаляха на кълбо в калните плитчини.

— Не могат да ни нападнат откъм пустинята, а никоя войска не ще стигне до нас, докато го има това езеро. Нека отпразнуваме победата тази вечер.

Хазар кимна и се ухили.

— Ето това вече е чудесна идея, братко.

Рай Чианг се вкопчи в дръжките на позлатения си стол, докато гледаше наводнената равнина. В града имаше складове с осолено месо и зърно, но реколтата навън гниеше и попълнения на запасите нямаше да има. Той отчаяно премисляше отново и отново проблема. Макар все още да не го осъзнаваха, мнозина от жителите бяха обречени на гладна смърт. С идването на зимата останалите му гвардейци щяха да бъдат пометени от гладната тълпа и Инчуан щеше да бъде съсипан отвътре.

Водите се простираха, докдето стигаше погледът му, почти до самите планини. На юг имаше ниви и градчета, все още недостигнати от наводнението и нашественика, но те нямаше да успеят да изхранят цяла Си Ся. Помисли си за опълчението по онези места. Ако свикаше всеки мъж от тези селища, би могъл да събере още една армия, но пък провинциите щяха да станат жертва на разбойничество веднага щом се появяха първите признаци на глада. Вбеси се, но не можа да намери решение на негодите си.

Въздъхна и първият му министър вдигна очи.

— Баща ми винаги ми е казвал да държа селяните сити — каза на глас Рай Чианг. — Тогава не разбирах колко е важно това. Какво значение има, ако неколцина умират от глад всяка зима? Нима това не показва неодобрението на боговете?

Първият министър кимна сериозно.

— Без пример за страдание хората няма да работят, твое величество. А когато видят резултата от мързела, са готови да се трепят под слънцето, за да изхранят себе си и семействата си. Така боговете са устроили света и не можем да сторим нищо против волята им.

— Но сега всички ще гладуват — рязко отвърна Рай Чианг, уморен от монотонния глас на министъра. — Вместо просто да получат пример, морален урок, половината от хората ни ще викат за храна и ще се бият по улиците.

— Може би, твое величество — отвърна първият министър, без да показва особена загриженост. — Мнозина ще умрат, но кралството ще остане. Зърното ще порасне отново и догодина коремите на селяните пак ще са пълни. Преживелите зимата ще натрупат мазнини и ще благославят името ти.

Рай Чианг не можа да намери подходящи думи, за да му възрази. Взираше се от кулата на двореца си в тълпите по улиците. И най-окаяните просяци бяха чули вестта, че реколтата гние в наводнената земя. Все още не бяха гладни, но вече мислеха за студените месеци и безредиците бяха започнали. Гвардейците действаха безжалостно и избиваха стотици при най-малкия знак за безпокойство. Народът се боеше от краля си, но страхът от стражниците му беше по-голям.

— Може ли да се спаси нещо? — попита най-сетне той. Може би си въобразяваше, но сякаш надуваше тежката миризма на гниеца

растителност във въздуха.

Първият министър се замисли, прехвърляйки списъка със събития в града, сякаш би могъл да намери вдъхновение в него.

— Ако нашествениците се махнат днес, твое величество, несъмнено бихме могли да спасим част от зърното. Бихме могли да засеем ориз в наводнените ниви и да приберем една реколта. Каналите могат да се възстановят или да отбием водата така, че да заобикаля низината. Може би ще успеем да спасим или възстановим една десета от реколтата.

— Но нашествениците няма да се махнат — продължи Рай Чианг и удари юмрук в дръжката на стола си. — Победиха ни. Въшливите вонящи диваци поразиха Си Ся в сърцето, а аз трябва да седя тук сред вонята на гниеща пшеница.

Първият министър сведе глава при тази тирада, без да смее да проговори. Двама от колегите му бяха екзекутирани тази сутрин, а настроението на владетеля се вкисваше все повече и повече. Той нямаше намерение да бъде третият.

Кралят стана и склучи ръце на гърба си.

— Нямам избор. Дори да извадя опълчението от всеки град на юг, пак няма да събера толкова, колкото паднаха убити. А без кралските войници колко време ще е нужно, докато градчетата станат свърталища на бандити? Ще изгубя и юга, а след това градът ще падне.

Изруга тихо и министърът пребледня.

— Няма да стоя и да чакам селяните да се разбунтуват или тази противна миризма да се пропие във всяка стая на града. Прати посланици до водача на онези диваци. Да предадат, че ще му дам аудиенция и съм готов да обсъдим неговите искания.

— Твое величество, те не са много по-различни от подивели кучета — запелтечи министърът. — Не може да се преговаря с тях.

Рай Чианг изгледа вбесено слугата си.

— Пращай хората. Аз не успях да унищожа войската от подивели кучета. Останал ми е само този град. Може пък да успея да подкупя вожда им и да го накарам да се махне.

Министърът пламна от срам, но се поклони до земята и опря чело в прохладното дърво.

Вечерта племената пееха пияни. Разказвачите съчиняваха приказки за битката и как Чингис накара врага да мине през железния си пръстен. Смешните стихове караха децата да избухват в кикот, а преди да се стъмни, се проведеха много състезания по борба и стрелба с лък. Победителите носеха венци от трева на главите си и се напиваха до безсъзнание.

Чингис и командирите му бяха начело на празненството. Ханът благослови дузина нови сватби и раздаде на отличилите се воители оръжия и понита от собственото си стадо. Герите бяха пълни с пленени в градчетата жени и не всички съпруги погледнаха добре на новодошлите. Доста женски побои завършиха с кръвопролития, като всеки път жилавите монголки побеждаваха пленничките на съпрузите си. Преди падането на нощта Хаджиун беше викан на три пъти за убийства поради подсиления от изпития айраг гняв, пламнал във вените на убийците. Беше заповядал двама мъже и една жена да бъдат завързани на стълб и бити. Не го беше грижа за убитите, но не искаше племената да се отдават на кръвожадни оргии. Може би благодарение на желязната му ръка настроението на хората си остана чудесно, докато звездите започнаха да блещукат в небето.

И макар някои да тъгуваха по родните степи, всички гледаха с гордост водачите си.

До гера, в който Чингис посрещаше командирите, се намираще семейният му дом, не по-голям или украсен от който и да било друг. Докато той викаше на състезанията по борба и огромният лагер се озаряваше от пламъка на факлите, жена му Бьорте се хранеше с четиримата си синове и им припяваше. С приближаването на нощта беше все по-трудно да открият Джучи и Чагатай — те предпочитаха шума и забавленията на пиршеството пред досадния сън. Бьорте се принуди да изпрати трима бойци да претърсят герите и да ги доведат, все още съпротивляващи се в ръцете им. Момчетата се гледаха кръвнишки в малкия гер, докато Бьорте пееше приспивни песни на Угедай и Толуй. Денят беше изтощителен за тях и не след дълго двете по-малки момчета вече сънуваха под завивките.

Бьорте се обърна към Джучи и се намръщи, като видя гневната му физиономия.

— Не си ял, млади момко — каза му тя.

Той само изсумтя в отговор и Бьорте се наведе по-близо към него.

— Нима надушвам айраг? — със съмнение попита тя. Поведението на Джучи моментално се промени и той вдигна колене като преграда.

— Може и това да е — обади се Чагатай, доволен да види как брат му се свива като червей. — Дадох му да пие, а после повръщаше в тревата.

— Затваряй си устата! — извика Джучи и скочи на крака.

Силната Бьорте сграбчи ръката му и с лекота го удържа. Чагатай се ухили доволно.

— Яд го е, защото счупи любимия си лък сутринта — рязко каза Джучи и се помъчи да се отскубне от хватката на майка си. — Пусни ме!

В отговор Бьорте го зашлеви през лицето и той падна върху завивките. Ударът не беше силен, но той шокирано вдигна ръка към бузата си.

— Цял ден ви слушам да се дърляте помежду си — гневно рече тя. — Кога най-сетне ще разберете, че не бива да се биете като кутрета, а племената да ви гледат? Никога. Да не мислите, че на баща ви това му харесва? Ако му кажа, ще...

— Не му казвай — бързо рече Джучи и на лицето му се изписа ужас.

Бьорте моментално омекна.

— Няма, ако се държите добре и работите. Няма да наследите нищо от него само защото сте негови синове. Нима Арслан е негова кръв? Или Джелме? Ако ставате за водачи, той ще ви избере, но не очаквайте да предпочете вас пред някой по-добър.

Двете момчета слушаха напрегнато и тя осъзна, че никога досега не е говорила така с тях. С изненада забеляза как попиват всяка дума и се замисли какво друго да каже, преди да са се разсеяли.

— Яжте, докато слушате.

За нейно удоволствие двете момчета взеха чиниите с месо и се нахвърлиха върху храната, макар да беше изстинала отдавна. Погледите им не се откъсваха от майка им, чакаха я да продължи.

— Мислех, че баща ви вече ви е обяснил — промърмори тя. — Ако беше хан на някое малко племе, може би най-големият от вас щеше да наследи меча, коня и дружинниците му. Навремето той очакваше същото от дядо ви Есугей, макар че брат му Бехтер беше по-голям.

— Какво се е случило с Бехтер? — попита Джучи.

— Баща ни и Хаджиун го убили — със задоволство рече Чагатай. Бьорте трепна, а очите на Джучи се разшириха от изненада.

— Наистина ли?

Майка му въздъхна.

— Друг път ще ти разкажа тази история. Не знам къде я е научил Чагатай, но е по-добре да не слуша приказките около огньовете.

Чагатай кимна енергично на Джучи зад гърба ѝ и се ухили, щом видя неудобството на брат си. Бьорте му хвърли раздражен поглед и той замръзна на място.

— Баща ви не е никакъв незначителен хан от хълмовете — рече тя. — Той има повече племена, отколкото можете да преброите на пръстите си. Да не очаквате да ги предаде на някои слабак? — Обърна се към Чагатай. — Или на глупак? — Поклати глава. — Няма да го направи. Той има по-малки братя, които също имат синове. Следващият хан може да е някой от тях, ако баща ви не е доволен от това какви мъже сте станали.

Джучи сведе замислено глава.

— Аз съм по-добър с лъка от всеки друг — промърмори той. — А понито ми е бавно само защото е много малко. Когато получа истински кон, ще бъде много по-бърз.

Чагатай изсумтя.

— Нямам предвид военните ви умения — каза раздражено Бьорте. — И двамата ще станете чудесни воители. Виждам го. Продължи, преди да се надуют от неочаквания комплимент: — Баща ви ще иска да знае дали можете да водите хората и да мислите бързо. Видяхте ли как направи Субодай стотник? Момчето е абсолютно неизвестно, няма важен произход, но баща ви уважава ума и уменията му. Ще бъде подложен на изпитания и може да стане военачалник, преди да е възмъжал напълно. Да командва хиляда, дори десет хиляди воители. Вие можете ли да сторите същото?

— Защо не? — моментално отвърна Чагатай.

Бьорте се обърна към него.

— Когато си играеш с приятелите, към теб ли се обръщат? Те ли следват твоите идеи, или ти техните? Мисли усилено, защото мнозина те ласкаят заради баща ти. Помисли за онези, които *ти* уважаваш. Те слушат ли те?

Чагатай прехапа замислено устна. След малко сви рамене.

— Някои. Но те са деца.

— Защо да те следват, щом по цял ден се биеш с брат си? — притисна го тя.

Момчето сви обидено рамене, докато се мъчеше да се пребори с прекалено сложните за него идеи. Вирна непокорно брадичка.

— Няма да последват Джучи. Той си мисли, че ще го сторят, но това никога няма да стане.

При тези думи Бьорте усети как студът докосва гърдите ѝ.

— Наистина ли, синко? — меко попита тя. — Защо няма да последват по-големия ти брат?

Чагатай извърна глава. Бьорте се пресегна и го стисна болезнено за ръката. Той не извика, макар че в очите му се появиха сълзи.

— Има ли тайни помежду ни, Чагатай? — с дрезгав глас попита Бьорте. — Защо няма да последват Джучи?

— Защото е татарско копеле! — изкрещя Чагатай.

Този път плесницата не беше лека. Главата на сина ѝ рязко се отметна и той се просна замаян на леглото. От носа му потече кръв и момчето започна да вие.

Джучи заговори тихо зад нея:

— Непрекъснато повтаря това — рече той. Гласът му беше изпълнен с ярост и отчаяние и Бьорте усети сълзи в очите си от болката, която е понасял. Плачът на Чагатай бе събудил двете по-малки момчета и те също захлипаха, макар да не разбираха нищо.

Бьорте протегна ръце към Джучи и го прегърна.

— Не можеш да върнеш думите в глупавата уста на брат си — промърмори тя в косата му. Отдръпна се назад и погледна в очите му, като очакваше да я разбере. — Някои думи могат да бъдат жесток товар, освен ако не се научиш да не им обръщаш внимание. Ще трябва да бъдеш по-добър от всички останали, за да спечелиш одобрението на баща си. Вече го знаеш.

— Значи е истина? — прошепна той и извърна поглед. Усети как тя се стяга, докато мислеше какво да отговори, и също захлипа.

— С баща ти те заченахме през зимата в степта, на стотици мили от татарите. Вярно е, че за известно време ме изгуби и той... уби похитителите ми, но ти си негов и мой син. Ти си неговият първороден.

— Обаче очите ми са различни — каза той.

Бьорте изсумтя.

— И очите на Бехтер бяха различни навремето. Той беше син на Есугей, но очите му бяха тъмни като твоите. Никой не се е *осмелявал* да се съмнява в произхода му. Не мисли за това, Джучи. Ти си внук на Есугей и син на Чингис. Един ден ще бъдеш хан.

Докато Чагатай сумтеше и бършеше кръвта си с ръка, Джучи намръщено се вгледа в майка си. Личеше си как събира целия си кураж. Пое дълбоко дъх. Гласът му трепереше и го унижаваше пред братята му.

— Той е убил брат си, а съм виждал как гледа мен — рече той. — Обича ли ме изобщо?

Бьорте притисна момчето към гърдите си. Сърцето ѝ се късаше за него.

— Разбира се, че те обича. Ще го накараш да те види като свой наследник, синко. Ще го накараш да се гордее.

9.

На петте хиляди воители им беше нужно повече време да отбият каналите с пръст и чакъл, отколкото да ги разрушат. Чингис даде заповедта, когато видя, че водата продължава да се покачва и вече заплашва дори високото място, на което бяха преместили лагера. Когато приключиха, на изток и на запад се бяха образували нови езера, но поне пътят към Инчуан съхнеше под слънчевите лъчи. Земята бе покрита с хлъзгави черни растения и въздухът се изпълни с облаци хапещи мухи, които подлудяваха племената. Понитата затъваха до колене в лепкавата кал, това затрудняваше разузнаването и хората се принуждаваха да остават по герите си. Всяка вечер избухваха спорове и кавги и Хаджиун здравата се потеше, за да запази мира.

Бездействието бе уморително и новината за осемте конници, които се трепеха в равното, беше посрещната с въодушевление от всички. Не бяха прекосили пустинята, за да стоят на едно място. Дори децата бяха изгубили интерес към калта, а много от тях се разболяха от пиенето на застояла вода.

Чингис гледаше как конниците от Си Ся се мъчат в калта. Беше събрал пет хиляди души да ги посрещнат на суха земя, като ги разположи по самия край на тресавището, за да не даде възможност на неприятеля да намери място за почивка. Конете на непознатите вече се бяха разпенили от усилието да измъкват крака от лепкавата кал, а конниците трудно можеха едновременно да запазят достойнството си и да внимават да не паднат.

За огромно удоволствие на Чингис един от тях наистина се стовари от седлото, когато конят му попадна в дупка. Племената задюдюкаха презрително, а мъжът дръпна яростно поводите и отново възседна животното, целият изкалян. Чингис погледна към седналия до него Барчук и забеляза доволната му физиономия. Той беше тук като преводач, но Кокчу и Темуге също бяха дошли да чуят какво има да каже кралският пратеник. Двамата се бяха заели да изучават дзинския език с наслада, която Чингис намираше за възмутителна. Шаманът и

по-малкият му брат открито се вълнуваха от възможността да проверят новопридобитите си знания.

Конниците спряха, щом Чингис вдигна ръка. Бяха приближили достатъчно, за да ги чуват, и макар да изглеждаха невъоръжени, той не беше от доверчивите. Ако беше на мястото на краля, несъмнено би обмислил опит за убийство. Племената зад него наблюдаваха мълчаливо. Двойно извитите лъкове бяха готови за стрелба.

— Да не сте се изгубили? — извика им Чингис. Видя как онези се обръщат към един от тях — войник с хубава броня, която покриваше и главата му с метални пластини. Чингис кимна леко, явно мъжът щеше да говори от името на останалите. Не остана разочарован.

— Нося съобщение от краля на Си Ся — отвърна войникът. За огромно разочарование на Темуге и Кокчу човекът говореше идеално езика на племената.

Чингис погледна въпросително към Барчук и ханът на уйгурите замърмори тихо, като едва мърдаше устни.

— Виждал съм го преди, когато търгувахме. Офицер е от някакъв среден чин, много горделив.

— На такъв прилича в тази хубава броня — отвърна Чингис и отново се обърна към новодошлите. — Слезте от конете, ако искате да говорите с мен.

Конниците се спогледаха и Чингис прикри смеха си, когато нагазиха в гъстата кал. Едва можеха да помръднат в нея и израженията им го развеселиха още повече.

— Какво има да каже кралят ви? — продължи Чингис, като се взираше в офицера. Мъжът беше пламнал от гняв, че калта съсипва хубавите му ботуши, и му трябваша няколко мига да овладее емоциите си, преди да отговори:

— Предлага да сключите примирие и да се срещнете в сянката на градските стени. Дава честната си дума, че няма да атакува, докато си там.

— Какво има да ми казва? — повтори Чингис, сякаш не беше получил отговор.

Мъжът се изчерви още повече.

— Ако можех да чета мислите му, нямаше да има смисъл от подобна среща — рязко отвърна той. Другарите му погледнаха нервно множеството монголски воители с лъкове в ръце. Бяха се запознали с

необичайната точност на тези оръжия и се молеха техният говорител да не каже нещо обидно.

Чингис се усмихна.

— Как е името ти, гневни човече?

— Хо Са. Аз съм шао-вей на Инчуан. Сигурно можете да ме наричате хан, старши офицер.

— Не бих те нарекъл хан — отвърна Чингис. — Но въпреки това си добре дошъл в лагера ми, Хо Са. Върни онези кози обратно и ще те посрещна в гера си и ще споделя с теб чая и солта си.

Хо Са се обърна към спътниците си и рязко им кимна към града в далечината. Един от тях изговори поредица безсмислени срички, които накараха Кокчу и Темуге да проточат вратове, за да чуят по-добре. Хо Са сви рамене и седмината се качиха на конете си и обърнаха назад към града.

— Чудесни коне — обади се Барчук до него. Чингис погледна хана на уйгурите. Кимна и улови погледа на Арслан, който стоеше заедно с воините. Рязко посочи с два пръста отдалечаващата се група, подобно на атакуваща змия.

Миг по-късно сто стрели полетяха във въздуха и свалиха седмината конници от седлата. Единият кон също падна и Арслан излая нещо на провинилия се стрелец, взе лъка му, преряза тетивата с ножа си и му върна оръжието. Боецът го взе, навел посрамено глава.

Телата лежаха проснати по очи в калта. Конете не можеха да избягат. Останали без конници, които да ги подкарват, те стояха апатично, загледани назад към племената. Две от животните подушиха трупите на познати хора и изцвилиха нервно от миризмата на кръв.

Хо Са гледаше вбесено със стиснати устни, когато Чингис се обърна към него.

— Конете са хубави — рече Чингис. Изражението на войника не се промени и ханът сви рамене. — Думите не тежат. И сам ще успееш да върнеш отговора ми.

Хо Са беше отведен до големия гер и му дадоха солен чай. Самият Чингис остана да види как улавят конете и ги връщат обратно.

— Аз ще избирам пръв — каза той на Барчук. Ханът на уйгурите кимна и вдигна за момент очи. Чингис щеше да получи най-добрите коне, но и останалите си заслужаваха.

Въпреки че бе есен, слънцето печеше силно в долината на Си Ся и земята се беше покрила с тънка коричка, когато Чингис потегли към града. Кралят беше помолил той да вземе със себе си само трима спътници, но през първите няколко мили пет хиляди монголи яздеха заедно с него. Когато приближи достатъчно, за да види издигнатия пред градските стени павилион, любопитството съвсем завладя Чингис. Какво можеше да иска от него кралят?

Остави ескорта си малко неохотно, макар да знаеше, че Хазар ще препусне на помощ при най-малкия знак от негова страна. Беше обмислил вероятността за изненадващо нападение срещу краля по време на срещата, но Рай Чианг не беше глупак. Навесът с прасковен цвят беше издигнат много близо до градските стени. Огромните лъкове със стрели с железни върхове, дълги човешки бой, бяха в състояние да го унищожат за миг и Чингис нямаше да може да се измъкне. Кралят бе уязвим извън стените, но равновесието вътре беше деликатно.

Чингис седеше изправен в седлото, докато яздеше с Арслан, Хаджиун и Барчук. Бяха добре въоръжени и криеха в доспехите си кинжали в случай, че кралят пожелае да предадат мечовете си.

Чингис се опита да смекчи мрачното си изражение, докато разглеждаше прасковения навес до най-дребния детайл. Цветът му хареса и той се запита къде ли може да намери коприна с такава ширина и качество. Стисна зъби при мисълта за недокоснатия град пред него. Ако имаше начин да влезе вътре, нямаше да му се налага да се среща с краля на Си Ся. Не му даваше покой мисълта, че всеки голям град в Дзин е защитен добре като този, а той още не беше намерил начин да се справи с отбраната му.

Четиримата ездаци мълчаливо влязоха в прохладната цветна сянка и слязоха от конете. Навесът ги скриваше от стрелците по градските стени и Чингис донякъде се отпусна, застанал в мрачно мълчание пред кралските гвардейци.

Несъмнено са специално подбрани да правят впечатление, помисли си той, докато се взираше в тях. Някой беше помислил за трудностите при срещата. Входът на павилиона беше достатъчно широк, за да се увери предварително, че вътре не го очакват убийци. Стражите бяха яки и не му обърнаха внимание. Вместо него гледаха като статуи редицата конни воители, спрели в далечината.

В павилиона имаше няколко стола, но само един човек и Чингис му кимна.

— Къде е кралят ти, Хо Са? Или не е свикнал да става толкова рано сутрин?

— Идва, господарю хан. Един крал никога не пристига пръв.

Чингис вдигна вежда и се замисли дали да не се обиди.

— Тогава може би ще е по-добре да си тръгвам. В края на краищата, не аз съм го молил да идва при мен.

Хо Са се изчерви и Чингис се усмихна. Мъжът се дразнеше лесно, но той го харесваше въпреки това. Преди да успее да отговори, от стените затръбиха рогове и четиримата монголи посегнаха към мечовете си. Хо Са вдигна ръка.

— Кралят гарантира мира, господарю хан. Роговете известяват, че той излиза от града.

— Излез и виж — обърна се Чингис към Арслан. — Кажи ми колко души има с него.

Помъчи се да отпусне стегнатите си мускули. Беше се срещал с ханове и преди, дори ги бе убивал в собствените им гери. В това няма нищо ново, каза си той, но все пак в него проблесна искрица на страхопочитание, отглас от реакцията на Хо Са. Усмихна се на собствената си глупост, щом осъзна, че всичко това се дължи на прекалено дългото му отсъствие от родината. Всичко тук беше ново и различно от познатите му степи, но тази сутрин не би избрал да се намира някъде другаде.

Арслан се върна бързо.

— Идва в носилка, носена от роби. Много прилича на носилката на Вен Чао.

— Колко роби? — намръщи се Чингис. Можеха да се окажат изправени пред много противници и раздражението пролича на лицето му.

Хо Са отговори преди Арслан:

— Те са евнуси, господарю. Осем мъже, но не са воители. Те са просто товарни добичета и им е забранено да носят оръжия.

Чингис се замисли. Ако се махнеше преди пристигането на краля, никой в града нямаше да повярва, че не се е уплашил. Може би и собствените му воители щяха да си помислят същото. Остана неподвижно — Хо Са имаше дълъг меч на колана си, двамата стражи

също бяха добре бронирани. Прецени рисковете и ги отхвърли. Понякога човек се тревожи прекалено много за това какво може да се случи. Позасмя се, Хо Са примигна изненадано, седна и зачака краля.

Носачите държаха безценния си товар на височината на кръста, докато приближаваха копринения павилион. Отвътре Чингис и тримата му другари гледаха с интерес как робите оставиха носилката на земята. Шестима стояха безмълвни, докато другите двама развиха ивица черна коприна върху калта. После, за най-голяма изненада на Чингис, извадиха дървени свирки от поясите си и засвириха изтънчена мелодия, докато завесите на носилката се вдигаха. Беше странно успокояващо да чуеш музика на лекия ветрец и Чингис гледаше запленено как Рай Чианг излиза навън.

Кралят бе слабо сложен мъж, макар да носеше доспехи, които идеално пасваха на фигурата му. Пластините им бяха полирани до такава степен, че блестяха на слънцето. На кръста си носеше меч с обсипана със скъпоценни камъни дръжка и Чингис се запита дали някога го е изваждал в гнева си от ножницата. При появата му музиката се засили и Чингис откри, че се наслаждава на изпълнението.

Кралят на Си Ся кимна на двамата гвардейци, те излязоха от павилиона и застанаха от двете му страни. Едва тогава извървя няколко крачки до навеса. Чингис и спътниците му станаха да го приветстват.

— Господарю хан — рече Рай Чианг и сведе леко глава. Акцентът му беше странен, той произнесе думите така, сякаш ги бе научил, без да ги разбира.

— Твое величество — отвърна Чингис. Беше научил местната дума от Барчук. За свое удоволствие забеляза, че в очите на краля заблестя интерес. Прииска му се баща му да беше жив да го види как се среща с крале в чужди земи.

Двамата гвардейци застанаха срещу Хаджиун и Арслан, ясно набелязвайки целите си, ако станеше нещо непредвидено. Военачалниците им отвърнаха с безизразни погледи. Те бяха просто наблюдатели на срещата, но не можеха да бъдат изненадани. Ако кралят беше замислил смъртта им, той също не би оцелял.

Арслан се намръщи от неочаквано споходила го мисъл. Никой досега не беше виждал краля. Ако пред тях имаше подставено лице, защитниците на Инчуан можеха да направят павилиона на пихтия от

стените и да изгубят само шепа верни хора. Загледа се в Хо Са, търсейки признаци за необичайно напрежение, но той като че ли не очакваше да умре в следващия момент.

Рай Чианг заговори на своя език. Гласът му беше уверен, както можеше да се очаква от свикнал с властта човек. Гледаше Чингис право в очите и сякаш и двамата не мигнаха нито веднъж. Когато кралят завърши речта си, Хо Са прочисти гърлото си и преведе, като се мъчеше да запази безизразната си физиономия:

— Защо уйгурите опустошават земите на Си Ся? Нима не се държим честно с вас?

Откъм Барчук се дочу гърлен звук, но кралят не откъсна поглед от Чингис.

— Аз съм хан на всички племена, твое величество — отвърна Чингис. — Уйгурите са само едно от тях. Нападаме, защото имаме силата да владеем. Защо иначе да го правим?

Кралят смръщи вежди, докато слушаше превода на Хо Са. Отговорът му беше премерен и в него не се забелязваше нито следа от гняв:

— Нима ще стоиш пред града ми до края на света? Това е неприемливо, господарю хан. Нима народът ти не се спазарява при война?

Чингис се наведе заинтересувано напред.

— Няма да се пазаря с Дзин, твое величество. Вие сте врагове, стари като земята, и аз ще видя градовете ви сринати до земята. Земите ви са мои и ще препускам надлъж и шир по тях, както ми се хареса.

Изчака търпеливо Хо Са да преведе думите му. Всички под навеса забелязаха внезапното вълнение на Рай Чианг. Той се изправи и гласът му стана писклив. Чингис се напрегна, докато чакаше Хо Са. Вместо него обаче Барчук пое превода:

— Казва, че неговият народ е различен от дзинския — каза той. — Ако те са врагът ти, защо се бавиш в долината на Си Ся? Големите градове на Дзин се намират на север и изток.

Барчук кимна, когато кралят заговори отново:

— Мисля, че вече не са приятели, каквито бяха навремето, господарю хан. Този крал няма да има нищо против, ако започнеш война срещу дзинските градове.

Чингис сви замислено устни.

— Защо да оставям враг зад гърба си? — рече той.

Щом разбра думите му, Рай Чианг заговори отново. Хо Са пребледня, докато слушаше, но заговори, преди Барчук да успее да отвори уста:

— Ще оставиш съюзник, господарю хан. Ако истинският ти враг е Дзин, ще плащаме данък на племената ти и ще сме свързани като приятели. — Офицерът преглътна нервно. — Моят крал предлага коприна, орли и скъпоценни камъни, провизии и доспехи. — Пое дълбоко дъх. — Камили, коне, дрехи, чай и хиляда бронзови и сребърни монети годишно. Прави предложение на съюзник, каквото не може да се направи на враг.

Рай Чианг отново заговори нетърпеливо. Хо Са замръзна, докато слушаше краля си, и се осмели да го попита нещо. Рай Чианг направи рязък жест с ръка и Хо Са сведе глава, видимо объркан.

— Освен това кралят дава дъщеря си Чакахай за твоя жена.

Чингис примигна. Запита се дали момичето не е толкова грозно, че не може да се омъжи за някой свой сънародник. Предлаганите богатства щяха да се харесат на хората му и да попречат на по-дребните ханове да заговорничат. Идеята за данък не беше нова за племената, макар че те никога не са били в положение да го изискват от наистина богат неприятел. Лично той предпочиташе да види каменния град в развалини, но никой от хората му не успя да предложи план, който да проработи. Чингис сви рамене. Ако някога откриеше начин, можеше да се върне тук. Дотогава нека вярват, че са си купили мир. Козите могат да се доят много пъти, но да се колят само веднъж. Оставаше единствено да се спазари колкото се може по-добре.

— Кажи на господаря си, че щедростта му се приема добре — иронично рече той. — Ако може да прибави две хиляди от най-добрите си войници, добре въоръжени и на коне, ще напусна долината, преди да е изминала и една луна. Хората ми ще сринат крепостта при прохода към пустинята. Съюзниците не се нуждаят от стени помежду си.

Докато Хо Са превеждаше, Чингис си спомни за интереса на Барчук към библиотеките на Си Ся. Офицерът млъкна, когато ханът заговори отново и прекъсна потока на думите му.

— Някои от хората ми са учени — каза Чингис. — Биха се радвали на възможността да прочетат някои от свитъците ви. — Хо Са

отвори уста, но той продължи: — Но не философия. Практически въпроси и теми, които биха представлявали интерес за един воин, стига да разполагате с такива.

Изречението на Рай Чианг беше непроницаемо, докато Хо Са се мъчеше да повтори всичко чуто. Срещата явно вървеше към края си и Рай Чианг не направи контрапредложение. В това Чингис разпозна отчаянието му. Канеше се да стане, но в последния момент реши да изпробва късмета си.

— Ако ще влизам в градовете на Дзин, ще ми трябват оръжия, които да разбиват стени. Питай краля си дали може да ни ги осигури наред с всичко останало.

Хо Са заговори нервно, усещайки гнева на Рай Чианг. Поклати неохотно глава.

— Кралят ми казва, че така би се показал като глупак — рече Хо Са, неспособен да погледне Чингис в очите.

— Да, така е — с усмивка отвърна Чингис. — Земята е изсъхнала и можете да натоварите даровете на нови каруци с добре смазани оси, готови за дълъг път. Кажете на краля си, че съм поласкан от предложението му. И че ще покажа задоволството си на Дзин.

Хо Са преведе, но на лицето на Рай Чианг не се видяха никакви признаци на удовлетворение. Всички се изправиха едновременно. Чингис и спътниците му потеглиха първи, оставяйки Рай Чианг и Хо Са сами с гвардейците. Те гледаха как монголските военачалници възсядат конете си и се отдалечават.

Хо Са смяташе да си мълчи, но имаше още един въпрос, който трябваше да зададе.

— Твое величество, не започваме ли война с Дзин?

Студените очи на Рай Чианг се обърнаха към офицера.

— Йенкин е на хиляда мили отук и се пази от планини и крепости, в сравнение с които Инчуан прилича на провинциално градче. Той няма да успее да превземе градовете им. — Устните на краля се свиха леко, но физиономията му си остана каменна. — Освен това „за нас е добре, когато враговете ни се нападат един друг. Къде е опасността, която ни заплашва?“

Хо Са не беше присъствал на срещата на министрите и не разпозна думите.

Настроението сред племената беше почти като на празник. Вярно, не бяха превзели каменния град в далечината, но ако войните ръмжаха недоволно, семействата им бяха изпълнени с трепет при мисълта за коприната и богатствата, които им бе уредил Чингис. Един месец след срещата с краля от града започнаха да пристигат каруци. Млади камили пръхтяха и плюеха сред стадата овце и кози. Барчук изчезна в гера си и заедно с Кокчу и Темуге разшифроваше странната писменост на Си Ся. Рай Чианг им беше осигурил трудове, написани едновременно на местната и на дзинската писменост, но въпреки това задачата се оказа много трудоемка.

Най-сетне дойде и зимата, макар че в долината тя беше мека. Хазар и Хаджиун бяха започнали да тренират хората, които им беше пратил Рай Чианг. Войниците от Си Ся протестираха заради загубата на конете си, но животните бяха твърде добри, за да се хабят за мъже, които язدهа по-зле от монголските деца. Дадоха им понита от стадата. Докато седмиците се нижеха и въздухът ставаше все по-студен, те се научиха да се справят с опърничавите яки добичета и да стоят в строй. Войската се приготви да потегли, но Чингис се бавеше в гера си в очакване на последната част от данъка и дъщерята на краля. Не успя да предвиди каква ще бъде реакцията на Бьорте, когато научи новината. Надяваше се принцесата на Си Ся поне да е хубава.

Тя пристигна на първия ден от новата луна в носилка, много подобна на онази, която бе използвал баща ѝ за срещата. Чингис гледаше как почетната стража от сто души стои в тесен строй около нея. Развесели се, щом забеляза, че този път конете не са толкова добри, колкото беше очаквал. Рай Чианг явно не възнамеряваше да губи още животни, дори и за ескорт на дъщеря си.

Оставиха носилката на земята само на няколко крачки от Чингис, който чакаше, облечен в доспехи. Бащиният меч висеше на хълбока му и той го докосна за късмет, като се мъчеше да овладее нетърпението си. Виждаше, че войниците от града се гневят, че трябва да му предадат момичето, и им се усмихна с искрено задоволство, опивайки се от безсилието им. С тях беше и Хо Са, както беше поискал. Поне неговото изражение е студено и не издава чувствата му, одобрително си помисли Чингис.

Кралската дъщеря излезе навън и откъм воините, събрали се да видят последния символ на победата си, се разнесе одобрителен шепот. Беше облечена в бяла коприна, бродирана със злато, и блестеше под лъчите на слънцето. Косата ѝ бе прибрана във висока прическа, закрепена със сребърни игли и фиби. Чингис затаи дъх от безупречната красота на бялата ѝ кожа. В сравнение с жените от неговия народ тя беше като гълъб сред гарвани, макар че не го каза на глас. Очите ѝ бяха тъмни езера отчаяние, докато вървеше към него. Не го гледаше, но се поклони ниско и елегантно, кръстосала китки пред себе си.

Чингис усети, че гневът на бащините ѝ гвардейци расте, но не им обърна внимание. При най-малкото движение стрелците му щяха да ги избият, преди да е изтеглил меча си.

— Добре дошла в гера ми, Чакахай — меко каза той.

Хо Са преведе почти шепнешком. Чингис протегна ръка да докосне рамото ѝ и тя стана, като се стараеше да запази безизразна физиономия. У нея нямаше и следа от жилавата сила, която бе така характерна за жените от неговия народ, и Чингис усети как се възбужда от едва доловимата миризма на парфюм, достигаща до носа му.

— Мисля, че струваш повече от всички други дарове на баща си — каза той, за да я почете пред воините си, макар че тя не можеше да разбере думите. Хо Са понечи да преведе, но с рязък жест Чингис го накара да замълчи.

Протегна потъмнялата си от слънцето ръка и се възхити на контраста в цветовете, докато вдигаше брадичката ѝ, за да го погледне. Видя страха и усети погнусата ѝ, когато грубата му кожа докосна нейната.

— Добре съм се спазарил, момиче. Ще ми родиш чудесни деца — каза той. Вярно, нямаше да станат негови наследници, но той установи, че е опиянен от нея. Осъзна, че не би могъл да я държи в един и същи гер с Бюрте и синовете си. Такова крехко момиче не би издържало подобно нещо. Щеше да се наложи да построи отделен гер за нея и за децата ѝ.

Усети, че от доста време цари тишина и племената го следят с растящ интерес. Доста ухилени воители се побутваха един друг и си шепнеха нещо. Чингис вдигна поглед към офицера, който стоеше до Хо Са. Двамата мъже бяха пребледнели от гняв, но когато Чингис

посочи към града, Хо Са се обърна с останалите. Офицерът рязко даде заповед и Хо Са зяпна от изненада.

— Ти ми трябваш, Хо Са — каза Чингис, наслаждавайки се на изумлението му. — Твоят крал те даде на мен за една година.

Устните на Хо Са се свиха в тънка линия. С горчив поглед загледа как ескортът препуска обратно към града, оставяйки го тук с треперещото момиче, което бе дошъл да даде на вълците.

Чингис се обърна към източния вятър, вдъхна аромата му и си представи градовете на Дзин отвъд хоризонта. Той не можеше да срути техните стени и нямаше пак да рискува живота на хората си заради своето невежество.

— Защо ти трябвавам? — Внезапните думи на Хо Са нарушиха тишината, която Чингис като че ли не усещаше.

— Може пък да успеем да те направим воин — отвърна Чингис. Идеята явно го развесели и той се плесна по крака. Хо Са го загледа с каменна физиономия и накрая ханът сви рамене. — Ще видиш.

В лагера беше шумно — племената разглобяваха герите и се готвеха за път. В полунощ единствено ханският гер остана недокоснат на огромната си каруца. Беше осветен с лампи отвътре, светеше в тъмнината и можеше да се види от всички, които налягаха да спят в кожите и парцалите си под звездите.

Чингис стоеше край ниската маса, присвил очи към картата. Тя беше начертана върху дебела хартия и Хо Са видя, че е копирана набързо от колекцията на Рай Чианг. Кралят на Си Ся беше твърде предпазлив, за да си позволи в ръцете на император Вей да попадне документ с неговия печат. Беше се погрижил дори надписите да са на дзински.

Чингис наклони глава на една страна, после на друга. Опитваше се да си представи зад линиите и рисунките на градовете действителните места. За първи път в живота си виждаше истинска карта, макар че нямаше намерение да признае неопитността си в присъствието на Хо Са.

Тъмният му пръст проследи една синя линия, вървяща на север.

— Това е голямата река, за която съобщиха съгледвачите — каза той и светлите му очи се спряха въпросително върху Хо Са.

— Хуан Хъ — отвърна той. — Жълтата река.

Млъкна, тъй като не искаше да става словоохотлив в присъствието на монголските военачалници, които изпълваха гера — Арслан, Хазар, Хаджиун и други, които не познаваше. Отдръпна се от Кокчу, когато Чингис ги запозна. Кльощавият шаман приличаше на безумен просяк от Инчуан, вонята му увисна във въздуха и принуди Хо Са да диша съвсем плитко.

Всички гледаха как пръстът на Чингис проследява реката на север и изток, докато не спря върху един малък символ и не почука по него.

— Този град е в края на земите на Дзин — промърмори той. Отново погледна към Хо Са за потвърждение и той кимна с неохота.

— Баотоу — прочете Кокчу надписа под мъничката рисунка. Хо Са не се обърна към шамана, а продължи да гледа Чингис. Ханът се усмихна.

— Какво означават онези знаци на север? — попита той.

— Това е част от външната стена — отвърна Хо Са.

Чингис се намръщи озадачено.

— Чувал съм за това нещо. Дзин се крият от нас зад нея, така ли?

— Не се крият — раздразнено отвърна Хо Са. — Стените не са построени заради вас, а за да отделят кралствата на Дзин. Вие минахте през по-слабата от двете. Няма да успеете да преминете вътрешната около Йенкин. Никой не е успявал.

Чингис се ухили и отново се зае да изучава картата. Хо Са се взираше в лицето му, раздразнен от неговата самоувереност.

Като момче Хо Са бе пътувал с баща си до Жълтата река. Старецът му беше показал стената на север и дори тогава в нея имаше дупки и отделни части бяха срутени. През изминалите от онова време десетилетия тя не беше поправена. Докато Чингис проследяваше линията с пръста си, Хо Са се запита как изобщо в Дзин са станали толкова нехайни за собствената си безопасност. Външната им стена не ставаше за нищо. Преглътна нервно. Още повече, че племената вече бяха зад нея. Си Ся беше слабата точка и варварите нахлуха на юг. Срамът го изгаряше, той гледаше Чингис и се питаше какво е намислил.

— Ще нападнеш ли Баотоу? — изтърси най-неочаквано Хо Са.

Чингис поклати глава.

— И да вия пред портите, както направих тук ли? Не. Отивам си у дома, при планините Хенти. Ще яздя из хълмовете на детството си, ще пускам орела си да лети и ще се ожения за дъщерята на твоя крал. — Свирепата му физиономия омекна при тази мисъл. — Синовете ми трябва да познават земята, която ме е родила. Те ще растат силни там.

Обърканият Хо Са вдигна очи от картата.

— Тогава защо са тези приказки за Баотоу? И защо съм тук?

— Казах, че аз се прибирам у дома, Хо Са. Но не и ти. Този град е твърде далеч оттук, за да се бои от войската ми. Ще остави портите си отворени и търговците ще влизат и излизат необезпокоявани.

Хо Са забеляза, че Арслан и Хазар са се ухилили, и се насили да се съсредоточи.

Чингис го потупа по рамото.

— В защитен град като Баотоу има строители и майстори, нали така? Хора, които познават всяка подробност от укрепленията.

Хо Са не отговори и Чингис се засмя.

— Твоят крал няма да ми ги даде, но ти ще ги намериш там, Хо Са. Ще заминеш за Баотоу с Хазар и брат ми Темуге. Трима души могат да влязат там, където войска не би могла. Ще разпитваш, докато не намериш хората, които са построили стените и знаят много хитрини. И ще ми ги доведеш.

Хо Са видя, че всички се усмихват, развеселени от ужасената му физиономия.

— Или ще те убия още сега и ще поискам от краля ти някой друг — меко рече Чингис. — Човек винаги трябва да има последен избор в живота и смъртта. Всичко друго може да му се вземе, но не и това.

Хо Са си спомни как другарите му бяха убити заради конете си и не се съмняваше, че животът му зависи от една-единствена дума.

— По заповед на моя крал аз съм на твое разположение — най-сетне произнесе той.

Чингис изсумтя и отново се обърна към картата.

— Тогава ми разкажи за Баотоу и стените му. Разкажи ми всичко, което си чувал или виждал.

Призори лагерът беше притихнал, но в ханския гер все още трептеше златна светлина и онези, които лежаха върху студената трева наблизо, чуваха мърморещите гласове като далечни бойни барабани.

10.

Тримата конници приближиха брега на тъмната река и се спешиха, за да напоят понитата си. Тежка луна висеше над хълмовете и хвърляше сива светлина, която осветяваше водната шир. Беше достатъчно силна, за да хвърли черни сенки под мъжете, втречени в очертанятия на малките закотвени лодки, които се полюшваха и скърцаха в нощта.

Хазар измъкна изпод седлото си ленена торба. От целодневното яздене месото в нея беше омекнало и той бръкна, извади едно парче и го пъхна в устата си. Гранясало беше, но той бе гладен и задъвка разсеяно, докато наблюдаваше спътниците си. Темуге беше изтощен и се олюляваше леко до брат си. Очите му се затваряха, толкова много му се спеше.

— Нощем лодкарите стоят далеч от брега — промърмори Хо Са. — Страхуват се от разбойници в тъмното и несъмнено са чули за войската ви на запад. Трябва да пренощуваме някъде и да продължим сутринта.

— Още не разбирам защо искаш да използваме реката, за да стигнем Баотоу — рече Хазар. Хо Са преглътна гнева си. Беше го обяснявал много пъти, откакто бяха тръгнали, но явно монголските воини трудно можеха да се отделят от понитата си.

— Беше ни наредено да не привличаме вниманието към себе си и да влезем в Баотоу като търговци или поклонници — отвърна той колкото се може по-спокойно. — Търговците не яздят като дзински благородници, а поклонниците не биха могли да имат кон.

— Но иначе ще стигнем много по-бързо — упорстваше Хазар. — Ако картата е вярна, можем да пресечем големия завой на реката и да стигнем само за няколко дни.

— И да ни види всеки селянин по нивите и пътник по пътищата — рязко отвърна Хо Са. Усети как Хазар се напруга гневно от тона му, но вече му беше писнало от неговото мърморене.

— Не мисля, че брат ти би одобрил идеята да пътуваме хиляда ли през открита земя.

Хазар изсумтя, но вместо него се обади Темуге:

— Прав е, братко. Тази река ще ни откара на север до Баотоу и ще се изгубим сред много пътници. Нямам желание да си пробиваме път с бой през подозрителни дзински войници.

Хазар не посмя да отговори. Отначало беше ентузиазизиран от мисълта да граби местните жители, но Темуге яздеше вдървено като старица и не ставаше за боен другар. Хо Са беше малко по-добре, но далеч от Чингис яростта от поставената му задача го правеше кисел спътник. Още по-зле ставаше, когато брат му и офицерът започваха да си бърборят на онзи език като птиче цвъртене и Хазар не можеше да се включи. Беше поискал от Хо Са да го научи на ругатни и обиди, но онзи само го изгледа кръвнишки. Вместо в приключение, пътуването се превръщаше в постоянна кавга и той вече искаше то да приключи възможно най-бързо. Мисълта, че ще се влачи с една от онези лодки, само го вкисваше още повече.

— Можем да преплуваме реката в тъмното с конете, а после... — започна той.

Хо Са изсъска:

— Ще бъдеш отнесен! — озъби се той. — Това е Жълтата река, широка цяло ли от единия бряг до другия в най-тесната си точка, а не някое от монголските ви ручейчета. Тук няма ферибот, а докато стигнем до най-близкия в Шизуишан, вече ще са съобщили за нас. Дзинците не са глупаци, Хазар. Сигурно са разположили съгледвачи по границите. Трима мъже на коне са прекалено интересна находка, за да бъде оставена без внимание.

Хазар подсмръкна и пъхна още едно парче старо овнешко в уста.

— Реката не е чак толкова широка — рече той. — Мога да пратя стрела до отсрещния бряг.

— Не можеш — моментално отвърна Хо Са и стисна юмруци, когато Хазар посегна за лъка си. — А и не можем да я видим къде пада в тъмното.

— Тогава ще ви покажа на сутринта — не му остана дължен Хазар.

— И как ще ни помогне това? — поинтересува се Хо Са. — Мислиш ли, че лодкарите няма да обърнат внимание на монголски стрелец, пускащ стрели през реката? *Защо* брат ти те прати на това пътуване?

Хазар вече беше хванал лъка, но бързо го пусна. Обърна се към Хо Са в лунната светлина. Честно казано, самият той се питаше същото, но никога нямаше да го признае пред офицера или ученолюбивия си брат.

— Сигурно за да пазя Темуге — рече той. — Той е тук да учи дзинския език и да следи да не ни предадеш, когато стигнем града. Ти си тук само за да говориш и днес вече го доказа достатъчно пъти. Ако бъдем нападнати от дзински войници, моят лък ще бъде по-ценен от устата ти.

Хо Са въздъхна. Не искаше да повдига този въпрос сега, но вече едва се сдържаше, а и беше уморен.

— Ще се наложи да оставиш лъка си тук. Можеш да го заровиш в речната тиня, преди да се съмне.

Хазар изгуби дар слово. Преди да успее да даде израз на възмущението си, Темуге успокоително положи ръка на рамото му и усети как трепва.

— Той познава местните хора, братко, и досега ни е верен. Трябва да поемем по реката, а лъкът ти ще породи подозрения още от самото начало. Имаме бронз и сребро, за да купуваме стоки по пътя и да ги продадем в Баотоу. Един търговец не би носил със себе си монголски лък.

— Можем да се престорим, че го продаваме — отвърна Хазар. Постави в сумрака ръка върху привързаното към седлото оръжие, сякаш за да се почувства по-сигурен. — Да, готов съм да пусна понито, но няма да оставя лъка си и за дузина тайни речни пътувания. Не си правете труда да ме убеждавате, отговорът ми ще бъде същият, каквото и да кажете.

Хо Са понечи отново да спори, но Темуге поклати глава, уморен и от двамата.

— Остави, Хо Са — рече той. — Ще увием лъка в дрехи и може би никой няма да го забележи.

Свали ръка от рамото на Хазар и отиде да освободи понито си от седлото и сбруята. Щеше да отнеме време, докато ги закопаят, а не искаше да рискува и да заспи, преди да са свършили. Отново се зачуди защо Чингис беше избрал него да съпроводи двамата воини. В лагера имаше и други, които знаеха дзинския език, в това число и ханът на уйгурите Барчук. Може би той е твърде стар, помисли си Темуге.

Въздъхна, докато отвързваше коня си. Познаваше брат си и подозираше, че Чингис все още се надява да го направи воин. Кокчу му беше показал един различен път и сега му се искаше учителят му да е тук и да му помогне в медитирането преди сън.

Докато отвеждаше понито в мрака под дърветата край реката, Темуге чу как двамата му спътници подновяват спора си с ожесточен шепот. Запита се дали ще оцелеят по пътя до Баотоу. Зари седлото, легна и се помъчи да изключи от съзнанието си напрегнатите гласове, като повтаряше фразите, които според Кокчу трябваше да му донесат покой. Не успяха — заспа, докато чакаше.

На сутринта Хо Са вдигна ръка към поредната лодка, която пълзеше срещу вятъра нагоре по течението. Девет пъти жестът му остана без внимание, макар че държеше кесия с монети в ръката си и подрънкваше с нея. И тримата въздъхнаха с облекчение, щом последната направи завой към брега. Шест потъмнели от слънцето лица се взряха подозрително в тях.

— Не казвай нищо — промърмори Хо Са на Темуге, докато стояха в тинята и чакаха лодката да приближи.

Той и братята бяха облечени в прости, завързани на кръста роби, които не трябваше да изглеждат прекалено странни на лодкарите. Хазар носеше навит конски потник през рамо, в който беше увил лъка в кожения му калъф и един пълен колчан. Взираше се с известен интерес към лодката — никога не беше виждал подобно нещо на дневна светлина. Платното беше високо почти колкото дължината на съда, някъде към четиридесет стъпки от единия край до другия. Хазар не разбираше как лодката може да се доближи достатъчно, за да се качат на малката ѝ палуба.

— Платното прилича на птиче крило. Дори кости си има — рече той.

Хо Са се обърна рязко към него.

— Ако попитат, ще им кажа, че си ням, Хазар. Не бива да говориш с тях. Разбра ли ме?

Хазар се намръщи.

— Разбирам, че искаш да изкарам дни наред, без да си отворя устата. Казвам ти, щом това приключи, ти и аз ще идем на някое тихо

местенце...

— Шшт! — обади се Темуге. — Вече са близо и могат да чуят.

Хазар млъкна, но задържа погледа на Хо Са върху себе си достатъчно, за да му кимне заплашително.

Лодката доближи брега и без да чака останалите, Хо Са нагази в плиткото. Не обърна внимание на приглушената ругатня на Хазар зад себе си, когато силни ръце го изтеглиха през борда.

Капитанът беше дребен, жилав човек с червена кърпа на главата, за да не позволява на потта да се стича в очите му. Иначе беше гол, само по кафява препаска и два ножа на голите си бедра. Хо Са се запита дали не са попаднали на пиратите, за които беше чувал, че грабят крайречните села, но вече беше късно за притеснения.

— Можете ли да платите? — попита капитанът, протегна ръка и потупа Хо Са по гърдите с опакото на дланта си.

Докато изтегляха Хазар и Темуге, Хо Са сложи три топли бронзови монети в протегнатата длан. Дребният мъж надникна през дупката в средата на всяка от тях, а после ги наниза на връвта под колана си.

— Аз съм Чен Юй — каза той и зяпна, когато Хазар се изправи. Монголт беше по-висок от най-едрия от екипажа и се мръщеше, сякаш го бяха обидили.

Хо Са прочисти гърлото си и Чен Юй погледна отново към него, като наведе глава на една страна.

— Пътуваме до Шизуишан — каза той. Хо Са поклати глава и бръкна за още монети. Чен Юй се загледа внимателно, щом чу звука на метала.

— Още три, за да ни откараш до Баотоу — каза Хо Са и му подаде парите.

Капитанът взе бързо монетите и със заучено движение ги наниза при другите.

— Още три, за да продължим нагоре по реката — рече той. Хо Са се мъчеше да се овладее. Вече беше платил повече от достатъчно, за да ги откарат до града. Съмняваше се, че мъжът ще му върне парите, ако реши да изчака друга лодка.

— Вече получи достатъчно — твърдо рече той.

Чен Юй погледна надолу към пояса на Хо Са, където държеше парите, и сви рамене.

— Още три или ще ви изхвърля през борда — каза той.

Хо Са не помръдна и усети раздраженото объркване на Хазар. Сигурен беше, че всеки момент варваринът ще изтърси нещо.

— Къде ли ще се озовеш следващия път в колелото на живота? — промърмори Хо Са. За негова изненада Чен Юй явно не го беше грижа и само сви рамене. Хо Са поклати смутено глава. Може би беше свикнал твърде много с армията, където никой не помисляше да се противопостави на авторитета. Около Чен Юй витаеше самоувереност, която някак не се вписваше с дрипите му и мърлявата малка лодка. Изгледа го кръвнишки и му подаде монетите.

— Просяци не ходят в Баотоу — жизнерадостно рече Чен Юй. — А сега не се пречкайте на хората ми.

Посочи им купчината чували със зърно на кърмата при кормилото и Хо Са видя как Хазар се настанява върху тях, преди да успее да му кимне.

Чен Юй изгледа подозрително Темуге и Хазар, но монетите вече подрънкваха на връвта му. Заповяда да обърнат платното по вятъра и да прекосят реката на север. На лодката беше тясно за толкова много хора и нямаше никакви помещения. Хо Са предположи, че екипажът ношува направо на палубата. Тъкмо се отпусна, когато Хазар отиде до борда и с въздишка на облекчение се изпика в реката. Хо Са вдигна очи към небето, докато плискането във водата продължаваше сякаш цяла вечност.

Двама от екипажа посочиха към Хазар, размениха си обидни шеги и избухнаха в смях, като се тупаха по гърбовете. Хазар пламна и Хо Са побърза да застане между воина и екипажа, като го изгледа предупредително. Моряците ги наблюдаваха ухилени, но Чен Юй излая някаква заповед и те забързаха към носа, за да обърнат платното.

— Жълти псета — каза Хазар след тях. Чен Юй тъкмо се занимаваше с платното, когато го чу. Сърцето на Хо Са се сви, когато капитанът тръгна към тях.

— Какво каза? — попита той.

— Той е мюсюлманин — бързо отговори Хо Са. — Не говори цивилизован език. Кой може да ги разбере тези хора?

— Не ми прилича на мюсюлманин — отвърна Чен Юй. — Къде му е брадата?

Хо Са усети погледите на екипажа и този път всеки посегна към дръжката на ножа си.

— Всички търговци си имат тайни — отвърна Хо Са, без да извърща поглед от Чен Юй. — Какво ме интересува брадата му, щом мога да търгувам с него? Среброто си има свой собствен език, нали така?

Чен Юй се ухили. Протегна длан и Хо Са постави една сребърна монета в него с безизразна физиономия.

— Точно така — каза капитанът и се запита колко ли още монети има воинът в кесията си. Каквото и да разправяха, тези тримата не бяха търговци. Чен Юй посочи Хазар с мръсния си показалец.

— Значи е някой глупак, който ти се е доверил? Някоя нощ ще го изхвърлиш през борда с прерязано гърло, така ли?

За ужас на Хо Са дребният мъж прокара пръст през гърлото си, а Хазар го наблюдаваше с растящ интерес. Темуге също се мръщеше и Хо Са се запита какво ли е разбрал от размяната на думи.

— Не предавам никого, щом съм му дал думата си — бързо отвърна Хо Са, за да го разбере и Темуге. — И макар че определено е глупак, той е много опитен боец. Внимавайте да не го обидите, защото няма да мога да го удържа.

Чен Юй отново наклони глава на една страна, както му беше навик. Нямахше доверие на хората, които беше качил на борда, а високият и глупавият явно кипеше от гняв. Накрая сви рамене. Всички рано или късно заспиваха и ако му създаваха неприятности, нямахше да са първите, които ще изчезнат тихомълком от малката му лодка. Посочи им купчината чували и им обърна гръб. С огромно облекчение Хо Са се присъедини към другите двама на кърмата и се опита да се престори, че инцидентът не беше нищо особено.

Хазар продължаваше да е наострен.

— Какво му каза? — попита той.

Хо Са пое дълбоко дъх.

— Казах му, че си пристигнал от страна на хиляди мили оттук. Помислих си, че може никога да не е чувал за последователите на исляма, но явно е срещал поне един от тях. Смята, че лъжа, но няма да задава прекалено много въпроси. Все пак получи обяснение защо не можеш да говориш дзински.

Удовлетворен, Хазар се отпусна.

— Значи не съм ням — доволно рече той. — Не вярвам, че щях да издържа.

Легна върху чувалите и сбута Темуге, за да се настани поудобно. Докато лодката се носеше нагоре по течението, Хазар затвори очи и Хо Са си помисли, че е заспал.

— Защо онзи прокара пръст през гърлото си? — попита Хазар, без да отваря очи.

— Искаше да знае дали не смятам да те убия и да те изхвърля през борда — рязко отвърна Хо Са. — А тази идея ми мина през главата.

Хазар се изкиска.

— Почвам да харесвам дребосъка — сънено рече той. — Радвам се, че взехме лодка.

Чингис вървеше през огромния лагер в сянката на планините, които познаваше като момче. През нощта бе навалял сняг и той пое дълбоко дъх, наслаждавайки се на ледения въздух, който изпълни дробовете му. Чуваше цвиленето на кобилите, зовящи жребците, а в далечината някой приспиваше детето си с песен. Заобиколен от семействата, Чингис се чувстваше спокоен и в добро настроение. Не беше трудно да си припомни времето, когато баща му бе все още жив, а той и братята му не знаеха нищо за света наоколо. Поклати глава в сумрака при мисълта за земите, които беше видял. Морето от трева бе по-голямо, отколкото си беше представял, и част от него жадуваше да види още нови неща, дори градовете на Дзин. Беше млад и силен, и управляваше огромна войска от мъже, способни да вземат каквото си пожелаят. Усмихна се, щом стигна гера на втората си жена Чакахай. Вярно, баща му се бе задоволил с една съпруга, но Есугей беше хан на малко племе и не му предлагаша прекрасни жени като данък.

Наведе глава и влезе. Чакахай го очакваше и очите ѝ бяха широко отворени и тъмни на слабата светлина на единствената лампа. Чингис не каза нищо, когато тя стана да го поздрави. Не знаеше как се беше сдобила с двете момичета от собствения ѝ народ, които ѝ служеха. Сигурно бяха пленени от воините му и тя се бе спазарила за тях. Докато те се измъкваша от гера, Чингис усети парфюма им и леко

потръпна, когато коприната на едната докосна голите му ръце. Заслуша се как шепнещите им гласове заглъхват в далечината.

Чакахай стоеше гордо пред него с вдигната глава. Първите седмици с племената бяха тежки за нея, но той усети силния дух в горящите ѝ очи много преди тя да научи първите думи на езика на народа му. Вървеше така, както можеше да се очаква от кралска дъщеря, и видът ѝ винаги го възбуждаше. Странно, но перфектната ѝ стойка беше най-съществената част от красотата ѝ.

Тя се усмихна, когато погледът му се плъзна по нея; знаеше, че е спечелила цялото му внимание. Избра подходящия момент, коленичи пред него, сведе глава и после погледна нагоре да види дали той все още наблюдава тази проява на смирение. Чингис се разсмя, хвана китката ѝ, за да я изправи, вдигна я във въздуха и я положи в леглото.

Задържа главата ѝ с две ръце и я целуна, а пръстите му изчезнаха в черната ѝ коса. Тя изстена в устата му и Чингис усети как ръцете ѝ докосват леко бедрата и кръста му и увеличават възбудата му. Нощта беше топла и той нямаше нищо против да изчака, докато тя разтваряше копринената си туника, разкривайки белотата на плоския си корем, и копринения пояс и панталоните, които носеше, сякаш бе мъж. Ахна, когато той целуна гърдите ѝ и ги захапа леко. Останалите дрехи се свлякоха бързо и докато лагерът дремеше около тях, той взе принцесата на Си Ся, а стоновете ѝ отекнаха далеч в мрака.

11.

На лодката на Чен Юй ѝ отне седмица, за да стигне Шизуишан на западния бряг на реката. Дните бяха сиви и студени и тинестата вода, блискаща се около тях, ставаше все по-тъмна, докато реката не заслужи името си. Известно време ги следва семейство делфини, но развълнуваният Хазар удари един от тях с весло и те изчезнаха толкова бързо, колкото се бяха появили. Хо Са си беше съставил собствено мнение за дребния капитан и подозираше, че трюмът е пълен с контрабандни стоки и може би дори с предмети на лукса, които щяха да му донесат голяма печалба. Нямаше възможност да провери съмненията си, тъй като екипажът като че ли не се уморяваше нито за миг да следи пътниците. Хо Са реши, че Чен Юй е опитен моряк и познава реката далеч по-добре от данъчните служители на императора. Неведнъж бяха отбивали по странични ръкави и дълго обикаляха, преди да се върнат на основния път. Последния път Хо Са бе видял смътната сянка на държавната баржа наред течението зад тях. Тактиката отговаряше на собствените му интереси и той не каза нищо за изгубеното време, макар че спеше съвсем леко със скрит в ръката нож, като се будеше и при най-слабия шум.

Хазар хъркаше невъобразимо. За раздразнение на Хо Са екипажът го хареса и вече го бяха научили на някои фрази, които трудно биха намерили приложение извън пристанищния публичен дом. Преглътна гнева си, когато Хазар се пребори с трима от по-яките моряци и спечели мях силно оризово вино, което по-късно отказа да сподели със спътниците си.

От тримата Темуге като че ли най-малко се наслаждаваше на спокойното пътуване. Макар че по реката рядко имаше вълни, той беше повърнал през борда още на втората сутрин и си спечели презрително дюдюкане от страна на екипажа. Комарите го намираха за вкусен през нощта и всяка сутрин той се събуждаше с нови червени следи от ухапвания по глезените. Следеше стегнато и неодобрително веселяшкото поведение на Хазар и не направи опит да се включи, макар че владееше по-добре езика. На Хо Са му се искаше пътуването

да приключи час по-скоро, но Шизуишан беше само спирка за попълване на запасите.

Много преди да се появи градът, реката се изпълни с малки лодки, които я прекосяваха от бряг до бряг, пренасяйки слухове и новини от хиляди мили. Чен Юй не се интересуваше от нищо конкретно, но докато завързваше съда към дървения стълб край доковете, доста лодки приближиха, за да разменят по някоя дума. Хо Са осъзна, че дребният човек е добре познат по реката. Много от въпросите бяха свързани с пътиниците му и Хо Са трябваше да издържи погледите на любопитните. Несъмнено описанието на тримата странници щеше да обиколи цялата река преди още да са стигнали Баотоу. Той реши, че цялото начинание е обречено, и настроението му се вкисна още повече при вида на Хазар, който стоеше на носа и крещеше грозни ругатни към капитаните. При други условия с подобно поведение той би си спечелил здрав побой или дори нож в гърлото, но Чен Юй избухна в гръмогласен смях. В изражението на Хазар сякаш имаше нещо добродушно, което не можеше да обиди. Вместо да му се нахвърлят, те му отговаряха с още по-мръсни ругатни и преди слънцето да залезе, Хазар размени две монети за свежи плодове и риба. Хо Са го гледаше в намръщено мълчание, като блъскаше един чувал, за да оформи в него вдлъбнатина за главата си и да се опита да поспи.

Темуге се събуди, когато нещо се блъсна в борда на лодката. Нощният въздух бе пълен с насекоми и все още му се спеше ужасно. Размърда се сънено и попита Хо Са какво става. Отговор не последва и когато вдигна глава, Темуге видя офицера и брат си будни, взрени в непрогледната тъмнина.

— Какво има? — прошепна той. Чуха скърцане и приглушени стъпки, но луната все още не беше изгряла и той осъзна, че е спал съвсем малко.

Светлината блесна без предупреждение, когато един от екипажа вдигна капачите на малката лампа на носа. Темуге видя ръката на мъжа, осветена в злато, после нощта избухна във викове и суматоха. Хазар и Хо Са изчезнаха в мрака и Темуге скочи на крака, вцепенен от

страх. Тъмни тела се изсипаха през борда на палубата. Той побърза да грабне ножа си и се сви между чувалите, за да не го видят.

Някъде наблизко се чу болезнен вик и Темуге изруга на глас, убеден, че са открити от имперските войници. Чу как Чен Юй крещи заповеди, а навсякъде около него се носеха пъшкания и охкания на мъже, борещи се в почти пълния мрак. Темуге се сви още по-ниско, очаквайки всеки момент да бъде нападнат. Напрегна очи и видя как малката златна лампа се люлее във въздуха, оставяйки опашка от светлина в размътеното му зрение. Вместо да падне със съскане в реката, той чу как лампата тупва върху дърво. Маслото се разля, лумна ярко и Темуге ахна ужасен.

Хвърлената лампа беше паднала на палубата на друга лодка и се затъркаля по нея, а хората отскачаха настрани от пътя ѝ. Подобно на Чен Юй и хората му, нападателите носеха само парче плат около слабините си. Бяха въоръжени с дълги един лакът ножове и се биеха с яростни пъшкания и проклетия. Зад тях пламъците обхванаха сухото дърво и Темуге различи вкопчилите се едно в друго потни тела; по някои се виждаха тъмни разрези, от които се лееше кръв.

Докато гледаше с ужас, Темуге чу друг звук, който познаваше много добре — рязкото плющение на двойно извития лък. Рязко се обърна и видя Хазар, застанал спокойно на носа и пускащ стрела след стрела. Всеки изстрел намери целта си с изключение на един, когато Хазар бе принуден да се извърти, за да избегне хвърлен нож. Темуге потръпна, когато един мъртвец падна по очи до него, а сблъсъкът с палубата заби стрелата още по-дълбоко в гърдите му и върхът се показа през гърба.

Въпреки това щяха да бъдат победени, ако пожарът не се беше разраснал. Темуге видя как някои от нападателите скачат обратно на лодката си и грабват кожените кофи. Те също паднаха повалени от стрелите на Хазар, преди да успеят да потушат огъня.

Чен Юй отсече дебелите въжета, които свързваха двата съда, и натисна дървения борд, за да избути другата лодка. Тя се понесе неуправляема по тъмната река и Темуге различи сенките на мъжете, които се бореха с пламъците. Лодката беше обречена и те чуха плясъци, когато хората потърсиха спасение във водата.

Пожарът издаваше свой собствен звук — кашлящ и фучащ рев, който заглъхна, щом течението понесе горящия съд. В мрака се

издигна стълб от ярки искри, по-висок от платното. Темуге най-сетне се изправи, като дишаше тежко. Подскочи, когато някой го приближи, но разпозна Хо Са. От офицера се носеше миризма на дим и кръв.

— Ранен ли си? — попита той.

Темуге поклати глава и чак тогава си даде сметка, че спътникът му е сляп в тъмното след взирането в пламъците.

— Нищо ми няма — промърмори той. — Кой бяха онези хора?

— Речни плъхове, решили да докопат стоката на Чен Юй в трюма. Престъпници.

Замълча, когато капитанът излая заповед и платното още веднъж се обърна, за да улови вятъра. Темуге чу съскането на водата, когато започнаха да се отдалечават от пристанището на Шизуишан към най-дълбоката част на реката. След още една заповед на Чен Юй екипажът потъна в мълчание и лодката се понесе невидима по водата.

На луната сякаш ѝ трябваше цяла вечност да изгрее, но все още бе наполовина пълна и освети реката и оцелелите от екипажа със сребърна светлина. Двама от хората на Чен Юй бяха убити в битката и Темуге видя как ги изхвърлиха през кърмата без никакви церемонии.

Капитанът отиде в задната част на лодката с Хазар да види как стоят нещата и кимна на Темуге. Изражението му не можеше да се различи на слабата светлина. Темуге видя как той се обръща, за да се върне на мястото си при платното, но спря, явно взел някакво решение. Застана пред извисяващата се фигура на Хазар и се загледа в него.

— Този твой търговец не е последовател на исляма — каза Чен Юй на Хо Са. — Мюсюлманите се молят непрекъснато, а досега нито веднъж не съм го виждал да пада на колене.

Хо Са се напрегна, чакаше дребният мъж да продължи.

Чен Юй сви рамене.

— Но пък се бие добре, както сам каза. Мога да бъда сляп и нощем, и денем, разбираш ли ме?

— Разбирам — отвърна Хо Са. Чен Юй протегна ръка, потупа Хазар по рамото и с видимо удоволствие имитира бръмчащия звук на тетивата.

— Кой бяха онези? — тихо попита Хо Са.

Чен Юй помълча малко, докато обмисляше отговора си.

— Глупаци, а сега — мъртви глупаци. Не е твоя работа.

— Зависи от това дали няма да бъдем нападнати отново, преди да стигнем Баотоу — отвърна Хо Са.

— Никой не може да знае собствената си участ, войнико-търговецо, но не мисля, че ще ни нападнат отново. Имаха възможност да откраднат нещо от нас, но я пропиляха. — Капитанът отново имитира песента на тетивата и се ухили.

— Какво толкова има в трюма? — неочаквано попита Темуге.

Беше подбрал думите си грижливо, но въпреки това Чен Юй го изгледа изненадано, когато чу странното му произношение. Темуге се канеше да направи втори опит, но дребният мъж отговори:

— Онези бяха любопитни, а сега са мъртви. Ти любопитен ли си?

Темуге го разбра и се изчерви в тъмното. Поклати глава.

— Не, не съм — отговори той и извърна поглед.

— Късметлия си, че имаш приятели, които могат да се бият вместо теб — каза Чен Юй. — Не те видях да помръдваш, когато ни нападнаха.

Засмя се и Темуге се намръщи. Усети презрителния тон, макар и да не разбра всички думи, но преди да състави подходящ отговор, Чен Юй се обърна към Хазар и го хвана за ръката.

— Ти. Курвенско одеяло. Искаш ли да пийнеш?

Темуге видя как белите зъби на брат му проблеснаха, когато разпозна думата за огненото питие. Чен Юй го отведе на носа да отпразнуват победата. Хо Са и Темуге останаха сами. Напрежението продължи да витае около тях.

— Не сме дошли да се бием с речни крадци — каза най-сетне Темуге. — Имах само един нож, какво можех да направя?

— Поспи малко, ако успееш — отвърна мрачно Хо Са. — Не вярвам да спрем през следващите няколко дни.

Беше прекрасен зимен ден в планините. Чингис бе отишъл с жена си и синовете си до реката, която познаваше от малък, далеч от огромния лагер на племената. Джучи и Чагатай пришпорваха своите понита, а след тях Бьорте яздеше бавно коня си, като придържаше Угедай и Толуй на седлото.

Когато племената останаха зад тях, Чингис усети, че настроението му се оправя. Познаваше земята под копитата на кобилата си и бе изненадан от вълната емоции, която го заля при завръщането от пустинята. Знаеше, че планините имат власт над него, но за негово най-голямо изумление допирът на почвата от детството извика сълзи в очите му, макар и само за миг.

Когато беше момче, в подобно пътуване винаги имаше елемент на опасност. Скиталци и разбойници се спотайваха из хълмовете около потока. Може би все още имаше някои, които не го бяха последвали в пътуването му на юг, но в лагера зад него имаше цял народ и по хълмовете не се виждаха стада и пастири.

Спеша се и се усмихна, като гледаше с одобрение как Джучи и Чагатай намериха храсти и привързаха конете си за тях. Реката беше бърза и плитка в подножието на стръмния хълм наблизо. Назъбени парчета лед, паднали от височините, се търкаляха около тях. Чингис погледна нагоре, спомняйки си за баща си и как навремето се беше катерил по Червения хълм, за да намери орлета. Есугей го беше довел на същото това място и Чингис не бе видял радост в него, макар че сигурно я беше прикривал. Реши да не показва на синовете си своето удоволствие, че отново се намира сред дърветата и долините, които познава тъй добре.

Бьорте не се усмихна, свали най-малките си синове на земята и слезе. Рядко бяха разменяли дружелюбни думи, откакто бе взел за жена дъщерята на краля на Си Ся. Чингис знаеше, че тя чува нощните му похождения до гера на момичето. Бьорте не споменаваше нито дума за тях, но устните ѝ бяха все свити и с всеки изминал ден се стягаха повече. Чингис неволно я сравни с Чакахай, докато стоеше и се протягаше в сянката на надвесилите се над реката дървета. Бьорте беше висока, жилава и силна, а момичето от Си Ся — нежно и гъвкаво. Въздъхна. И двете можеха да събудят страстта му с подходящо докосване, но като че ли само едната го искаше. Беше прекарал много нощи с новата си жена и Бьорте оставаше сама. Може би именно затова бе организирал тази разходка далеч от воините и семействата, които вечно ги следяха, а приказките се лееха като пролетен дъжд.

Погледът му се спря върху Джучи и Чагатай, които бяха на брега на потока и гледаха в течащата вода. Както и да стояха нещата с майка им, той не можеше да остави момчетата да растат без него или да ѝ

позволи да ги гледа сама. Не му беше трудно да си спомни за влиянието на Хулун върху брат му Темуге, което го беше направило толкова слаб.

Застана зад двете по-големи момчета и потисна потръпването си при мисълта да влезе в ледената вода. Спомни си как се беше крил от враговете на едно такова място и как тялото му ставаше все побезчувствено и сковано, докато животът изтичаше от него. И все пак в крайна сметка бе оцелял и беше станал по-силен.

— Доведи и другите двама — извика той на Бьорте. — Искам да слушат, въпреки че са твърде малки, за да влязат.

Видя как Джучи и Чагатай се спогледаха тревожно, щом опасенията им се потвърдиха. Перспективата да влязат в ледената река изобщо не ги зарадва. Джучи обърна към Чингис онзи унил и питащ поглед, с който го гледаше винаги. От него баща му сякаш настръхваше и той извърна очи, докато Бьорте водеше Толуй и Угедай до брега.

Чингис усети погледа на жена си и изчака, докато тя се отдалечи и се настани при понитата. Бьорте още ги наблюдаваше, но той не искаше момчетата да се обръщат към нея за подкрепа. Трябваше да се почувстват сами, за да изпитат себе си, а той да види силните и слабите им страни. Всички бяха нервни край него и той се укори, че не е прекарвал повече време с тях. Колко време бе минало, откакто пренебрегваше неодобрителните погледи на майка им, че не играе с тях? Спомняше си собствения си баща с любов, но как те щяха да помнят него? Прогони тези мисли от главата си и си спомни думите на Есугей на същото това място преди толкова много години.

— Ще чуете за студената физиономия — каза той на момчетата. — Изражението на война, което не издава нищо на враговете. То идва от сила, която няма нищо общо с мускулите или с това колко добре огъвате лъка си. То е сърцето на достойнството, което ще ви позволи да се изправите срещу смъртта, изпълнени единствено с презрение. Тайната му е, че то е нещо повече от обикновена маска. Овладеяването му носи спокойствие и с него вие побеждавате страха и плътта си.

С няколко бързи движения свали пояса от дела си, освободи се от гамашите и ботушите и застана гол на брега на реката. Тялото му беше покрито със стари белези, а гърдите му бяха по-светли от тъмнокафявите ръце и крака. Стоеше без да се смущава пред тях,

после пристъпи в смразяващия поток и усети как скротумът му се свива от допира на водата.

Потопи се и дробовете му така се стегнаха, че всяко вдишване се превърна в борба. Лицето му обаче не показваше нищо, той гледаше безизразно синовете си, после потопи глава под водата и се излегна по гръб, като се държеше за камъните по дъното.

Четирите момчета го гледаха като омагьосани. Баща им сякаш се чувстваше у дома си в ледената вода, лицето му беше толкова спокойно, колкото и преди. Само очите му гледаха свирепо и те не можеха да издържат погледа му дълго време.

Джучи и Чагатай се спогледаха предизвикателно. Джучи сви рамене и се съблече, без да се притеснява, влезе във водата и се потопи под повърхността ѝ. Чингис го видя как трепери от студа, но мускулестото момче гледаше свирепо към Чагатай, сякаш го предизвикваше. Като че ли изобщо не си даваше сметка за баща си или за урока, който трябваше да научи.

Чагатай изсумтя презрително и се съблече. Макар и много помалък от двамата, шестгодишният Угедай също започна да се съблича и Чингис видя как майка им се изправя на крака, за да го спре.

— Остави го да влезе, Бьорте — каза ѝ той. Щеше да внимава третият му син да не се удави, макар че не си позволи да му даде увереност, като го каже на глас.

Бьорте трепна уплашено, когато Угедай нагази във водата само на една стъпка след Чагатай. Единствено Толуй остана безславно на брега. С голяма неохота той също започна да сваля дела си. Чингис се засмя, доволен от решимостта му. Заговори, преди Бьорте да успее да се намеси:

— Ти не, Толуй. Може би догодина, но не и сега. Стой там и слушай.

На лицето на малкото момче се изписа облекчение и то стегна възела на кръста си. Отговори на усмивката на баща си с усмивка, Чингис му намигна и Толуй се ухили.

Джучи си беше избрал един вир до брега на реката, където водата беше спокойна. Гледаше баща си, подал само главата си на повърхността, и бързо се научи да контролира дишането си. Стисна зъби, за да не тракат, а тъмните му очи бяха широко отворени. Както хиляди пъти преди, Чингис отново се запита дали е баща на момчето.

Без тази сигурност в привързаността му си оставаше една бариера. С времето тя ставаше все по-голяма — Джучи растеше висок и силен, но Чингис все се питаше кога ли ще види чертите на татарския насилник, чието сърце бе е изял за отмъщение. Трудно му беше да обича лице с такива тъмни очи, докато неговите собствени бяха жълти като на вълк.

От друга страна, беше повече от ясно, че Чагатай е негов син. Очите му сякаш бяха станали още по-светли от студа, докато се потапяше във водата, и Чингис трябваше да овладее чувствата си, за да не развали момента. Насили се да поеме дълбоко и бавно въздух.

— В толкова студена вода едно дете може да заспи само след шест-седем удара на сърцето. Дори възрастен мъж може да изгуби съзнание, ако остане малко по-дълго. Тялото започва да умира от ръцете и краката. Ще усетите как те стават безчувствени и безжизнени. Мислите ви ще потекат бавно и ако останете прекалено дълго, няма да имате силата или волята да излезете.

Спря за момент, като ги гледаше. Устните на Джучи бяха посинели, но въпреки това той не издаде нито звук. Чагатай се бореше със студа и крайниците му се извиваха във водата. Чингис наблюдаваше най-зорко Угедай, който се мъчеше да подражава на по-големите си братя. Усилието беше твърде голямо за него и Чингис чу как зъбите му затракаха. Не можеше да ги държи дълго във водата и се замисли дали да не каже на Угедай да се връща обратно на брега. Не, баща му не беше постъпил така, макар че накрая малкият Темуге бе припаднал и едва не се удави.

— Не показвайте какво чувствате — каза им той. — Покажете ми студената физиономия, която ще видят враговете ви, щом ви предизвикат. Не забравяйте, че те също се боят. Ако някога сте се питали дали сте единствените страхливци в този свят на воини, знайте, че всички до последния човек се чувстват по същия начин. Като знаете това, можете да скриете страха си и да отвърнете на погледа им.

И трите момчета се помъчиха да изличат от лицата си страха и болката. Малкият Толуй на брега им подражаваше съсредоточено.

— Дишайте леко през носа, за да забавите биенето на сърцето си. Плътта ви е слаба, но не бива да се вслушвате във виковете ѝ за помощ. Виждал съм човек да забива нож в собствената си плът, без да му потече кръв. Оставете тази сила да дойде при вас и дишайте. Не показвайте нищо, бъдете празни.

Джучи го разбра веднага и дишането му стана бавно, съвършена имитация на това на баща му. Чингис го остави и загледа как Чагатай се мъчи да се овладее. Накрая успя, малко преди момента, когато Чингис трябваше да прекрати изпитанието, за да не изгубят съзнание във водата.

— Тялото ви е като на всяко друго животно, за което се грижите — каза им той. — То ще жадува за храна и вода, за топлина и успокояване на болката. Намерете студеното изражение и ще можете да заглушите настоящия му глас.

Трите момчета започнаха да се вцепеняват и Чингис реши, че е време да ги извади. Очакваше, че ще му се наложи да ги носи на ръце, и се изправи да хване първото. Но Джучи стана с него и тялото му порозовя от кръвта под кожата му. Погледът на момчето така и не срещна този на бащата, докато Чингис докосваше ръката на Чагатай; не му се искаше да го вдига, след като Джучи беше успял да стане самичък.

Чагатай се размърда сънено, изцъклените му очи се фокусираха върху Джучи и щом го видя станал, стисна зъби и се помъчи да се изправи, като се хлъзгаше в меката тиня. Чингис усети враждебността между двете момчета и се сети за Бехтер — брат си, когото беше убил преди толкова много години.

Угедай не можеше да се изправи самичък и силните ръце на баща му го поставиха на брега да съхне на слънце. Чингис излезе от водата, чувствайки как животът се втурва обратно в крайниците му. Джучи и Чагатай застанаха до него и изохкаха, щом ръцете и краката им отново се съживиха. Усетиха, че баща им продължава да ги гледа, и се опитаха да овладеят телата си. Ръцете им трепереха неудържимо, но момчетата стояха изправени на слънчевите лъчи и го гледаха, без да смеят да отворят уста и да проговорят.

— Уби ли ви това? — попита ги Чингис.

Есугей беше задал същия въпрос и Хазар бе отговорил „Почти“, при което баща им бе избухнал в смях. Собствените му синове не казаха нищо и той усети, че помежду им го няма онова приятелско чувство, на което се радваха навремето с Есугей. Закле се занапред да прекарва повече време с тях. Принцесата от Си Ся беше като огън в кръвта му, но той трябваше да загърбва повика на плътта по-често, докато момчетата растяха.

— Тялото не ви управлява — каза той колкото на тях, толкова и на себе си. — То е тъпо добиче, което не знае нищо за истинския човек. То е просто каруцата, която ви вози. Контролирате го с волята си и с дишането през носа, когато то ви призовава да се задъхвате като куче. Ако по време на бой ви улучи стрела и болката е зашеметяваща, ще я потиснете, преди да паднете, и ще донесете смърт на враговете си.

Погледна нагоре към склона и спомените за толкова невинни и далечни дни, че едва успяваше да ги различи.

— А сега напълнете устата си с вода и изтичайте до върха на този хълм и обратно. Когато се върнете, ще изплюете водата, за да покажете, че сте дишали правилно. Който стигне пръв, ще яде. Другите ще останат гладни.

Изпитанието не беше честно. Джучи беше по-голям, а на тази възраст дори една година бе от значение. Чингис не показа, че си дава сметка за това, когато видя как момчетата се споглеждат и преценяват възможностите си. Бехтер също беше по-голям, но Чингис бе оставил брат си задъхан на върха. Надяваше се Чагатай да стори същото.

Чагатай се втурна без предупреждение към водата и вдигна пръски, когато потоци лице и напълни устата си. Угедай беше на крачка след него. Чингис си спомни как водата се бе стоплила и сгъстила в устата му. Направо усети вкуса ѝ в спомените си.

Джучи не беше помръднал и Чингис се обърна въпросително към него.

— Защо не тръгваш?

Джучи сви рамене.

— Мога да ги победя — каза той. — Вече го знам.

Чингис впери поглед в него и видя непокорство, което не можеше да разбере. Никой от синовете на Есугей не беше отказал задачата. Момчето Чингис беше приело тържествувайки възможността да посрами Бехтер. Не разбираше Джучи и усети как гневът му пламва. Другите му синове вече бързаха нагоре по хълма и ставаха все по-дребни.

— Страх те е — промърмори Чингис, макар че само налучкуваше.

— Не ме е страх — спокойно отвърна Джучи, докато взимаше дрехите си. — Ще ме обичаш ли повече, ако ги победя? — За първи път гласът му трепереше от силните чувства. — Не ми се вярва.

Чингис погледна изумено малкото момче. Никой от синовете на Есугей не би посмьл да говори по такъв начин с баща си. Как ли би реагирал той в такъв случай? Трепна при спомена за шамарите на Есугей. Баща му не би позволил подобно поведение. За миг се замисли дали да не набие малко разум в момчето, но видя, че Джучи очаква тъкмо това и се е напрегнал, готов да поеме удара. Импулсът умря, преди още да се е родил.

— Щеше да ме накараш да се гордея с теб — каза му Чингис.

Джучи се разтресе, но не от студ.

— Тогава ще тичам — каза той. Баща му гледаше с недоумение как момчето пълни устата си с вода и се втурва нагоре, тичайки бързо и уверено през камъните след братята си.

Когато всичко отново се успокои, Чингис поведе малкия Толуй към Бьорте. Тя седеше при понитата с каменна физиономия и избягваше погледа му.

— Ще прекарвам повече време с тях — каза й той, като все още се мъчеше да проумее какво става с Джучи.

Бьорте вдигна очи към него и за момент лицето й омекна, когато видя объркването му.

— Най-много на света му се иска да го приемеш като собствен син — каза тя.

Чингис изсумтя.

— Че аз го приемам. Нима не го правя?

Бьорте се изправи срещу него.

— Кога си го прегръщал? Кога си му казвал колко се гордееш с него? Да не си мислиш, че не е чул какво си шепнат другите момчета? Кога си запушвал устата на глупаците с някаква проява на привързаност?

— Не исках да го размеквам — объркано рече той.

Не знаеше, че всичко е било толкова очевидно, и за момент си даде сметка колко труден е животът за Джучи. Тръсна глава, за да прогони тази мисъл. Собственият му живот беше доста по-суров и той не можеше да се принуди да обича момчето. С всяка следваща година виждаше все по-малко и по-малко от себе си в тези тъмни очи.

Мислите му бяха прекъснати от смеха на Бьорте. Звукът не беше приятен.

— Най-лошото е, че той очевидно е твой син повече от всички други. А ти не го виждаш. Има волята да се опъне на собствения си баща, а ти си сляп. — Тя се изплю в тревата. — Ако Чагатай беше сторил същото, сега щеше да се хилиш и да ми обясняваш, че момчето е наследило храбростта на дядо си.

— Стига — тихо каза той. Призляваше му от гласа и критиките й. Денят беше провален, превърна се в подигравка на радостта и тържеството, които помнеше от времето, когато бе дошъл тук със своя баща и братята си.

Бьорте изгледа свирепо гневната му физиономия.

— Ако Джучи победи Чагатай, как ще реагираш? — попита тя.

Той изруга и настроението му се вкисна като старо мляко. Изобщо не си беше помислял, че Джучи може да победи, и знаеше, че ако това стане, няма да прегърне момчето пред погледа на Бьорте. Мислите му се въртяха безплодно, той нямаше никаква представа как ще постъпи.

Темуге слушаше с ядосана физиономия сумтенето на Хазар. Брат му беше спечелил сърцата на екипажа с храбростта си по време на нападението. В дните след онези ужасяващи мигове в тъмното, Чен Юй редовно включваше монголския воин в сбирките на носа. Хазар научи доста изрази на техния език и вечер споделяше дажбите им от силни питиета и топки ориз и скариди. Хо Са явно също бе станал приятен на капитана, но Темуге си оставаше съвсем чужд. Не се изненада, когато видя Хазар да се държи като животно наред с останалите. Той изобщо не си даваше сметка за положението и на Темуге му се искаше най-сетне да осъзнае, че е просто стрелец, пратен да защитава по-малкия си брат. Чингис поне знаеше колко ценен може да бъде Темуге за него.

Вечерта преди да тръгнат към реката, Чингис го беше повикал и му бе заръчал да запомни всяка подробност за стените на Баотоу, всяка част от неговата защита. Ако не успееш да се върнат със зидарите, които бяха издигнали града, неговите сведения можеха да се окажат единственото, с което да започнат лятната си кампания. Чингис се доверяваше на паметта и интелекта на Темуге, които очевидно липсваха у Хазар. Младежът си спомни с отчаяние за важната им

задача точно когато минаваха покрай една лодка с две жени в нея и Хазар им размаха подканващо сребърни монети.

На лодката нямаше място за усамотяване и на Темуге не му оставаше друго, освен да се взира във водата, вместо да гледа как двете млади жени се събличат и плуват към тях като видри, а кожата им проблясва, когато се качиха на палубата. Чен Юй хвърли котва на дълбокото, за да могат жените да се върнат обратно с плуване, след като екипажът приключи с тях.

Темуге затвори очи, когато чу пискливите звуци, издавани от едната. Беше с малки гърди, гъвкава и привлекателна в младостта си, макар че не гледаше към него, докато вземаше монетата на Хазар. Звуците спряха едва когато усилията на Хазар се увенчаха с успех, дланта ѝ се отвори и монетата се затъркаля по палубата. Екипажът се разсмя, когато тя го отблъсна и застана на четири крака, за да я намери. С крайчеца на окото си Темуге видя, че Хазар се възползва от отворилата се възможност, и кискането на момичето го накара да изругае под нос. Какво щеше да каже баща им за това забавяне? Бяха натоварени със задача, която нямаше равна на себе си по важност. Чингис ясно даде да се разбере това. Без да знаят как да влязат в укрепените градове на Дзин, воините му никога нямаше да победят имперските войници. От тази мисъл Темуге изпадна в ярост, докато чакаше Хазар да свърши за втори път. Денят беше пропилян, но той знаеше, че ако каже нещо, брат му ще му се присмее пред екипажа. Целият гореше от спотаен срам. Не беше забравил защо са тук — за разлика от Хазар.

Стъмваше се, когато Бьорте видя Джучи да слиза обратно към реката, следван от изтощените си братя. Босите му крака още кървяха от тичането, когато застана пред нея с тежко повдигачи се гърди. Сърцето ѝ се късаше за малкото момче, което напразно търсеше с поглед баща си. Нещо му стана, когато видя, че Чингис го няма. Изплю водата и шумно се задъха във вечерната тишина.

— Извикаха баща ти в лагера — излъга Бьорте.

Джучи не ѝ повярва. Тя виждаше болката на лицето му и скри разочарованието си от съпруга си и от самата себе си, че е спорила с него.

— Сигурно е отишъл при новата си жена, чужденката — изтърси Джучи. Вместо да отговори, Бьорте прехапа устна. В това също беше изгубила онзи, за когото се беше омъжила. Докато най-големият ѝ син стоеше объркан и обиден пред нея, не ѝ беше трудно да мрази Чингис заради слепия му егоизъм. Твърдо реши, че ще влезе в гера на чужденката, ако не успее да го намери. Може би вече не го бе грижа за жена му, но беше привързан към синовете си и тя щеше да използва това, за да си го върне.

Чагатай и Угедай застанаха до брат си в тъмното и също изплюха водата, както им беше казано. Баща им го нямаше да ги види, победата изглеждаше някак куха и момчетата бяха объркани.

— Ще му кажа как сте се справили — каза Бьорте с блеснали от сълзи очи.

Това не им беше достатъчно и наранени, те мълчаливо яхнаха конете и потеглиха към дома.

12.

Хо Са каза на братята, че Баотоу се намира на няколко мили от оживеното морско пристанище, което го обслужваше. Градът беше последният търговски център между северен Дзин и кралство Си Ся и когато навлязоха в този район, реката беше пълна с лодки. Бяха минали три седмици, откакто изоставиха понитата си, и на Темуге му бе дошло до гуша от бавните часове, речните мъгли, ориза и рибата. Чен Юй и хората му пиеха вода направо от реката без никакви последици, а Хазар сякаш имаше стомах от желязо, но на третия ден червата на Темуге не издържаха и го оставиха в окаяно състояние и изпомацани дрехи. Никога преди не беше ял или дори виждал риба и нямаше вяра на сребристите създания от реката. Екипажът явно им се наслаждаваше. Вадеха ги на палубата закачени за тънки корди, те се мятаха и подскачаха бясно, а мъжете ги удряха по главите. Темуге изпра дрехите си, когато акостираха, но стомахът му продължи да се бунтува и да изкарва зловония и от двата отвора.

Жълтата река лъкатушеше между хълмовете, срещаша се все повече птици, които живеяха от отпадъците от лодките и търговците. Темуге и Хазар останаха смаяни от огромния брой хора и плавателни съдове, превозващи товари нагоре и надолу по течението. Никъде преди не бяха виждали такова стълпотворение. Въпреки че Чен Юй успяваше да намери път през множеството само с помощта на платното, много от хората носеха дълги пръти, за да отблъскват другите лодки. В шум и безредие, стотици търговци крещяха и се надпреварваха да продават всичко, от прясна риба до пропити от влагата платове, които все още можеха да се използват за грубо облекло. Във въздуха се носеше миризма на непознати подправки, а Чен Юй маневрираше между конкурентите си и търсеше място, където да спрат за през нощта.

Чен Юй явно беше още по-известен в тези води и Темуге гледаше с присвити очи как многобройните му приятели час по час го поздравяват. Екипажът като че ли беше приел Хазар като свой, но Темуге не се доверяваше на дребния капитан. Напълно споделяше

мнението на Хо Са, че трюмът най-вероятно е пълен с контрабанда, но може би Чен Юй искаше да спечели още някоя и друга монета, като съобщи за пътниците си на имперските войници. Оставането им на борда, без да знаят дали са в безопасност, държеше тримата в постоянно напрежение.

Беше очевидно, че неслучайно стигнаха пристанището тъкмо когато настъпи вечерта. Чен Юй се бе забавил на последния завой и не си направи труда да отговори, когато Темуге го подкани да се разбърза. Съдържанието на трюма щяха да разтоварят в тъмното, когато събирачите на данъци и войниците нямаше да бъдат така бдителни.

Темуге измърмори гневно под нос. Проблемите на Чен Юй изобщо не го интересуваха. Задачата му беше да ги докара до пристанището колкото се може по-бързо, за да продължат към града. Хо Са беше казал, че пътят е добър и ще стигнат само за няколко часа пеша, но непознатите гледки и звуци изнервяха Темуге и вече не го свърташе на едно място. Екипажът също беше напрегнат. Намериха място, където акостираха и зачакаха реда си на паянтовия док.

Самото пристанище не беше особено впечатляваща гледка — просто няколко дузини дървени постройки, които сякаш се подпираха една друга, за да не паднат. Беше мръсно местенце, построено за търговия, а не за удобства. Темуге нямаше нищо против това, но видя двама добре въоръжени войници, които държаха под око всичко, което се разтоварваше, и разбра, че е най-добре да не привличат вниманието им.

Чу Чен Юй да говори полугласно на хората си — явно им даде някаква заповед и те бързо се снишиха. Помъчи се да скрие раздражението си от поредното забавяне. Скоро той и спътниците му можеха да се махнат от реката и от нейния малък непонятен свят. За момент се запита дали не може да купи илюстровани ръкописи от пазара, но никъде не виждаше подобни стоки, а сребърните и дървените статуетки не бяха по вкуса му. Виждаше тези предмети в мръсните ръце на момчетата, които газеха в червената тръстика към всяка новопристигнала лодка. Темуге ги изгледа с каменно изражение. Настроението му беше вече съвсем черно, когато Чен Юй дойде на кърмата да говори с пътниците.

— Трябва да чакаме тук, докато се отвори място на кея — каза той. — Ще слезете преди полунощ или няколко часа по-късно. —

Кимна на Хазар и това още повече раздразни Темуге. — Ако не ядеш прекалено, мога да те наема в екипажа.

Хазар не го разбра, но го тупна по рамото. Той също гореше от нетърпение да тръгне и дребният капитан усети настроението на пътниците.

— Ако искате, мога да ви намеря място в някоя каруца към града. На приемлива цена — предложи им той.

Темуге видя, че той ги наблюдава внимателно. Нямахше представа дали пътят до Баотоу е лек или не, но заподозря, че един търговец, за каквото се представяше, не би отклонил подобно предложение. Идеята да продължат да пътуват под подозрителния поглед на Чен Юй го безпокоеше, но той се насили да се усмихне и да отговори на дзински.

— Ще приема, стига разтоварването да не продължи твърде дълго.

Чен Юй сви рамене.

— Имам приятели, ще помогнат. Няма да отнеме много време. Струват ми се доста нетърпеливи за търговци.

Усмихваше се, но погледът му не се откъсваше от тях. Темуге беше благодарен, че Хазар не разбира нищо. Брат му беше по-лесен за разчитане и от карта.

— Ще решим по-късно — каза Темуге и се извърна, давайки да се разбере, че разговорът е приключил. Чен Юй сигурно щеше да ги остави на мира, но Хазар посочи войниците на кея.

— Питай го за онези — каза той на Хо Са. — Трябва да се промъкнем покрай тях, а май и той иска същото. Питай го как ще разтовари, без да го забележат.

Хо Са се поколеба — не му се искаше Чен Юй да разбере за подозренията му, че превозва нещо незаконно или необложено с данък. Не знаеше каква ще бъде реакцията на капитана. Преди да заговори, Хазар изсумтя.

— Чен Юй — каза той и отново посочи войниците.

Капитанът се протегна и свали ръката му, преди онези да забележат жеста му.

— Имам приятели на пристанището — рече той. — Тук няма да има проблем. Баотоу е моят град, роден съм там. Разбираш ли?

Хо Са преведе и Хазар кимна.

— Трябва да го държим под око, братко — каза той на Темуге. — Не може да ни издаде докато разтоварва, защото ще привлече внимание към онова, върху което седим през последните няколко седмици.

— Благодаря за интереса ти, Хазар — язвително отвърна Темуге. — Реших какво ще направим. Ще приемем предложението му да ни откара до града и ще влезем заедно с него. След това ще намерим нашите хора и тръгваме обратно.

Знаеше, че Чен Юй не може да го разбере, но въпреки това имаше лошо предчувствие. Намирането на зидарите от Баотоу беше онази част от плана, която не можеха да предвидят, докато бяха в Си Ся. Никой не знаеше дали ще ги открият лесно и с какви опасности ще се сблъскат в града. Дори да успееш, Темуге не беше сигурен как ще измъкнат насила пленниците си, когато и един вик за помощ щеше да вдигне на крак войниците. Сети се за среброто, което им беше дал Чингис, за да улесни задачата им.

— Ще се връщаш ли при реката, Чен Юй? — попита той. — Може и да не останем дълго в града.

За негово разочарование мъжът поклати глава.

— Сега съм си у дома и имам много неща да правя. Ще минат месеци, преди да тръгна отново.

Темуге си спомни колко много пари им беше взел за превоза, защото уж не му се искаше да пътува толкова надалеч.

— Значи така или иначе си идвал насам? — вбесен попита той.

Чен Юй му се ухили.

— Бедняци не ходят в Баотоу — отвърна той и се засмя. Темуге го загледа свирепо и той се върна обратно при екипажа.

— Нямам му доверие — промърмори Хо Са. — Не се притеснява от войниците на кея. Кара нещо достатъчно ценно, за да рискува въоръжено нападение, и е добър познайник едва ли не на всеки лодкар в Баотоу. Това изобщо не ми харесва.

— Ще бъдем готови — каза Темуге, макар че вече се бе паникьосал. Мъжете на кея и по реката бяха врагове, той все още се надяваше да мине незабелязан покрай тях, но му се струваше, че това е невъзможна задача.

Луната изгря като замръзнал резен и хвърли съвсем слаб блясък върху водата. Темуге се запита дали Чен Юй не беше планирал пристигането им още по-грижливо, отколкото предполагаше. Отначало тъмната нощ беше пречка, когато Чен Юй развърза въжетата от стълба и изпрати двама от екипажа на кормилното весло на кърмата. Докато то се въртеше напред-назад, Чен Юй използва дълъг прът, за да си пробие път до кея. В тъмнината се чуваха приглушени сънени ругатни, когато прътът се удряше в дърво. На Темуге му се стори, че когато стигнаха целта си, луната се бе издигнала в небето, макар че Чен Юй дори не се беше изпотил от работата си.

Пристанът тънеше в мрак, но в прозорците на някои от дървените постройки се виждаше светлина и отвътре се чуваше смях. Жълтият отблясък сякаш беше достатъчен на Чен Юй, за да намери място на кея, и той пръв скочи върху дъските с въже в ръка. Не беше им заповядал да пазят тишина, но никой от екипажа не разговаряше, докато сваляха платното, дори шумът от отварянето на капаците на трюма беше приглушен.

Темуге въздъхна с облекчение, че най-сетне отново се намира на твърда земя, но в същото време сърцето му заби по-бързо. Различи тъмните силуети на хора, които се излежаваха или спяха.

Присви очи към тях и се зачуди дали не са просяци, проститутки, а може би и шпиони. Войниците, които бяха видели по-рано, несъмнено щяха да правят и нощни проверки. Темуге се боеше, че всеки момент ще чуе внезапен вик или тропот на въоръжени мъже и че това ще бъде краят на всичко постигнато дотук. Бяха стигнали града, който Чингис искаше, или поне се намираха в най-близката точка на реката до него. Може би именно поради близостта до целта Темуге бе убеден, че всичко ще се провали, и се заблъска с препъване в останалите на дървения кей. Хо Са го хвана за ръката, за да го задържи, а Хазар изчезна в мрака.

Най-много на този свят му се искаше да остави лодката и екипажа зад гърба си, но все още се тревожеше, че Чен Юй може да ги издаде. Ако капитанът осъзнаваше важността на факта, че Хазар носи монголски лък, определено би си спестил доста неприятности, като го издаде. Дори с помощта на Хо Са щеше да им е трудно да избягнат преследването в тази непозната страна, особено ако противниците им знаеха накъде са се запътили.

В мрака се чу някакво скърцане и Темуге посегна към ножа си. Отпусна се, когато видя две теглени от мулета каруци. От ноздрите на добичетата излизаше пара. Каруцарите слязоха и заговориха тихо с Чен Юй, единият се засмя, докато разтоварваха малката лодка. Темуге напрегна очи да види какво вадят от трюма, но не успя. Каквото и да представляваше, товарът определено беше тежък, ако се съдеше по пъшкането на мъжете. Темуге и Хо Са неволно пристъпиха напред, привлечени от любопитството си. Неочаквано от тъмното се обади Хазар, който мина край тях с някакъв тъмен вързоп на рамо.

— Коприна — изсъска той на Темуге. — Напипах края на топа.

Чуха го как изсумтя, щом метна товара си в близката каруца. После се върна при тях.

— Ако и останалият товар е такъв, вкарваме тайно коприна в града — прошепна той.

Хо Са прехапа устна, без никой да го види.

— В такива количества? Сигурно идва от Кайфенг или дори от Йенкин. Подобен товар струва много повече от живота на няколко моряци.

— Колко много? — попита Хазар достатъчно силно, за да накара Темуге да трепне.

— Хиляди в злато — отвърна Хо Са. — Достатъчно, за да се купят сто лодки като тази, че и господарска къща към тях. Този Чен Юй не е дребен търговец или крадец. Щом е уредил да прекара такава стока по реката, това е било само за да отклони вниманието на онези, които биха могли да я отмъкнат. Но дори в този случай щеше да изгуби всичко, ако не се намирахме на борда.

Замисли се за момент, след което продължи:

— Ако трюмът е пълен, коприната може да идва единствено от имперските складове. Не става въпрос за облагането ѝ с данък. Подобна стока се охранява най-ревностно. Може би това е само първият етап от пътя ѝ до крайната цел на хиляди мили оттук.

— Какво значение има? — попита Хазар. — Така или иначе трябва да стигнем до града, а Чен е единственият, който предлага да ни закара.

Хо Са пое дълбоко дъх, за да скрие внезапния пристъп на гняв.

— Ако някой търси коприната, ставаме по-вероятна мишена, отколкото ако пътуваме сами. Разбираш ли? Може да се окаже по-зле,

ако пътуваме до Баотоу с това нещо. Ако градската стража претърси каруците, ще ни арестуват и подложат на мъчения, за да изтръгнат от нас всичко, което знаем.

Темуге усети, че стомахът му се свива. Тъкмо се канеше да нареди на спътниците си да тръгнат пеша по-далеч от пристанището, когато до него се появи Чен Юй. Носеше фенер със спуснати капаци, но лицето му се виждаше на слабата светлина. Изражението му беше по-напрегнато от всеки друг път и той лъщеше от пот.

— Хайде, качвайте се всички — каза той. Темуге отвори уста да каже някакво извинение, но екипажът бе изоставил лодката. Бяха нащрек с ножове в ръка и от страх Темуге изгуби ума и дума. Беше повече от ясно, че пътниците няма да бъдат оставени просто да си тръгнат в нощта, особено след всичко, което бяха видели. Наруга Хазар, че им е помагал с топовете. Може би това бе засилило подозренията им още повече.

Чен Юй сякаш усети безпокойството му и кимна.

— Не бихте искали да пътувате сами до града в тъмното — рече той. — Няма да го допусна.

Темуге трепна и се намести в каруцата. Забеляза как екипажът махна на Хо Са да се качи на другата, оставяйки Хазар да остане при брат си. Със свито сърце осъзна, че Чен Юй нарочно ги бе разделил. Запита се дали изобщо ще види Баотоу, или ще го изхвърлят край пътя с прерязано гърло. Поне все още разполагаха с оръжията си. Хазар носеше лъка си увит, а Темуге имаше малък нож, макар да знаеше, че никога не би могъл да се измъкне с бой.

Каруците останаха на мястото си, докато от сенките покрай пристанищните постройките не се чу дълго свирене. Чен Юй скочи леко на земята и изсвири в отговор. Темуге гледаше с нервен интерес как някакъв тъмен силует се отделя от мрака и тръгва към малката група. Беше един от войниците или някой, който много приличаше на него. Мъжът заговори полугласно и Темуге наостри уши, за да различи думите. Видя как Чен Юй му подава кожена торба и чу, че войникът изсумтява доволно от тежестта ѝ.

— Знам къде е семейството ти, Ян. Знам от кое село си, нали разбираш? — рече Чен Юй.

Мъжът се вцепени. Разбра заплахата много добре. Не отговори.

— Твърде си стар за пристанищен страж — каза му Чен Юй. — В ръцете си имаш достатъчно, за да се уволниш, че дори и да си купиш малка къщичка с жена и пилета. Може би е време да кажеш сбогом на пристанището.

Мъжът кимна в сумрака и притисна торбата към гърдите си.

— Ако ме пипнат, Ян, имам приятели, които ще те намерят, където и да избягаш.

Мъжът отново кимна нервно. Страхът му бе очевиден и Темуге отново се запита кой всъщност е Чен Юй и дали това е истинското му име. Товар крадена имперска коприна определено не можеше да се повери на някакъв прост речен търговец.

Войникът изчезна набързо сред постройките, отнасяйки богатството си. Чен Юй се качи обратно в каруцата и водачите подкараха мулетата. Пръстите на Темуге се плъзнаха да усетят гладката мазна коприна, но вместо това напипаха груба тъкан с дебел шев. Коприната беше скрита, но въпреки това той се надяваше Чен Юй да има още подкупени хора, които да го чакат в Баотоу. Чувстваше се не на място, въввлечен в събития, които не можеше да контролира. Едно хубаво претърсване при градските стени, и никога вече нямаше да види планините Хенти. Замоли се на духовете да го напътстват през тъмните води на предстоящите дни, както го бе учил Кокчу.

Един от екипажа остана да върне лодката в реката. Не би могъл да я управлява самичък и Темуге предположи, че ще я потопи някъде по-далеч от любопитните очи на властта. Чен Юй определено не си позволяваше грешки и на Темуге му се щеше да знае дали той им е враг или приятел.

Преценката на Хо Са за разстоянието до Баотоу се оказа вярна. Градът се издигаше на около осем мили от реката, или двайсет и пет ли, както се мереше разстоянието в Дзин. Пътят беше добър, покрит с настилка от плоски камъни, така че търговците се движеха удобно до реката и обратно. На изток едва започваше да се зазорява, когато Темуге проточи врат в сумрака и видя приближаващата се тъмна сянка на градските стени. Каквото и да предстоеше, било то претърсване на каруците и неминуема смърт или тихо и спокойно влизане в Баотоу, то щеше да се случи съвсем скоро. Усети струйки пот да гъделичат

кожата му и почеса подмишниците си. Освен цялата опасност, на която бяха изложени, той никога досега не беше влизал в каменен град. Не можеше да се отърси от представата за мравуняк, който го поглъща в пъплещата тълпа непознати. Мисълта да бъде притискан от всички страни вече го караше да изпитва страх и да диша плитко. Семействата от неговия народ бяха някъде много далеч. Темуге се наведе над тъмната сянка на брат си и почти докосна с устни ухото му, за да не ги чуят.

— Ако ни открият при портата или намерят коприната, трябва да избягаме и да се скрием в града.

Хазар се озърна към Чен Юй, който седеше в предната част на каруцата.

— Да се надяваме, че няма да се стигне дотам. Никога не бихме могли да се намерим вътре, а ми се струва, че нашият приятел е нещо повече от прост контрабандист.

Темуге се облегна върху грубото платнище, когато Чен Юй се обърна към тях. В отстъпващия мрак интелигентността в очите на дребния мъж го обезпокои и той погледна над рамото му към градските стени, усещайки, че нервността му расте.

Вече не бяха сами на пътя. В светлината на утрото видяха опашка от каруци пред портите. Явно мнозина бяха прекарали нощта край пътя и чакаха да ги пуснат в града. Чен Юй мина покрай тях, без да обръща внимание на прозяващите се пътници, изпуснали мястото си на опашката. В далечината се простираха кафяви ниви — цялата реколта от ориз беше отишла за изхранването на града. Баотоу се извисяваше над всички и Темуге преглътна, когато видя натрупаните един върху друг сиви камъни.

Градската порта представляваше масивна конструкция от дърво и желязо, вероятно предназначена да впечатли пътниците. От двете ѝ страни се издигаха кули, по-високи един път и половина от портата, а помежду им имаше платформа. На нея се виждаха войници и беше ясно, че от това място им се открива чудесен изглед към всичко, което минаваше долу. Темуге видя арбалетите им и стомахът му се сви.

Портата се отвори, войниците, които я дърпаха назад, спуснаха пред входа дървена бариера с противотежест в единия край. Най-близките каруци останаха по местата си, докато войниците заемаха местата си и се подготвиха за новия ден. Водачите на Чен Юй леко

опънаха поводите и спряха мулетата си. Не показваха и следа от безпокойство и Темуге се помъчи да си припомни студената физиономия, която се беше научил да прави като момче. Нямаше да е добре войниците да го видят как се поти в студената утрин, така че избърса чело с ръкавите си.

Зад тях спря друг търговец и приветства жизнерадостно някого край пътя. Опашката се движеше бавно и Темуге видя, че войниците спират всяка трета каруца и провеждат кратък и груб разговор с водачите. Дървената бариера се вдигна за първата кола и не се спусна повече. Темуге започна да повтаря успокояващите фрази, на които го беше научил Кокчу, за да намери утеха в познатите думи. Песента на вятъра. Земята под краката. Душите на хълмовете. Счупването на оковите.

Слънцето вече се беше показало цялото над хоризонта, когато първата каруца на Чен Юй стигна до портата. Темуге беше следил проверките и реши, че ще минат необезпокоявани, след като беше претърсен търговецът пред тях. С нарастващ ужас видя как войниците се обръщат към безстрастния водач на Чен Юй. Един от тях явно беше по-бдителен от сънените си другари и пристъпи напред.

— По каква работа идваш в Баотоу? — попита той. Обърна се към водача, който започна да дрънка нещо в отговор. Сърцето на Темуге бясно заблъска, а Чен Юй погледна над главата на стража към града. Зад портата имаше открит площад и пазарът беше оживен още от ранни зори. Темуге видя как Чен Юй кима рязко и внезапно сред сергиите се вдигна олелия, която накара войника да се обърне.

Сякаш от нищото на площада изникнаха бягащи деца, които викаха и се мятаха на една или друга страна, за да избегнат продавачите. Слисаният Темуге видя, че от няколко места се вдигат кълба дим и чу как войникът изруга и излая нещо на другарите си. Преобърнаха се много сергии, някой беше съборил придържащите навесите им пръти. Чуха се виковете „Крадец!“ и с всеки миг хаосът ставаше все по-голям.

Стражът при портата тупна каруцата на Чен Юй, макар да не стана ясно дали това беше заповед да остане на място, или да продължи. Заедно с петима други войници той се втурна да потушава

безредиците, които бързо се превръщаха в бунт. Темуге рискува да погледне нагоре, но арбалетчиците на моста не се виждаха. Надяваше се те също да са се разсеяли и се насили да гледа напред, докато каруцата им влезе в града.

На малкия площад забушува пожар, сергия след сергия се подпалваха и лумваха в пламъци сред виковете на продавачите. Темуге зърна бягащи войници, но децата бяха по-бързи и вече се бяха изпокрили из улички и алеи, отнасяйки откраднатите стоки.

Чен Юй сякаш не забелязваше хаоса, двете му каруци завиха и поеха по една по-спокойна улица. Звучите затихнаха зад тях, Темуге се отпусна върху зеблото и отново избърса потта от челото си.

Знаеше, че това не беше обикновено съвпадение. Чен Юй беше подал сигнал. Темуге за пореден път се запита що за човек са срещнали по реката. С толкова ценен товар в трюма едва ли го е било грижа за парите, които взе от тях. Може би просто е имал нужда от още хора, които да защитават лодката му.

Пътуваха през плетеница от улици, като завиваха безброй пъти между къщите. Темуге и Хазар се чувстваха като затворници между притискащите ги от всички страни сгради, построени толкова близко една до друга, че лъчите на изгряващото слънце не успяваха да прогонят сенките между тях. На три пъти други каруци бяха принудени да отстъпят в странични улички, за да им направят път. Утрото напредваше и улиците се изпълниха с повече хора, отколкото Темуге и Хазар можеха да си представят. Темуге видя десетки магазини, в които се предлагаше топла храна в глинени купички. Не можеше да повярва, че е възможно да си намериш храна всеки път, когато си гладен, без да ти се налага да колиш или да ходиш на лов. Отиващите на работа хора се тълпяха около продавачите, хранеха се с пръсти и избърсваха уста в дрехите си, след което се смесваха с гъмжилото. Мнозина носеха продупчени бронзови монети, нанизани на връв или тел. Макар да имаше някаква представа за стойността на среброто, Темуге никога не беше виждал размяна на монети за стоки и зяпваше при всяко ново чудо. Видя възрастни писари да пишат послания срещу заплащане, кудкудякащи пилета, предлагани за продан, лавици с ножове и работници, които ги точеха на въртящи се камъни. Видя бояджии на платове с обагрени в синьо или зелено ръце, просяци и продавачи на амулети против болести. Всяка улица беше

претъпкана, шумна и кипяща от живот и с изненада откри, че това му харесва.

— Прекрасно е — тихо промълви той.

Хазар му хвърли бърз поглед.

— Има страшно много хора и градът вони — отвърна той. Темуге се извърна, раздразнен от глупавия си брат, който не виждаше нищо вълнуващо в това място. За известно време почти забрави страха, който го следваше неотлъчно. Все още очакваше някой да им извика, сякаш стражите при портата можеха да ги проследят толкова навътре в плетеницата улички. Но това не се случи и той забеляза, че Чен Юй се отпуска все повече и повече, докато се отдалечаваха от стените към гъмжащото сърце на града.

13.

Двете каруци продължиха да трополят по каменните улици, докато не стигнаха пред двойна желязна порта, която се отвори веднага щом приближиха. Няколко мига по-късно те се намираха вътре, а портата беше затворена зад тях. Темуге погледна назад и прехапа устна, когато видя, че над решетките спускат дървени капаци, които не позволяваха на минувачите да видят какво става от другата страна.

След целия шум и човешка гмеж сега той щеше да изпита облекчение, ако не го преследваше усещането, че е затворник. Градът го беше замаял с многообразието и пъстротата си. И макар да го развълнува, той натовари прекалено много сетивата му и Темуге закопня за пустите степи — искаше му се просто да си поеме дъх там, преди отново да се върне на това място. Тръсна глава — умът му трябваше да е бистър за онова, което предстоеше, каквото и да беше то.

Каруците заскърцаха и се раздрусаха, когато мъжете наскачаха от тях, и Чен Юй започна да раздава заповеди. Темуге слезе и застана до Хазар; нервността му се завърна с пълна сила. Чен Юй сякаш не забелязваше пътниците, докато безброй хора сновяха по двойки между каруците и близката постройка, понесли по един топ коприна на рамене. Не след дълго безценният товар изчезна в къщата и Темуге отново се запита с каква ли паяжина от връзки разполага Чен Юй в града.

Домът около павирания двор несъмнено принадлежеше на богат човек. Нямаше нищо общо с вехтите постройки, покрай които бяха минали, макар че наоколо сигурно имаше и други като него, скрити също така добре от любопитни очи. Единственият етаж с покрит с червени керемиди покрив го обкръжаваше от всички страни, а частта срещу портата се издигаше на заострени върхове до втори етаж. Темуге примигна, поразен от труда, хвърлен за полагането на всички тези стотици, ако не и хиляди керемиди. Нямаше как да не сравни тази постройка с герите от плъст и плетена ракета, които познаваше,

откакто се помни. Жегна го завист. Какъв лукс познаваха сънародниците му в степите?

От всички страни покривът продължаваше пред стените и се поддържаше от боядисани в червено дървени колони, които образуваха дълга покрита галерия. В ъглите стояха въоръжени мъже и Темуге започна да осъзнава, че е пленник на Чен Юй. Нямахше начин да се измъкне от това място.

Каруците бяха опразнени, водачите ги откараха нанякъде и Темуге остана до Хо Са и Хазар, усещайки се страшно уязвим под погледите на непознатите. Забеляза, че Хазар е пхнал ръката си във вързопа с лъка.

— Не можем да се измъкнем с бой — изсъска Темуге и брат му подскочи, когато чу собствените си мисли, изказани на глас.

— Не виждам някой да отваря портата, за да ни пусне да си вървим — прошепна в отговор той.

Чен Юй беше изчезнал в къщата и тримата изпитаха облекчение, щом го видяха да се връща. Беше облякъл черна роба с дълги ръкави, а краката му бяха обути в кожени сандали. Темуге забеляза, че дребният мъж носи на кръста си извит меч и явно беше свикнал да усеща тежестта му.

— Това е моят джия, домът ми — каза той за изненада на Темуге. — Приветствам ви с добре дошли. Ще споделите ли трапезата ми?

— Имаме работа в града — рече Хо Са и посочи към портата.

Чен Юй се намръщи. В поведението му нямаше и следа от непринудения речен капитан. Сякаш напълно се бе освободил от онази роля и стоеше пред тях с непреклонна физиономия и ръце зад гърба.

— Настоявам. Имаме много неща за обсъждане.

Без да изчака отговора им, той закрачи обратно към къщата и тримата го последваха. Темуге се озърна през рамо към вратата, докато вървеше в сянката на галерията. Потисна трепета си при мисълта за огромната тежест на керемидите над главата си. Хо Са не изглеждаше особено разтревожен, но Темуге си представяше как масивните греди се чупят и смазват всички отдолу. Тихичко повтори едно от припяванията на Кокчу, търсейки успокоение, което така и не дойде.

В централната част на дома се влизаше през дървена врата, обкована с полиран бронз, покрит с богата украса. Темуге видя очертанията на прилепи върху метала и се запита какво ли е тяхното значение. Преди да успее да отвори уста, се озова в най-пищно украсеното помещение, в което някога беше попадал. Хазар беше надянал студената маска, за да скрие изненадата си, но челюстта на Темуге увисна от разкоша в дома на Чен Юй. За родените в прости гери монголи гледката бе поразителна. Във въздуха се носеше миризмата на някакво странно благовоние, но той изглеждаше леко застоял за хора, израснали сред ветрове и планини. Темуге час по час поглеждаше нагоре, като нито за миг не забравяше за огромната тежест над главата си. Хазар също не се чувстваше удобно тук и пукаше с кокалчета в тишината.

Кушетки и столове бяха наредени покрай мрежести врати от абанос и боядисана коприна, през която влизаше светлина от съседните стаи. На пръв поглед всичко сякаш бе изработено от скъпо дърво с подходящи си, приятни за окото цветове. Полирани дървени колони по дължината на помещението подпираха напречните греди на тавана. Подът също бе покрит с хиляди полирани до блясък парчета дърво. След мръсотията на градските улици стаята беше чиста и приветлива, топла от златистите отблясъци на дървото. Темуге забеляза, че Чен Юй е сменил сандалите си с чисти. Изчерви се и се върна при вратата да стори същото. Щом се събу, веднага се появи слуга, коленичи и му помогна да обуе чисти чехли от бял филц.

Бели струйки дим се издигаха от месинговите съдове върху украсената с резба маса край отсрещната стена. Темуге не разбираше каква е ползата от тази проява на набожност, но Чен Юй сведе глава пред малкия олтар и промърмори благодарствена молитва за благополучното си завръщане.

— Живееш сред голяма красота — изрече внимателно Темуге, като се мъчеше да подбере правилните звуци.

Чен Юй наклони глава по познатия начин; явно някои от навиците му бяха преживели промяната.

— Много мило от твоя страна — отвърна той. — Понякога си мисля, че бях по-щастлив на младини, когато превозвах стоки по Жълтата река. Тогава няха нищо, но път животът ми беше по-прост.

— А сега какъв си, щом притежаваш такова богатство? — попита Хо Са.

Чен Юй му кимна, но не отговори.

— Сигурно искате да се изкъпете преди ядене — каза той. — Миризмата на реката е полепнала по нас.

Направи им знак да го последват и те се спогледаха, докато ги водеше през втори двор зад първия. Когато излязоха на слънце и тежките греди останаха зад тях, Темуге и Хазар се поизправиха малко. Чуха ромон на вода и Хазар отиде до едно езерце, в сенките на което мудно помръдваха риби. Отначало Чен Юй не го видя, че спира, но се обърна и се разсмя, когато видя, че е започнал да се съблича.

— Ще избиеш рибите ми! — каза той. — Ела, за теб има баня.

Хазар сви раздражено рамене и наметна дрехата обратно на раменете си. Тръгна след Темуге и Хо Са, без да обръща внимание на развеселения войник.

В отсрещния край на втория двор видяха отворени врати, от които в топлия въздух се вдигаше пара. Чен Юй им направи знак да влязат.

— Правете като мен — каза той. — Ще ви хареса.

Съблече се бързо, разкривайки покритата с белези, жилава дребна фигура, която познаваха така добре от лодката. Темуге видя в пода два басейна с вода; от единия лениво се надигаше пара. Той беше готов да тръгне към него, но Чен Юй поклати глава. Появиха се двама роби и Чен Юй вдига ръце. За изумление на Темуге те изляха кофи вода върху господаря си и с увити около ръцете им кърпи го натъркаха с нещо пенливо, от което той стана хлъзгав и бял. Последваха още кофи и едва след това Чен Юй влезе в басейна и изсумтя от удоволствие.

Темуге преглътна нервно и пусна дрехата си на пода. Тя беше мръсна като самия него, но той изобщо не се зарадва на перспективата да бъде търкан от непознати. Затвори очи, когато изляха водата на главата му, и продължи да ги стиска здраво, докато грубите ръце забъхтиха тялото му и го бутяха наляво-надясно. Последната кофа беше с ледена вода и той ахна.

Нагази предпазливо в топлата вода. Усети как мускулите на гърба му се отпускат, когато намери каменна седалка под повърхността. И той изсумтя от удоволствие. Усещането беше

невероятно. Ето как трябваше да живее човек! Зад него Хазар плесна ръцете на прислужниците, когато се опитаха да го изтъркат с кесиите си. Те замръзнаха за момент, после единият направи втори опит. Без предупреждение Хазар заби юмрук в слепоочието на човека и той рухна върху твърдите плочки.

Чен Юй избухна в смях. Даде заповед и робите отстъпиха назад. Падналият се изправи предпазливо и сведе глава, а Хазар взе кесията и затърка тялото си, докато парчето плат не почерня. Темуге извърна поглед, щом брат му вдигна единия си крак на каменния ръб покрай стената, за да изтърка гениталиите си. Завърши процеса, като сам изсипа кофа върху главата си, и през цялото време гледаше кръвнишки роба, когото беше ударил.

Върна кофата и измърмори нещо, от което робът се изправи на нокти. Хо Са изтърпя процедурата по-спокойно и двамата влязоха заедно във водата. Хазар псуваше и на двата езика, докато се потапяше.

Известно време четиримата поседяха мълчаливо, после Чен Юй стана и се премести в другия басейн. Останалите го последваха обезсърчено, уморени от мотаенето и бавенето. Хазар изсъска от допира на студената вода, потоци се целият и изскочи с рев, обхванат от свеж прилив на енергия. Монголите не познаваха топлата вода, а студената не отстъпваше на тази от родните им реки. Темуге погледна с копнеж към димящия басейн, но не се върна в него.

Междувременно Чен Юй беше излязъл и робите го подсушаваха. Хазар и Темуге побързаха да го последват. Хазар пуфтеше като изхвърлена на сушата риба. Този път двамата роби не посмяха да го приближат и му подадоха една голяма груба кърпа да се суши сам. Той се затърка енергично и кожата му порозовя. Беше махнал връвта, с която връзваше косата си, и сега тя се мятеше във всички посоки на дълги черни кичури.

Темуге погледна жалката мръсна купчина на пода и посегна към нея, но Чен Юй плесна с ръце и слугите донесоха нови дрехи. Истинско удоволствие беше да се освободиш от вонята на лодката, помисли си Темуге, докато гладеше с ръка меката материя. Докато отиваха да ядат можеше само да гадае какво е намислил за тях Чен Юй.

Храната беше изобилна, но Хазар и Темуге напразно оглеждаха ястията за овнешко.

— Какво е това? — попита Хазар и вдигна парче бяло месо.

— Змия с джинджифил — отвърна Чен Юй и посочи друга купа.
— Сигурен съм, че ще познаете кучешкото.

Хазар кимна.

— Ядем ги, когато времената са трудни — каза той и потопи пръсти в супата в търсене на поредната хапка. Без никакъв признак на отвращение Чен Юй взе две дървени клечки и показа на монголите как да хващат с тяхна помощ парченца храна. Само Хо Са се справяше без проблеми и Чен Юй леко се изчерви, когато Хазар и Темуге изпуснаха парчетата месо върху покривката. Показа им отново, но този път постави парчетата в чиниите пред гостите си, за да могат да ги вземат с пръсти.

Хазар се владееше с мъка. Беше изтъркан, чист и имаше дрехи, от които го сърбеше. Беше заобиколен от странни неща, които не разбираше, и вътре в него се надигаше гняв. Когато се отказа от странните пръчици и ги заби изправени в купата с ориз, Чен Юй се засмя леко и ги махна с рязко движение.

— Да се оставят в това положение е обида, но ти няма как да знаеш — каза той. Хазар откри, че му е по-лесно да се справи с подноса щурци на шиш и с явно удоволствие се зае да нагъва пържените насекоми.

— Така е по-добре — каза той, докато дъвчеше.

Темуге беше готов да подражава на Чен Юй и потопи топчетата пържено тесто в солена вода, преди да ги пъкне в уста. Когато щурците свършиха, Хазар посегна към купчината портокали и си взе два. Отхапа част от кората, изплю я, обели първия и видимо се отпусна, когато извади меката сърцевина и я изяде. Двамата с брат му зачакаха Чен Юй да заговори. Нетърпението им бе очевидно и растеше все повече.

Щом приключиха, Чен Юй погледна следите от борбата на Хазар с портокала, остави клечките на масата, но не каза нищо, докато робите не разчистиха напълно масата. Когато отново останаха сами, домакинът им се облегна в кушетката си. Погледът му отново стана остър и буден като на речния капитан, когато познаваха.

— Защо сте дошли в Баотоу? — попита той Темуге.

— За търговия — незабавно отвърна Темуге. — Търговци сме.

Чен Юй поклати глава.

— Търговците не носят монголски лъкове, нито пък могат да стрелят като брат ти. Вие сте от онзи народ. Какво търсите в земите на императора?

Темуге преглътна мъчително и се опита да мисли. Чен Юй явно ги беше разкрил отдавна и не ги беше издал, но въпреки това не можеше да му се довери — особено след всички странни и объркващи случки, които бе преживял.

— Да, ние сме от племената на великия хан — отвърна той. — Но дойдохме да започнем търговия между двата народа.

— Аз съм търговец. Отправете предложенията си към мен — отвърна Чен Юй. Лицето му не издаваше нищо, но Темуге усети огромното му любопитство.

— Хо Са попита кой си, че имаш такова богатство — бавно рече той, като внимателно подбираше думите. — Имаш цялата тази къща и роби, а се държиш като контрабандист по реката, подкупваш стражи и създаваш суматоха при градските порти, за да отклониш вниманието от себе си. Кой си ти и защо да ти се доверим? Чен Юй ги изгледа със студен поглед.

— Аз съм този, който се чувства неудобно при мисълта, че правите гафове из града. Колко време ще мине, преди да ви пипнат имперските войници? И колко скоро ще им разкажете всичко, което сте видели?

Изчака, докато Темуге превежда на брат си.

— Кажи му, че ако бъдем убити или пленени, Баотоу ще бъде сринат до основи — рече Хазар, разкъса втория портокал на две и засмука едната половина. — Догодина Чингис ще дойде за нас. Знае къде се намираме и този дребосък ще види скъпоценната си къща в пламъци. Кажи му го.

— По-добре да си мълчиш, братко, ако искаме да се измъкнем живи оттук.

— Остави го да говори — обади се Чен Юй. — Защо градът ми ще бъде сринат, ако ви убият?

За най-голям ужас на Темуге домакинът им говореше езика на племената. Акцентът му беше груб, но и двамата успяха да го разберат. Замръзна при мисълта за всички разговори, които беше подслушал по пътя насам.

— Откъде знаеш езика ни? — настоятелно попита той, забравяйки за момент страха.

Чен Юй се разсмя пискливо, с което ни най-малко не успокои мъжете около масата.

— Да не мислите, че сте първите, пътували из земите на Дзин? Уйгурите познават Пътя на коприната. Някои остават тук. — Плесна с ръце и в стаята влезе някакъв мъж. Беше чист като тях, облечен в проста дзинска роба, но лицето му бе монголско, а широките рамене показваха, че е отгледан с лък в ръката. Хазар стана да го поздрави, плесна дланта му и го потупа по гърба с юмрук. Непознатият грейна.

— Радвам се да видя истинско лице в този град — рече Хазар.

Мъжът едва не изгуби ума и думата, когато чу тези думи.

— И аз — каза той, хвърляйки поглед към Чен Юй. — Как са степите? От много години не съм си бил у дома.

— Все са си същите — отвърна Хазар. Изведнъж се сети нещо и ръката му се стрелна към мястото, където обикновено се намираще дръжката на меч. — Този човек роб ли е?

Чен Юй го изгледа невъзмутимо.

— Разбира се. Навремето Кишан беше търговец, но реши да играе хазарт с мен.

Мъжът сви рамене.

— Вярно е. Няма да съм роб завинаги. Още няколко години и ще изплатя дълга си. После смятам да се върна в степите и да си намеря жена.

— Първо намери мен. Ще ти дам възможност да започнеш отново — обеща му Хазар. Чен Юй гледаше как Кишан свежда глава. Хазар прие този жест като нещо напълно привично и погледът на домакина стана твърд.

— Обясни ми отново как ще бъде сринат градът ми — каза той.

Темуге отвори уста, но Чен Юй вдигна ръка.

— Не, на *теб* ти нямам доверие. Брат ти говореше истината, когато си мислеше, че не го разбирам. Нека той да разкаже.

Хазар хвърли поглед към Темуге, очевидно развеселен от смущението на брат си. Помълча за момент, за да подбере думите си. Може би Чен Юй щеше да ги убие, щом ги чуе. Ръката му се плъзна към малкия нож, скрит в гънките на дрехата му.

— Навремето бяхме от вълците — каза той, — но брат ми обедини племената. Кралството Си Ся стана първият ни васал, а ще има и други.

Хо Са се размърда неудобно при тези думи, но никой не погледна към него. Хазар седеше като изваян от камък и гледаше Чен Юй право в очите.

— Може и да умра тук през нощта, но стане ли това, народът ми ще се вдигне срещу Дзин и ще разруши безценните ви градове един по един, камък по камък.

Лицето на Чен Юй се стегна. Познаваше езика само колкото му бе нужно за търговия и би предпочел да мине на родния си, ако това нямаше да се изтълкува като проява на слабост.

— По реката новините пътуват бързо — каза той, без да реагира на смъртните заплахи на Хазар. — Чух за войната в Си Ся, но не и това, че сте излезли победители. Значи кралят е мъртъв?

— Не беше, когато тръгнах насам — отвърна Хазар. — Плати ни данък и дъщеря. Прекрасно момиче, между другото.

— Досега вместо отговор на въпроса ми чувам само заплахи — напомни му Чен Юй. — Защо сте дошли тук, в моя град?

Хазар забеляза лекото му наблягане върху „моя“. Разбра, че не може да играе изкусно с думите или да изтъче нишка от лъжи, на които Чен Юй би повярвал.

— Трябват ни зидари — рече той. Чу как Темуге пое рязко дъх, но предпочете да го пренебрегне. — Искаме да научим тайните на градовете ви. Самият велик хан ни изпрати тук. Баотоу е просто място на картата без особено значение.

— Това е моят дом — замислено промърмори Чен Юй.

Хазар усети подходящия момент.

— Можеш да го запазиш — рече той. — Баотоу няма да бъде докоснат, ако се върнем с вест за помощта ти.

Изчака Чен Юй да си помисли. По лицето му се стичаше пот. Достатъчен беше един вик и стаята щеше да се напълни с въоръжени мъже, сигурен беше. Вярно, Чингис щеше да унищожи града за отъмщение, но Чен Юй не можеше да бъде уверен в това. Като едното нищо можеха да се фукат или да лъжат.

Мълчанието бе нарушено от Кишан. Той беше пребледнял и гласът му издаваше страхопочитание.

— Значи племената са обединени? — попита той. — И уйгурите ли?

Хазар кимна, без да откъсва поглед от Чен Юй.

— Синята опашка е част от знамето на великия хан. Дзин ни държаха покорни дълго време, но това вече е минало. Тръгнали сме на война, братко.

Чен Юй наблюдаваше внимателно лицето на Кишан и забеляза, че новината събуди у него изумление и надежда.

— Предлагам да се спазарим — ненадейно рече той. — Ще получите всичко, което пожелаете, от моята ръка. Вие пък ще разкажете на хана си, че тук има човек, на когото може да се довери.

— Каква ни е ползата от един контрабандист? — отвърна Хазар. Темуге почти изстена, но брат му продължи. — Как можеш *ти* да се пазариш за съдбата на цял град?

— Ако се провалите или ако лъжете, няма да изгубя нищо. Ако казвате истината, ще ви трябват съюзници, нали така? — каза Чен Юй. — Тук съм доста влиятелен.

— Значи ще предадеш имперския двор? И собствения си император? — рече Хазар. Зададе въпроса, за да изпита домакина, и за негово изумление Чен Юй се изплю на полирания под.

— Този град е мой. Всичко, което става тук, стига до ушите ми. Не обичам благородниците, които си мислят, че могат да газят хората с колите си като животни. Войниците им избиха семейството ми и приятелите ми, видях как бесят най-близките ми, когато отказаха да ме предадат. Защо да ме е грижа за тях?

Беше станал и Хазар също се изправи.

— Думата ми е желязо — рече той. — Кажа ли, че ще имаш този град, той ще бъде твой, когато дойдем.

— Нима можеш да говориш от името на хана? — изненада се Чен Юй.

— Той е мой брат. Мога да говоря от негово име — отвърна Хазар. Темуге и Хо Са мълчаливо гледаха как двамата мъже се взират един в друг.

— На лодката разбрах, че си воин — рече Чен Юй. — Никак не те бива за шпионин.

— Аз пък разбрах, че си крадец, при това добър — каза Хазар. Чен Юй се засмя и двамата си стиснаха здраво ръцете.

— Имам много свои хора. Ще ви дам каквото ви трябва и ще се погрижа да се върнете безопасно при народа си — рече Чен Юй. Седна и извика да донесат вино. Темуге не можеше да разбере защо дребният мъж реши да се довери на Хазар, но това нямаше значение. Вече разполагаха със съюзник в Баотоу.

Привечер Хазар, Хо Са и Темуге приеха предложението да поспят няколко часа преди дългата нощ и се оттеглиха в стаите си. Чен Юй се нуждаеше само от няколко часа почивка още от времето, когато бе бягал от войниците из уличките на Баотоу — толкова отдавна, сякаш е било в някакъв друг живот. Седна с Кишан и двама от стражите си и разговаряха тихо, докато местеха плочките от слонова кост по дъската за маджонг. Кишан дълго време мълчаливо потракваше с плочките в ръката си. Познаваше Чен Юй от почти десет години и бе свидетел как разцъфтява безскрупулната му жажда за власт. Дребният мъж беше смазал трима други водачи на престъпни банди в града и не преувеличаваше, когато каза на Хазар, че в Баотоу не се случва нищо, което да не достигне до ушите му.

Кишан постави една плочка и се загледа как ръката на Чен Юй се колебае върху нея. Човекът, когото вече наричаше приятел, явно беше разсеян и мислите му бяха някъде другаде. Запита се дали да не вдигне залога и да изчисти още малко от дълга си. Реши да не го прави — спомни си други игри, в които Чен Юй го беше подлъгал точно по същия начин, а после бе победил.

Чен Юй взе друга плочка и играта продължи по реда си. Единият от стражите обяви „пун“ и Кишан изруга под нос.

Когато стражът показа трите еднакви плочки, Чен Юй остави своите.

— За днес стига. Ставаш все по-добър, хан, но те зове дългът при портата.

Двамата стражи станаха и се поклониха. Измъкнати от най-лошите коптори на града, те бяха верни на човека, който управляваше гилдията. Кишан остана — усещаше, че Чен Юй иска да поговори с него.

— Мислиш за чужденците — каза той, докато събираше плочките на масата.

Чен Юй кимна, загледан в мрака навън.

— Странни хора са, Кишан. Казах ти го й преди. Взех ги да пазят коприната, когато трима от хората ми се разболяха. Може би прадедите са ме напътствали. — Въздъхна и уморено разтърка очи. — Видя ли как Хазар си отбелязваше разположението на стражите? Очите му не спираха нито за миг. На лодката си помислих, че никога не съм го виждал да се отпуска, но пък и ти си същият. Може би целият ви народ е такъв.

Кишан сви рамене.

— Животът е борба, господарю. Нали и будистите вярват в същото? В родните ми степи слабите умират бързо. Винаги е било така.

— Никога не бях виждал някой да стреля толкова добре с лък. Беше почти съвсем тъмно, лодката се клатеше, а той уби безпогрешно шест души. Всички твои сънародници ли са толкова умели?

Кишан намери работа за ръцете си и се зае да прибира плочките за маджонг в кожената им кутия.

— Аз не, но уйгурите ценят образованието и търговията повече от останалите племена. Вълците са известни със свирепостта си. — Млъкна и ръцете му замръзнаха. — Почти не мога да повярвам, че племената са се обединили под един мъж, един хан. Той трябва да е необикновен човек.

Закопча кутията и се облегна назад. Искаше му се да пийне нещо и да успокои стомаха си, но Чен Юй никога не позволяваше да се пие алкохол, когато нощта изискваше ясни глави.

— Ще приветстваш ли сънародниците ми, когато дойдат пред стените? — тихо попита Кишан. Усети погледа на Чен Юй върху себе си, но не вдигна поглед от скръстените си ръце.

— Мислиш, че съм предал града ли? — попита Чен Юй.

Кишан вдигна очи и видя мрачния гняв на човека, на когото бе започнал да се доверява през годините.

— Всичко това е съвсем ново. Може би този нов хан ще бъде унищожен от имперските армии и неговите съюзници ще ги сполети същата участ. Замислял ли си се за това?

Чен Юй изсумтя.

— Разбира се, но живях прекалено дълго с крак на врата, Кишан. Тази къща, робите ми, всички, които ме следват, представляват само това, което императорските министри са пропуснали благодарение на

мързела и корупцията си. Ние не сме достойни за тяхното внимание, подобно на плъховете в складовете им. От време на време пращат някого да даде пример и той обесва неколкостотин души. Понякога дори хващат хора, които са ценни за мен. Или които обичам.

Чен Юй говореше с каменно изражение и Кишан знаеше, че мисли за своя син, който бе още момче, когато преди две години попадна в един трал на пристанището. Чен Юй лично бе свалил тялото му от мрежата.

— Но пожарът не знае кого изгаря — рече Кишан. — Каниш пламъците в дома си, в своя град. Кой знае как ще приключи всичко това?

Чен Юй не отговори. Също като Кишан той много добре знаеше, че може да уреди тримата чужденци да изчезнат тихомълком. В Жълтата река непрекъснато откриваха голи подути трупове. Никога нямаше да се разбере, че той е виновник за смъртта им. Но нещо у Хазар бе събудило жаждата му за мъст, погребана онази сутрин, когато носеше безжизненото тяло на сина си.

— Нека сънародниците ти дойдат със своите лъкове и коне. Съдя за тях повече по теб, отколкото по обещанията на хора, които не познавам. От колко време работиш за мен?

— От девет години, господарю — отвърна Кишан.

— И си останал честен към мен в изплащането на дълга си. Колко пъти ти се е отваряла възможност да избягаш и да се върнеш при твоите хора?

— Три пъти — призна си Кишан. — На три пъти ми е хрумвало, че ще мога да се измъкна, преди да разбереш.

— Знам това — отвърна Чен Юй. — Знам за капитана, който ти направи първото предложение. Беше от моите хора. Нямаше да стигнеш далеч, преди да се окажеш с прерязано гърло.

Кишан се намръщи.

— Значи си ме изпитвал.

— Разбира се. Не съм глупак, Кишан. Никога не съм бил. Нека пламъците обхванат Баотоу. Ще остана жив в пепелищата, когато угаснат. Нека имперските офицери изгорят перата си в тях и аз ще бъда удовлетворен. Най-сетне ще позная радостта.

Чен Юй стана и се протегна. В тихата стая ясно се чу как прешлените му изпукаха.

— Ти си комарджия, Кишан, и затова работиш от толкова време за мен. Аз никога не съм бил. Притежавам този град, но все още трябва да скланям глава всеки път, когато видя надутите императорски любимци по улиците. По моите улици, Кишан. Налага ми се да се кланям и да газя в мръсотията и канавките, вместо да застана на пътя им.

Чен Юй погледна в мрака с безжизнен поглед.

— А сега ще се изправя и плочките ще паднат така, както реша аз.

14.

Към полунощ върху Баотоу се изля силен дъжд. Пороят съскаше по улиците и тракаше по керемидите като далечна гръмотевична буря. Когато раздаваше мечовете на хората си, Чен Юй беше доволен от промяната на времето. Дори просяците щяха да се свиват под порталите. Дъждът беше добра поличба.

Щом излязоха на тъмната улица, Хазар и Хо Са се огледаха, за да видят дали не ги следят. Луната бе скрита и само от време на време надничаше през разкъсаните облаци и хвърляше слаба светлина. Темуге реши, че водата ще отмие донякъде вонята на града. Вместо това тя сякаш разцъфна във въздуха и следите от човешките нечистотии се понесоха от влагата, изпълниха дробовете му и му се догади. Канавките вече бяха пълни и Темуге видя, че течението влачи някакви тъмни мокри неща. Потръпна, внезапно си даде сметка за гърчещата се човешка маса навсякъде около него. Без Чен Юй нямаше да знае откъде да започне търсенето сред плетеницата домове и магазини, натрупани един върху друг във всички посоки.

При портата към тях се присъединиха още двама от хората на контрабандиста. Макар да нямаше официален полицейски час, десетима мъже щяха да привлекат вниманието на всеки войник, останал все още на улицата. Чен Юй заръча на един да върви напред и да оглежда кръстовищата, а други двама останаха назад, за да са сигурни, че не ги следят. Темуге не можеше да се освободи от чувството, че отива на бой. Дъждът се лееше, а той стискаше мократа дръжка на меча, който му даде Чен Юй, и се надяваше да не му се налага да го вади от ножницата. Трепереше, когато потеглиха в лек тръс. Портите се затвориха шумно зад тях, но никой не се обърна назад.

На някои места стрехите на къщите се застъпваха и отдолу оставаха сухи ивици. Чен Юй намали темпото, докато водеше групата през тях, тъй като не желаше звукът от бягащи стъпки да привлече вниманието на живеещите наблизо. Градът не беше потънал изцяло в мрак, а и не спеше. От време на време се виждаха светлини от

ковачници и складове, които работеха в нощта. Въпреки предпазните мерки на Чен Юй, Темуге бе сигурен, че усеща погледи върху себе си, когато минаваха покрай подобни места.

В сумрака изгуби представа за времето, струваше му се, че е тичал половината нощ. В разположението на улиците нямаше никакъв план, те се виеха и кръстосваха, а понякога се превръщаха в тесни пътечки с лепкава кал, която ги пръскаше чак до коленете. Още в самото начало Темуге се изгуби и неведнъж се налагаше някой да го хваща за ръка в тъмното и да го дърпа напред, за да не изостава. Изруга под нос, когато при едно такова дърпане стъпи в канавка и нещо меко и студено полепна между пръстите на краката му. Надяваше се да е просто някой гниещ плод, но предпочете да не спира, за да провери.

Само веднъж съгледвачът отпред се върна да поведе групата по друг път. Темуге се надяваше войниците да са се прибрали в топлите си казарми, вместо да мръзнат и да се мокрят до кости като него.

Накрая Чен Юй спря задъханите си хора в сянката на градската стена. Темуге я виждаше като грамада от още по-плътен мрак. От другата ѝ страна беше познатият му свят и той усети чувството за сигурност, което тя вдъхваше на града. Подобна стена беше свършила добра работа на краля на Си Ся в Инчуан. Всички воители на Чингис не успяха да пробият дупка в това нещо. Стената се губеше в далечината, извисявайки се над широката улица с къщи, големи като дома на Чен Юй. Тези обаче не бяха скрити в бедняшките квартали, а се ширеха самодоволно и от тях се носеше аромат на цъфнали градини. В тази част дори улиците бяха разположени по различен начин. Сега тичаха през правоъгълни острови, отделени един с друг от пресечки. Темуге се мъчеше да си поеме дъх. Почти се задави, но Хазар го тупна по гърба. Брат му изглеждаше така, сякаш беше излязъл на вечерна разходка.

Двамата от ариергарда бързо ги настигнаха и поклатиха глави. Не бяха ги проследили. Чен Юй не спря за почивка и им нареди да се скрият, а самият той отиде до затворената порта. Погледът му се спря върху Темуге, който стоеше, опрял ръце на коленете си. Наведе се към него и заговори в ухото му:

— Там има стражи. Ще събудят началника си и аз ще говоря с него. Не отправяй заплахи в моя град, монголецо. Собственикът ще се

изнерви, ако види чужденци в дома си в такъв късен час, а аз не искам да се стига до вадене на оръжия.

Чен Юй приглади с ръце черната си роба и приближи портата. Двама от хората му го придружаваха, а останалите се скриха в сенките, където не можеха да ги видят. Хазар хвана Темуге за ръкава и го замъкна със себе си, преди да успее да протестира.

Самият Чен Юй потропа на портата и Темуге видя върху лицето му да пада жълта светлина, когато в дървото се отвори малко квадратно прозорче.

— Кажи на началника си, че има посетител по държавни дела — с твърд тон каза Чен Юй. — Събуди го, ако спи.

Темуге не успя да чуе отговора, но сякаш цяла вечност по-късно прозорчето се отвори отново и в него се появи друго лице.

— Не те познавам — ясно каза мъжът.

Чен Юй стоеше абсолютно неподвижно.

— Но Синята гилдия те познава, Лиан. Днес дълговете ти ще бъдат изплатени.

Портата бързо се отвори, но Чен Юй не прекрачи прага.

— Ако вътре чакат арбалетчици, това ще бъде последната ти нощ, Лиан. Водя хора със себе си, но само защото улиците са опасни. Не се паникьосвай и всичко ще бъде наред.

С треперещ глас невидимият мъж промърмори нещо в отговор. Чак тогава Чен Юй се обърна към останалите и им направи знак да го последват.

Темуге видя страха у човека, когото бяха измъкнали от леглото. Лиан беше широкоплещест почти колкото Хазар, но видимо трепереше и погледът му бе сведен надолу, докато Чен Юй влизаше в дома му.

На входа имаше само един страж и той също се стараше да не ги гледа. Темуге усети как самоувереността му расте и се огледа веднага щом портата се затвори. Тичането в дъжда и мрака бе свършило, а сервилният начин, по който реагира майсторът зидар на Баотоу, му беше харесал.

Лиан стоеше зашеметен пред Чен Юй с разрошена от съня коса.

— Ще наредя да приготвят храна и напитки — промърмори той, но Чен Юй поклати глава.

— Не е необходимо. Да идем някъде, където ще можем да поговорим насаме.

Чен Юй огледа двора на къщата. Главният зидар явно живееше добре под властта на императора. Освен с поправката на стената той бе натоварен с построяването на три казарми и игрището в сърцето на Императорския квартал. Собственият му дом беше прост и елегантен. Погледът на Чен Юй се спря върху единствения страж и забеляза, че мъжът стои прекалено близо до висящата от една греда камбана.

— Не си и помисляй да викаш войниците, Лиан. Кажи му да се дръпне от оная камбана или ще реша, че не ми вярваш.

Зидарят кимна на стража, който видимо трепна и се премести по-близо до къщата. Дъждът се засили и заплющя в малкия двор. От внезапния студ зидарят като че ли дойде на себе си. Поведе ги в къщата и се помъчи да скрие страха си, като се зае да запали лампите. Темуге забеляза, че ръката му трепереше, докато поднасяше свецицата към фитилите — повече, отколкото бяха необходими, сякаш силната светлина можеше да прогони ужаса.

Чен Юй се настани на един твърд диван и зачака домакина да свърши със суетенето си из стаята. Хазар, Хо Са и Темуге стояха един до друг, загледани с мълчаливо възхищение в сцената. Хората на Чен Юй заеха позиции зад господаря си и Темуге видя как погледът на зидаря се стрелка към тях и забелязва скритата заплаха.

Накрая вече нямаше с какво да се бави. Седна срещу Чен Юй и скръсти ръце, за да скрие треперенето им.

— Платих си лептата на гилдията — каза Лиан. — Недостатъчна ли беше?

— Не — отвърна Чен Юй. Избърса дъждовната вода от лицето си, прекара пръсти през косата си и върху дървения под паднаха капки. Погледът на Лиан ги проследи. — Не това ме води при теб.

Преди Чен Юй да успее да продължи, Лиан заговори отново, явно неспособен да се овладее:

— Значи са работниците? Използвах всички налични хора, но двама от онези, които ми прати ти, не искаха да работят. Останалите се оплакваха, че ги носят на гърбовете си. Смятах утре сутринта да ги освободя, но ако желаеш да останат...

Чен Юй приличаше на мраморна статуя, докато изучаваше майстора зидар.

— Те са синове на приятели. Ще останат, но не затова съм тук.

Зидарят се сви на мястото си.

— В такъв случай не разбирам — каза той.

— Имаш ли човек, който може да поеме работата по поддръжката на стената?

— Собственият ми син, господарю.

Чен Юй остана абсолютно неподвижен, докато зидарят не вдигна очи към него.

— Не съм господар, Лиан. Аз съм приятел, който трябва да те помоли за услуга.

— Каквото кажеш — отвърна Лиан и се напрегна в очакване на най-лошото.

Чен Юй кимна удовлетворено.

— Ще извикаш сина си и ще му кажеш, че трябва да поеме работата за година, а може би и две. Чувал съм добри отзиви за него.

— Той е чудесен син — незабавно се съгласи Лиан. — Ще послуша баща си.

— И ще постъпи мъдро, Лиан. Кажи му, че ще отсъстваш известно време. Да кажем, че тръгваш да търсиш нови мраморни кариери или нещо подобно. Измисли каквото си искаш, но не позволявай да заподозре нещо. Напомни му, че дълговете на баща му са негови, докато те няма, и му обясни, че трябва да плаща такса на гилдията, ако иска да продължи да работи. Не искам лично да му напомням.

— Смятай го за сторено — отвърна Лиан. Темуге забеляза, че по челото на зидаря избиват капчици пот. Човекът събра целия си кураж, за да зададе въпроса:

— Същото ще кажа на жена си и на децата, но може ли да знам каква е истината?

Чен Юй сви рамене и наклони глава на една страна.

— Това ще промени ли нещо, Лиан?

— Не, господарю. Съжалявам...

— Няма значение. Ще съпроводиш тези мои приятели извън града. Те се нуждаят от знанията ти, Лиан. Вземи си инструментите и когато приключиш, ще се погрижа да бъдеш награден.

Зидарят кимна нещастно и Чен Юй рязко се изправи.

— Говори с любимите си хора, Лиан, и после ела с мен.

Зидарят ги остави сами и изчезна в мрака на къщата. Групата се отпусна мъничко, Хазар отиде до една копринена завеса и избърса в

нея дъжда от лицето и косата си. Темуге чу далечен плач на дете — явно домакинът предаваше новината на близките си.

— Не знам как бихме се справили, ако не беше твоята помощ — обърна се Хо Са към Чен Юй.

Майсторът на гилдията се усмихна леко.

— Щяхте да се блъскате из града ми, докато войниците не ви хванат. Може би щях да ида да гледам как бесят или набиват на кол чуждоземните шпиони. Боговете са капризни и непостоянни, но този път бяха с вас.

— Замислял ли си се как ще ни изкараш от града? — попита Темуге.

Преди Чен Юй да успее да отговори, Лиан отново се появи. Очите му бяха зачервени, но той стоеше решително и явно бе преодолял страха си. Беше облякъл тежко, намазано с восък наметало, за да се предпази от дъжда, а през рамото му бе праметната кожена чанта, която притискаше така, сякаш тя го успокояваше.

— Взех инструментите си — каза той на Чен Юй. — Готов съм.

Излязоха от къщата и Чен Юй отново изпрати един от хората си напред да следи за евентуални патрули. Дъждът беше отслабнал и за миг Темуге зърна северната звезда между облаците. Чен Юй не им беше обяснил нищо, но вървяха на запад по една успоредна на стената улица и на Темуге не му оставаше друго, освен да подтичва заедно с останалите.

От мрака пред тях се чу вик и всички замръзнаха.

— Скрийте оръжията — изсъска Чен Юй. Темуге преглътна нервно, когато чу стъпките по паважа. Зачакаха да се появи съгледвачът отпред, но вместо това се разнесе тракане на подковани сандали и Чен Юй бързо се огледа, търсейки възможни пътища за бягство.

— Не мърдайте — рязко заповяда нечий глас от мрака. Темуге беше достатъчно близо, за да види как Чен Юй се намръщва.

Бяха шестима войници в люспести брони, водени от мъж, който носеше шлем с твърди пера. Темуге мислено изстена, щом видя арбалетите в ръцете им. Хората на Чен Юй почти нямаха шанс да си пробият с бой път между тях. Усети как паниката се надига като

киселина в гърлото му и без да мисли, заотстъпва назад. Спря го железната хватка на Хазар.

— Къде е капитанът ви? — настоятелно запита Чен Юй. — Луджан може да гарантира за мен.

Видя, че водят неговия човек за шала на шията му. Мъжът се съпротивляваше, но Чен Юй не погледна към него.

Офицерът с перата се намръщи и пристъпи напред пред хората си.

— Тази нощ Луджан не е дежурен. Каква работа имате, че тичате из улиците в тъмното?

— Луджан ще ви обясни — каза Чен Юй и нервно облиза устни. — Каза ми, че ако спомена името му, ще ни оставите да продължим.

Офицерът погледна назад към злочестия пленник, държан за врата.

— Не съм чувал такова нещо. Ще дойдете в казармата и ще го питаме.

Чен Юй въздъхна.

— Не. Не, няма да дойдем — каза той. Хвърли се напред с нож в ръката и го заби в гърлото на офицера, който падна със задавен вик. Войниците зад него моментално стреляха с арбалетите си в групата. Някой изкрещя и в следващия миг хората на Чен Юй се озоваха до тях, размахвайки оръжия.

Хазар извади меча, който му бяха дали, и изрева с пълни гърди. Най-близкият войник изненадано отстъпи назад и той го повали на земята с удар в лицето. От сблъсъка войникът рухна и Хазар се хвърли напред като фурия, използвайки лакти, крака, глава — всичко, с което можеше да свали врага на земята. Онези, които бяха изстреляли стрелите си, можеха само да вдигнат арбалетите, за да се предпазят. Мечът на Хазар направи едно от оръжията на парчета, преди ръбът му да се забие във врата на войника. В тъмното се движеше между тях като вятър, ритна едно незащитено коляно и усети как то се чупи. Войниците бяха тромави в броните си, Хазар беше много по-бърз, носеше се около тях и усещаше всяка заплаха, преди да го доближи. Усети как някой го сграбчва откъм гърба и задържа дясната му ръка. Направи рязко движение с глава, нанесе удар с лакти и бе награден с болезнен стон, когато нападателят му се свлече на земята.

Темуге изкрещя, щом един от войниците се сблъска с него. Размаха хаотично собствения си меч, останал без сили от обзелия го ужас. Някъде зазвъня камбана. Докато умът му регистрираше звука, усети, че някой го вдига. Изкрещя отново и замълча едва когато Хо Са го зашлеви.

— Ставай. Всичко свърши — рязко му каза смутеният Хо Са. Темуге се вкопчи в ръката му, изправи се и зяпна към Хазар, заобиколен от разбити тела.

— На това ли му викаш войници, Чен Юй? — каза той. — Движат се като болни овце.

Чен Юй стоеше поразен, а Хазар небрежно опря меча си в гърдите на един, който все още мърдаше, и натисна с цялата си тежест. Не можеше да възприеме скоростта, с която се беше движил монголският воин. Чен Юй бе подбрал стражите си заради уменията им, но пред Хазар те изглеждаха като прости селяни. Изведнъж му се прииска да защити войниците в града си, колкото и да ги мразеше.

— Тук има общо шест градски казарми, във всяка от тях има по петстотин или повече подобни болни овце — отвърна той. — Винаги са били достатъчно.

Хазар побутна с крак едно от телата.

— Моите хора живи ще ги изядат — рече той. Трепна и докосна ключицата си. Пръстите му се окървавиха, но кръвта бързо беше отмиа от дъжда.

— Ранен си — каза Темуге.

— Прекалено много съм свикнал да се бия с броня, братко. Оставих се да ме ударят. — Раздразнен, Хазар скрита търкалящия се пред него офицерски шлем и той задрънча по паважа.

Двама от хората на Чен Юй висяха безжизнени между останалите и кръвта им се стичаше в локвите. Чен Юй ги огледа и пръстите му докоснаха стрелите, стърчащи от гърдите им. Мислеше бързо, планове му се бяха осуетили.

— Никой не може да избегне колелото на кармата — каза той. — Оставете ги тук, за да ги намерят. Имперските офицери ще имат нужда от трупове, които да покажат на тълпата утре.

Пуснаха двамата мъртъвци и те се проснаха на камъните. Темуге видя, че и други бяха ранени и дишаха тежко като слънчасали кучета. Чен Юй се обърна към него. Гневът му се бе превърнал в презрение.

— Засега си в безопасност, уплашени момко, но те ще обърнат наопаки целия град, за да ни намерят. Ако не ви изведа още сега, ще си останете тук до пролетта.

Бузите на Темуге пламнаха от срам. Цялата група се взираше в него и Хазар извърна поглед. Чен Юй прибра меча си и се затича в тръс. Контрабандистът отново бе оцелял в кървава схватка и за пореден път беше пред останалите.

Западната порта беше по-малка от онази, през която бяха влезли. Темуге изпадна в отчаяние, когато видя светлина и чу викове. Който и да беше заудрял камбаната, войниците вече бяха на крак и Чен Юй с мъка успяваше да ги укрива. Насочи се към една тъмна постройка недалеч от портата и заблъска вратата, за да го пуснат. Темуге чу дрънчене на доспехи, вратата се отвори, всички се изсипаха вътре и бързо я затвориха след себе си.

— Сложи хора на най-високите прозорци — нареди Чен Юй на човека, който им беше отворил. — Кажете им да съобщават всичко, което видят.

Изруга полугласно и Темуге не посмя да го заговори. Зловещият разрез на ключицата на Хазар го изтръгна от паниката и той поиска от хората на Чен Юй игла и конец от котешки черва. Брат му само изсумтяваше от време на време, докато младежът зашиваше кожата. Кръвта и дъждът бяха промили раната и Темуге предполагаше, че тя няма да загnoi. Работата му помогна да успокои сърцето си и да забрави за малко, че в същия този момент ги издирват под дърво и камък.

Един от хората горе зашепна, наведен над перилата:

— Портата е затворена и барикадирана. Виждам около стотина войници, макар че повечето са тръгнали нанякъде. Трийсет охраняват портата.

— Арбалети? — попита Чен Юй и погледна нагоре.

— Двайсет, ако не и повече.

— Значи сме в капан. Ще претърсят целия град.

Обърна се към Темуге:

— Вече не мога да ви помагам. Открият ли ме, ще ме убият и Синята гилдия ще се сдобие с нов водач. Трябва да ви оставя тук.

Зидарят Лиан не се бе сражавал с останалите, а се беше скрил в една канавка още в началото на битката. Гласът му избоботи в напрегнатата тишина.

— Знам как да излезем — рече той. — Стига да нямате нищо против да поизцапате ръцете си.

— Войници на улицата! — изсъска мъжът отгоре. — Чукат по вратите и претърсват къщите.

— Казвай бързо, Лиан — подкани го Чен Юй. — Пипнат ли ни, и на теб няма да ти се размине.

Зидарят мрачно кимна.

— Да тръгваме. Не е много далеч.

Пълните с овча лой лампи горяха, съскаха и хвърляха слаба жълта светлина, когато Чингис застана пред шестимата коленичили мъже. Ръцете им бяха завързани отзад. Бяха надянали студените физиономии, сякаш ужасът от хана не ги ядеше отвътре. Чингис закричи напред-назад покрай редицата. Вдигнаха го от леглото на Чакахай и сега беше бесен, въпреки че позна гласа на Хаджиун, който го викаше в тъмното.

Шестимата бяха братя. Най-младият беше почти дете, а големите — вече зрели мъже с жени и свои деца.

— Всички вие положихте клетва пред мен — рязко рече Чингис.

Гневът му се разпали и му идеше да вземе главите и на шестимата.

— Един от вас е убил момче от урианхаите. Нека си признае и само той ще умре. Не го ли стори, ще отнема живота на всички ви.

Изтегли бавно бащиния си меч, за да могат да чуят звука. Усецаше как в тъмнината около светлия кръг се събира растяща тълпа, станала от сън да наблюдава как той раздава правосъдие. Нямаше да ги разочарова. Чингис застана над най-младия от братята и вдигна меча, сякаш бе лек като перце.

— Аз мога да разбера кой е, господарю — тихо се обади Кокчу от тъмното. Братята вдигнаха глави и шаманът излезе в светлината на лампите. Очите му бяха ужасни. — Достатъчно е само да положи ръка върху главите им и ще разбера кой ти трябва.

Братята видимо трепереха, когато Чингис кимна и прибра меча в ножницата.

— Кажи си заклинанията, шамане. Момчето беше разкъсано. Разбери кой го е сторил.

Кокчу се поклони ниско и застана пред братята. Те не посмяха да го погледнат, но замръзналите им физиономии бяха напрегнати и трепереха.

Чингис гледаше като омагьосан как Кокчу докосва леко главата на първия и затваря очи. Думите на шаманския език бликнаха в звучен поток. Един от братята рязко се дръпна и едва не падна, а после с мъка се изправи.

Когато Кокчу вдигна глава, първият брат се олюля, замаян и пребледнял. Тълпата се бе увеличила и стотици мърмореха в тъмното. Кокчу отиде до втория, пое дълбоко дъх и затвори очи.

— Момчето... — каза той. — Момчето е видяло... — Стоеше абсолютно неподвижно, а лагерът го гледаше със затаен дъх. Накрая Кокчу се отърси, сякаш се освобождаваше от тежък товар. — Един от тези хора е предател, господарю. Видях го. Видях лицето му. Убил е момчето, за да му попречи да каже какво е видяло.

С една рязка крачка Кокчу пристъпи към четвъртия в редицата — най-големия брат. Ръката му се стрелна напред и пръстите му зашаваха като кости в черната коса на мъжа.

— Не съм го убил! — изкрещя братът, като се мъчеше да се освободи.

— Ако лъжеш, духовете ще отнесат душата ти — изсъска Кокчу в изпълнената с потрес тишина. — А сега излъжи отново и покажи на хана каква е частта на предателите и убийците.

По лицето на воина се изписа ужас.

— Не съм убивал момчето, кълна се! — извика той. Внезапно се загърчи под тежката ръка на Кокчу и тълпата нададе уплашен вик. Хората гледаха с ужас как очите на човека се завъртат в черепа и челюстта му увисва. Той падна на една страна, откъсна се от ужасната хватка и се загърчи. Мехурът му не издържа и изпусна силна струя димяща урина върху замръзналата трева.

Кокчу стоеше и гледаше. Мъжът остана да лежи неподвижен, а бялото на очите му блестеше на светлината на лампите. Тишината беше невероятна и изпълваше целия лагер. Единствено Чингис

можеше да я наруши, но дори той трябваше да събере сили, за да преодолее обхваналия го ужас.

— Срежете вървите на останалите — нареди той. — Смъртта на момчето е отмъстена.

Кокчу се поклони, а Чингис махна на тълпата да се прибере в герите си и да очаква със страх изгрева на слънцето.

15.

Камбаните звъняха тревожно из Баотоу, докато бегълците бързаха в нощта след Лиан. Дори тъмнината се разкъсваше на места тъй като жителите се събуждаха и палеха лампи на всяка порта. Малката група тичаше през островчета от светлина, в които дъждовните капки приличаха на златни люспици, а после отново се озоваваше в мрака.

Войниците не ги забелязаха, макар че се намираха съвсем наблизко. Лиан явно познаваше добре района и без никакво колебание избираше алеите зад домовете на богатите. По-голямата част от войниците се въртяха около портите, но постепенно напредваха към центъра на града и стягаха обръча около убийците на своите другари.

Темуге се задъхваше немощно и с мъка продължаваше напред. Движеха се покрай стената, но от време на време Лиан се отдалечаваше от нея, за да избегне някой открит двор или кръстовище. Хазар бягаше с големи скокове покрай него и се оглеждаше за войници. След битката се усмихваше всеки път, щом Темуге го погледнеше, но младежът подозираше, че това е усмивката на идиот, неспособен да си представи последиците, ако бъде заловен. Собственото му въображение беше достатъчно брутално и за двамата и сърцето на Темуге се свиваше всеки път, щом си представеше как в плътта му се забива горещо желязо.

Лиан спря до стената. Суетенето на войниците остана назад, но предупредителните камбани бяха събудили хората и сега някои страхливо надничаха през откренатите врати към бягащата група.

Лиан се обърна към останалите, като дишаше тежко:

— Тази част на стената се поправя. Можем да се изкачим по въжетата за кошниците. Няма да намерим друг изход от Баотоу до сутринта.

— Покажи ми — каза Чен Юй. Лиан се озърна към бледите лица, които ги наблюдаваха от всеки прозорец наоколо. Преглътна нервно, кимна и ги поведе към мястото, където можеха да докоснат старите камъни на градската стена.

Въжетата лежаха навити в мрака и бегълците различиха дундестите очертания на меките кошници, с които работниците качваха натрошените камъни, за да ги изсипят в сърцевината на стената. Три от въжетата бяха опънати. Чен Юй хвана едното и възкликна доволно:

— Добра работа, Лиан. Няма ли стълби?

— Прибират ги вечер — отвърна Лиан. — Лесно бих могъл да разбия катинарите, но ще се забавим.

— И въжето ще свърши работа. Вземи това и ни покажи какво да правим.

Зидарят остави инструментите си и се закатери, като сумтеше от усилието. Трудно беше да преценят височината в тъмното, но на взирация се нагоре Темуге стената изглеждаше огромна. Той стисна юмруци в мрака. Отчаяно му се искаше да не се посрами отново пред Хазар. Трябваше да я изкатери. Мисълта, че го вдигат като чувал, беше прекалено ужасна.

Хо Са и Хазар се изкачиха заедно, макар че Хазар погледна към Темуге, преди да тръгне. Несъмнено се притесняваше, че слабият му брат ще се подхлъзне и ще се стовари върху Чен Юй като някакво божествено възмездие. Темуге го изгледа свирепо, Хазар се усмихна и въпреки че беше ранен, се закатери като плъх, от което упражнението изглеждаше съвсем лесно.

— Вие ще чакате тук — промърмори Чен Юй на хората си. — Ще се кача с тях и ще се върна, щом се спуснат от другата страна. Някой трябва да издърпа въжетата.

Подаде дебелото въже на Темуге и загледа как младежът започна да се катери, като се набираше с треперещи ръце. Поклати раздражено глава.

— Гледай да не паднеш, боязливецо — каза той. Дребният мъж се изкатери бързо и остави Темуге да се трепе самичък в тъмното. Ръцете му горяха и потта влизаше в очите му, но той се насили да продължи нагоре по грубия камък, увиснал над мъжете долу. Най-отгоре беше тъмно и Темуге едва не се изпусна от изненада, когато нечии силни ръце го сграбчиха и го изтеглиха на върха.

Остана да лежи задъхан. Останалите не му обръщаха внимание и той изпита невероятно облекчение. Сърцето му биеше като обезумяло, докато стояха и гледаха назад към града. Долу кошниците за

натрошени камъни бяха срязани и те бързо издърпаха въжетата и ги прехвърлиха от другата страна.

В горната част стената беше широка десет стъпки. Лиан изруга под нос, когато видя, че от външната страна въжетата не стигат до земята.

— Накрая ще се наложи да скочим. Да се надяваме, че никой няма да си потроши крак — каза той.

Оставаше да издърпат последното въже, на което бяха завързани инструментите на Лиан, лъкът на Хазар и трите прости меча. Лиан го спусна от другата страна и зачака Чен Юй да даде заповед.

— Тръгвайте — каза Чен Юй. — Ще се наложи да вървите пеш, освен ако не намерите откъде да купите мулета.

— Няма да яздя муле — незабавно се обади Хазар. — В тази страна няма ли понита, които да си заслужава да откраднем?

— Твърде рисковано е. Твоите хора са на север, освен ако не смятате да се връщате през Си Ся. Разстоянието е само неколкостотин ли, но на всеки път и проход има имперски гарнизони. Най-добре е да тръгнете на запад покрай планините и да пътувате само нощем.

— Ще видим — рече Хазар. — Сбогом, дребни крадецо. Няма да забравя как ни помогна.

Приклекна при отсрещната страна, после се пусна и увисна на лакти, преди да хване люлеещото се въже: Хо Са го последва, като едва кимна на Чен Юй. Темуге също щеше да тръгне без да каже дума, но дребният мъж постави ръка на рамото му.

— Ханът ти получи това, което искаше. Очаквам да спази обещанията, направени от негово име.

Темуге кимна енергично. Изобщо не го беше грижа дали Чингис ще превърне Баотоу в купчина пепелища, или ще го запази.

— Разбира се — рече той. — Ние сме хора на честта.

Чен Юй го гледаше как се спуска надолу, непохватно и тромаво, както се беше изкачвал. Когато остана сам на стената, водачът на Синята гилдия въздъхна. Нямаше вяра на Темуге с играещите му очи и явната му страхливост. У Хазар бе почувствал сродна душа — монголският воин беше безжалостен мъж, но Чен се надяваше той да има неговото чувство за чест и дълг. Сви рамене и се обърна към града. Не можеше да бъде сигурен. Тръпката на комара не му беше по вкуса и той не разбираше запалените играчи.

— Плочките летят — промърмори той. — Кой знае къде ще паднат?

На десетия ден четиримата бяха потънали в прах и с набити крака. Непривикналият към ходенето Хазар окуця и настроението му се развали. Щом се оказа далеч от Чен Юй, Лиан зададе само няколко въпроса и потъна в мрачно мълчание. Вървеше с пакета инструменти през рамо и макар да не отказваше зайците, които Хазар убиваше с лъка си, нито веднъж не направи опит да се включи в разговорите, докато останалите планираха пътя си. Пронизващият вятър ги принуждаваше да вървят с ръка върху дрехите, за да не се развяват.

Хазар искаше да тръгнат по най-краткия път на север. Темуге възрази без резултат, но Хо Са разубеди воина с описанията на дзинските крепости и стената, която пазеше империята от нашественици. Макари да бе разрушена на места, по нея все още имаше достатъчно стражи, за да представляват опасност за четирима души. Единственият безопасен път беше на запад по брега на Жълтата река, докато стигнат планините между Си Ся и пустинята Гоби.

В края на десетия ден Хазар настоя да влязат в едно дзинско село и да потърсят понита. Той и брат му все още имаха малко състояние от сребро и злато — достатъчно, за да ужасят селяните, които никога не бяха виждали подобни богатства. Трудно беше дори да намерят търговец, склонен да размени няколко сребърни монети срещу бронзови. Останаха с празни ръце и потеглиха, щом се стъмни, тъй като не желяеха да се задържат дълго на едно място.

Когато луната изгря, четиримата уморени мъже бяха навлезли дълбоко в боровата гора, като напредваха бавно по животински пътеки и се опитваха да се ориентират по надничашите между дърветата звезди. За първи път в живота си Темуге усети собствената си миризма на пот и мръсотия и му се прииска пак да се изкъпе в дзински стил. Спомняше си с носталгия за първата си среща с града и за чистата къща на Чен Юй. Изобщо не го беше грижа за просяците или тълпите хора, гърчещи се като личинки в наплюто от мухи месо. Беше син и брат на хан и никога нямаше да падне до такова ниско положение. За него беше същинско откровение да види как може да живее един богат човек и той започна да разпитва Лиан, докато вървяха в мрака. Зидарят

бе изненадан, че Темуге знае толкова малко за градския живот, и остана изумен от начина, по който младежът попиваше всеки нов факт, както пресъхналата земя поглъща дъждовните капки. Разказа на Темуге за чиракуването и университетите, където се събираха големите мислители, за да обменят идеи и да спорят, без да проливат кръвта си. Като строител говореше за каналите, прокарани дори в най-бедните части на града, макар че работата по тях бе замряла от десетки години заради ширещата се корупция. Темуге попиваше всичко и си представяше как върви редом с учени хора из осветени от слънцето дворове и обсъжда велики въпроси, прибрал ръце зад гърба си. Често в подобен момент се препъваше в някой корен и брат му се изсмиваше, разбивайки мечтите му на парчета.

Хазар спря ненадейно на пътеката и Хо Са се блъсна в гърба му, но беше твърде опитен, за да наруши тишината. Лиан спря объркан, а унесеният в мисли Темуге вдигна глава и дъхът му секна. Нима са ги проследили? Бяха видели един пост преди два дни и го заобиколиха отдалеч. Възможно ли беше да има заповед за издирване на бегълците? Темуге усети бодежа на отчаянието, изведнъж го обхвана увереност, че Чен Юй ги е издал, за да спаси собствения си живот. Самият Темуге би постъпил точно така и паниката го обхвана в мрака. Във всяка сянка му се привиждаха врагове.

— Какво има? — изсъска той към гърба брат си.

Хазар извърна глава на една страна, после на другата, мъчейки се да долови нещо.

— Чух гласове. Вятърът се смени, но наистина ги чух.

— Да тръгнем на юг за няколко мили, докато се откъснем — прошепна Хо Са. — Ако търсят нас, ще можем да се крием през деня в гората.

— Войниците не нощуват в гората — каза Хазар. — Много лесно могат да бъдат издебнати. Ще продължим напред, но бавно. Пригответе оръжията си.

Лиан извади един чук с дълга дръжка от набора с инструменти и го метна на рамо. Темуге впери поглед в Хазар с растящ гняв.

— Какво ни интересува кой друг е в тези гори? Хо Са е прав, трябва да ги заобиколим.

— Ако имат коне, рискът си заслужава. Струва ми се, че ще завали сняг, а и се уморих от ходене — отвърна Хазар.

Без да каже нищо повече, той крадешком тръгна напред, принуждавайки останалите да го последват. Темуге го наруга наум. Типове като Хазар нямаше да бъдат допускани по булевардите на въображаемия му град. Може би щяха да пазят стените, докато по-добрите ще бъдат почетени, както заслужават.

Вървяха по тясната пътека и скоро видяха отблясъците на огън между дърветата. В нощния въздух се разнесе смях и Хазар грейна, когато чу да цвили кобила.

Четиримата запълзяха бавно към светлината. Шумът от стъпките им бе заглушен от радостни викове и възклицания. Когато се доближиха, Хазар легна по корем и впери поглед към малката поляна.

Видяха едно муле, което дърпаше поводи, завързани за някакъв клон. За най-голямо удоволствие на Хазар в края на полянката бяха спънати и три рошави понита. Бяха дребни и кльошави и дремеха с отпуснати глави. Погледът на Хазар стана суров, когато забележа белите белези по хълбоците им, той извади лъка си и започна да нарежда стрели по трънаците.

Около огъня имаше трима души, които явно дразнеха четвъртия — дребна фигура в тъмночервена роба. Бръснатата му глава блестеше от светлината на пламъците. Другите нямаха доспехи, но носеха ножове на коланите си, а на едно близко дърво беше подпрян къс лък. Лицата им бяха жестоки, те продължаваха спора си и удряха дребния мъж. Лицето му беше в синини и подутини, но от носа на единия от противниците му течеше кръв и той не се смееше с останалите.

Докато Хазар наблюдаваше, онзи с разбития нос нанесе удар с тояга, от който дребният се олюля. Звукът от удара се разнесе из цялата поляна, Хазар се ухили с вълча усмивка и опипом опъна лъка си. Върна се пълзешком до Хо Са, който се беше скрил по-далеч от светлината.

— Трябват ни конете им — едва чуто прошепна той. — Не приличат на войници и мога да сваля двама с лъка си, ако ти нападнеш последния. Има и един младок с глава като яйце. Продължава да се съпротивлява, но няма шанс срещу тримата.

— Може да е монах — рече Хо Са. — Корави са, защото прекарват цялото си време в просия и молитви. Не го подценявай.

Хазар го погледна развеселено.

— През цялото си детство от сутрин до мрак се упражнявах с оръжия. Още не съм срещал някой от твоите хора, който да ми се опре. Хо Са се намръщи и поклати глава.

— Ако е монах, ще опита да не убива нападателите си. Виждал съм ги да показват уменията си пред моя крал.

Хазар изсумтя тихо.

— Странен народ сте вие. Войници, които не могат да се сражават, и светци побойници. Кажи на Лиан да бъде готов да троши глави с чука си, щом стрелям.

Хазар отново пропълзя напред и бавно застана в клекнало положение. За своя изненада видя, че онзи с разбития нос лежи на земята и се гърчи в агония. Другите двама мрачно мълчаха. Младият монах стоеше изправен въпреки синините и Хазар го чу да говори спокойно на мъчителите си. Единият от тях се изсмя презрително, хвърли настрани тоягата и измъкна от пояса си опасен на вид кинжал.

Хазар опъна лъка си и щом той изскърца, монахът погледна през огъня право към него, готов да отскочи настрани. Другите не бяха усетили нищо и единият от тях се втурна към монаха, насочил кинжала към гърдите му.

Хазар издиша и пусна стрелата, която улучи бандита в подмишницата и го стовари на земята. Другият се завъртя, щом Лиан и Хо Са скочиха с крясък. В същия миг монахът пристъпи съвсем близо до него и му нанесе удар в главата, от който мъжът рухна в огъня. Хо Са и Лиан с рев изскочиха на полянката, но монахът не им обърна внимание, измъкна нападателя си от пламъците и се помъчи да угаси опърлената му коса. Човекът беше в несвяст, но тежестта му като че ли изобщо не представляваше проблем за монаха.

Когато приключи, той се изправи, обърна се към новодошлите и им кимна. Онзи с разкъравения нос вече стенеше и от болка, и от страх. Докато приближаваше, Хазар сложи втора стрела на тетивата, следван плътно от Темуге.

Монахът видя какво смята да направи Хазар и се хвърли напред, прикривайки гърчещата се фигура. Заради бръснатата си глава той изглеждаше почти момче.

— Дръпни се — каза му Хазар.

Думите му бяха посрещнати безмълвно, но монахът не помръдна, а само скръсти ръце и впери поглед в стрелата.

— Кажи му да се дръпне, Хо Са — каза Хазар и стисна зъби от напрежението на опънатия лък. — Кажи му, че се нуждаем от мулето му, но може да си върви, след като убия този.

Хо Са заговори и Хазар видя как лицето на монаха грейна, когато чу позната реч. Последва оживена размяна на думи и когато стана ясно, че тя няма да приключи скоро, Хазар изруга на дзински и отпусна тетивата.

— Казва, че не е имал нужда от помощта ни и че нямаме право да отнемаме живота на онзи човек — най-сетне обясни Хо Са. — Казва също, че няма да даде мулето, тъй като не е негово, а само го е взел назаем.

— А вижда ли лъка в ръцете ми? — поинтересува се Хазар и рязко го насочи към монаха.

— Не би му направило впечатление, дори и да насочиш срещу него дузина стрели. Той е свят човек и не познава страха.

— Свято момче с муле за Темуге — отвърна Хазар. — Освен ако не искаш да яздиш едно пони с брат ми?

— Нямам нищо против — незабавно отвърна Хо Са. Обърна се отново към монаха и се поклони три пъти, докато говореше. Накрая момчето кимна отсечено и хвърли поглед към Хазар.

— Казва, че можеш да вземеш понитата — каза Хо Са. — Той ще остане тук, за да се погрижи за ранените.

Хазар поклати глава с недоумение.

— Благодарни ли ми, че го спасих?

Хо Са го погледна безизразно.

— Той нямаше нужда от спасители.

Хазар се намръщи към монаха, който спокойно отвърна на погледа му.

— Чингис определено ще го хареса — внезапно рече Хазар. — Питай го дали не иска да дойде с нас.

Хо Са заговори отново и момчето поклати глава, без да откъсва поглед от Хазар.

— Казва, че пътят на Буда може да го отведе къде ли не, но че мястото му е сред бедните.

Хазар изсумтя.

— Бедните са навсякъде. Питай го откъде знае, че този Буда не е пожелал да го намерим тук.

Хо Са кимна и докато говореше, на лицето на монаха се изписа нарастващ интерес.

— Пита дали народът ти е чувал за Буда — каза Хо Са.

Хазар се ухили.

— Кажу ми, че вярваме в бащата-небе горе и в майката-земя долу. Останалото е борба и болка преди смъртта. — Засмя се и Хо Са примигна, когато чу тази философия.

— Само в това ли вярвате? — попита той.

Хазар погледна към брат си.

— Някои от по-глупавите вярват и в духове, но повечето вярваме в добрия кон и силната десница. Не знаем кой е този Буда.

Когато Хо Са предаде думите му, младият монах се поклони и тръгна към мястото, където стоеше завързаното муле. Хазар и Темуге го гледаха как скача в седлото. Животното изпръхтя и хвърли къч.

— Ама че грозно добиче — каза Хазар. — Да не би момчето да идва с нас?

Хо Са кимна изненадан.

— Да. Казва, че никой не може да познае пътя си, но може би ти си прав, че си доведен при него.

— Добре тогава — рече Хазар. — Кажу ми обаче, че няма да оставям враговете си живи и че друг път не бива да ми се меси. Кажу ми, че ако го направи, ще му резна малката главица.

Когато чу превода, монахът се разсмя с пълен глас и се плесна по бедрото, както беше възседнал мулето. Хазар се намръщи към него.

— Аз съм Хазар от вълците, монахо — каза той, като сочеше гърдите си. — Твоето име как е?

— Йо Шъ! — отвърна той и потупа два пъти с юмрук гърдите си, сякаш отдаваше чест. Случващото се явно го развесели и той се смя, докато в очите му не избиха сълзи. Хазар го зяпаше.

— Яхвай коня, Хо Са — най-сетне каза той. — Кафявата кобила е за мен. Най-сетне ходенето приключи.

Не им отне много време да се приготвят за път. Хо Са и Темуге яздеха заедно, след като седлото на коня им бе свалено и захвърлено. Оцелелите бандити се бяха смълчали, много добре осъзнавайки, че животът им виси на конец. Гледаха как непознатите заминават и се осмелиха да седнат и да изругаят едва когато бяха сигурни, че няма да бъдат чути.

Проходът, отделящ Си Ся от южния край на пустинята, беше пуст, когато петимата мъже стигнаха до него. В планините Хенти на хиляда мили на север зимата приближаваше и щеше да скове земята за много месеци. Дори в прохода смразяващият вятър ревеше, сякаш се радваше на дългоочакваната свобода. Вече нямаше стена, която да удържи въздуха неподвижен. Вятърът духаше непрестанно и разнасяше пясък и прах.

Хазар и Темуге се спешиха, когато стигнаха клисурата, и си спомниха кървавите усилия да превземат издигащата се тук крепост. Чингис се беше погрижил да я разруши. Няколко големи блока лежаха в пясъка, но всички други камъни бяха замъкнати надалеч. Само няколко квадратни дупки в скалите показваха къде са били закрепени гредите, но иначе тук сякаш никога не бе имало укрепление. Вече нямаше пречка за племената да пътуват на юг и дори само този факт беше достатъчен за Хазар, за да изпита гордост.

Той вървеше с Темуге през прохода и гледаше нагоре към скалите. Монахът и зидарят ги наблюдаваха неразбиращо — не познаваха това място и не знаеха, че тук някога бе имало крепост от черен камък, която осигуряваше изолацията на кралство Си Ся.

Хо Са обърна понито си и се загледа на юг към голите хълмове на родината си. В далечината се виждаха тъмни петна там, където гнилата реколта бе изгорена и пепелта се връщаше в земята. Селяните гладуваха, сигурен беше. Може би гладът не бе подминал и Инчуан. Поклати глава при тази мисъл.

Отсъстваше вече почти четири месеца и щеше да е хубаво отново да види синовете и жена си. Запита се как ли се оправя армията след смазващото поражение от великия хан. Племената бяха сложили край на дългия мир и Хо Са трепна, когато си спомни клането. Беше изгубил приятели и колеги през тези месеци и горчилката така и не се уталожил. Последното унижение беше да види как кралската дъщеря попада в ръцете на варварите. Потръпна при мисълта, че такава жена е принудена да живее във вонящите им палатки сред овце и кози.

Докато се взираше в долината, Хо Са осъзна с известна изненада, че компанията на Хазар ще му липсва. Въпреки грубостта и склонността му към насилие Хо Са си припомняше пътуването им донякъде с гордост. Никой друг от Си Ся не би могъл да се промъкне тайно в дзински град и да излезе жив, при това с майстор зидар. Вярно,

Хазар една не го беше убил в едно село, когато бе прекалил с оризовото вино. Хо Са почеса коричката на раната — ножът на един от войниците го беше одраскал по ребрата. Човекът дори не беше на служба, а бе отишъл да види семейството си. Когато изтрезня, Хазар не си спомняше сбиването и явно изобщо не си и помисляше за него. В известен смисъл той беше най-дразнещият човек, когото Хо Са беше срещал, но безразсъдният му оптимизъм силно бе повлиял на офицера и той тревожно се питаше дали би могъл да се върне отново към строгата дисциплина на кралската армия. Годишният данък трябваше да се изпраща през пустинята и Хо Са реши да води доброволно отряда само за да види земята, родила тези племена.

Хазар се върна при спътниците си. Беше радостно възбуден от мисълта, че отново ще види родината си и ще занесе плячката на Чингис. Ухили им се със задоволство. Всички бяха покрити с прах и мръсотия, изпълващи всяка бръчка по лицата им. Яо Шъ беше започнал да учи езика на племената от Хо Са. Лиан нямаше усет към чужди езици, но също бе успял да научи някои полезни думи. Те кимнаха неуверено в отговор, без да знаят каква е причината за доброто настроение на воина.

Хо Са не свалеше поглед от приближаващия Хазар. Беше изненадан от напрежението в гърдите си при мисълта, че ще остави тази странна група, и се помъчи да намери подходящи думи за сбогуване. Хазар заговори, преди той да успее да измисли нещо:

— Нагледай се хубаво, Хо Са. Още много време няма да видиш родината.

— Какво?! — възкликна Хо Са и мирното му настроение изчезна.

Хазар сви рамене.

— Кралят те даде на нас за една година. Минали са по-малко от четири месеца и може би след още два ще стигнем до планините. Ще си ни нужен да превеждаш на зидаря и да учиш монаха на нашия език. Да не си мислеше, че ще те оставя да си вървиш? Признай си! — Хазар явно остана доволен от горчивото изражение на Хо Са. — Връщаме се в степите, Хо Са. Ще нападнем няколко хълма с онова, на което ни научи зидарят, а когато се подготвим, ще тръгнем на война. Нищо чудно да се окаже, че си ни от голяма полза; тогава ще поискаме от

краля да те остави за още година-две. Мисля, че няма да е лошо да приспадне цената ти от данъка.

— Правиш го, за да ме измъчваш — озъби се Хо Са.

Хазар се засмя.

— Може би мъничко, но ти си боец и познаваш Дзин. Ще се нуждаем от теб, когато тръгнем срещу тях.

Хо Са изгледа свирепо Хазар. Монголският воин го тупна радостно по крака и се обърна:

— Трябва да се запасим с вода от каналите — извика през рамо той. — После ни очакват пустинята и домът с жените и плячката. Какво повече може да иска човек? Хо Са, ще ти намеря някоя вдовица, която да те топли. Правя ти услуга, стига да имаш очи да я видиш.

Хазар отново яхна понито си и го насочи към Темуге, който се качваше на седлото с помощта на Лиан. Наведе се към брат си.

— Степите ни зоват, братко. Усецаш ли?

— Усецам — отвърна Темуге. Наистина му се искаше да се върне при племената, макар и само защото вече разбираше по-добре какво могат да спечелят за себе си. Докато брат му мечтаеше за войни и грабежи, Темуге виждаше във въображението си градове и цялата красота и власт, която вървеше с тях.

ВТОРА ЧАСТ

1211 г.

Син-Вей

*(Небесен ствол от метал. Земен клон на
Овцата.)*

Династия Дзин: император Вей

16.

Чингис стоеше, облечен в пълни доспехи, и наблюдаваше разрушаването на Линхъ. Оризищата бяха превърнати в кишава кафява кал на дузина мили във всяка посока, щом войската му обсади града. Знамето с деветте конски опашки висеше отпуснато в неподвижния въздух, а лъчите на залязващото слънце падаха върху хората, които беше довел на това място.

Дружинниците бяха подредени от двете му страни в очакване на заповед и конете им нетърпеливо риеха земята с копита. До него стоеше слуга и държеше за поводите червеникавокафявата му кобила, но ханът все още не беше готов да я възседне.

Недалеч се издигаше шатра от кървавочервено платно. Войската му беше смазала всякаква съпротива в радиус от петдесет мили. Остана недокоснат единствено градът, също както навремето Инчуан, който бе подслонил краля на Си Ся. Гарнизонните и крайпътните постове бяха опразнени — дзинските войници бяха отстъпили пред множеството, срещу което нямаха никакви шансове. Те понесоха със себе си страха от нашествениците и територията под дзински контрол бързо намаляваше, оставяйки градовете оголени и беззащитни. Дори голямата стена не се оказа пречка за катапултите и стълбите на народа му. Чингис доволно беше гледал как огромни части от нея се превръщаха в купища руини сред упражненията с новите военни машини. Хората му бяха помели защитниците, докъдето успяха да стигнат, и злобно изгаряха дървените им постове. Дзинците не можеха да ги спрат. Оставаше им само да бягат или да бъдат унищожени.

Разплата щеше да има, сигурен беше — когато се появеше военачалник, способен да командва дзинците, или когато племената стигнеха до самия Йенкин. Но нямаше да е днес.

Самба бе паднал за седем дни, а Вуюан гореше на третия. Чингис гледаше как изстрелваните от катапултите камъни откъртват парчета от стените на Линхъ и се усмихна доволно. Строителят, когото бяха довели братята му, им беше показал нов начин за водене на война и високите стени вече не можеха да ги спрат. За двете изминали години

хората му бяха построили катапулти и бяха научили тайните и слабите места на дзинските укрепления. Синовете му растяха високи и силни и най-големият скоро щеше да стане мъж. Това беше достатъчно. Беше се върнал при враговете на народа си и бе обучен добре.

Макар да стоеше настрани от линията на катапултите, той чуваше ясно техния тътен в неподвижния вятър. Дзинските войници в града нямаше да посмеят да излязат навън, а ако го стореха, очакваше ги бърза смърт. Нищо нямаше да им помогне, щом вече беше издигната червената шатра. Стените рухваха една след друга, потящите се екипи при катапултите запращаха камък след камък срещу града. Лиан им беше показал проекти на едно още по-ужасно оръжие. За пореден път Чингис си представи огромната противотежест, която можеше да запраща канари на стотици стъпки разстояние със смазваща сила. Дзинският строител най-сетне бе намерил призванието си в проектирането на оръжия за владетел, който оценяваше по достойнство уменията му. Чингис беше открил, че лесно разбира чертежите на Лиан, сякаш винаги бе разполагал с необходимите познания. Писаното слово си оставаше загадка за него, но силата и търкането, лостовете, блоковете и въжетата моментално оживяваха в ума му. Щеше да помогне на Лиан да построи огромната си машина за атаката срещу Йенкин.

И все пак имперският град не беше като Линхъ и нямаше да се остави да бъде обстрелван, докато се предаде. Чингис изсумтя при тази мисъл и си представи описаните от Лиан ровове и огромни стени, дебели в основата си колкото седем мъже, легнали един до друг. Стените на Самба рухнаха от прокопаните под тях тунели, но кулите на Йенкин бяха построени върху камък и не можеха да се подкопаят. Щеше да му е нужно нещо повече от катапулти, за да превземе града на императора, но той разполагаше и с други оръжия, а с всяка победа воините му ставаха все по-опитни.

Отначало Чингис си мислеше, че те ще се противят на новата си роля като работници при машините. Никога досега народът му не бе имал добра пехота, но Лиан ги запозна с идеята за инженерните войски и Чингис откри мнозина, които разбираха учението за тежестите и силите. Беше показал колко е доволен, че хората му могат да разбиват градове, и те се гордееха с новото си поприще.

Оголи зъби, когато част от стената се срина навън. Субодай беше начело на хиляда души пред Линхъ. Основното множество се бе построило в колони срещу четирите порти на града и очакваше да нахлуе при първия сигнал за пробив. Чингис видя как Субодай крачи сред катапултите и насочва стрелбата. Всичко бе толкова ново и ханът изпита гордост от мисълта колко добре привикваха войните му. Щеше му се баща му да беше жив, за да види това.

В далечината Субодай заповяда напред да поемат дървените барикади, които защитаваха войните, докато дърпаха хлабавите камъни с дълги пръти със закачени на края им куки. Градските стрелци не можеха да стрелят, без да рискуват собствения си живот, а когато все пак успяваха, стрелите им улучваха дървото.

Група защитници показаха глави, за да изсипят железен котел от върха на стената. Монголските стрели повалиха мнозина, но на тяхно място веднага заставаха други. Чингис се намръщи, когато те успяха да намокрят дузина копиеносци с някаква черна течност. Войните се скриха зад дървения си щит, но миг по-късно надолу полетяха факли и избухнаха пламъци. Техният рев заглуши задавените писъци на мъжете, чиито дробове се превръщаха във въглен.

Чингис чу, че мъжете около него проклинат. Горящите копиеносци на Субодай се запрепъваха към другите групи, нарушавайки гладкия ритъм на атаката. В бъркотията дзинските стрелци поваляха всеки, който излизаше иззад щита си, за да отблъсне нещастниците и да сложи край на агонията им.

Субодай изрева нови заповеди и защитените групи бавно заотстъпваха, оставяйки гърчещите се воители да лежат на земята, докато пламъците не ги погълнаха целите. Чингис кимна одобрително, когато камъните на катапултите отново засвистяха във въздуха. Беше чувал за горящото масло, но никога не бе виждал да го използват по такъв начин. Запалваше се много по-бързо от овнешката лой в монголските лампи и той реши да си осигури от него. Може би щеше да намери останали запаси в Линхъ, след като градът падне. Главата му гъмжеше от хиляди подробности, които трябваше да запомня всеки ден, и той я усещаше подута от многото планове.

Почернелите димящи тела останаха да лежат под стената и се чу как отвътре се надигат радостни викове. С растящо нетърпение Чингис чакаше Субодай да пробие защитата. Светлината нямаше да се

задържи още дълго и по залез-слънце Субодай трябваше да нареди на хората си да отстъпят за през нощта.

Катапултите пееха и Чингис се запита колко ли хора са изгубили при атаката. Нямаше значение. Субодай командваше най-неопитните му воители, които трябваше да се калят на бойното поле. През двете години в планините Хенти още осем хиляди момчета достигнаха зрелост и постъпиха във войската. Повечето от тях яздеха със Субодай и се наричаха Младите вълци в чест на Чингис. Субодай почти си изпроси да бъде пръв при атаката на Линхъ, но Чингис вече беше решил, че именно тези момчета ще поведат останалите. Трябваше да вкусят първата си кръв заедно с новия военачалник.

Чу как вятърът поде виковете на ранените и несъзнателно потупа лакираните плочки на бедрото си. Стената се срути на още две места. Една каменна кула рухна и изхвърли много стрелци почти в краката на ликуващите войници на Субодай. Стените на Линхъ заприличаха на разкъсана палатка и Чингис разбра, че на града не му остава още много. Пригответе стълбите на колела и екипите на катапултите най-сетне спряха да се трудят, изтощени и тържествуващи.

Вълнението нарасна, когато Младите вълци на Субодай се изсипаха върху защитниците. Бледосивите камъни потъмняха от телата им. Отдолу прикриваха атаката най-добрите стрелци — мъже, способни да улучат яйце от сто крачки разстояние. Дзинските войници, които се показваха на стената, падаха в миг, целите покрити с трептящи стрели.

Чингис кимна отсечено и взе поводите на кобилата си. Животното усети настроението му и изпръхтя. Той се огледа и видя спокойните лица на дружинниците си и редиците и колоните в огромния кръг около града. Беше отделил войски във войската, така че всеки от военачалниците му командваше по един туман^[1] от десет хиляди души и действаше самостоятелно. Арслан не се виждаше от другата страна на Линхъ, но Чингис различи конската опашка на Джелме, която леко потрепваше на вятъра. Слънчевите лъчи ги покриваха в ожулено златно и оранжево и хвърляха дълги сенки. Чингис погледна към братята си, готови да препуснат към източната и западната порта. Хазар и Хаджиун жадуваха да нахлуят първи по улиците на Линхъ.

До него огромната фигура на Толуй, навремето дружинник на Елук, не заслужаваше и един поглед, но Чингис го видя, че е настръхнал от гордост. Старите приятели бяха наблизко и отговориха с кимане. Първата редица в колоната беше широка едва дваайсет коня — мъже, приближаващи трийсетте като него самия. Духът му се приповдигна, когато ги видя готови да се хвърлят напред, взрени в града като гладни хищници.

От десетки места в Линхъ се издигаше дим като далечни буреносни облаци в степта. Чингис гледаше и чакаше, а ръцете му леко трепереха от напрежение.

— Мога ли да те благословя, велики хане? — прекъсна мислите му познат глас.

Чингис се обърна и даде знак на личния си шаман, първия сред тези, които вървяха по тъмния път. Кокчу бе захвърлил дрипите от времето, когато служеше на хана на найманите. Вече носеше роба от тъмносиня коприна, стегната със златоткан пояс. Китките му бяха стегнати в кожа, украсена с пробити дзински монети, които подрънкаха, докато движеше ръце. Чингис сведе глава безизразно и усети прохладата на овчата кръв, с която Кокчу намаза бузите му. Почувства, че внезапно се успокоява, и задържа главата си сведена, докато Кокчу припяваше молитва към майката-земя.

— Тя ще приеме кръвта, която ѝ пратиш, господарю мой, като червен дъжд.

Чингис бавно издиша. Доставяше му удоволствие да долавя страха у мъжете около себе си. Всеки от тях беше роден воин, кален в огън и битки от първите си години, но всички прекратиха празните приказки и затвориха уста, когато Кокчу тръгна сред тях. Чингис виждаше, че страхът от шамана расте, и го използваше, за да дисциплинира племената, като чрез своето покровителство му даваше още по-голяма власт.

— Да заповядам ли да приберат червената шатра, господарю? — попита Кокчу. — Слънцето залязва и черното платнище е готово.

Чингис се замисли. Самият Кокчу беше предложил това средство за всяване на ужас в градовете на Дзин. Първия ден под стените им издигаха бяла шатра, която показваше, че никой не би могъл да ги спаси. Ако не отвореха портите до залез-слънце, на следващия ден се появяваше червената шатра — с нея Чингис даваше да се разбере, че

смърт очаква всеки мъж в града. Черната шатра от третия ден означаваше смърт за всекиго зад стените — безжалостна и без изключения.

Градовете на изток щяха да научат урока и Чингис се запита дали ще се предадат по-лесно, както предвиждаше Кокчу. Шаманът знаеше как да използва страха. Чингис не можеше да позволи на хората си да грабят в предалите се градове толкова диво, както в онези, които се бяха съпротивлявали, но идеята му допаднаше. Скоростта беше всичко и ако градовете падаха без бой, той щеше да се придвижва още по-бързо. Сведе почително глава към шамана.

— Денят още не си е отишъл, Кокчу. Жените ще останат без съпрузи. Онези, които са твърде стари или грозни за нас, ще отнесат новината по-нататък и страхът ще се разпространи.

— Твоя воля, господарю — каза Кокчу с блеснали очи. Чингис усети, че и неговото съзнание се съживява. Нуждаеше се от умни мъже, ако искаше да продължи по пътя, който бе начертал във въображението си.

— Господарю хан! — обади се един от хората му. Чингис рязко завъртя глава и видя, че младите воители на Субодай отварят северната порта. Защитниците продължаваха да се съпротивляват, някои от хората на Субодай падаха, докато се мъчеха да задържат спечеленото преимущество. С периферното си зрение Чингис забеляза, че десетте хиляди на Хазар препускат в галоп и разбра, че градът е пробит най-малко на две места. Хаджиун остана на позиция пред източната порта и гледаше безсилно как братята му нахлуват вътре.

— Напред! — изрева Чингис и заби пети в хълбоците на коня. Вятърът свистеше край него и той си спомни надбягванията в родните степи през отдавна отминалите дни. Вдигна дългото брезово копие в дясната си ръка — поредното нововъведение. Само неколцина от най-силните бяха започнали да се обучават с копия, но модата вече се беше разпространила сред племената. Вдигнал върха нагоре, Чингис препускаше гръмовно, заобиколен от верните си воители.

Знаеше, че ще има и други градове, но първите завинаги щяха да останат в най-сладките му спомени. Изрева заедно с другарите си. Колоната препусна с все сили през портите и пръсна изпречилите ѝ се защитници като кървави листа по земята.

Темуге вървеше в непрогледния мрак към гера на Кокчу. Щом стигна вратата, чу приглушен плач отвътре, но не спря. Нямаше луна и Кокчу му беше казал, че точно това е времето, когато може да учи най-добре. Пожарите все още бушуваха в изкормената черупка на Линхъ в далечината, но лагерът беше притихнал.

Недалеч от гера на шамана имаше друг, толкова нисък, че Темуге трябваше да клекне, за да влезе. Единствената лампа хвърляше съвсем слаба светлина и във въздуха имаше толкова много дим, че Темуге се замая само от няколко вдишвания. Кокчу седеше с кръстосани крака на пода, покрит с намачкана черна коприна. Всичко вътре му бе дарено от ръката на Чингис и Темуге усети лека завист, примесена със страх от шамана.

Беше повикан и беше дошъл. Не трябваше да задава въпроси и когато седна с кръстосани крака срещу шамана, забеляза, че той е затворил очи, а дишането му едва се долавяше по съвсем лекото движение на гърдите. Темуге потръпна в лепкавата тишина, представяйки си тъмни духове в дима, който изпълваше дробовете му. Той идваше от тамяна, който гореше в две месингови блюда, и Темуге се запита от кой ли град са били заграбени. В тези кървави дни в герите на сънародниците му можеха да се видят какви ли не странни предмети и малцина можеха да разпознаят кое какво е.

Закашля се, димът стана прекалено гъст. Видя как голите гърди на Кокчу потръпват и очите му се отвориха като на слепец — гледаха, но не го виждаха. Когато най-сетне се фокусираха, шаманът му се усмихна.

— Цял месец не си идвал при мен — каза той с дрезгав от дима глас.

Темуге извърна поглед.

— Бях разтревожен. Някои от нещата, които ми каза, бяха... смущаващи.

Кокчу се засмя и смехът му прозвуча като сухо дращене в гърлото.

— Както децата се пазят от тъмното, така и мъжете се пазят от силата. Тя ги изкушава и едновременно ги поглъща. Тази игра не бива да се играе лекомислено.

Погледът му се спря върху Темуге, докато накрая младият мъж вдигна глава и видимо трепна. Немигащите очи на Кокчу бяха странно ярки, а зениците — по-широки и по-тъмни от всеки друг път.

— Защо си дошъл тази нощ, освен ако не искаш да потопиш още веднъж ръцете си в мрака? — промърмори Кокчу.

Темуге пое дълбоко дъх. Димът като че ли престана да дразни дробовете му и той се почувства леко замаян, но самоуверен.

— Чух, че си разкрил предател, докато бях в Баотоу. Брат ми спомена. Избрал си човека от редица коленичили воини.

— Много неща се промениха оттогава — сви рамене Кокчу. — Надушвам вината, синко. Това е нещо, което може да се научи.

Кокчу призова цялата си воля, за да остане концентриран. Беше привикнал с дима и бе в състояние да вдиша много повече, отколкото младият му спътник, но въпреки това по периферията на зрението му вече проблясваха ярки светлинки.

Темуге усети, че всичките му тревоги се стапят, докато седеше с този странен човек, от когото миришеше на кръв въпреки новите му копринени дрехи. Думите се изливаха от него и той не си даваше сметка, че говори завалено.

— Чингис каза, че си положил ръка върху предателя и си говорил на най-стария език — прошепна той. — Каза, че мъжът изкрещял и умрял пред всички, без да е получил рана.

— И ти ли искаш да можеш същото, Темуге? Сами сме, няма причина да се срамуваме един от друг. Кажи си. Това ли искаш?

Темуге леко се отпусна, ръцете му паднаха на пода и той усети невероятно ясно как коприната се плъзга под пръстите му.

— Това искам.

Кокчу се усмихна още по-широко и устните му се опънаха назад, разкривайки почернели венци. Не знаеше кой е предателят, нито дори дали наистина е имало такъв. В ръката, която бе положил върху главата на мъжа, той държеше два малки зъба и торбичка с отрова, запечатана във восък. Много нощи му бяха нужни, докато улови свирепата дребна усойница, рискувайки самият той да бъде ухапан. Отново се разсмя при спомена за изпълнената със страхопочитание физиономия на хана, когато жертвата му започна да се гърчи. Лицето на умиращия човек почерня, а двете капчици кръв останаха скрити в косата му. Кокчу го беше избрал заради дзинското момиче, което бе взел за жена. Тя бе

събудила похотта на шамана, но му беше отказала, сякаш е негова сънародница, а не робиня. Разсмя се още по-силно, щом си спомни разбирането в очите на мъжа й миг преди смъртта да го отнесе. Оттогава в лагера се страхуваха от Кокчу и го почитаха. След онази демонстрация на сила никой от племенните шамани не смееше да оспори положението му. Той не изпитваше вина заради измамата. Съдбата му беше да стои до тържествуващия над враговете си хан. Ако за целта трябваше да убие дори и хиляда души, цената си заслужаваше.

Видя, че очите на Темуге са се изцъклили в гъстия дим. Затвори уста и потисна веселието си. Умът му трябваше да е бистър, за да привлече младия мъж на своя страна така, че той никога да не може да се откъсне от него.

Кокчу бавно бръкна в малкото гърне с гъста черна паста, вдигна пръст и видя мъничките семенца в блестящата маса. Отвори устата на Темуге и размаза пастата върху езика му.

Темуге се задави от горчивия вкус, но бързо се вцепени и не успя да изплюе. Чу шепнещи гласове зад себе си и започна да върти глава, трескаво търсейки източника на звука.

— Сънувай най-мрачните сънища, Темуге — каза доволният Кокчу. — Аз ще те вода.

Зазоряваше се, когато Кокчу излезе с олюляване от гера. Кисела пот бе пропила робата му. Темуге лежеше в безсъзнание на копринения под и щеше да проспие по-голямата част от деня. Самият Кокчу не бе докоснал черната паста, тъй като тя го караше да бърбори, а не беше сигурен дали Темуге няма да запомни нещо. Нямахше желание да се поставя във властта на някого другиго, особено когато бъдещето се очертаваше така светло. Загълта жадно ледения въздух и усети как главата му се прояснява от дима. Долови сладникавия му мирис от порите на кожата си, закиска се, отиде до гера си и отвори вратата.

Дзинското момиче бе коленичило, където го беше оставил — на пода до печката. Беше невероятно красива, бледа и нежна. Той усети отново призива на страстта и се зачуди на собствената си енергия. Може би се дължеше на останалия в дробовете му дим.

— Колко пъти не се подчини и стана? — поинтересува се той.

— Николко — отвърна тя, като трепереше видимо.

Той посегна да вдигне главата ѝ, ръцете му се плъзнаха непохватно по лицето ѝ и това го вбеси. Жестът се превърна в удар и тя се просна на пода.

Стоеше задъхан, а момичето се изправи и отново застана на колене. Тъкмо започна да сваля пояса на дела си, когато тя вдигна глава. Устата ѝ бе разкъравена и той видя, че долната ѝ устна вече се подува. Гледката го възпламени.

— Защо ме биеш? Какво повече искаш от мен? — попита тя със сълзи на очи.

— Власт над теб, мъничката ми — отвърна с усмивка той. — Какво друго иска един мъж? Това е в кръвта на всеки от нас. Всички щяхме да сме тирани, ако имахме тази възможност.

---

[1] Монголска военна част. — Б.р. ↑

17.

Императорският град Йенкин се смълча в часовете преди зазоряване. Това се дължеше повече на прекаляването с храната и напитките на Празника на фенерите, отколкото на страха от монголската войска. Когато слънцето залезе, император Вей се бе качил на една платформа, за да го вижда тълпата, и хиляда танцьори бяха вдигнали такава врява с цимбалите и роговете си, че можеха да събудят и мъртвите. Императорът бе стоял с боси крака в знак на смирение пред народа, докато един милион гърла припяваха „Десет хиляди години! Десет хиляди години!“ и думите отекваха гръмко из целия град. Нощта беше прогонена на Празника на фенерите. Градът блестеше като скъпоценен камък под светлината на безброй фенери от варен рог и стъкло. Дори трите големи езера сияеха — черните им повърхности бяха покрити с мънички лодки, във всяка от които гореше пламъче. Водният шлюз бе отворен към големия канал, който се простираше на три хиляди ли до град Ханджоу на юг и лодките се отправяха навън като огнена река в нощта, отнасяйки светлината със себе си. Този символизъм доставяше удоволствие на младия император и той понасяше по-леко трясъка и дима от фойерверките, като гърмяха и отекваха в мощните стени. Бяха толкова много, че целият град бе обвит с бял барутен дим и въздухът нагарчаше на върха на езика. Тази нощ щяха да се правят деца, било насила, било с удоволствие. Щеше да има над сто убийства, а езерата щяха да приберат в тъмните си дълбини десетки пияници, които щяха да се опитат да ги преплуват. Всяка година ставаха такива неща.

Императорът изтърпя благоговейните приветствия, блъскан от глъчката в негово име, която прескачаше стените. Дори просяците, робите и уличниците го приветстваха тази нощ и осветиха паянтовете си домове със скъпоценно масло. Той издържа всичко, макар понякога погледът му да ставаше отнесен и студен, докато замисляше как да смаже армията, осмелила се да навлезе в земите му.

Простолюдието не знаеше нищо за заплахата и дори продавачите на новини имаха малко информация. Император Вей се беше погрижил

устите на клюкарите да бъдат затворени. Арестите им смутиха онези, които търсеха подобни услуги, но празникът премина с обичайния си жар, безумно пиене, врява и светлина. Хората в тълпата напомняха на императора за гърчещи се в труп червеи. Имперските пратеници носеха мрачни вести, но множеството празнуваше. В градовете отвъд планините бушуваха пожари.

Хоризонтът изсветляваше, когато виковете и песните по улиците най-сетне замлъкнаха и му дадоха покой. Последната от мъничките дървени лодки изчезна, отнесена от водите, и само отделни фишеци гърмяха в далечината. Император Вей седеше в покоите си и се взираше в неподвижното тъмно сърце на езерото Шонхай, заобиколено от стотици огромни къщи. Най-влиятелните от благородниците му бяха издигнали домовете си около тъмната вода, пред погледа на човека, от когото зависеше могъществото им. Можеше да назове по име всяка от благородните фамилии, които се бореха като покрити със скъпоценности оси за управлението на северната му империя.

Димът и хаосът от празника отшумяха с утринната мъгла над езерата. Пред тази древна красота му беше трудно да си представи заплахата от запад. Войната обаче приближаваше и му се искаше баща му да беше жив. Старецът бе прекарал целия си живот в смазване на най-дребното неподчинение край границите на империята и отвъд тях. Император Вей бе научил доста неща от него, но много добре усещаше новото в положението си. Вече беше изгубил градове, част от Дзин, още от времето на големия разрыв, разделил империята на две преди триста години. Предшествениците му бяха живели в златен век, а той можеше само да си мечтае да възстанови империята до някогашната ѝ слава.

Усмихна се криво при мисълта как би реагирал баща му, ако научи за монголската орда в земите си. Щеше да беснее из коридорите на двореца, да блъска изпречилите се на пътя му роби и да крещи заповеди за свикване на армията. Баща му никога не бе губил сражение и самоувереността му щеше да се предаде на всички.

Император Вей се сепна, когато някой тихо прочисти гърло зад него. Обърна се към високия прозорец и видя първия си министър, приведен в поклон до земята.

— Твое императорско величество, генерал Джи Джонг е тук, както заповяда.

— Доведи го и се погрижи да не ме безпокоят — отвърна императорът, обърна гръб на изгрева и седна. Бързо огледа покоите си, за да се увери, че всичко е на мястото си. Писалището му бе разчистено от купчината карти и книжа, лицето му с нищо не издаваше гнева му, докато очакваше човека, който щеше да го отърве от варварите. Не го напускаше мисълта за краля на Си Ся и писмото, което му беше пратил преди три години. Засрами се, щом си спомни злюбните си думи и удоволствието, с което изпрати своя отговор. Кой можеше да си представи по онова време, че монголската заплаха е нещо повече от неколцина крещящи диваци? Хората му никога не се бяха страхували от тях. Дотогава винаги лесно ги бяха усмирявали. Императорът прехапа устната си отвътре, докато мислеше за бъдещето. Ако не успееше да ги победи бързо, трябваше да подкупи татарите да нападнат старите си врагове. Златото на Дзин можеше да спечели толкова битки, колкото лъкове и копия е в състояние да купи. Спомни си с топло чувство думите на баща си и за пореден път му се прииска да беше тук, за да му даде съвет.

Генерал Джи Джонг имаше впечатляващата външност и мощното телосложение на борец. Главата му беше безупречно обръсната и мазно блестеше, когато се поклони. Император Вей усети, че се изправя автоматично, когато той влезе — това му беше останало от дългите им тренировки. Ободряващо беше да види отново свирепия поглед и масивната глава, които го бяха карали да трепери като момче.

Когато Джи Джонг се изправи, императорът се убеди, че видът му е все така страховит, и отново се почувства като дете. Трябваше да положи усилия, за да задържи гласа си твърд. Един император не можеше да показва слабост.

— Идват насам, генерале. Чух докладите.

Джи Джонг претегли с поглед младия мъж с гладко лице пред себе си. Искеше му се на негово място да беше баща му. Старецът вече щеше да е взел мерки, но колелото на живота го беше отнесло и сега той трябваше да се занимава с момчето. Стисна юмруци и се изпъна неподвижно.

— Имат не повече от шейсет и пет хиляди воители, твое императорско величество. Конницата им е превъзходна и всеки воин е необичайно изкусен стрелец. Освен това са овладели изкуството на

обсадата и разполагат с много мощни оръжия. Демонстрират дисциплина, каквато не съм виждал у тях досега.

— Не ми говори за силните им страни! — озъби се младият император. — А ми кажи как да ги смажем.

Генерал Джи Джонг не реагира на този тон. Мълчанието му беше достатъчно критично и с почервенели от срам бузи императорът му махна с ръка да продължи.

— За да победим врага, *трябва* да го познаваме, Сине на небето. — Генералът използва титлата, за да накара императора да се овладее и да му напомни за положението му в това кризисно време. Изчака, докато младежът стисна твърдо устни и овладя страха си. После продължи: — В миналото щяхме да потърсим някаква слабост в съюза им. Но не вярвам, че в случая тази тактика ще даде резултат.

— Защо не? — изтърси Вей. Нима генералът няма да му каже как да победят тези варвари? Като момче се беше наслушал на безброй лекции от него и като че ли не можеше да се отърве от тях дори и сега, когато цялата империя беше негова.

— Никога досега монголска войска не е минавала през външната стена, твое императорско величество. Можеха само да вийт срещу нея. — Джи Джонг сви рамене. — Но тя вече не е това, което беше в миналото, и не можа да отблъсне тези монголци, както е ставало някога. В резултат на това са станали дръзки.

Млъкна, но императорът не каза нищо. Свирепият поглед на генерала донякъде поомекна. Може би момчето започваше да разбира кога да си държи устата затворена.

— Подложихме на мъчения съгледвачите им, твое императорско величество. Повече от дузина за последните няколко дни. Изгубихме хора, за да ги заловим живи, но си заслужава, ако искаме да познаваме врага.

Намръщи се при спомена.

— Те са обединени. Не мога да кажа дали след време съюзът им няма да се разпадне, но тази година са силни. Имат инженери — нещо, което никога не съм помислял, че ще видя. Освен това зад тях е богатството на Си Ся.

Направи пауза, изпълнена с презрение към старите съюзници.

— Когато всичко това приключи, твое императорско величество, с радост бих повел армията в долината на Си Ся.

— Съгледвачите, генерале — подкани го с растящо нетърпение император Вей.

— Говорят за онзи Чингис като за любимец на боговете им — продължи генералът. — Досега не съм попаднал на нито един намек за недоволна група в съюза му, макар че не съм престанал да търся. Всеки съюз може да се разбие с обещания за власт и богатства.

— Кажи ми как ще ги победиш, генерале, или ще намеря някой друг, способен да го направи — рязко каза император Вей.

Устните на Джи Джонг се превърнаха в тънка линия.

— Външната стена е разбита и не можем да защитаваме градовете около Жълтата река, господарю — рече той. — Земята е прекалено равна, а това е огромно предимство за тях. Негово императорско величество трябва да се примири със загубата на градовете, докато изтегляме хората си.

Император Вей поклати неудовлетворено глава, но генералът продължи с натиска си.

— Не бива да им позволяваме те да избират битките. Линхъ ще падне, както паднаха Самба и Вуюан. Същото се отнася за Баотоу, Хохот, Джинин, Сичен — всички те са на пътя им. Не можем да спасим тези градове, а само да отмъстим за тях.

Император Вей яростно скочи на крака.

— Търговските пътища ще бъдат прекъснати и врагът ще разбере, че сме слаби! Повиках те да ми кажеш как да спася земите, които наследих, а не да гледам как изгарят.

— Не можем да ги задържим, твое императорско величество — твърдо рече Джи Джонг. — Аз също ще скърбя за мъртвите, щом всичко това приключи. Ще отида до тези градове, ще посипя пепелта им по кожата си и ще принеса изкупителни жертви. Но те *ще* паднат. Дадох заповед на войниците да се изтеглят от тях. Тук ще са полезни на негово императорско величество.

Младият император изгуби дар слово и дясната му ръка нервно заигра. Нужно му беше огромно усилие на волята, за да се успокои.

— Внимавай как говориш с мен, генерале. Трябва ми победа и ако още веднъж ми кажеш да се откажа от бащините си земи, веднага ще ти взема главата.

Генералът издържа яростния поглед на императора. Не видя у него и следа от предишната слабост. Спомни си за бащата на момчето

и това му хареса. Може би войната щеше, ако не друго, то поне да изкара на преден план силната кръв.

— Мога да събера почти двеста хиляди войници, твое императорско величество. Когато продоволствията се пренасочат за армията, ще настъпи глад, но императорската гвардия ще поддържа реда в Йенкин. Аз ще избира къде да се проведе сражението — там, където монголите няма да ни налетят с конницата си. Кълна се на Сина на небето в името на самия Лао Дзъ, че ще ги унищожа. Обучил съм много офицери и мога да кажа на твое величество, че те ще се представят достойно.

Императорът махна на стоящия в ъгъла роб и взе чаша студена вода. И през ум не му мина да предложи на генерала, макар да бе почти три пъти по-възрастен от него, а утрото беше топло. Единствено членовете на императорското семейство можеха да пият вода от Нефритения извор.

— Точно това исках да чуя — с благодарност рече той и отпи. — Къде ще се проведе сражението?

— Когато градовете паднат, монголите ще продължат към Йенкин. Знаят, че императорът живее в този град, и ще се насочат насам. Ще ги спра в планините на запад, при прохода Юхун, или както го наричат, Гърлото на язовеца. Той е достатъчно тесен, за да затрудни конете им, и ще ги избием всичките до един. Няма да стигнат до града, кълна се.

— Не могат да превземат Йенкин дори и да се провалиш — уверено каза императорът. Генерал Джи Джонг го погледна и се запита дали младежът е напускал града поне веднъж в живота си. Прочисти тихо гърлото си.

— Изобщо не може да се говори за това. Ще ги унищожа в планините, а след края на зимата ще тръгна към родината им и ще ги изкореня до последния човек. Никога повече няма да надигнат глави.

Настроението на императора се подобри. Нямахше да стои посрамен пред баща си в страната на безмълвните мъртви. Нямахше да му се налага да изкупва поражението. За момент си помисли отново за градовете, които монголите щяха да превземат, и пред очите му се появи картина на кървави кланета и пламъци. Изхвърли я от ума си и отпи още една глътка вода. Щеше да ги възстанови. Когато и последните варвари бъдат накълцани на парчета или приковани към

дърветата из империята, той щеше да възстанови градовете и народът щеше да разбере, че императорът е все още могъщ и обичан от небето.

— Баща ми казваше, че си чук за враговете му — каза той с омекнал от промененото настроение глас. Протегна ръка и я постави върху бронираното рамо на Джи Джонг. — Спомни си за падналите градове, когато ти се отвори възможност да ги накараш да страдат. Раздай възмездие от мое име.

— Ще стане, както пожелае негово императорско величество — отвърна Джи Джонг и се поклони дълбоко.

Хо Са вървеше из огромния лагер, потънал в мисли. Преди почти три години кралят му го бе предал на монголския хан и вече имаше моменти, когато трябваше да положи усилия, за да си спомни онзи офицер на Си Ся, който беше навремето. Отчасти това се дължеше на факта, че монголите го приемаха безусловно. Хазар явно го харесваше и Хо Са беше прекарал много вечери в пиене на айраг в гера му, обслужван от двете му дзински съпруги. Усмихна се криво. Хубави вечери бяха. Хазар беше щедър и нямаше нищо против да обслужи с жените си на приятел.

Спря за момент и огледа сноп нови стрели, един от стоте наръча под грубата постройка от кожа и стълбове. Бяха идеални, както и очакваше. Макар да презираха предписанията, които той беше следвал навремето, монголите се отнасяха към лъковете си като към собствени деца и им даваха само най-доброто.

Отдавна бе осъзнал, че харесва племената, макар че все още му липсваше част от родината, така различен от солената тиня, която пиеха тук, за да се предпазят от студа. Студът! Хо Са никога не бе преживявал по-свирепа зима от първата си по тези земи. Беше се вслушал във всички съвети, за да остане жив, но въпреки това му беше много тежко. Поклати глава при спомена и се запита какво ли ще прави, ако кралят му го извика обратно, както несъмнено щеше да стори някой ден. Дали ще замине? Чингис го беше сложил начело на хиляда души под командването на Хазар и Хо Са се радваше на приятелството на останалите командири. Всеки от тях можеше да води бойци и в Си Ся, сигурен беше. Чингис не позволяваше да се издигат глупаци и това беше повод за гордост за Хо Са. Той яздеше с най-

силната армия на света като воин и командир. Да ти имат доверие тук никак не беше малко.

Герът на втората ханска жена се различаваше от всички други в огромния лагер. Дзинска коприна покриваше стените му и когато влезе, Хо Са за пореден път остана поразен от аромата на жасмин. Нямаше представа как успяваше да си го набави, но през годините далеч от дома Чакахай определено не беше стояла със скръстени ръце. Тя редовно се срещаше с други жени от Си Ся и Дзин в своя гер. Когато един от съпрузите беше забранил на жена си да ходи при нея, Чакахай се осмели да повдигне въпроса пред Чингис. Ханът не стори нищо, но жената отново започна да посещава принцесата. Достатъчна беше само една дума на подходящото място.

Хо Са се усмихна, докато ѝ се покланяше, и свали горния си дел с помощта на две млади дзински момичета. Монголите се обличаха само за да се предпазят от студа и нямаха идея за възпитано поведение.

— Добре дошъл в дома ми, сънароднико — каза Чакахай и също се поклони. — Много мило от твоя страна, че дойде.

Говореше на дзински, макар и с родния им акцент. Хо Са въздъхна, когато я чу — знаеше, че го прави, за да му достави удоволствие.

— Ти си дъщерята на моя крал и съпруга на моя хан — отвърна той. — Аз съм твой слуга.

— Това е много добре, Хо Са, но се надявам, че освен това сме и приятели, нали? — каза тя.

Хо Са отново се поклони, този път по-дълбоко. Когато се изправи, прие купичка тъмен зелен чай и вдиша с наслада аромата му.

— Разбира се, че сме, но какво е това? Не съм помирисвал... — Отново пое дълбоко дъх и топлият аромат изпълни дробовете му. Обзе го толкова силна носталгия, че се олюля.

— Баща ми праща по малко с годишния данък, Хо Са. Племената го бяха оставили да изветрее, макар че това е от най-прясната партида.

Хо Са седна внимателно и отпи, хванал купичката с две ръце.

— Много мило, че си се сетила за мен. — Не я притисна повече, но не знаеше защо го беше повикала. Даваше си сметка, че двамата не бива да прекарват дълго време заедно. Колкото и естествено да беше двама сънародници да се търсят един друг, един мъж не можеше да

посещава ханската съпруга без основателна причина. За двете изминали години те се бяха срещали най-много 5 — 6 пъти.

Преди тя да успее да отговори, в гера влезе втори мъж. Яо Шъ опря длани една в друга и се поклони на дамата. Хо Са гледаше развеселено как монахът също получава купичка истински чай и вдишва с наслада аромата му. Намръщи се едва когато Яо Шъ завърши поздрава си. Опасно е да се срещаш насаме със съпругата на хана, но още по-опасно е да те заподозрат в заговор. Тревогата му се засили, когато двете млади робини се поклониха и ги оставиха сами. Хо Са понечи да се изправи, забравил за чая.

Чакахай постави ръка върху неговата така, че той не можеше да помръдне, без да я отблъсне. Отпусна се сковано на мястото си и тя го погледна в очите. Нейните бяха широко отворени и тъмни на фона на бледата ѝ кожа. Беше прекрасна, около нея нямаше и следа от миризмата на гранясала овнешка мас. Той потръпна неволно от деликатното докосване на хладните ѝ пръсти.

— Аз те поканих, Хо Са. Ти си мой гост. Обидно би било да си тръгнеш, не мислиш ли? Кажи ми, все още не разбирам правилата на поведение в гера.

Това беше укор и в същото време лъжа. В действителност принцесата много добре разбираше тънкостите в монголските взаимоотношения. Хо Са си припомни, че жената пред него беше израснала като една от многото дъщери на краля. Въпреки красотата си тя беше напълно сведуща в дворцовите афери. Той се насили да отпие от чая си.

— Тук никой няма да ни чуе — безгрижно рече тя, с което само засили тревогата му. — Хо Са, страхуваш се от заговор, какъвто не съществува. Аз съм втора жена на хана, майка на един негов син и на единствената му дъщеря. Ти си негов доверен офицер, а Яо Шъ обучава другите момчета на съпруга ми на език и бойни изкуства. Никой не би посмял да каже каквото и да било за нас. А стори ли го, ще се погрижа да изгуби езика си.

Хо Са зяпна крехкото момиче, което можеше да отправя подобни заплахи. Не знаеше дали влиянието ѝ отговаря на думите. Колко приятели беше спечелила в този лагер с положението си? Колко от робите от Дзин и Си Ся? Беше напълно възможно да са много. Усмихна се принудено, но студът вътре в него не изчезна.

— Добре тогава. Трима приятели, събрали се на хубав чай. Ще изпия купичката си и тогава ще си тръгна, твое величество.

Чакахай въздъхна и чертите на лицето ѝ омекнаха. За изумление на двамата мъже в очите ѝ се появиха сълзи.

— Нима трябва винаги да съм сама? Нима трябва да бъда подозирана дори от вас? — прошепна тя, като явно се бореше със себе си. Хо Са никога не би си позволил да докосне човек от кралския двор, но Йо Шъ нямаше подобни задръжки. Монахът я прегърна през рамо и главата ѝ се отпусна на гърдите му.

— Не си сама — тихо каза Хо Са. — Знаеш, че баща ти ме даде да служа на съпруга ти. За момент си помислих, че може би кроиш нещо против него. Защо иначе ще ни викаш тук и ще отправяш момичетата?

Принцесата вдигна глава и приглади един непокорен кичур. Хо Са преглътна на сухо от красотата ѝ.

— Ти си единственият ми сънародник в този лагер — каза тя. — Йо Шъ е единственият мъж от Дзин, който не е войник. — Тя сякаш забрави сълзите и гласът ѝ укрепна. — Не бих предала съпруга си, Хо Са, нито за теб, нито за хиляда като теб. Аз обаче имам деца, а именно жените трябва да мислят за бъдещето. Нима ще стоим и ще гледаме как огън поглъща империята Дзин? Нима ще гледаме как цивилизацията се разкъсва на парчета, без да кажем *нищо*? — Обърна се към Йо Шъ, който слушаше напрегнато. — Нима си готов да видиш как копитата на тези племена я смазват?

Йо Шъ заговори за първи път. Изглеждаше разтревожен:

— Ако моите възгледи можеха да бъдат изгорени, господарке, не бих им се доверил, нито бих живял според тях. Те ще преживеят тази война с Дзин, дори самите дзинци да не оцелеят. Хората жадуват да бъдат императори и крале, но това са просто названия. Няма значение кой точно се нарича така. Нивите все така ще се нуждаят от работна ръка. Градовете ще продължават да тънат в поквара и корупция. — Монахът сви рамене. — Никой не знае къде ще ни заведе бъдещето. Твоят съпруг не възрази синовете му да бъдат обучавани от мен. Може би думите на Буда ще пуснат корени в някого от тях, но е глупаво да гледаме толкова далеч напред.

— Той е прав, твое величество — тихо рече Хо Са. — Ти каза това от страх и от самота, сега го разбирам. Не съм се замислял колко

трудно ти е всъщност. — Пое дълбоко дъх, знаейки много добре, че си играе с огъня, но тя го опияняваше. — Както сама каза, в мое лице имаш приятел.

Чакахай се усмихна. В очите ѝ отново заблестяха сълзи. Протегна ръце и двамата мъже ги поеха, усещайки хладния допир на пръстите ѝ.

— Може би съм се страхувала — рече тя. — Представих си как превземат града на баща ми и сърцето ми се обърна към дзинския император и семейството му. Мислите ли, че могат да преживеят това?

— Всички хора умират — отвърна Яо Шъ, преди Хо Са да успее да отвори уста. — Животът ни е подобен на птица, влетяла в осветения прозорец и отново върнала се в мрака навън. Най-важното е да не причиняваме болка. Добрият живот означава защита на слабите и чрез това — запалване на фенер в мрака, който ще свети през множеството бъдещи животи.

Хо са погледна сериозния монах и забеляза как блестеше бръснатата му глава. Не беше съгласен с тези думи и едва не потръпна при мисълта за толкова добросъвестен и лишен от радости живот. Предпочиташе по-простата философия на Хазар, че бащата-небе не би му дал силата само за да я прахоса. Щом един мъж може да вдигне меч, би трябвало да го използва, а няма по-добри противници от слабите. По-вероятно е да те изкормят, когато не си нащрек. Не каза мислите си на глас и с удоволствие видя, че Чакахай се отпуска и кима на монаха.

— Ти си добър човек, Яо Шъ. Усетих го. Синовете на съпруга ми ще научат много от теб, сигурна съм. Може би някой ден ще имат сърца на будисти.

След това тя внезапно стана, при което Хо Са едва не разля остатъците от изстиналия си чай. Той остави купичката си и ѝ се поклони отново, благодарен, че странната среща приключва.

— Ние сме от стара култура — тихо рече Чакахай. — Мисля, че можем да повлияем на новата, докато тя още расте. Ако бъдем внимателни, това ще бъде от полза за всички ни.

Хо Са примигна към принцесата, после последва обичайната размяна на любезности и двамата с Яо Шъ се озоваха отново навън. Те се спогледаха за момент и всеки пое по своя път през лагера.

18.

Войниците товареха екипировката си в каруците без обичайните за имперските казарми в Баотоу ред и дисциплина. Заповедта от Йенкин бе дошла през нощта и командир Луджан не беше губил време. Нищо ценно не биваше да се оставя на монголите, всичко, което не можеха да вземат със себе си, трябваше да бъде унищожено. Вече бе пратил хора с чукове, които разбиваха допълнителните запаси от стрели и копия с методична ефективност.

Заповедта за евакуация бе трудна за изпълнение и той не беше спал, откакто я бе получил. Войниците, които пазеха Баотоу от бандитите и престъпните гилдии, бяха в града от почти четири години. Много от тях имаха семейства и Луджан напразно бе поискал позволение да ги изведе с тях.

Писмото от генерал Джи Джонг пристигна по императорски пратеник, печатите му бяха безупречни. Луджан знаеше, че рискува понижение или нещо още по-лошо, ако позволи на войниците с жени и деца да съберат семействата си, но не можеше да ги изостави на врага. Видя как поредната група малки момчета заемат местата си на каруцата и се оглеждат уплашено: Баотоу беше целият им свят, а сега изведнъж трябваше да изоставят всичко и да побързат към най-близката казарма.

Въздъхна. В операцията участваха толкова много хора, че бе невъзможно да я опазят в тайна. Несъмнено съпругите бяха предупредили приятелките си и новината се разпространяваше бързо в нощта. Може би именно затова заповедта не предвиждаше евакуация на семействата.

Чуваше, че пред портата на казармата се събира тълпа. Поклати несъзнателно глава. Не можеше да спаси всички и нямаше да прояви неподчинение. Със срам осъзна облекчението си, че няма да остане на пътя на монголската войска, и се опита да не чува обърканите и ужасени гласове от улицата.

Слънцето беше изгряло и Луджан се боеше, че се е забавил твърде много. Ако не бяха войнишките семейства, щеше да се измъкне

по тъмно. А сега се налагаше да минат през враждебната тълпа посред бял ден. Наложих си да бъде безжалостен. Щеше да има кръвопролития, ако гражданите се разгневят, можеше да се наложи да си пробиват с бой пътя до портата, която се намираще на четиристотин крачки от казармата. Вчерта тя не изглеждаше чак толкова далеч. Искаше му се да има някакво друго решение, но не намери такова и скоро трябваше да потеглят.

Двама от хората му изтичаха покрай него по някаква последна задача. Не отдадох чест на командира си и Луджан усети гнева им. Несъмнено издържаха проститутки или имаха приятели в града. Всички бяха така. След напускането им се очакваха безредици и по улиците щеше да се приказва какво ли не. Някои от престъпниците бяха като бесни кучета и заплахите за използване на сила едва успяваха да ги удържат кротки. В отсъствието на войниците те щяха да се натъпчат до пръсване, преди монголите да им видят сметката с огън.

Луджан изпита известно удовлетворение при тази мисъл, макар че продължаваше да се чувства засрамен. Опита се да проясни главата си, да се съсредоточи върху проблема с извеждането на колоната войници и каруци извън града. Беше разположил арбалетчици около нея със заповед да стрелят в тълпата в случай на нападение. Ако те не успееша, пиките щяха да задържат жителите на Баотоу достатъчно дълго, за да успеят да напуснат града. И в двата случая щеше да бъде жестоко и той никак не се гордеше с това.

Друг войник изтича покрай него и Луджан го разпозна. Беше един от стражите на портата на казармата. Нима бунтовете вече бяха започнали?

— Господарю, някакъв човек иска да говори с теб. Казах му да си върви, но той ми даде това и каза, че ще го приемеш.

Луджан погледна мъничката синя мидена черупка, белязана с личния печат на Чен Юй. Трепна. Никак не му се искаше да провежда точно тази среща, но каруците бяха почти готови и войниците се строяваха пред портата. Кимна, може би заради чувството си за вина.

— Нека влезе през малката врата и гледай никой да не се промъкне с него.

Войникът се втурна да изпълни заповедта и Луджан остана сам с мислите си. Чен Юй щеше да умре заедно с останалите и никой никога нямаше да научи за съглашението, до което бяха стигнали през

годините. И двамата имаха полза от него, но Луджан нямаше да съжалява, че се е освободил от влиянието на дребния мъж. Опита се да прогони умората си, когато войникът се върна с лидера на Синята гилдия.

— Нищо не мога да направя за теб, Чен Юй — започна Луджан, когато войникът се отдалечи на бегом, за да заеме мястото си в строя. — Имам заповед да се изтегля от Баотоу и да се включа в армията, която се събира при Йенкин. Не мога да ти помогна.

Чен Юй се взираше в него и Луджан видя, че е въоръжен с меч на бедрото. Би трябвало да му го отнемат на входа, но днес правилата определено не действаха.

— Очаквах да ме излъжеш, че отивате на маневри или учение — каза Чен Юй. — Разбира се, нямаше да ти повярвам.

— Несъмнено си един от първите научили новината — сви рамене Луджан. — Длъжен съм да изпълнявам заповедите.

— Значи ще оставиш Баотоу да изгори? След толкова клетви, че сте наши защитници, ще избягаш веднага щом се появи истинска заплаха?

Луджан усети, че се изчервява.

— Аз съм войник, Чен Юй. Когато генералът ми каже да тръгвам, аз тръгвам. Съжалявам.

Лицето на Чен Юй беше червено, макар че Луджан не можеше да каже дали от гняв или от тичането до казармата. Усети силата на погледа му и едва го издържа.

— Виждам, че си позволил на хората си да вземат жените и децата си — отбеляза Чен Юй. — И твоето семейство няма да страда, когато пристигнат монголите.

Луджан извърна поглед към колоната. Войниците вече започваха да се обръщат към него в очакване да даде заповед.

— Престъпих заповедта дори с това, приятелю.

От гърлото на Чен Юй се чу почти животинско ръмжене.

— Не наричай някого приятел, щом го оставяш да бъде убит. — Гневът му вече бе очевиден и Луджан не можа да го погледне в очите, когато той продължи. — Колелото ще се завърти, Луджан. Господарите ти ще заплатят за жестокостта си, точно когато ти плащаш за този срам.

— Трябва да вървя — каза Луджан, като гледаше настрани. — Можеш да опразниш града, преди да дойдат монголите. Мнозина биха се спасили, ако дадеш заповед.

— Може и така да направя, Луджан. В края на краищата, след като се махнете, няма да остане друга власт в Баотоу.

И двамата знаеха, че евакуацията на града е невъзможна. Монголската армия беше на не повече от два дни път. Дори да се натоварят във всички лодки и да използват реката, местата щяха да стигнат за малцина. Жителите на Баотоу щяха да бъдат изклани, докато бягат. Луджан си представи как оризищата почервеняват от кръв и въздъхна. Вече се бе забавил прекалено много.

— Късмет — промърмори той и хвърли поглед към Чен Юй. Не разбра проблясващото в очите му тържество и за малко да заговори отново, но размисли. Тръгна към началото на колоната, където държаха коня му. Портата на казармата се отвори и войниците от първата редица се вцепениха, когато тълпата млъкна.

Улиците бяха пълни с взиращи се в тях хора. Бяха оставили свободен пътя за имперските войници, но по лицата им беше изписана студена омраза и Луджан нарочно заповяда на висок глас арбалетчиците да бъдат готови, преди да поведе колоната. Мълчанието го изнерви, той очакваше всеки миг да се отприщи порой от ругатни. Хората му нервно стискаха мечове и пики, мъчейки се да не гледат лицата на познатите си, докато напускаха казармата. Несъмнено същата сцена се повтаряше при другите казарми и щяха да се срещнат с втората и третата колона извън града, преди да продължат на изток към Йенкин и прохода Гърлото на язовеца. За първи път в историята си Баотоу оставаше незащитен.

Чен Юй гледаше как колоната се отдалечава към речната порта. Луджан не знаеше, че повечето от тълпата бяха негови хора, натоварени да поддържат ред и да не позволяват на по-буйните граждани да изразят отвращението си от това бягство. Не искаше Луджан да забави изтеглянето си, но не издържа на желанието си да види срама му, преди да си тръгне. Дълги години Луджан беше благоразположен глас в гарнизона, макар да не бяха приятели. Чен Юй знаеше, че заповедта за напускане е била тежка за него, и се наслаждаваше на всеки миг от унижението му. Едва успя да не покаже задоволството си. Нямахше да има отказ да се предадат, когато дойдат

монголите, нито войници, на които е заповядано да се бият докрай. Предателството на императора бе оставило Баотоу в ръцете му само за една сутрин.

Чен Юй се намръщи, щом колоната стигна градската порта и Луджан мина под сянката на опразнената платформа за стрелците. Всичко зависеше от честта на монголските братя, на които беше помогнал. Искаше му се да знае със сигурност дали може да има доверие на Хазар и Темуге, или безценният му град ще бъде разкъсан на парчета. Тълпата около казармата наблюдаваше оттеглящите се войници със зловещо мълчание и Чен Юй отправи молитви към духовете на предците си. Спомни си монголския си слуга Кишан и последната му молитва за помощ в идните дни бе към бащата-небе на онзи странен народ.

Облегнат на дървената ограда на кошарата, Чингис се усмихна при вида на Чагатай, който се носеше с викове из лагера.

Тази сутрин беше дал на десетгодишното момче доспехи, специално направени за дребната му фигура. Чагатай беше твърде млад, за да участва в битка, но остана във възторг от подаръка и обикаляше лагера с новото си пони, за да се покаже на по-големите. Мнозина се усмихваха, докато го гледаха как размахва лък и редува бойни крясъци със смях.

Чингис се протегна и прокара длан по дебелия тъкан на бялата шатра, която бе издигнал пред стените на Баотоу. Тя се различаваше от герите на сънародниците му, за да могат жителите на града да я познаят и да помолят водачите си да се предадат. Два пъти по-висока дори от ханския гер, тя не беше солидна и се тресеше на вятъра, а стените ѝ се свиваха и издуваха, сякаш дишаше. От двете ѝ страни на високи пики бяха издигнати бели конски опашки, които се развяваха като живи.

Баотоу оставаше със затворени порти и Чингис се запита дали братята му са били прави в преценката си за Чен Юй. Съгледвачите му бяха съобщили, че само преди два дни колона войници е напуснала града. Някои от младите воители бяха наближили достатъчно, за да повалят един-двама с лъковете си, преди да бъдат прогонени. Ако бяха пресметнали вярно, зад стените не бяха останали войници и Чингис

беше в повишено настроение. По един или друг начин градът щеше да падне като останалите.

Беше говорил със строителя от Баотоу и човекът го бе уверил, че Чен Юй не би забравил уговорката. Семейството на Лиан бе останало зад стените, за чието издигане беше помогнал, така че той имаше много причини да желае градът да се предаде доброволно. Чингис погледна към бялата шатра. Трябваше да се предадат до залез или на следващия ден щяха да видят червената. Тогава нямаше да ги спасят никакви уговорки.

Усети нечий поглед, обърна се и видя най-големия си син, Джучи, който стоеше от другата страна на кошарата. Момчето го гледаше мълчаливо и макар да бе обещал на Бьорте, Чингис се усети, че реагира на погледа му като на предизвикателство. Загледа студено момчето, докато то не се принуди да извърне очи. Едва тогава Чингис заговори:

— Рожденият ти ден е след един месец. Тогава ще поръчам доспехи и за теб.

Устните на Джучи се свиха презрително.

— Ще навърша дванайсет. Скоро ще мога да яздя с воините. Няма смисъл дотогава да си играя на детски игри.

Чингис настръхна. Предложението му беше щедро. Той щеше да отговори, но и двамата се разсеяха от връщането на Чагатай. Момчето препусна с понито си и скочи на земята, едва не се препъна, задържа се на дървената ограда и бързо върза поводите около единия стълб. Козите вътре заблеяха уплашено и се скупчиха на отсрещната страна. Чингис не се сдържа и се усмихна на простата радост на момчето, макар че отново усети внимателния поглед на Джучи върху себе си.

Чагатай посочи към притихналия Баотоу на по-малко от миля разстояние.

— Защо не го атакуваме, татко? — попита той и хвърли поглед към Джучи.

— Защото чичовците ти са дали обещание на един човек вътре — търпеливо отвърна Чингис. — В замяна на строителя, който ни помогна да завоюваме останалите градове, този ще бъде пощаден. — Замълча за момент. — Ако се предаде днес.

— А утре? — неочаквано попита Джучи. — Друг град, а после? — Чингис се обърна към него и той се изпъна. — Нима ще прекараме

целия си живот в превземане на град след град?

Чингис усети как кръвта нахлува в лицето му, но си спомни обещанието си към Бюрте да се отнася с Джучи по същия начин, както с останалите му братя. Тя като че ли не разбираше как го нервира големият ѝ син, но Чингис се нуждаеше от мир в гера си. Спря за миг, за да се овладее.

— Тук не играем игри — рече той. — Не съм решил да смажа дзинските градове, защото ми харесват мухите и жегата на тази страна. Аз, а и *вие* сте тук, защото те ни тормозеха от хиляди поколения. Дзинското злато караше всяко племе да бъде на нож с останалите, откакто свят светува. А прекарахме ли едно поколение в мир, те прашаха срещу нас татарите като глутница диви кучета.

— Но сега не могат да го направят — отвърна Джучи. — Татарите са разбити, а племената са вече един народ, както сам казваш. Твърде силни сме. Значи ни движи желанието за отмъщение?

Момчето не гледаше директно към него, само му хвърляше бързи погледи от време на време, но в очите му се четеше искрен интерес.

Баща му изсумтя.

— За теб историята е само разкази. Дори не беше роден, когато племената бяха разделени. Не знаеш онова време и може би не можеш да го разбереш. Да, донякъде това е отмъщение. Враговете ни трябва да научат, че не могат да ни тъпчат, без да им се стовари буря.

Изтегли меча на баща си и го обърна под слънчевите лъчи така, че блестящата повърхност хвърли златна ивица върху лицето на Джучи.

— Това е добро оръжие, изработено от истински майстор. Но ако го зароя в земята, колко дълго ще остане остро?

— Сега ще кажеш, че племената са като меча — изненада го Джучи.

— Може би — отвърна Чингис, раздразнен заради прекъснатата лекция. Момчето беше твърде умно, за да е добре за него. — Всичко, което съм спечелил, може да бъде изгубено дори от един-единствен глупав син, който няма търпението да изслуша баща си.

Джучи се ухили и Чингис осъзна, че го е признал за свой син дори когато се канеше да изтрие арогантното изражение от лицето му.

Чингис отвори портата на кошарата и влезе вътре, като държеше меча си вдигнат. Козите се помъчиха да избягат по-надалеч от него,

като се катереха една върху друга и блееха безмозъчно.

— Щом си толкова умен, Джучи, кажи ми какво ще стане, ако козите ме нападнат.

— Ще ги избиеш всички — бързо се обади Чагатай зад гърба му, опитвайки да се включи в състезанието на воли. Чингис не се обърна, когато Джучи заговори.

— Ще те съборят — рече той. — Значи ние сме кози, обединени в един народ?

Момчето като че ли намираше идеята са смешна и Чингис изгуби самообладание, протегна рязко ръка, прехвърли Джучи през оградата и го метна сред животните. Те се разбягаха в блееща паника, някои се опитаха да прескочат оградата.

— Ние сме *вълкът*, момче, а вълкът не пита за козите, които убива. Не се замисля как най-добре да прекарва времето си, докато муцуната и лапите му не станат червени от кръв и докато не е покорил всички свои врагове. И ако още един път си позволиш да се присмиваш, ще те пратя при тях.

Джучи се изправи на крака и студената физиономия се спусна върху лицето му като маска. При Чагатай това поведение щеше да предизвика одобрение, но Чингис и Джучи стояха един срещу друг в напрегнато мълчание и никой от двамата не желаше да се обърне пръв. С периферното си зрение Джучи виждаше как Чагатай наблюдава злорадо унижението му. В крайна сметка Джучи беше все още дете и очите му бяха пълни с горещи сълзи от безсилие, когато извърна поглед и се покатери през дървената ограда.

Чингис пое дълбоко дъх и потърси някакъв начин да потуши гнева си.

— Не бива да мислиш за тази война като за нещо, което правим, преди да се върнем към по-спокоен живот. Ние сме воители, ако приказките за мечове и вълци ти се виждат прекалено чудати. Ако изгубя младостта си, за да пречупя силата на дзинския император, ще смятам всеки ден за празник. Неговото семейство е управлявало достатъчно дълго. Сега е ред *на моето*. Повече няма да търпим студентите им ръце върху гърлото си.

Джучи дишаше тежко, но се овладя, за да зададе още един въпрос:

— Значи няма да има край? Значи ще търсиш врагове дори когато остарееш и побелееш?

— Ако са останали такива — отвърна Чингис. — Това, което започнах, не може да се изостави. Изгубим ли кураж, поколебаем ли се, ще ни се нахвърлят в такова множество, че не можеш да си го представиш. — Помъчи се да измисли нещо, с което да ободри момчето. — Но дотогава синовете ми ще са достатъчно пораснали, за да завладяват и подчиняват нови земи. Те ще бъдат крале. Ще ядат тлъста храна, ще носят мечове със скъпоценни камъни и ще забравят какво ми дължат.

Хазар и Темуге бяха излезли на края на лагера и се взираха към стените на Баотоу. Слънцето бе увиснало ниско над хоризонта, но денят беше горещ и двамата се потяха в неподвижния въздух. Във високите планини на родината си те никога не се потяха и мръсотията падаше като прах от сухата им кожа. В земите на Дзин телата им ставаха отвратителни и мухите непрекъснато ги тормозеха. Темуге изглеждаше блед и болнав. Стомахът му се преобърна, когато си спомни последния път, когато видя този град. Беше прекарал твърде много вечери в изпълнения с дим гер на Кокчу и някои от нещата, които бе видял там, все още го измъчваха. Гърлото му се стегна, той се закашля и се почувства замаян и болен.

Хазар го гледаше без капка състрадание.

— Вятърът ти е слаб, малки братко. Ако беше пони, щях да те заколя, за да нахраня племената.

— Нищо не разбираш, както винаги — слабо отговори Темуге и избърса уста с опакото на дланта си. Цветът на бузите му избледняваше и кожата му изглеждаше восъчна под слънчевите лъчи.

— Разбирам, че се убиваш, като целуваш краката на онзи мръсен шаман — отвърна Хазар. — Забелязал съм, че дори започваш да миришеш като него.

Темуге сигурно щеше да пренебрегне заяждането на брат си, но щом вдигна поглед, откри в очите на Хазар предпазливост, каквато не бе виждал до този момент. Беше я усетил у другите, които го свързваха с шамана на великия хан. Не беше точно страх, освен може би страх от неизвестното. Досега не му обръщаше внимание и го смяташе за

невежество на глупаците, но изпита странно удоволствие, когато забеляза същата предпазливост и у Хазар.

— Научих много от него, братко — каза той. — Понякога дори се плаша от нещата, които виждам.

— Племената говорят много за него, и все лошо — меко рече Хазар. — Чувал съм, че вземал бебетата, чиито майки не ги искат. Никога повече не ги виждали. — Не гледаше Темуге, докато говореше, а предпочете да изучава стените на Баотоу. — Казват, че убил човек само с едно докосване.

Превитият от кашлицата Темуге бавно се изправи.

— Научих се да призовавам смъртта по този начин — излъга той. — Снощи, докато всички спяхте. Беше мъчително и затова сега кашлям, но плътта ми ще се оправи, а аз ще продължавам да знам.

Хазар погледна косо брат си, като се мъчеше да разбере дали говори истината.

— Убеден съм, че е било някакъв фокус — рече той.

Темуге се усмихна и изражението му бе ужасяващо, тъй като венците му все още бяха боядисани от черната паста.

— Не е нужно да се боиш от онова, което знам, братко — меко каза той. — Познанието не е опасно. Само хората са опасни.

Хазар изсумтя.

— Той те учи на такива детински приказки, нали? Все едно, че слушам онзи будистки монах, Яо Шъ. Той поне не благоговее пред Кокчу. Срещнат ли се, двамата се държат като овни през пролетта.

— Монахът е глупак — рязко отвърна Темуге. — Не би трябвало да учи децата на Чингис. Един ден някой от тях може да стане хан, а този „будизъм“ ще го размекне.

— Не и ако монахът го преподава — ухилено възрази Хазар. — Той може да разцепва дъски с ръка, а Кокчу не може. Харесвам го, макар че едва успява да върже две думи на нормален език.

— *Може да разцепва дъски* — подигравателно го имитира Темуге. — Естествено, че ще се впечатлиш от такива работи. Нима с това пречи на тъмните духове да влизат в лагера в безлунните нощи? Не, само осигурява дърва за огъня.

Противно на волята си, Хазар усети как гневът му расте. В тази нова самоувереност на Темуге имаше нещо, което не му харесваше, макар да не можеше да го изрази с думи.

— Никога не съм виждал някой от онези дзински духове, които Кокчу твърди, че прогонва. Но знам как да използвам дървата за огъня. — Изсмия се презрително, когато Темуге пламна и на свой ред започна да се гневи. — Ако трябваше да избирам между двамата, бих предпочел мъж, който може да се бие като него, така че съм готов да рискувам с духовете на мъртви дзински селяни.

В яростта си Темуге вдигна ръка към брат си и за свое изумление Хазар трепна. Мъжът, който без да се замисли се хвърляше срещу група вражески войници, отстъпи пред по-малкия си брат и постави ръка върху меча си. За момент Темуге едва не се разсмия. Искаше да накара Хазар да разбере, че това е смешно, и да си спомни, че навремето са били приятели, но усети студа в него и възтържествува от страха, който видя.

— Не се подигравай с духовете, Хазар, нито с хората, които ги контролират. Не си вървял по пътеките, когато луната я няма, и не си виждал каквото аз съм виждал. Много пъти щях да умра, ако Кокчу не беше до мен, за да ме върне обратно в света.

Хазар осъзна, че брат му го видя да се уплаши от една отворена длан и сърцето му затуптя бясно. Част от него не вярваше, че малкият Темуге може да знае повече от него, но мистерии *наистина* съществуваха, пък и с очите си беше виждал как Кокчу забива ножове в плътта си, без да му потече и капка кръв.

Той изгледа обезсърчено брат си, завъртя се на пети и закрачи обратно към герите, към света, който познаваше. Останал сам, на Темуге му се прииска да нададе тържествуващ вой.

Както се беше обърнал към Баотоу, градските порти се отвориха и в лагера зад него зазвучаха предупредителни рогове. Воините сигурно се втурваха към конете си. Нека да тичат, помисли си той, зашеметен от победата над брат си. Неразположението му изчезна и той закрачи уверено към отворената порта. Запита се дали Чен Юй е поставил стрелци по стените, готови за евентуално предателство. Нямаше значение. Чувстваше се неуязвим и стъпваше леко по каменистата земя.

19.

Град Баотоу се беше смълчал, когато Чен Юй посрещна Чингис в дома си. Хо Са съпровождаше хана и Чен Юй му се поклони дълбоко в знак на признателност за спазените обещания.

— Добре дошъл в дома ми — каза Чен Юй на езика на племената и се поклони отново, щом се озова лице в лице с Чингис. Ханът се извисяваше над него, по-едър дори от брат си. Беше облечен в доспехи и носеше меч на хълбока. Чен Юй усети вътрешната му сила, по-голяма от всяка друга, която бе срещал досега. Чингис не отвърна на официалния поздрав, а само кимна, докато влизаше в открития двор. Чен Юй трябваше се движи светкавично, за да го въведе в къщата, и в бързината не забеляза как Чингис хвърля поглед към огромния покрив и събира кураж, за да влезе. Хо Са и Темуге му го бяха описали, но въпреки това бе любопитен да види как живее един богат човек в сърцето на града.

По улиците навън не се виждаха дори просяци. Всяка къща беше барикадирана срещу варварите, които се шляеха из улиците, надничаха през портите и се оглеждаха за нещо ценно, което да отмъкнат. Чингис бе заповядал да не докосват града, но никой не смяташе, че това включва и запасите от оризово вино. Особено много се търсеха и домашните изображения на богове. Нашествениците смятаха, че нямат достатъчно защита в собствените си гери, и прибираха всяка малка статуетка, която им се виждаше надарена със сила.

Отвън пред портата чакаше почетна стража, но Чингис можеше да се придвижва и сам където и да било в града. Единствената възможна опасност идваше от хората, които командваше.

Чен Юй трябваше да положи усилие, за да не покаже нервността си, докато Чингис обикаляше и разглеждаше дома му. Ханът като че ли бе напрегнат и Чен Юй не беше сигурен как да завърже разговор. Слугите и стражите му бяха отпратени за срещата и къщата му се струваше странно пуста.

— Радвам се, че зидарят ми ти е бил полезен, господарю — каза Чен Юй, за да наруши тишината.

Чингис изучаваше една черна лакирана ваза и не вдигна поглед, докато не я върна на мястото ѝ. Той беше прекалено едър за стаята, като че ли всеки момент щеше да сграбчи гредите и да срути всичко. Чен Юй реши, че изглежда могъщ просто заради репутацията си, но точно тогава ханът обърна светложълтите си очи към него и той замръзна.

Чингис прокара пръст върху украсата на вазата, която изобразяваше хора в градина.

— Не се бой от мен, Чен Юй — каза той на домакина си. — Хо Са казва, че си човек, който е направил много от малко, който е нямал нищо, но въпреки това е оцелял и е станал богат на това място.

Щом чу това, Чен Юй хвърли поглед към Хо Са, но лицето на войника от Си Ся беше безизразно. За първи път в живота си се почувства объркан. Баотоу му бе обещан, но той не знаеше дали ханът ще удържи на думата си. Знаеше само, че когато вихрушката унищожи дома ти, не ти остава друго освен да свиеш рамене с примирение. Нещо като вихрушка беше и срещата му с Чингис. Правилата, които важаха през целия му живот, вече не играеха. Достатъчна беше само една дума на монголския хан и Баотоу щеше да бъде изравнен със земята.

— Богат съм — съгласи се Чен Юй. Преди да успее да продължи, усети погледа на Чингис върху себе си. Внезапно в очите на хана се бе появил интерес. Той вдигна отново лакираната ваза и посочи към нея. В ръцете му тя изглеждаше невероятно крехка.

— Какво е богатството, Чен Юй? Ти си човек от града, от улиците и къщите. Какво цените вие? Това ли?

Говореше бързо и Хо Са преведе, за да спечели време и Чен Юй да обмисли отговора си. Чен Юй хвърли благодарен поглед към войника.

— За изработването на тази ваза са били нужни хиляди часове труд, господарю. Когато я гледам, тя ми доставя удоволствие.

Чингис завъртя вазата в ръце. Изглеждаше някак разочарован и Чен Юй отново се озърна към Хо Са. Войникът вдигна вежди, подканвайки го да каже още нещо.

— Но това не е богатство, господарю — продължи Чен Юй. — Гладувал съм, така че знам цената на храната. Студувал съм, затова познавам стойността на топлината.

Чингис сви рамене.

— И една овца знае това. Имаш ли синове?

Знаеше отговора, но искаше да разбере по-добре човека, който идваше от свят, така различен от неговия.

— Имам три дъщери, господарю. Синът ми беше отнет.

— Тогава какво е богатството, Чен Юй?

При тези въпроси Чен Юй изведнъж усети покой. Не знаеше какво иска ханът, затова отговори съвсем честно:

— За мен, господарю, отмъщението е богатство. Възможността да вдигна ръка и да ударя враговете си. Това е богатство. Богатство е да имам хора, готови да убиват и да умрат за мен. Богатство са дъщерите и съпругата ми. — Много внимателно той взе вазата от ръцете на Чингис и я пусна на пода. Тя експлодира на безброй парченца, които се пръснаха по полираното дърво. — Всичко останало няма стойност, господарю.

Чингис се ухили за миг. Хазар беше прав, когато каза, че Чен Юй не може да бъде сплашен.

— Мисля си, че ако се бях родил в град, сигурно щях да водя твоя живот, Чен Юй. Макар че на твое място не бих се доверил на братята си. Твърде добре ги познавам.

Чен Юй не уточни, че се е доверил само на Хазар, но Чингис като че ли прочете мислите му.

— Хазар казва добри неща за теб. Няма да престъпя думата, която е дал от мое име. Баотоу е твой. За мен този град е само една стъпка по пътя към Йенкин.

— Радвам се, господарю — отвърна Чен Юй и почти се затресе от облекчение. — Желаш ли чаша вино?

Чингис кимна и огромното напрежение в стаята изчезна. Хо Са видимо се отпусна. Чен Юй автоматично се огледа за слуга, но не намери. Припряно донесе сам чашите, а под сандалите му хрущяха парчетата от безценната керамика, която навремето бе украсявала дома на император. Ръката му леко трепереше, той наля в трите чаши и едва тогава Чингис седна. Хо Са също седна и бронята му изскърца. Той кимна леко на Чен Юй, когато погледите им се срещнаха, сякаш домакинът им беше минал някакво изпитание.

Чен Юй знаеше, че ханът не би си губил времето да седи, освен ако не искаше нещо. Гледаше тъмното плоско лице, докато Чингис

приемаше чашата от ръката му. Осъзна, че ханът също не се чувства удобно и търси подходящите думи.

— Баотоу изглежда малък за теб, господарю — обади се Чен Юй, когато Чингис отпи от оризовото вино и спря за момент, преценявайки непознатия вкус.

— Никога не съм влизал в град, освен за да го изгоря — отвърна ханът. — Странно ми е да го видя толкова спокоен и тих.

Пресуши чашата си, сам я напълни и предложи бутилката на Чен Юй и Хо Са.

— Още една, но виното е силно, а искам главата ми да е бистра — отвърна Чен Юй.

— Като конска пикня е — изсумтя Чингис, — но ми харесва как сгрява.

— Ще пратя в лагера ти сто бутилки, господарю — бързо предложи Чен Юй.

Монголският водач го погледна над ръба на чашата си и кимна.

— Много си щедър.

— Това е нищо в сравнение с града, в който съм се родил — рече Чен Юй.

При тези думи Чингис като че ли се отпусна и се облегна в кушетката.

— Ти си много умен мъж, Чен Юй. Хазар ми каза, че си управлявал града дори когато войниците още са били тук.

— Малко е преувеличил, господарю. Влиянието ми е най-силно сред долните касти — докерите и търговците. Благородниците живеят различен живот и рядко ми се е случвало да подръпна юздата на тяхната власт.

Чингис изсумтя. Не можеше да изрази неудобството си да стои в къща, заобиколена от хиляди други. Усещаше човешката преса около себе си. Хазар беше прав — за човек, израснал сред чистите ветрове на степите, градът вонеше неописуемо.

— Значи мразиш благородниците? — попита той. Въпросът не беше подхвърлен просто така и Чен Юй внимателно обмисли отговора си. В езика на племената не откри нужните думи, затова заговори на родния си език и остави Хо Са да превежда.

— Повечето от тях живеят толкова различен живот, господарю, че изобщо не мисля за тях. Съдиите им прилагат императорските

закони, но те не се отнасят за благородниците. Ако открадна, могат да ми отрежат ръцете или да ме бичуват до смърт. Ако някой благородник открадне от мен, аз няма да получа правосъдие. Дори ако вземе дъщеря ми или сина ми, не мога да сторя нищо. — Изчака търпеливо Хо Са да привърши с превода и осъзна, че чувствата му са очевидни за наблюдаващия го Чингис. — Да, мразя ги — завърши той.

— Когато идвах, видях обесени тела на портата на казармата — каза Чингис. — Две или три дузини. Твоя работа ли са?

— Уредих някои стари сметки, преди да пристигнеш.

Чингис кимна и напълни и двете чаши.

— Човек винаги трябва да си урежда сметките. Мнозина ли мислят като теб?

Чен Юй се усмихна горчиво.

— Повече, отколкото мога да преброя, господарю. Дзинските благородници управляват многократно превишаващ ги брой хора. Но без армията си те са нищо.

— Щом сте повече, защо не се вдигнете против тях? — с искрено любопитство попита Чингис.

Чен Юй въздъхна и отново мина на дзински език. Думите заизлизаха с огромна скорост от устата му:

— Хлебари, зидари и лодкари не правят армия, господарю. Благородните семейства са безжалостни и при най-малките признаци за непокорство. Имало е опити за бунт в миналото, но те имат шпиони сред народа и ако почнем да събираме оръжия, войниците ще ни се нахвърлят. Ако въстанието все пак избухне, ще се обърнат към императора и той ще изпрати армията си. Цели градове могат да бъдат изклани или изгорени. Чувал съм за такива неща и по мое време. — Поколеба се, защото си даде сметка, че на хана подобни действия биха се сторили дребна работа. Едва не вдигна ръка да спре превода на Хо Са, но не го стори. В края на краищата, Баотоу беше пощаден.

Запленен, Чингис разглеждаше човека пред себе си. Беше въвел идеята за един народ сред племената, но тя не се споделяше от хора като Чен Юй, поне засега. Всеки град се управляваше от императора на Дзин, но жителите му не се обръщаха към него като към свой водач, нито се чувстваха част от семейството му. Ясно беше, че благородниците получават властта си от императора. Ясно бе също, че

Чен Юй ги мразеше заради тяхната арогантност, богатство и сила. Това можеше да бъде полезно на Чингис.

— Усещал съм това върху собствените ми хора, Чен Юй — рече той. — Ние станахме един народ не за да им се съпротивляваме, а за да ги смажем.

— За да управлявате след това като тях ли? — попита Чен Юй и чу горчивината в тона си, преди да успее да спре. Осъзна, че си позволява да разговаря опасно свободно с хана. Обичайните ограничения и извъртания на родния му език бяха рехавата защита срещу този жълт поглед. За негово облекчение Чингис се засмя.

— Не съм се замислял какво следва след битките. Може би ще управлявам. Нима един завоевател няма право на това?

Чен Юй пое дълбоко дъх, преди да отговори:

— Да управлява — да, но дали и най-простият ти воин ще крачи като император сред онези, които си покорил? Дали ще ги гледа презрително и ще отнема онова, което не е заслужил?

Чингис го зяпна.

— Значи благородниците са семейството на императора? Ако питаш дали моето семейство ще взема каквото си пожелае — разбира се, че ще го прави. Силните управляват, Чен Юй. Слабите могат само да си мечтаят. — Замълча, опитвайки се да разбере домакина си. — Да не искаш да обвържа хората си с някакви правила?

Чен Юй отново пое дълбоко дъх. Животът му беше минал сред шпиони и фалш, осигуровки и преосигуровки срещу деня, в който имперската армия щеше да го заличи с огън и меч от града. Този ден така и не дойде. Вместо това се бе озовал лице в лице с човек, с когото можеше да разговаря без никакви задръжки. Друг път нямаше да му се отвори подобна възможност.

— Разбирам какво казваш, но дали това право ще бъде прехвърлено на техните синове, внуци, правнуци и нататък? Когато след сто години някой жесток слабак убие момче, никой ли не ще дръзне да протестира, само защото в жилите на убиеца тече *твоята* кръв?

Чингис остана неподвижен. Мина доста време, преди да поклати глава.

— Не ги знам вашите благородници, но моите синове ще управляват след мен, ако имат силата за това. Може би след сто години

потомците ми ще продължават да управляват, ще бъдат онези благородници, които презираш.

Сви рамене и пресуши чашата.

— Повечето хора са като овцете — продължи той. — Не са като нас. — Махна с ръка, когато Чен Юй понечи да отговори. — Не ти се вярва ли? Колко души в този град могат да се сравняват с теб по влияние и сила, преди да пристигна аз? Повечето не могат да бъдат водачи — мисълта за това ги ужасява. А за тези като теб и мен не съществува по-голяма радост от това да знаят, че помощ няма да има. Решението си е наше. — Чингис направи широк жест с чашата. Чен Юй счупи восъчния печат на нова бутилка и отново наля вино.

Тишината започна да става напрегната. За изненада на двамата Хо Са беше следващият, който я наруши.

— Имам синове — рече той. — Не съм ги виждал от три години. Когато пораснат, ще постъпят като мен в армията. Когато се разбере, че са мои деца, от тях ще се очаква нещо повече. Те ще се издигат по-бързо от обикновения човек без име. Аз съм доволен от това. Заради това съм готов да работя усилено и да понеса какво ли не.

— Твоите синове никога няма да бъдат благородници — рече Чен Юй. — Дори едно момче от великите семейства може да им заповяда да влязат в огъня и да загинат, само за да спасят някоя ваза като тази, която счупих преди малко.

Чингис се намръщи, разтревожен от думите му.

— Значи искаш да направиш всички хора равни?

Чен Юй сви рамене. Беше замаян от виното и не осъзна, че говори на дзински:

— Не съм глупак. Знам, че за императора и семейството му не може да има закон. Всички закони идват от него и от армията, която притежава. Той не може да бъде под закона като всеки друг. Защо обаче на хилядите търтеи, които се хранят от ръката му, е позволено да убиват и крадат безнаказано? — Пресуши чашата си, а Хо Са преведе и кимна, за да изрази съгласието си.

Чингис се протегна. За първи път му се прииска Темуге да беше тук и да спори вместо него. Беше дошъл да поговори с Чен Юй и да разбере по-добре странната порода, която живееше в градовете. Вместо това дребният мъж съвсем му завъртя главата.

— Ако някой от воините ми иска да се ожени, намира враг, убива го и взема всичко, което той притежава. Дава конете и козите на бащата на момичето. Това убийство и кражба ли е? Забраня ли го, ще ги направя слаби. — Беше замаян от виното, но настроението му се повиши и той за пореден път напълни трите чаши.

— Нима този воин взема от собственото си семейство или племе? — попита Чен Юй.

— Не. Направи ли такова нещо, ще бъде презрян престъпник — отвърна Чингис. Разбра накъде бие дребният мъж, преди още да е отворил уста.

— Тогава какво ще правят племената ти, след като са обединени? — попита Чен Юй и се наведе напред. — Какво ще правите, ако цялата дзинска земя е ваша?

Това беше зашеметяваща идея. Вярно, Чингис вече бе забранил на младите да се нападат и грабят помежду си; трябваше да осигуряват сватбените подаръци от собствените си стада. Това решение обаче нямаше да се задържи дълго. Предположението на Чен Юй обхващаше толкова обширни земи, че му беше трудно да си ги представи.

— Ще си помисля за това — рече той, като леко заваляше думите. — Всичко това е твърде сложно, за да се смели на един път. — Усмихна се. — Особено когато императорът на Дзин си остава на сигурно в града си, а ние едва сме започнали похода си. Може би догодина ще бъде просто купчина пръснати кости.

— Или ще си разбил благородниците в техните крепости и градове и ще имаш възможност да промениш всичко — каза Чен Юй. — Ти си прозорлив човек. Показа го, когато пощади Баотоу.

Чингис поклати пиянски глава.

— Думата ми е желязо. Дори всичко друго да бъде изгубено, това ще остане. Но ако не бях пощадил Баотоу, щеше да е някой друг град.

— Не разбирам — каза Чен Юй.

Чингис отново го изгледа твърдо.

— Градовете не биха се предали, ако нямат изгода. — Вдигна стиснатия си юмрук и погледът на Чен Юй се прикова към него. — Аз заплашвам с кръвопролитие, толкова свирепо, колкото не са си и представяли. Вдигна ли червената шатра, те знаят, че ще изгубят всички мъже зад стените. Видят ли черната, това означава, че ще измрат всички. — Чингис поклати глава. — Ако смъртта е

единственото, което предлагам, те нямат друг избор, освен да се бият до последния човек.

Отпусна юмрук и отново посегна към чашата. Чен Юй побърза да я напълни с треперещи ръце.

— Ако пощадя дори един град, новината, че не е нужно да се бият, ще се разпространи. Могат да изберат да се предадат, докато все още виждат бялата шатра. Затова пощадих Баотоу. Затова все още си жив.

Чингис си спомни и другата причина да поиска тази среща с Чен Юй. Умът му като че ли бе изгубил обичайната си острота и той си каза, че не трябваше да пие толкова много.

— Имате ли карти в този град? Карти на земите на изток?

Чен Юй бе замаян от проникновението, което беше получил. Мъжът срещу него бе завоевател, който не можеше да бъде спрян от хилавите дзински благородници и покварените им армии. Внезапно потръпна, виждайки изпълненото с пламъци бъдеще.

— Има библиотека — отвърна той с леко пелтечене. — Досега ми бе забранено да влизам в нея. Не вярвам войниците да са я унищожили, преди да се махнат.

— Трябват ми карти — рече Чингис. — Ще потърсиш ли? Ще ми помогнеш ли да измисля как да унищожа вашия император?

Чен Юй беше пил наравно с него и мислите се къдреха като струйки дим в главата му. Спомни си за мъртвия си син, убит от благородниците, които дори не поглеждаха човек с долен произход. Нека светът се промени, помисли си той. Нека всички горят.

— Той не е мой император, господарю. Всичко в този град е твое. Ще сторя каквото мога. Ако искаш писари, които да напишат нови закони, ще ти ги осигуря.

Чингис кимна пиянски.

— Писане — с презрение рече той. — То улавя думите в капан.

— Прави ги истински, господарю. Прави ги да останат.

На сутринта сред срещата с Чен Юй Чингис се събуди с такова ужасно главоболие, че през целия ден излизаше от гера си само колкото да повърне. Не помнеше много след шестата бутилка, но думите на Чен Юй започнаха да се връщат малко по малко и той ги

обсъди с Хаджиун и Темуге. Народът му знаеше единствено управлението на хана и цялото правосъдие произлизаше от един-единствен човек. Дори при сегашното положение Чингис губеше цели дни, за да разрешава спорове и да наказва престъпници сред племената. Вече му идваше в повече, но не можеше да позволи на по-дребните ханове да се заемат с това — така рискуваше да изгуби всичко.

Когато най-сетне даде заповед да продължат, беше странно да напускат града, без да виждат пламъци зад себе си. Чен им беше дал карти на земите чак до източното море, които бяха по-ценни от всички, с които се бяха сдобивали досега. Самият Чен Юй остана в Баотоу, но зидарят Лиан се бе съгласил да продължи с Чингис до Йенкин. Той сякаш приемаше стените на императорския град като лично предизвикателство за своите умения и бе отишъл с предложението си при Чингис, преди да бъде повикан. Синът му не беше съсипал занаята в негово отсъствие и Чингис реши, че на зидаря не му остава нищо друго, освен да продължи с войската или да се отдаде на спокойна почивка.

Големият поход през земите на Дзин продължи. Основната част от каруците и герите се придвижваше бавно, но винаги заобиколена от палатките на десетки хиляди конници, търсещи и най-малката възможност да спечелят похвала от командирите си. Чингис бе позволил от Баотоу да тръгнат пратеници до другите градове по пътя им към планините западно от Йенкин и това бързо даде плод. Императорът беше опразнил гарнизона от Хохот и останал без войници, които да поддържат куража му, градът се предаде, без да бъде изстреляна нито една стрела, а после осигури и две хиляди младежи, които да бъдат обучени в изкуството на обсадата и пиката. Чен Юй също беше избрал най-добрите от своя град, за да съпроводят монголите и да се научат на бойни умения. Вярно, те нямаха коне, но Чингис ги направи пехотинци под командването на Арслан и те приеха това, без да се противят.

Джининг се подчини на заповедта на императора и портите му останаха затворени. И след като на третия ден се издигна черната шатра, беше превърнат в купчина пепел. Три други града се предадоха след това. Младите и силните бяха взети в плен и ги подкарваха като овце. Бяха прекалено много и не ги използваша като войници, за да не

придобият числено превъзходство над племената. Чингис не ги искаше, но не можеше да остави толкова много силни мъже зад гърба си. Хората му подкараха из страната многоброен народ и оставяха след себе си още толкова трупове. Нощем започна да застудява, пленниците се сгушваха един до друг и си шепнеха; непрестанното им шушукане звучеше зловещо в мрака.

Отминаваше едно от най-горещите лета, които помнеха. Старците твърдяха, че ще последва сурова зима, и Чингис не знаеше дали да продължи към столицата, или да остави кампанията за догодина.

Планините преди Йенкин вече се виждаха и съгледвачите преследваха конните разузнавачи на императора всеки път, щом ги забележеха в далечината. Макар да имаха бързи коне, някои от дзинските наблюдатели бяха заловени и всеки от тях добавяше нови детайли към картината, която си изграждаше Чингис.

Една сутрин земята беше още замръзнала, той седна на една купчина дървени седла и се загледа в слабото слънце над обвитите в мъгла стръмни зелени канари, които скриваха Йенкин от погледа му. Бяха по-високи от върховете между Гоби и Си Ся. Дори планините, които помнеше от родината си, не бяха така впечатляващи като тези. Пленените разузнавачи все споменаваха за някакъв проход на име Гърлото на язовеца и Чингис разбра, че искат да го привлекат нататък. Императорът беше събрал силите си там и бе заложил на една-единствена армия, в сравнение с която войската на Чингис изглеждаше като джудже. Всичко можеше да приключи там и мечтите на хана да се превърнат в пепел.

Засмя се тихо. Каквото и да криеше бъдещето, той щеше да го посрещне с вдигната глава и изваден меч. Щеше да се бори докрай, а ако паднеше под ударите на враговете, щеше да е живял пълноценен живот. Част от него изпитваше болка при мисълта, че синовете му може и да не оцелеят дълго след смъртта му, но той потисна тази слабост. Щяха да си изградят техен собствен живот, както той бе изградил своя. Ако бурята на събитията ги пометеше, значи такава е била участта им. Не можеше да ги защитава от всичко.

Някое от децата на Чакахай се разрева в гера зад него. Не можа да определи дали беше синът или дъщерята. Разведри се при мисълта за малкото момиче, което макар че едва вървеше, често идваше да

притисне обичливо глава в коляното му. Беше забелязал ужасната ревност на Бьорте, когато видя този чист израз на любов, и въздъхна при спомена. Да завладява вражески градове беше далеч по-проста работа от това да се оправя с жените.

С крайчеца на окоото си видя Хаджиун, който приближаваше по една от пътеките под утринните лъчи.

— Спасил си се, а? — обади се Хаджиун. Чингис кимна и потупа мястото до себе си. Хаджиун се настани и му подаде един от двата горещи къса мазно овнешко с безквасен хляб. Чингис го взе с благодарност. Усети миризмата на сняг във въздуха и закопня за студените дни.

— Къде е Хазар? — попита той, откъсна парче хляб и го задъвка.

— Излезе с Хо Са и Младите вълци, учи ги как да нападат, като използва пленниците. Виждал ли си го? Дава на пленниците пики! Вчера изгубихме трима младежи.

— Чух — рече Чингис. За тренировките Хазар използваше малобройни групи пленници. Чингис остана изненадан колко малко от тях имаха желание да участват въпреки обещанието, че ще получат пика или меч. Определено това беше по-добър начин да умреш, отколкото в равнодушна апатия. Сви рамене. Младежите от племената трябваше да се научат да се сражават така, както навремето го бяха правели срещу собствените си сънародници. Хазар знаеше какво прави, почти сигурен беше Чингис.

Хаджиун го наблюдаваше мълчаливо, а на лицето му играеше крива усмивка.

— Нито веднъж не попита за Темуге — подхвърли той. Чингис се намръщи. Най-малкият му брат го караше да се чувства неспокоен, а и Хазар сякаш се бе отдалечил от него. Честно казано, не искаше да мисли за последните залитания на Темуге, който се беше заровил в заловените дзински свитъци и ги четеше дори вечер на светлината на лампата.

— Е, защо седиш тук? — попита Хаджиун, за да смени темата.

Брат му изсумтя.

— Виждаш ли онези, дето чакат ей там?

— Забелязах един от синовете на войела, най-големия — призна Хаджиун. Зорките му очи не пропускаха нищо.

— Казах им да не ме доближават, докато не стана. Сторя ли го, ще дойдат с въпроси и искания, както правят всяка сутрин. Ще ме накарат да реша кой от тях има правото върху жребчето, тъй като единият притежава кобилата, а другият — жребеца. После ще поискат да поръчам нови доспехи от някой ковач, който по една случайност е техен роднина. Просто край няма. — Изстена при тази мисъл. — Може би ще успееш да ги забавиш достатъчно, за да се измъкна.

Хаджиун се усмихна на затрудненията на брат си.

— Аз пък си мислех, че нищо не може да те уплаши — рече той. — Назначи някого да се занимава с тях. Ти трябва да си свободен и да мислиш за войната с военачалниците си.

Чингис кимна неохотно.

— Казвал си го и преди, но на кого мога да се доверя? С една дума ще получи повече власт от всеки друг.

Отговорът хрумна и на двамата, но Хаджиун го каза на глас:

— За Темуге ще бъде чест да се заеме с това. Знаеш, че е така.

Чингис не отговори и Хаджиун продължи, сякаш не беше усетил никакво възражение.

— По-малко вероятно е да краде от теб в сравнение с другите, а също и да злоупотребява с положението си. Дай му някаква титла, например началник на търговията. Само след няколко дни ще върти целия лагер.

Видя, че брат му не реагира, и опита друг подход.

— Така ще прекарва по-малко време с Кокчу.

При тези думи Чингис вдигна очи и видя, че чакащите мъже правят крачка напред в случай, че е решил да стане. Сети се за разговора си с Чен Юй в Баотоу. Част от него държеше да взема решенията сам, но наистина имаше и война за печелене.

— Добре тогава — неохотно рече той. — Кажу ми да се заеме с тази задача за една година. Ще му дам трима осакатени воители за помощници. Това ще им създаде някаква работа. Искам единият от тях да е млад и да отговаря само пред теб Хаджиун. Брат ни ще има много възможности да обере каймака от всичко, което мине през ръцете му. Ако е умерен, няма проблем, но искам да зная, ако стане алчен. — Замълча за момент. — И му дай да разбере, че Кокчу няма място в новата му задача. — Въздъхна. — А ако откаже, кого да избира?

— Няма да откаже — уверено рече Хаджиун. — Той е човек с идеи, братко. Тази задача ще му повиши авторитета.

— В Дзин имат съдии, които прилагат закона и решават споровете — каза Чингис, загледан някъде в далечината. — Чудя се дали нашите хора биха приели такива сред себе си?

— Ако не са от собственото им семейство ли? — попита Хаджиун. — Трябва да са големи храбреци, за да се опитат да уреждат кръвните вражди, независимо каква титла носят. Всъщност ще зачисля дузина стражи, които да пазят Темуге. Хората ни нямат нищо против да изразят негодуванието си от някого, като му пуснат стрела в гърба. В края на краищата, Темуге не им е хан.

Чингис се изсмя презрително.

— О, той ще накара тъмните си духове да спрат стрелата във въздуха. Чувал ли си какви приказки са започнали да разправят за него? По-лоши и от тези за Кокчу. Понякога се чудя дали шаманът знае какво е създал.

— Ние сме от род на ханове, братко. Управляваме, където и да сме поставени.

Чингис го тупна по гърба.

— Ще видим дали дзинският император е на същото мнение. Може пък да заповяда на армията си да сложи оръжие, когато ни види да приближаваме.

— Значи ще бъде тази година, така ли? През зимата? Струва ми се, че скоро ще започне да вали сняг.

— Не можем да останем тук без по-добри пасища. Трябва да решавам бързо, но не ми се ще да оставим армията им в Гърлото на язовеца, без да я предизвикам. Ние издържаме на студ, а те ще станат бавни и безполезни.

— Но пък ще укрепят прохода, ще разхвърлят шипове по земята, ще изкопаят ровове и какво ли не още — рече Хаджиун. — Няма да е лесно.

Чингис обърна светлите си очи към него и Хаджиун извърна поглед към планините, които трябваше да прекосят.

— Те са твърде надменни, Хаджиун. Сгрешиха, като позволиха да разбере къде се намират. Искат да ги нападнем там, където са най-силни, където ще ни очакват. Но стената им не успя да ме спре. Планините и армията им също не ще успеят.

Хаджиун се усмихна. Знаеше по какъв начин мисли брат му.

— Видях, че си пратил всички съгледвачи в подножието на планините. Странно е да рискуваме всичко в един удар през прохода.

Чингис се усмихна криво.

— Мислят си, че планините им са твърде стръмни, за да ги изкатерим. Горе по хребета минава още една от стените им, само най-високите върхове са оставени без защита, защото са недостъпни. — Изсумтя. — Може и да са недостъпни за дзинските войници, но ние сме родени в снега. Помня как баща ми ме изкарваше гол от гера, когато бях само на осем. Можем да понесем зимата и да прекосим вътрешната стена.

Хаджиун също беше ревал пред вратата на бащиния им гер и се бе молил да го пуснат вътре. Това беше стар обичай, вълците вярваха, че така децата им ще станат силни. Запита се дали Чингис е постъпил по същия начин със собствените си момчета и още докато си задаваше въпроса, разбра, че го е направил. Брат му не би допуснал слабост, дори с риск да съсипе синовете си, докато ги прави силни.

Чингис довърши закуската си и изсмука мазнината по пръстите си.

— Съгледвачите ще намерят пътеки около прохода. Докато дзинците треперят в шатрите си, ще им се нахвърлим от всички страни. Едва тогава ще вляза в Гърлото на язовеца и ще подкарам собствения им народ пред себе си.

— Пленниците ли? — учуди се Хаджиун.

— Не можем да ги изхраним — отвърна Чингис. — Но ще ги използваме, за да поемат стрелите на враговете ни. — Той сви рамене. — Така смъртта им ще бъде по-бърза, отколкото ако ги оставим да измрат от глад.

С тези думи Чингис се изправи и хвърли поглед към тежките облаци, които щяха да превърнат равнината на Дзин в скована от сняг и лед пустош. Зимата е време на смърт, в което оцеляват само най-силните. Въздъхна, щом забеляза движение с периферното си зрение. Молителите го бяха видели да става и бързаха да приближат, преди да е променил решението си. Изгледа ги кисело.

— Кажете им да се обърнат към Темуге — рече той и се отдалечи.

20.

Двамата съгледвачи умираха от глад. Дори кашата от сирене и вода в торбите им беше замръзнала, докато се катереха високо над Гърлото на язовеца. На север и юг по дължината на хребета минаваше втора стена. Не беше така масивна като онази, която бяха прекосили на влизане в земите на Дзин, но пък и не се бе разпаднала през вековете. Запазена в леда, тя се извиваше през далечните долини като сива змия на белия фон. Преди сигурно, би се сторила истинско чудо на монголските разузнавачи, но сега те просто свиха рамене. Дзинските армии не си бяха направили труда да прокарат стената през върховете. Смятаха, че никой не би могъл да преодолее скалите и покритите с лед склонове, толкова студени на тази височина, че дори кръвта можеше да замръзне. Грешаха. Съгледвачите се изкачиха покрай стената в света на снега и леда, търсейки път през планините.

Върху равнината се бе изсипал свеж сняг и виелицата от буреносни облаци около върховете ги заслепяваше. На моменти поривите на вятъра разкъсваха белотата и разкриваха прохода и простиращите се надалеч паешки крака на вътрешната стена. От тази височина двамата виждаха тъмното петънце на дзинската армия в отсрещния край на прохода. Сънародниците им се губеха някъде в равнината, но те също бяха наблизо и очакваха тяхното завръщане.

— Няма път напред — надвика вятъра Таран. — Може пък Бариах и останалите да са имали повече късмет. По-добре да се връщаме.

Усещаше ледените кристали в костите и във всяка става. Беше сигурен, че смъртта е наблизо и трудно скриваше страха си. Спътникът му Весак изсумтя, без да погледне към него. Двамата бяха част от група от десет души, една от многото, които бяха тръгнали из планината, за да намерят начин да се излезе в гръб на дзинската армия. Те се отделиха от другарите си през нощта и Таран още се надяваше, че Весак ще успее да надуши някакъв път, но студът се вкопчваше в него все по-силно и вече не можеше да го издържа.

Весак беше възрастен мъж над трийсетте, а Таран още не бе навършил петнайсетата си година. Останалите от групата разправяха, че Весак познавал командира на Младите вълци и че поздравявал Субодай като стар приятел. Можеше и да е истина. И Весак като Субодай беше от племето на урианхаите, което живееше далеч на север, и като че ли изобщо не усещаше студа. Таран се запусна надолу по ледения склон и едва не падна. Задържа се, като заби ножа си в една цепнатина, но пръстите му за малко да се изплъзнат от дръжката при рязкото спиране. Усети ръката на Весак на рамото си, после по-възрастният мъж отново заподтичва и Таран се запрепъва след него, мъчейки се да не изостава.

Монголското момче беше потънало в свой собствен свят на злощастие и стискане на зъби, но неочаквано видя, че Весак спира пред него. Следваха източния хребет, толкова хлъзгав и опасен, че се бяха привързали един за друг, за да могат да си помогнат при нужда. Единствено дърпането през кръста не позволяваше на Таран да заспи в движение и той извървя пет крачки, преди да осъзнае, че Весак е приклепнал ниско долу. Момчето се сниши с едва прикрит стон и ледът падна на остри парченца от дела му. Носеше ръкавици от овча кожа, но пръстите му бяха замръзнали. Напълни устата си със сняг и го засмука. Жаждата бе едно от нещата, които помнеше от предишните катерения. Водата замръзваше и не им оставаше нищо друго, освен да топят снега, а той никога не беше достатъчен, за да разкваси пресъхналото му гърло.

Клечеше и се питаше как ли успяваха да преживеят понитата по родните му места, когато реките се превръщаха в лед. Беше ги виждал да ядат сняг и това като че ли им беше достатъчно. Замаян и изтощен, той отвори уста да попита Весак. По-възрастният съгледвач погледна към него и му направи знак да мълчи.

Таран усети как сетивата му се изострят и сърцето му се събужда. И преди се бяха озовавали в близост до дзински разузнавачи. Командващият армията в прохода ги пращаше на големи групи да наблюдават и докладват. Заради бурята видимостта обикновено беше едва няколко крачки и катеренето по тези височини се бе превърнало в смъртно съревнование между противниците. По-големият брат на Таран се бе натъкнал на един от дзинците и едва не се бе стоварил върху него. Спомни си за ухото, което брат му бе донесъл като

доказателство, и го обзе завист. Запита се дали ще му се отвори възможност да вземе свой трофей и да застане гордо пред останалите воители. Само една трета от бойците бяха вкусили първата си кръв, а беше известно, че Субодай предпочита да избира командирите си сред тях, а не сред онези, чийто кураж бе все още неизвестен. Таран нямаше меч или лък, но ножът му беше остър и той раздвижи вкочанените си китки, за да ги съживи.

Коленете го боляха, когато изпълзя по-близо до Весак. Вилицата заглушаваше звуците от движението. Впери поглед към белотата, търсеше какво точно бе забелязал партньорът му. Весак бе неподвижен като статуя и Таран се опита да му подражава, макар че студът се просмукуваше в него от земята и той трепереше непрекъснато.

Ето там. Нещо бе помръднало в бялото. Дзинските съгледвачи носеха светло облекло, което се сливаше със снега и ги правеше почти невидими. Таран си спомни историите на по-възрастните, че във вилицата като тази планините крият не само хора. Надяваше се това да са просто приказки за сплашване на децата, но въпреки това стисна здраво ножа си. До него Весак вдигна ръка и посочи. Той също беше видял движещата се форма.

Каквото и да беше това обаче, то не помръдна отново. Весак се приближи да прошепне нещо и в същия миг Таран видя как една човешка фигура рязко скача от снега с арбалет в ръце.

Инстинктите на Весак бяха добри. Той видя, че очите на Таран се разширяват, хвърли се на земята и се претърколи настрани. Таран чу удара на стрелата, без да я види, внезапно по снега се появи кръв, а Весак закрепя от ярост и болка. Студът изчезна и Таран се изправи, без да обръща внимание на гърчещата се фигура на другаря си. Беше обучен как да действа срещу арбалет и умът му бе празен, когато се втурна напред. Имаше съвсем малко време, преди противникът да опъне тетивата за втори изстрел.

Подхлъзна се по предателската земя, а въжетото, което го свързваше с Весак, се изви като змия след него. Нямаше време да го реже. Видя, че дзинският съгледвач се бори с оръжието си, и се хвърли отгоре му, просвайки го на земята. Арбалетът отлетя настрани и Таран се озова в хватката на мъж, който беше по-силен от него.

Бореха се в задъхана тишина, сами и измръзнали. Таран се беше стоварил върху войника и отчаяно се мъчеше да използва

преимуществото си. Удряше с колене и лакти, противникът му бе хванал с две ръце ръката му с ножа. Таран се взря в очите на мъжа, рязко нанесе удар с глава по носа му, чу как го чупи и как противникът му изкрещява от болка. Ръката му с ножа обаче още не бе освободена и той заблъска отново и отново чело в окървавеното лице под себе си. Успя да опре свободната си ръка под брадичката на противника и натисна оголеното му гърло. Хватката на китката му отслабна, но мъжът се опита да забие пръсти в очите му и да го ослепи. Таран отново вдигна глава и удари, без да гледа.

Всичко свърши толкова бързо, колкото беше започнало. Таран отвори очи и видя дзинския войник да се вира сляпо нагоре. Дори не беше усетил, че е забил ножа си, но сега той стърчеше от дебелия кожух на онзи. Таран лежеше задъхан, в редкия въздух трудно си поемаше дъх. Чу Весак да го вика и осъзна, че гласът му звучеше от доста време. Помъчи се да си надене студената физиономия и да се овладее. Нямахше да се посрами пред по-стария воин.

С рязко движение освободи ножа си и се надигна от трупа. Въжето се бе оплело в краката му по време на схватката и той се освободи с ритници от него. Весак извика отново, този път по-слабо. Таран не можеше да откъсне очи от мъжа, когото беше убил, но не спря да мисли. Нужни му бяха няколко мига, за да свали тежката горна дреха на войника и да я навлече. Тялото изглеждаше по-дребно без нея и Таран стоеше, вирайки се в кръвта по снега — пръстен от капки очертаваше мястото, където се бе намирала главата. Усети как кръвта на врага засъхва по кожата му, внезапно му се догади и рязко разтърка лице. Когато погледна отново към Весак, спътникът му беше успял да се надигне и го наблюдаваше. Таран му кимна и се наведе да отреже ухото на първата си жертва.

Пъхна зловещия трофей в кесията си и се запрепъва обратно към Весак все още замаян. Студът го беше напуснал по време на схватката, но сега се завръщаше с нова сила и той отново започна да трепери, а зъбите му тракаха всеки път, щом отпуснеше челюсти.

Весак дишаше тежко, лицето му беше опънато от болка. Стрелата го беше улучила отстрани под ребрата. Таран видя черния й край да стърчи навън. Кръвта вече замръзваше като червен восък. Протегна ръка да помогне на Весак да стане, но старият воин поклати уморено глава.

— Не мога да се изправа — промърмори той. — Остави ме тук, ти продължавай нататък.

Таран поклати глава, твърдо отказвайки да се съгласи. Повдигна ранения, макар че беше прекалено тежък за него. Весак изстена и Таран падна на колене в снега.

— Не мога да продължа с теб — задъхано рече Весак. — Остави ме да умра. Проследи пътя на онзи, докдето можеш. Все отнякъде е дошъл тук. Разбираш ли? Трябва да има път до това място.

— Мога да те тегля върху дрехата му като на шейна — каза Таран. Не можеше да повярва, че приятелят му се предава и се зае да разпъне кожуха върху снега. Краката му се подкосиха и той се задържа за една скала, очаквайки силите му да се върнат.

— Трябва да проследиш пътя му, момче — прошепна Весак. — Не е дошъл от нашата страна на планината.

Дишането му беше станало по-бавно, седеше със затворени очи. Таран погледна към мястото, където дзинският войник лежеше в собствената си кръв. От вида ѝ стомахът му се преобърна и той се преви на две. Нямаше нищо за изхвърляне, само гъста жълта течност се изля от устата му и начерта линии по снега. Избърса яростно уста. Весак не го беше видял. Озърна се към спътника си и видя, че снежинките покриват лицето му. Разтърси го, но той не реагира. Беше останал самичък и вятърът виеше за него.

След известно време Таран се изправи с мъка и се върна към мястото, където дзинският войник беше устроил засадата си. Погледна над тялото му и внезапно силите му отново се върнаха. Срязва въжетото с ножа си, запрепва се безразсъдно нагоре и се подхлъзна неведнъж. Нямаше никакви следи, но нагоре по склона земята изглеждаше твърда. Всяко вдишване беше стон в разрежения въздух, вятърът утихна и той се озова на завет под огромна гранитна скала. Върхът ѝ все още беше далеч нагоре, но нямаше нужда да стига дотам. Пред себе си видя въжетото, по което се бе изкатерила войникът. Весак се беше оказал прав. Имаше път до другата страна, скъпоценната вътрешна стена на Дзин не бе по-добра защита от предишната.

Таран стоеше вцепенен в студа и мислите му мъждукаха едва-едва. Накрая кимна на себе си и тръгна обратно покрай двамата мъртъвци. Нямаше да се провали. Субодай чакаше вести.

Зад него снегът валеше, затрупваше мъртвите и заличаваше следите от кървавата схватка, докато всичко отново не стана неподвижно и свършено.

Лагерът не беше притихнал в снега. Военачалниците на Чингис бяха подкарали хората си да яздят през него, да се упражняват в маневри и стрелба, да се държат във форма. Воините мажеха ръцете и лицата си с дебел слой овча мас и часове наред стреляха от галоп в мишените, раздалечени на десет крачки една от друга. Сламените човеци подскачаха един след друг, а момчетата тичаха да издърпат стрелите, преди да се появи следващият ездач.

Пленниците от градовете все още бяха хиляди въпреки военните игри на Хазар, в които бяха принудени да участват. Сега те седяха или стояха на големи групи край герите. Само неколцина пастири наглеждаха изгладнелите нещастници, но те и не мислеха да бягат. В началото някои се измъкваха, но всеки воин от племената можеше да проследи заблудена овца. Връщаха само главите на бегълците и ги хвърляха в тълпата пленници като предупреждение за останалите.

Дим се стелеше над герите — печките горяха, жените готвеха заклани животни и варяха черен айраг, за да стоплят мъжете си. Когато тренираха, воините ядяха и пиеха повече от обикновено, за да натрупат малко мазнина, която да ги предпазва от студа. Това се получаваше трудно, защото те прекарваха по дванайсет часа на ден в седлото, но Чингис заповяда почти една трета от стадата да бъде заклана, за да утоли глада им.

Субодай отведе Таран в големия гер веднага щом младият съгледвач се яви да докладва. Чингис излезе да ги посрещне с братята си Хазар и Хаджиун. Видя, че момчето е изтощено и трепери от студа. Около очите му имаше черни кръгове и изглеждаше така, сякаш не бе яло от дни.

— Елате с мен в гера на жена ми — каза Чингис. — Тя ще напълни коремите ви с топло месо и ще поговорим. — Субодай сведе глава и Таран опита да стори същото, изпълнен с благоговение, че ще говори със самия хан. Подтичваше зад двамата мъже, а Субодай докладваше за прохода, който беше намерил. Докато говореха, момчето погледна към планините. Замръзналото тяло на Весак все още бе

някъде там. Може би при топенето през пролетта щеше да се покаже. Таран бе прекалено измръзнал и уморен, за да говори, и когато се озова на завет, взе купата тлъста яхния в безчувствените си ръце и залапа с безизразно лице.

Чингис го гледаше, развеселен от вълчия му апетит и завистливите му погледи към ханския орел, който бе кацнал на стойката си. Червената птица беше с покрита глава, но я завъртя към младия гост, сякаш го наблюдаваше.

Бърте се суетеше около съгледвача и допълваше купата му веднага щом се изпразнеше. Даде му и мях черен айраг, от който той се задави и закашля, и кимна удовлетворено, когато на замръзналите му бузи отново се появи руменина.

— Значи си намерил път? — попита Чингис, когато очите на Таран изгубиха стъкления си блясък.

— Весак го намери, господарю. — Изведнъж го споходи някаква мисъл, той бръкна с вкочанени пръсти в кесията си и извади нещо, което по всичко приличаше на ухо. Вдигна го с гордост. — Убих един войник, който ни дебнеше.

Чингис взе ухото, огледа го и му го върна.

— Добре си се справил — търпеливо рече той. — Можеш ли да намериш пътя отново?

Таран кимна, стискайки ухото като талисман. Прекалено много неща му се бяха случили за твърде малко време и той бе поразен, че разговаря с човека, обединил племената в един народ. Приятелите му никога нямаше да повярват, че се е срещал със самия хан, но Субодай го гледаше като горд баща.

— Мога, господарю.

Чингис се усмихна, загледан някъде надалеч. Кимна на Субодай и видя собственото си тържество, отразено на неговото лице.

— Тогава иди да се наспиш, момче. Почивай и яж, докато се натъпчеш, после пак поспи. Трябва да си силен, за да водиш братята ми. — Тупна Таран по рамото и с това съвсем го зашемети.

— Весак беше добър човек, господарю — рече Субодай. — Добре го познавах.

Чингис се обърна към младия воин, който командваше десет хиляди души. Видя мъката в очите му и разбра, че двамата с Весак са

били от едно и също племе. Макар че им бе забранил дори да говорят за старите семейства, кръвните връзки си оставаха твърде силни.

— Ако открият тялото му, нека го свалят долу и да го почетат — рече той. — Имаше ли жена и деца?

— Имаше, господарю — отвърна Субодай.

— Ще се погрижа за тях — каза Чингис. — Никой да не взима стадото им и да не вкарва жена му насила в гера си.

Субодай не можа да скрие облекчението си:

— Благодаря, господарю — рече той. Остави Чингис да се храни с жена си и отново изведе Таран на вятъра. Стискаше го отзад за врата, за да покаже гордостта си.

Два дни по-късно бурята все още бушуваше, но Хазар и Хаджиун събраха хората си. Всеки водеше по пет хиляди воители, Таран щеше да ги отведе до върховете. Бяха оставили конете, но Чингис не пропиля тези два дни. Воините се заеха за работа и качиха на всеки свободен кон чучело от слама, дърво и плат. Ако в тази виелица дзинските съгледвачи случайно успеяха да видят нещо в долината, те нямаше да забележат, че войската е намалела.

Хазар и брат му се мажеха един друг с лой, подготвяйки се за предстоящото тежко катерене. За разлика от съгледвачите техните хора бяха натоварени с лъкове, мечове и с по сто стрели в два тежки колчана, завързани на гърбовете. Десетте хиляди мъже носеха общо един милион стрели — продукт на две години работа, по-ценен от всичко друго, което притежаваха. Тук нямаше брезови гори и не можеха да направят нови.

Всичко, което носеха, беше увито в намазани с масло тъкани, за да се запази от влагата. Движеха се тромаво под допълнителните катове дрехи, потрепваха с крака и пляскаха с облечените си в дебели ръкавици длани, за да се стоплят.

Таран беше горд, че ще води ханските братя, и толкова се вълнуваше, че стоеше като истукан. Когато всички бяха готови, Хазар и Хаджиун кимнаха на момчето и погледнаха назад към колоната, която щеше да прекоси планината пеша. Изкачването щеше да бъде бързо и тежко, сурово изпитание и за най-силните. Ако ги забележеха дзинските съгледвачи, те трябваше да стигнат високия проход, преди

онези да съобщят за маневрата им. Всички по-бавни щяха да бъдат изоставени по пътя.

Вятърът блъскаше редиците. Таран тръгна, но се озърташе назад всеки път щом усетеше погледите им върху себе си. Хазар забеляза нервността му и се ухили, споделяйки вълнението си с Хаджиун. Това беше най-студеният ден досега, но настроението на войните бе приповдигнато. Искаха да смачкат армията, която ги очакваше от другата страна на прохода. Още повече се наслаждаваха на мисълта да излязат зад нея и да разпердушният хитроумната ѝ защита. Самият Чингис беше излязъл да ги изпрати.

— Имаш време до призори на третия ден, Хаджиун — каза той на брат си. — Тогава ще навлезе в прохода.

21.

Сутринта на втория ден стигнаха мястото, където беше умрял Весак. Таран изкопа тялото му от навятата пряспа и изчисти снега от сивото му лице в благоговейно мълчание.

— Можем да оставим знаменце в ръката му, за да отбелязва пътеката — промърмори Хазар на Хаджиун и той се усмихна. Колоната воители се беше проточила надолу по планината, бурята като че ли отслабваше, но те не подканиха младия съгледвач да побърза, когато той взе ивица син плат и го уви около трупа на Весак, посвещавайки го на бащата-небе.

Таран стана и сведе глава, после забърза нагоре по последния участък ледена земя, който водеше към склона от другата страна. Колоната мина покрай замръзналото тяло. Всеки воин поглеждаше мъртвото лице и промърморваше няколко думи за поздрав или молитва.

Проходът остана зад тях, Таран се оказа на непознатата територия и темпото обезсърчаващо се забави. Слънчевата светлина се разсейваше в ослепителен блясък от всички посоки и ги затрудняваше да определят накъде е изток. Когато вятърът разкриваше планините от двете им страни, Хазар и Хаджиун вперваха поглед в далечината, за да запомнят детайлите на терена. По пладне те прецениха, че се намират по средата на спускането и че двете укрепления на прохода са далеч под тях.

Отвесен участък с дължина петдесет стъпки отново ги забави, макар че старите плетени въжета показваха откъде беше паднал дзинският съгледвач. След няколко дни на студа въжетата бяха станали трошливи, затова монголите завързаха нови и се запуснаха много внимателно надолу. Онези, които имаха ръкавици, ги прибраха в пазвите си за спускането, но откриха, че пръстите им побледняват и се вкочаняват с обезпокоителна скорост. Измръзването беше много сериозен проблем за бойци, от които се очаква да използват лъковете си. Докато тичаха по пресечените склонове, всеки от тях стискаше и

разпускаше юмруци или държеше ръцете си под мишниците, а ръкавите на деловите висяха свободно отстриани.

Мнозина се подхлъзваха по леда. Онези, които бяха скрили ръцете си, падаха най-зле. Изправяха се тежко с изкривени от вятъра лица, а останалите минаваха тичешком покрай тях, без да ги погледнат. Всеки беше оставен сам на себе си и се мъчеше да се справи, за да не бъде изоставен.

Таран пръв даде предупредителен знак, щом пътеката се раздели. При целия сняг тя беше просто едва забележима гънка в бялата повърхност. Сега се извиваше в две различни посоки и той не знаеше по коя да поеме.

Хазар отиде до него и спря хората си с вдигнат юмрук. Колоната се проточи назад почти до тялото на Весак. Нямаха право да бавят темпото, една-единствена грешка в този момент означаваше мъчителна смърт в планината.

Хазар задъвка парче олющена от устната си кожа и погледна към Хаджиун за помощ. Брат му сви рамене.

— Трябва да продължим на изток — уморено рече Хаджиун. — Отклонението води към крепостите.

— Или е друга възможност да ги изненадаме в гръб — отвърна Хазар и се загледа в далечината. Пътеката се губеше след двайсетина крачки в снежната виелица.

— Чингис иска да се озовем зад дзинците колкото се може по-бързо — напомни му Хаджиун. Таран следеше заплениен разговора им, но и двамата не му обръщаха внимание.

— Но не знае, че има и друга пътека, която може би води директно зад крепостите — рече Хазар. — Заслужава си да разберем.

Хаджиун раздражено поклати глава.

— Имаме само още една нощ на това мъртво място, на сутринта той потегля. Изгубиш ли се, ще замръзнеш до смърт.

Хазар погледна разтревоженото лице на брат си и се ухили.

— Защо си сигурен, че ще тръгна аз? Мога да заповядам ти да продължиш по пътеката.

Хаджиун въздъхна. Чингис не беше поставил никого от двамата начело и това определено бе грешка, щом в похода участваше и Хазар.

— Не, не можем — търпеливо отвърна той. — Продължавам нататък, със или без теб. Но няма да те спра, ако решиш да пробваш

другия път.

Хазар кимна замислено. Въпреки лекомисления си тон той разбираше рисковете много добре.

— Ще изчакам тук и ще взема последните хиляда. Ако пътеката не води наникъде, ще се върна и ще те настигна през нощта.

Плеснаха длани, после Хаджиун и Таран тръгнаха напред и оставиха Хазар да подканва воините да побързат.

Да преброи девет хиляди бавно движещи се мъже му отне много повече време, отколкото предполагаше. Когато се зададоха последните хиляда, вече се стъмваше. Хазар пристъпи към един препъващ се воин и постави ръка на рамото му.

— Тръгвайте с мен — надвика вятъра той. Без да чака отговор, пое по другата пътека и потъна почти до кръста в прясно натрупания сняг. Изтощените и вцепенени от студа мъже зад него не зададоха никакви въпроси.

Останал без събеседник, Хаджиун прекара повечето от останалите светли часове в мълчание. Таран продължаваше да ги води, макар че познаваше местността точно толкова, колкото и всички останали. Пътят надолу отвъд билото беше малко по-чист, а въздухът вече не им се струваше толкова разреден. Хаджиун усети, че не се задъхва толкова свирепо, за да напълни дробовете си и се чувстваше по-силен и по-буден, макар да бе уморен. Вечерта бурята утихна и за първи път от няколко дни те видяха звездите, ярки и съвършени зад разкъсаните облаци.

През нощта студът се засили, но те не спряха, а хапнаха сушено месо, за да възстановят силите си. Бяха спали първата нощ на склоновете — всеки си беше изкопал дупка, както правят вълците. Хаджиун бе успял да дремне само няколко часа и сега беше смъртно уморен. Нямаше представа на какво разстояние са от дзинската армия и не смееше да даде отново почивка.

След време наклонът започна да намалява. Сред черните борове се появиха бели брези. На места те бяха израсли толкова нагъсто, че воините вървяха по шума вместо по сняг. Когато видя брезите, Хаджиун се успокои — дърветата бяха доказателство, че краят на прехода приближава. Но той все още не знаеше дали са заобиколили

дзинските войници, или все още се движат успоредно на Гърлото на язовеца.

На Таран също не му беше леко, Хаджиун забеляза, че от време на време той върти ръцете си като колела. Това беше стар трик на съгледвачите да раздвижат кръвта в пръстите си, за да не замръзнат и да не почернеят. Хаджиун повтори движенията му и заповяда на онези отзад да сторят същото. Мисълта за колоната мрачни воители, размахващи ръце като птици, го накара да се засмее въпреки болката, във всеки мускул.

Луната изгря пълна и ярка над планината и освети упорито вървящата уморена колона. Хребетът, който бяха прехвърлили, стърчеше високо над тях, сякаш от някакъв друг свят. Хаджиун се запита колко ли души са паднали при прехода и са били изоставени като Весак. Надяваше се другите да са се сетили да вземат колчаните им, преди снегът да ги е покрил. Трябваше той да даде заповед за това, раздражено си помисли, докато продължаваше напред. До зазоряване имаше още много време, но можеше само да се надява, че ще се добере до дзинската армия преди Чингис да е атакувал. Вървеше в снега, мислите му се зареяха, спряха се за момент върху Хазар и се насочиха към децата му в лагера. Понякога се унасяше, сякаш се бе озовал в топъл гер, и се стряскаше, щом дойдеше на себе си и осъзнаеше, че продължава да ходи. Веднъж падна и Таран забърза назад, за да му помогне да стане. Нямахше да позволи братът на хана да умре край пътеката и някой да вземе колчаните му. Хаджиун беше благодарен и за това.

Струваше му се, че е вървял цяла вечност, когато излязоха от гората и Таран бързо приклепна отпред. Хаджиун повтори неговото движение и запълзя на протестиращите си колена. Чу зад себе си приглушени ругатни, хората му се блъскаха един в друг в тъмното, изтръгнати от унеса при внезапното спиране. Хаджиун се огледа и запълзя напред. Намираха се на лек склон, в идеално бяла долина, простираща се далеч напред. Отсреща планините се издигаха толкова отвесно, че не му се вярваше някой да може да ги изкатери. Отляво Гърлото на язовеца свършваше с равен участък, широк не повече от една миля. На лунна светлина зрението на Хаджиун сякаш беше по-остро и той виждаше добре през прекрасната, смъртоносна пустота. В края на прохода съзря цяло море от шатри и знамена. Над тях се

издигаше пушек и се смесваше с мъглата от върховете. Сетивата на Хаджиун постепенно оживяха и той надуши дима във въздуха.

Изстена тихо. Дзинците бяха събрали толкова голяма армия, че краят ѝ не се виждаше. Гърлото на язовеца свършваше с равни участъци от лед и сняг в дъното на купа от високи върхове. След нея започваше пътят, който водеше към императорския град. Дзинските войници я изпълваха цялата и продължаваха нататък към равнината. Белите планини ги скриваха частично, но въпреки това тук се бяха събрали повече хора, отколкото Хаджиун беше виждал в целия си живот. Чингис нямаше представа колко са много, а щеше да се появи от прохода само след няколко часа.

Обхванат от внезапен пристъп на страх, Хаджиун се запита дали от лагера не са забелязали хората му. Наоколо сигурно патрулираха дзински съгледвачи. Би било безумие да не го правят, а ето че той водеше колона от воини, проточила се назад към бялата твърд на хълмовете. Нуждаеха се от елемента изненада, а той едва не я бе пропилял. Потупа Таран по гърба в знак на благодарност и момчето се усмихна, преливащо от удоволствие.

Хаджиун си състави план и пусна заповедта по колоната. Воините трябваше да се оттеглят на достатъчно разстояние, за да не бъдат разкрити призори от някой бдителен противник. Хаджиун погледна към чистото небе и му се прииска да завали още сняг и да прикрие следите им. Утрото приближаваше и той се надяваше Хазар да е добре. Бавно и мъчително колоната тръгна обратно нагоре към гората. Докато се изкачваше, Хаджиун си спомни за своето детство. Семейството му се криеше в едно дърво между хълмовете, а смъртта и гладът го следваха неотлъчно. Сега той отново се криеше, но този път щеше да излезе с рев и Чингис щеше да бъде до него.

Отправи мълчалива молитва към бащата-небе Хазар също да е оцелял и да не е измръзнал до смърт високо горе, изгубен и самичък. Ухили се при тази мисъл. Нищо не можеше да спре брат му. Ако някой имаше шансове да оцелее, това беше именно той.

Дланта на Хазар се плъзна напред-назад през гърлото му, давайки знак на тези зад него да млькнат. Бурята най-сетне беше отминала и зад разкъсаните облаци започнаха да надничат звезди.

Луната осветяваше голите склонове и той изведнъж осъзна, че се намира на острия ръб на дълбока пропаст. Дъхът му замря, когато видя черната кула на крепостта долу, почти под краката му. До нея обаче имаше толкова отвесна стена, че по скалата се беше задържал съвсем малко сняг. Огромни преспи, навети от околните цепнатини, се трупаха наоколо, и Хазар се запита дали хората му ще се справят с последното спускане. Крепостта се издигаше върху надвиснало над прохода било и несъмнено беше пълна с оръжия, способни да смажат всеки, който минава отдолу. Защитниците не очакваха нападение от скалите зад тях.

Най-сетне се появи и луната. Хазар се върна назад, където се бяха струпали хората му. Воят на вятъра утихна до приглушен стон и той прошепна заповедите си. Първата беше да се нахранят и да починат, докато предават въжетата напред. Последните хиляда души бяха от тумана на Хаджиун и Хазар не ги познаваше, но командирите излязоха напред и само кимнаха, когато чуха заповедите. Предадоха ги бързо назад и първата група от десет души започна да връзва въжетата едно за друго и да ги навива недалеч от ръба. Измръзнали, ръцете им трудно се справяха с възлите и Хазар се запита дали скоро всички няма да полетят надолу към смъртта.

— Паднете ли, не викайте — прошепна той на първата група. — Не бива да събудим крепостта. Може и да оцелеете, ако паднете в дълбок сняг.

Един-двама се ухилиха на думите му, като гледаха от ръба и клатеха глави.

— Аз съм пръв — каза Хазар.

Свали ръкавиците си и трепна от студа, когато хвана дебелото въже. Катерил съм се и по по-стръмни скали, каза си той, но не толкова уморен и премръзнал. Насили се да изглежда уверен, докато изпробваше въжето. Командирите го бяха завързали за пъна на паднала бреза и на пръв поглед то изглеждаше здраво. Хазар пристъпи с гръб към ръба и се опита да не мисли за пропастта. Никой не би могъл да оцелее, ако падне от такова място, сигурен беше той.

— Слизайте най-много по трима наведнъж — нареди и започна да се спуска. Увисна колкото се може по-далеч и опря крака върху ледената скала. — Пуснете още въжета или ще има да слизаме цяла нощ.

Докато даваше заповедите, той си надяна студената физиономия, за да скрие нервността и страха. Воините се събраха край ръба да го гледат. Най-сетне се прехвърли през ръба и се запуска надолу. Най-близко стоящите започнаха да завързват още въжета. Един от тях кимна на приятелите си и легна по корем, за да се хване за трептящото въже на Хазар, и също се прехвърли през ръба.

Чингис очакваше нетърпеливо утрото. Беше изпратил съгледвачи в прохода и неколцина от тях се върнаха със стрели от арбалет в броните. Последният се появи по залез-слънце с две стрели, стърчащи от гърба му. Едната беше проникнала през железните пластинки и струя кръв се стичаше по крака му и по тежко надигащите се хълбоци на понито. Чингис изслуша неговия доклад, преди да се погрижат за раните му. Нуждаеше се бързо от информация.

Дзинският генерал беше оставил прохода открит. Преди да бъде прогонен от пороя стрели, съгледвачът бе видял две големи крепости, надвиснали над тясната котловина долу. Чингис не се съмняваше, че войниците в тях са готови да изсипят смърт върху всеки, който опита да си пробие път напред. Тревожеше го фактът, че проходът не е блокиран. Противникът го подканваше да опита фронтално нападение, монголската войска трябваше да напредва в колона и щеше да бъде смазана там, където е най-слаба.

В началото проходът беше широк почти една миля, но под крепостите скалните стени се доближаваха само на няколко десетки крачки една от друга. От мисълта да се набуца в това място, без да може да атакува, стомахът на Чингис се сви и той побърза да прогони моментално тази мисъл. Беше направил всичко възможно, братята му щяха да нападнат веднага щом се развидели достатъчно, за да могат да се прицелят. Не можеше да ги върне, дори и да намери по-добър план в последния момент. Те бяха изгубени за него, скрити от планините и снега.

Поне бурята беше отминала. Чингис погледна нагоре към звездите. Те осветяваха пленниците, които беше подкарал към гърлото на прохода. Щяха да вървят пред армията и да поемат стрелите на противника. Ако от крепостите излееха огнено масло, пленниците щяха да бъдат изпържени в него.

Въздухът беше леден, но Чингис не можеше да заспи, дишаше дълбоко, а студът проникваше в дробовете му. До зазоряване оставаше още малко. Той премисли плановете си още веднъж, но нямаше какво друго да стори. Хората му бяха добре нахранени, най-добре от месеци наред. Онези, които щеше да поведе в похода, бяха опитни воители с добри доспехи. Щеше да строи в първите редици мъже с копия, за да подкарват по-лесно пленниците напред. Младите вълци на Субодай щяха да вървят зад него, следвани от воините на Арслан и Джелме — двайсет хиляди души, които нямаше да побегнат, колкото и свирепа да се окажеше битката.

Чингис изтегли бащиния си меч и вълчата глава на дръжката проблесна под звездите. Нанесе удар напред и изсумтя. Лагерът му беше притихнал, но бдяха будни очи. Тялото му повтори обичайните движения за разтягане и заякване на мускулите, на които го беше научил Арслан. Монахът Яо Шъ учеше синовете му на нещо подобно и каляваше телата им като някакъв инструмент. Изпоти се, докато размахваше меча. Не беше бърз като светкавица, както преди години, но беше по-силен и все още бе гъвкав въпреки многобройните белези от стари рани.

Не искаше да чака до сутринта. Помисли си дали да не си намери жена — това щеше да изгори нервността и натрупаната енергия. Първата му жена Бьорте сигурно спеше в гера си, заобиколена от синовете му. Втората още кърмеше дъщеричката им. Лицето му грейна, когато си представи белите й гърди, натежали от мляко.

Прибра меча в ножницата и тръгна към гера на Чакахай, вече възбуден. Засмя се тихо. Топла жена и предстояща битка. Чудесно е да си жив в нощ като тази.

Генерал Джи Джонг отпи от чашата греяно оризово вино. Не можеше да заспи. Зимата се бе спуснала над планините и той знаеше, че като едното нищо може да прекара най-студените месеци на полето с войската. Перспективата не беше чак толкова неприятна. Имаше единайсет деца от трите си съпруги в Йенкин и когато бе у дома, винаги се намираше нещо, което да го разсейва. В сравнение с това режимът на лагерния живот бе освежаващ — може би защото го познаваше, откакто се помнеше. Дори сега чуваше как се мърморят

пароли при смяната на постове в мрака и това го успокояваше. Винаги заспиваше трудно. Според легендата, която разпространяваха войниците, той оставал буден нощи наред и светлините от фенерите му се виждали през дебелия тъкан на командирската шатра. Понякога наистина спеше на запален фенер и стражите оставаха с впечатление, че не се нуждае от почивка. Нямаше нищо лошо в това да окуражава страхопочитанието им. Хората имаха нужда от водач, който не показва слабост.

Замисли се за огромната си армия и нейната подготовка. Само копиеносците и въоръжените с мечове пехотинци бяха по-многобройни от монголските нашественици. Изхранването на това множество беше опразнило складовете в Йенкин. На търговците им оставаше единствено да се разреват, когато той им показва подписаните от императора документи. Споменът го накара да се усмихне. Онези тлъсти продавачи на зърно си мислеха, че са каймакът на града. За Джи Джонг бе удоволствие да им напомни в чии ръце е истинската власт. Без армията прекрасните им къщи нямаше да струват и пукната пара.

Изхранването на двеста хиляди души през цялата зима щеше да доведе до просешка тояга селяните на хиляда мили на изток и юг. Джи Джонг поклати глава, умът му беше твърде зает, за да опита да поспи. Нима имаше избор? Никой не воюваше през зимата, но той нямаше да остави прохода неохраняван. Дори младият император разбираше, че могат да минат месеци, преди битката да се състои. Когато през пролетта монголите настъпеха, той все още щеше да бъде тук. Запита се разсеяно дали техният хан има същите продоволствени проблеми като неговите. Съмняваше се. Варварите сигурно се ядяха един друг и смятаха това за деликатес.

Потръпна, когато студената нощ се просмука в шатрата, и загърна по-плътно с одеялата масивните си рамене. Нищо не беше същото, откакто умря старият император. Джи Джонг му бе абсолютно верен и благоговееше пред него. Светът беше потресен, когато императорът най-сетне умря в съня си след дългото боледуване. Джи Джонг поклати тъжно глава. Синът не беше като баща си. За поколението на генерала можеше да има само един император. Гледката на младото и неопитно момче на трона подкопаваше основите на целия му живот. Това бе краят на цяла епоха и може би след смъртта на стария император Джи Джонг трябваше да се оттегли.

Това щеше да бъде подобаваща, достойна постъпка. Но той реши да остане, докато новият император се утвърди, а после се появиха монголите. Оттеглянето му се забави най-малко с една година.

Намръщи се, студът започна да прониква в костите му. Спомни си, че монголите не усещаха студа. Бяха способни да го издържат като диви лисици, само с един кат кожени дрехи на голо. Отвращаваха го. Не построяваха и не постигаха нищо през краткия си живот. Старият император ги бе държал по местата им, но светът се бе променил и сега те бяха дръзнали да заплашват портите на самата столица. Той нямаше да прояви милост след края на битката. Щеше да остави хората си да вилнеят из монголските лагери. Кръвта на племената щеше да оцелее най-много в хиляда недоносени деца. Нямаше да им позволи да се размножат като въшки и отново да заплашват Йенкин. Нямаше да спре, докато и последният от тях не бъде мъртъв и страната им не запустее. Щеше да ги изличи от лицето на земята и ако в бъдеще други нашественици се осмеляха да се вдигнат срещу Дзин, те може би щяха да си спомнят за монголите и да изоставят своите амбиции. Това беше единственият отговор, който нашествениците заслужаваха. Това щеше да е неговото завещание преди да се оттегли — кърваво и окончателно възмездие, което ще отеква през вековете. Той щеше да бъде смъртта на цял един народ. И да остане безсмъртен. Идеята му хареса. Мислите продължаваха да се въртят в главата му. Реши да остави лампите запалени и се запита дали изобщо ще успее да заспи.

Когато зад планините се появи първата светлина на утрото, Чингис погледна към облаците около високите върхове. Равнините долу все още тънеха в мрак и той усети как сърцето му литва. Пленниците, които щеше да подкара през прохода, се бяха умълчали. Воините се бяха строили зад дружинниците му и потупваха с длани копия и лъкове в очакване на заповедта му. Хиляда от тях щяха да останат да пазят жените и децата в лагера. За тях нямаше опасност. Всяка потенциална заплаха в равнините вече беше посрещната и смазана.

Пръстите му стиснаха здраво поводите на тъмнокафявата кобила. Момчетата с барабаните заудряха в ритъма, който бе започнал да възприема като звук на войната. Хиляда от тях чакаха в редиците с

барабани на гърдите. Думкането им отекна в планините и сърцето му заби по-бързо. Братята му бяха някъде напред, полузамръзнали след прехода по високите пътеки. А още по-нататък лежеше градът, който бе пръскал хиляда години дзинското семе сред хората му, беше ги подкупвал и клал като кучета. Чингис се усмихна и се запита как ли би реагирал синът му Джучи.

Дълго време слънцето остана скрито, после в един миг равнините се окъпаха в злато и Чингис усети топло докосване по лицето си. Погледът му се вдигна от земята. Време беше.

22.

Хаджиун чакаше, а утрото протягаше сенчести пръсти от дърветата. Чингис щеше да мине през прохода възможно най-бързо, но все пак щеше да му е нужно време, докато стигне основната дзинска армия. Наоколо воините приготвяха лъковете си и разхлабваха стегнато завързаните стрели в колчаните си. Дванадесет души бяха умрели при прехода — сърцата им се бяха пръснали в гърдите от разредения въздух. Хиляда бяха заминали с Хазар. Но и без тях почти деветстотин хиляди стрели щяха да се изсипят върху врага, когато настъпеше удобният момент.

Напразно бе търсил място, където да останат невидими за противника. Нямаше такова. Хората му щяха да бъдат на открито в долината и можеха да задържат атаката единствено със стрелба. Той се ухили при тази мисъл.

Дзинският лагер едва се размърдваше в студеното утро. Снегът беше скрил следите от дългия им престой на това място и сега светлите шатри изглеждаха прекрасни и замръзнали — място на покой, което едва наемкваше за войниците вътре. Хаджиун се гордееше с острото си зрение, но не виждаше никакъв знак да са разбрали, че Чингис най-сетне е потеглил. Стражата се смени на зазоряване, стотици войници отидоха да се нахранят и наспят, а други заеха местата им. Все още не даваха признаци на безпокойство.

Хаджиун с неохота си призна, че изпитва уважение към военачалника, организирал лагера в далечината. Точно преди изгрев-слънце конници тръгнаха да разузнаят долината и я прекосиха по цялата дължина на юг, преди да се върнат. Ясно беше, че не очакваха врагът да бъде толкова близо, и Хаджиун чу как си подвикват лекомислено един на друг, почти без да поглеждат нагоре към върховете. Несъмнено смятаха, че им се е паднала лесна служба да прекарат зимата на топло и сигурно, заобиколени от толкова много мечове.

Хаджиун се стресна, когато един от командирите го потупа по рамото и пхна в ръката му месо и хляб. Храната бе топла и влажна от

допира на нечия кожа, но той беше гладен и само кимна в знак на благодарност, преди да забие зъби в нея. Щеше да му трябва цялата му сила. Дори за родените с лъкове мъже пускането на сто стрели с пълна скорост беше тежка и болезнена задача. Шепнешком заповяда на хората си да се разделят на двойки и да се опрат един на друг, за да отпуснат мускулите си и да се топят. Воините знаеха ползата от подобна почивка. Никой не искаше да не е във форма, щом настъпи решителният момент.

Дзинският лагер продължаваше да бъде спокоен. Хаджиун лапна нервно последния залък и напълни устата си със сняг, за да преглътне по-лесно. Трябваше да избере абсолютно точно момента за атака. Ако нападнеше преди появата на Чингис, дзинският генерал щеше да отдели част от огромната си армия и да смаже стрелците. Ако закъснееше, Чингис щеше да изгуби преимуществото на втората атака и да се провали.

Очите започнаха да го болят от напрегнатото взирание в далечината. Не смееше да извърне поглед.

Когато навлязоха в прохода и усетиха какво ги чака, пленниците застанаха. Първите редици на монголските конници не им позволяваха да отстъпят и те нямаха друг избор, освен да продължат да подтичват напред. Чингис видя как неколцина по-млади мъже се втурват между двама от воините. Хиляди очи загледаха с трескав интерес опита за бягство, но се извърнаха с отчаяние, когато нещастниците бяха обезглавени с бързи удари.

Грохотът на барабаните, смесен с шума на конете и хората, отекна между високите стени на прохода, щом се озоваха в неговата прегръдка. Далеч отпред дзинските съгледвачи препускаха с все сили, за да съобщят новината на генерала си. Врагът щеше да научи, че пристига, но Чингис не разчиташе на изненадата.

Ордата пленници продължаваше напред по скалистата земя и се оглеждаше страхливо за дзински стрелци. Напредваха бавно — повече от трийсет хиляди души вървяха пред монголските воини. Някои падаха и оставаха да лежат изтощени на земята, но конниците ги настигаха. Пронизваха ги с копията, независимо дали се преструват или не. Подкарваха останалите с резки викове, също както викаха на

стадата в родината. Познатият звук беше странен на това място. Чингис хвърли последен поглед към редиците, отбеляза позициите на доверените си военачалници и пое нетърпеливо напред. Проходът беше дълъг две мили, но той нямаше да се върне назад.

Най-сетне Хаджиун видя френетично раздвижване в лагера. Чингис беше потеглил и вестта за това явно бе стигнала до главнокомандващия. Конницата препусна между шатрите. Животните бяха по-добри от всички, които Хаджиун бе виждал досега. Може би императорът пазеше най-добрите коне за своята армия. Бяха по-едри от понитата и козината им блестеше на утринното слънце, докато се строяваха с лице към Гърлото на язовеца.

Хаджиун видя арбалетчици и копиеносци да бързат към предните редици и болезнено трепна от огромния им брой. Брат му щеше да бъде погълнат в атаката срещу такова множество. Любимата му тактика на обкръжаване на противника бе невъзможна в това тясно пространство.

Хаджиун се обърна към хората си, които се взираха в него и очакваха решението му.

— Когато дам заповед, ставате и побягвате. Ще се подредим в три редици напречно на долината, колкото се може по-близо до тях. Няма да можете да ме чувате от песента на лъковете, така че предайте на другарите си да пуснат двайсет стрели и да чакат. Ще вдигна ръка и ще я спусна за още двайсет.

— Конницата им е бронирана. Ще ни смажат — каза един, като гледаше покрай Хаджиун. Всички воители бяха конници. Мисълта да се изправят сами срещу такава атака беше в разрез с всичките им представи.

— Не — отвърна Хаджиун. — Нищо на света не може да спре моите хора, когато са въоръжени с лъкове. Първите двайсет стрели ще предизвикат паника. После ще се придвижим напред. Атакуват ли ни — а те ще го сторят — ще пуснем стрела в гърлото на всеки от тях.

Отново се загледа надолу към дзинския лагер. Сега той приличаше на сритан мравуняк. Чингис приближаваше.

— Кажете на другите да бъдат готови — промърмори Хаджиун. На челото му изби пот. Преценката му трябваше да бъде безпогрешна.

— Ще изчакаме още малко. Но щом тръгнем, трябва да сме светкавично бързи.

Почти в средата на прохода пленниците се изправиха срещу първите гнезда арбалетчици. Дзинските войници бяха заели позиции по скалните корнизи на петдесет стъпки над пътя. Пленниците ги видяха първи и за да се махнат от стените на прохода, се скупчиха в центъра. Бръмчащите дзински стрели не пропуснаха в тази блъсканица. Щом виковете на падналите отекнаха, първите три редици на Чингис вдигнаха лъкове. Всеки от тях можеше да свали летяща птица или трима мъже, препускащи в галоп един след друг. Щом доближиха на достатъчно разстояние, стрелите им изсвистяха във въздуха. Войниците изпопадаха върху главите на хората отдолу. Кървавите процепи останаха назад и воините продължиха нататък, принуждавайки пленниците да преминат в тежък тръс.

Първото стесняване между двете огромни скали ги очакваше малко по-нататък. Пленниците се сбутаха към него и се затичаха, препъвайки се, щом монголите започнаха да им викат и да ги мушкат с копията си. Всички виждаха двете зловещи крепости, надвиснали над пътя. Това беше и най-далечната точка, която съгледвачите успяваха да видят, преди да бъдат прогонени обратно. По-нататък щяха да се озоват в непозната територия и никой нямаше представа какво предстои.

Хаджиун се потеше. На хилядата му воини им отне много време да се спуснат по трите въжета и след като все повече и повече се събираха долу на равното, той започна да се изкушава да изостави останалите. Снегът беше толкова дълбок, че затъваха до кръста, и той вече не вярваше, че се движат по ловна пътека, освен ако не бяха пропуснали изсечени в скалата стъпала. Хората му успяха да се доберат до задната част на укреплението, но в тъмното не виждаха как могат да проникнат вътре. Подобно на своя двойник от другата страна, крепостта бе проектирана така, че да бъде непревземаема откъм Гърлото на язовеца. Нищо чудно защитниците да се издърпваха нагоре с въжета.

Трима от хората на Хаджиун бяха паднали при спускането и противно на всички очаквания, един от тях оцеля. Заше метеният воин се беше забил в толкова дълбока пряспа, че другарите му трябваше да го изровят. Другите двама нямаха този късмет и се удариха в голи скали. Но не извикаха и единственият звук при тяхното падане бяха крясъците на бухалите, които се завръщаха в гнездата си.

Щом дойде утрото, Хазар поведе хората си през дълбокия сняг. Първите напредваха бавно — отгъкваха пътека. Крепостта се извисяваше мрачно над главите им и на Хазар му оставаше единствено да ругае люто, убеден, че напразно е отмъкнал една десета от хората на Хаджиун.

Обзе го радостна възбуда, щом стигна до една пътека, която пресичаше пътя им. Недалеч видя огромна купчина дърва, скрита от прохода долу. Естествено, дзинските войници бяха събирали дърва от скалите и бяха трупали запаси за зимата. Един от хората на Хазар намери брадва с дълга дръжка, забита в тях. Острието бе смазано, виждаха се само отделни ръждиви петънца. Хаджиун се ухили — явно имаше начин да се влезе в крепостта.

Замръзна, когато чу тропот на крака и плача на пленниците в далечината. Чингис приближаваше, а той все още не беше на позиция.

— Стига толкова криене — каза той на хората около себе си. — Трябва да влезем в тази крепост. Тръгвайте напред и намерете вратата, през която внасят дървата си.

Затича се и те го последваха, приготвяйки в движение лъкове и мечове.

Генерал Джи Джонг беше в центъра на вихрушката от тичащи пратеници и даваше заповеди със същата бързина, с която получаваше новините. Не беше спал, но умът му беше като бръснач. Бурята беше отминала, но въздухът беше все така мразовит, а проходът и скалите около тях бяха заледени. Мечовете щяха да се изплъзват от замръзналите ръце. Конете щяха да падат, а студът да изпива силата им. Генералът погледна с копнеж към огнището за готвене, стъкнато, но незапалено. Би заповядал да донесат топла храна, но тревогата бе вдигната преди войската да се е нахранила и вече нямаше време.

Никой не тръгва на война през зимата, каза си той и се надсмя на увереността си от предишната вечер.

Беше държал края на прохода месеци наред, докато монголската войска опустошаваше земите от другата страна. Хората му бяха готови. Когато врагът наближеше достатъчно, щеше да бъде посрещнат от хиляда арбалетни стрели на всеки десет удара на сърцето — и това беше само началото. Джи Джонг потръпна, когато вятърът се засили и зафуча през лагера. Беше довел варварите до единственото място, където не можеха да използват тактиката на бой в равнината. Гърлото на язовеца щеше да пази фланговете му по-добре от всеки отряд. Нека дойдат, каза си той.

Чингис присви очи, когато потокът пленници навлезе между крепостите. Проходът беше задръстен от хора, които се движеха толкова напред пред воините му, че той едва виждаше какво става. От далечината в ледения въздух проехтяха писъци и внезапно се издигна буен пламък. Пленниците отзад също го видяха и ужасени, забавиха безумното си темпо пред конниците. Без заповед от негова страна воините свалиха копия и принудиха нещастниците да продължат напред към пространството между крепостите. Каквито и оръжия да имаха дзинските войници, трудно можеха да спрат трийсет хиляди пленници. Някои вече бяха успели да минат през теснината и се изсипваха в широкото от другата страна. Чингис продължи напред. Оставаше му само да се надява, че когато се озове под крепостите, защитниците вече ще са изчерпали маслото и стрелите си. Трупове ставаха все повече и повече с приближаването на теснината.

Над главата си забеляза стрелци, но за негово изумление те като че ли се целеха към отсрещната страна на прохода, към собствените си другари. Не разбираше какво става и започна да се тревожи. Макар да му бяха от полза, изненадите точно когато е заклецен на подобно място, никак не му харесваха. Усети как скалите от двете му страни сякаш го притискат и го принуждават да продължи напред.

С приближаването до крепостите чу тътен на катапулти — звук, който добре познаваше. Видя над прохода да се издига дим, а над стените на крепостта отляво лумнаха пламъци. Горящи стрелци изпопадаха от платформите, а от другата страна се разнесоха ликуващи

викове. Сърцето на Чингис подскочи. Можеше да има само едно обяснение и той изрева заповед колоната да мине от дясната страна на прохода, колкото се може по-далеч от лявата.

Хаджиун или Хазар — някой от тях бе превзел крепостта. Който и да се намираше горе, Чингис щеше да го почете след края на битката — ако оцелееха.

Все повече и повече трупове лежах на дъното на прохода — конят му стъпваше върху тях и цвилеше тревожно. Страхът стегна Чингис за гърлото, щом сянката падна върху лицето му. Намираше се почти под крепостите, в самия център на стрелбището, проектирано от отдавна мъртви дзински благородници. Хиляди пленници бяха загинали тук, на места труповете бяха толкова много, че земята не се виждаше. Въпреки това авангардът бе успял да си пробие път напред и сега тичаше, обхванат от див ужас. Но племената не бяха изгубили нито един човек и Чингис ликуваше. Мина под крепостта от дясната му страна и завика силно на хората горе, които бяха осигурили пътя им. Не можеха да го чуят. Той самият едва се чуваше.

Наведе се напред в седлото, изпитваше нужда да препусне в галоп. Трудно бе да задържи кобилата в тръс при свистящите стрели над главата му, но се овладя, вдигна ръка и даде знак на хората си да продължат със спокойно темпо. Едната крепост гореше отвътре и пламъците излизаха през бойниците. Точно когато Чингис погледна нагоре, една от дървените платформи рухна и полетя надолу. Конете зацвилиха уплашено и някои препуснаха с всички сили напред след пленниците.

Чингис се изправи в седлото, за да погледне напред. Нервно преглътна, щом видя тъмната линия, която препречваше края на прохода. На това място той беше почти толкова тесен, колкото и между крепостите — идеално естествено укрепление. Единственият начин да продължи напред беше да мине през армията на дзинския император. Пленниците вече я приближаваха и Чингис чу грохота на арбалетните залпове като гръмотевица, толкова силни в затвореното пространство, че едва не продънваха тъпанчетата му.

Пленниците обезумяха. Стрелите се забиваха в тях, разкъсваха ги и ги стоварваха на земята. Те тичаха под градушката от желязо и Чингис се озъби. Знаеше, че скоро ще дойде и неговият ред.

Пратеникът бе пребледнял от страх и все още трепереше от онова, което беше видял. Нищо в досегашната му кариера не го бе подготвило за клането в прохода.

— Превзеха едната крепост, генерале — каза той — и насочиха катапултите към другата.

Генерал Джи Джонг го погледна спокойно, раздразнен от неговия страх.

— Целта на крепостите беше само да ги поразреди — напомни той. — Ще ги спрем тук.

Пратеникът посъбра кураж от самообладанието на генерала и издиша с облекчение.

Джи Джонг го изчака да се овладее, след което даде знак на един от стоящите наблизко войници.

— Отведете го и смъкнете кожата от гърба му — каза той. Пратеникът ахна, когато чу заповедта. — Можете да прекратите урока, или щом се научи на смелост, или след шейсет удара с тръстикова пръчка. Което дойде първо.

Пратеникът сведе засрамено глава, отведоха го и Джи Джонг за първи път остана самичък тази сутрин. Изруга под нос и излезе от шатрата си, жаден за информация. Вече знаеше, че монголите са подкарали пленници пред себе си и сънародниците му поемат стрелите на защитниците. Мислено аплодира тактиката, макар да търсеше начини да я преодолее. Десетки хиляди невъоръжени мъже можеха да бъдат опасни като истинска армия, ако стигнат неговите редици. Щяха да объркат арбалетчиците, които бе разположил в прохода. Заповяда на един адютант да прати нови каруци стрели на фронтвата линия и загледа как те се отдалечават от лагера.

Ханът беше постъпил умно, но пленниците можеха да го предпазват само докато са живи, и Джи Джонг все още не губеше самоувереност. На монголите им предстоеше да се сражават за всяка крачка. Без място за маневриране щяха да бъдат пометени и изклани.

Зачака, питайки се дали да не се премести по-близо до предните редици. От мястото си виждаше черния дим от завладяната крепост и отново изруга. Загубата бе унизителна, но императора нямаше да го е грижа, ако не останеше жив варварин.

Беше се надявал да избие мнозина от тях, преди да се озоват пред армията му и да бъдат притиснати още повече. Трябваше да се устремят през процепа и да бъдат атакувани от всички страни, като ударната им сила бъде удавена в масата ветерани. Тактиката му беше добра. Алтернативата беше да блокира напълно прохода. Генералът беше разработил и двата плана и бе сравнил предимствата и недостатъците им. Укроти разтуптяното си сърце и огледа със самоуверена физиономия хората около себе си. Със спокойна ръка взе гарафата с вода, наля си в една чаша и отпи, докато се взираше към прохода.

С периферното си зрение забеляза движение в покритата със сняг долина. Обърна се и замръзна за миг. Тъмни фигури се изсипаха от гората и започнаха да се строят пред очите му.

Джи Джонг хвърли чашата, докато пратениците препускаха през лагера, за да докладват новата обстановка. Върховете наоколо бяха непристъпни. Това бе просто немислимо. Макар и потресен, генералът не се поколеба и за миг. Преди пратениците да са стигнали до него, той вече раздаваше заповеди:

— Конни отряди от първи до дваисети, строй се! — изрева той. — Дръжте левия фланг и пометете редиците.

Конниците се втурнаха да предадат заповедта и половината кавалерия започна да се отделя от основната армия. Генералът наблюдаваше как монголите строят редиците си и продължават да вървят към него. Не си позволи да изпадне в паника. Бяха изкатерили върховете пеша и несъмнено бяха изтощени. Хората му щяха да ги размажат.

Сякаш мина цяла вечност, докато дваисетте хиляди императорски конници се подредят на блокове по левия фланг, но тогава монголските редици спряха. Джи Джонг стисна юмруци, когато прозвучаха заповеди и конницата препусна в тръс към очакващия в снега враг. Доколкото можеше да прецени, бяха не повече от десет хиляди. Пехота не би могла да издържи срещу организирана атака. Щяха да бъдат унищожени.

Генералът гледаше как конниците набират скорост и вдигат мечове, за да секат глави. Насили се да погледне обратно към прохода с пресъхнала уста. Варварите бяха подкарали пленниците пред себе си, бяха превзели една от крепостите и му излизаха във фланга от

върховете. Ако беше само това, все още можеше да ги разбие. За миг увереността му се люшна и той се замисли дали да не блокира прохода. Не, все още беше рано за това. Изпита още по-голям респект към монголския хан, но запази самообладание, докато конницата се носеше с грохот през долината.

23.

На деветстотин крачки от тях дзинската конница препусна в галоп. Рано е, помисли си Хаджиун. Стоеше спокойно с деветте хиляди воини зад себе си. Поне долината не беше толкова широка, че да бъде обкръжен. Усещаше нервността у хората около себе си. Никой от тях не се бе изправял пеша срещу конна атака. Сега разбираха как са се чувствали собствените им врагове. Слънчевите лъчи се отразяваха в дзинските доспехи и вдигнатите мечове, готови да секат глави.

— Помнете това! — извика Хаджиун. — Тези хора не са се изправяли досега срещу нас. Не знаят на какво сме способни. Една стрела, за да ги събори, и втора, за да ги убие. Всеки да избере целите си и по моя команда да пусне двайсет стрели!

Опъна тетивата до ухото си и усети силата на десницата си. Точно за това бе тренирал години наред и беше трупал мускули, докато не станаха като желязо. Лявата му ръка изобщо не можеше да се сравнява по сила с дясната и от камарата мускули на едното си рамо, гол до кръста, той изглеждаше изкривен. Долавяше как земята трепери от приближаващата се армия конници. Те бяха на шестстотин крачки, той погледна редиците и рискува да се озърне и назад. Всички бяха обтегнали лъкове, готови да изстрелят смъртта към врага.

Дзинските войници нападнаха с викове, които изпълниха долината и се стовариха върху безмълвните монголски редици. Бяха добре бронирани и носеха щитове, които щяха да ги защитят от стрелите. Хаджиун отбеляза всяка подробност, докато те приближаваха с плашеща скорост. Най-далечният ефективен обсег беше четиристотин крачки и той ги остави да минат тази граница. На триста крачки хората му започнаха да хвърлят погледи към него в очакване да пусне стрелата си.

На двеста крачки редицата от коне насреща изглеждаше като стена. Хаджиун усети как страхът впи зъби в него, докато даваше заповедта си:

— Свалете ги! — изрева той и изръмжа, пускайки тетивата. Девет хиляди стрели полетяха на мига срещу врага.

Атаката се препъна, сякаш бяха попаднали на ров. Хора полетяха във въздуха, коне рухнаха на земята. Онези отзад се врязаха в тях на пълен галоп, а Хаджиун постави втора стрела на тетивата и я опъна. Втори залп се стовари върху кавалерията.

Дзинските конници нямаше как да спрат, дори да бяха разбрали какво се случва. Предните им редици рухнаха и онези, които пришпорваха конете си през тях, бяха посрещнати от нов залп. Всеки войник получаваше по три или четири стрели, които летяха по-бързо от мълнии. Пръстите им изпускаха поводите и въпреки бронята и щитовете самата сила на удара ги стоварваше на земята.

Докато стреляше, Хаджиун броеше на глас, и се целеше в откритите лица на дзинските войници, които се мъчеха да се изправят. Ако не виждаше лице, прицелваше се в гърдите и разчиташе, че тежкия връх на стрелата ще пробие пластините. Усети как раменете му започват да горят, докато посягаше за петнайсетата стрела. Атакуващите конници сякаш се бяха сблъскали на пълна скорост с чук и спряха. Хаджиун посегна надолу и откри, че е изстрелял двайсетте си стрели.

— Трийсет крачки напред, след мен! — изкрещя той и се затича в тръс. Хората му го последваха и извадиха нов сноп стрели от колчаните си. Дзинските войници ги видяха да приближават. Хиляди се мъчеха да излязат от редиците на мъртвите. Мнозина бяха паднали, без да получат рани, когато конете им налетяха върху камарите умиращи хора и животни. Командирите лаеха заповеди да се качат отново в седлата, но войниците нададоха уплашени викове, щом видяха приближаващите монголи.

Хаджиун вдигна десния си юмрук и редицата спря. Видя как един от командирите му перва някакъв млад воин толкова силно, че онзи залитна.

— Удариш ли още един кон, лично ще те убия! — озъби се командирът. Хаджиун се засмя.

— Още двайсет! Целете се в хората! — изкрещя той и заповедта му се повтори по редицата. Дзинските конници се окопитиха след първия удар и украсените им с пера офицери ги подкараха отново напред. Хаджиун се прицели в един от тях, докато онзи се въртеше на коня си, размахвайки вдигнат меч.

Стрелата му се заби в гърлото на офицера и още девет хиляди я последваха. От това разстояние се прицелваха съвсем точно и залпът беше съсипващ. Разстроената втора атака се разпадна под свистящите стрели и дзинските войници изпаднаха в паника. Неколцина препуснаха с щитове, заприличали на таралежи от стрелите. Макар да му беше болно, Хаджиун изрева: „Конете!“, и животните рухнаха сред хрущени на счупени кости.

За всеки шейсет удара на сърцето излитаха десет стрели без никакъв отдых. Най-храбрите противници умряха бързо, останаха само слабите и уплашените, които се мъчеха да обърнат конете назад. Редиците се разбъркаха от подплашените коне, чиито ездачи висяха безжизнено в седлата със стърчащи от гърдите стрели.

Рамото на Хаджиун вече го болеше, когато изстреля четиридесетата си стрела и зачака хората около него да го последват. Долината пред тях представляваше каша от кръв и мъртъвци, червено петно от ритаци копита и мятаци се в агония войници в снега. Дзинците вече не можеха да атакуват. Офицерите продължаваха да им крещат да продължат напред, но трети път нямаше да успеят да наберат скорост.

Хаджиун изтича напред, без да дава заповед, и хората му го последваха. Той преброи дващест крачки, остави вълнението да надделее над здравия му разум, пробяга още дващест и се оказа опасно близо до повалените хора и коне. Само сто крачки разделяха противниците, когато той заби поредните дващест стрели в девствения сняг и срязва възела, който ги свързваше. Дзинските войници нададоха ужасени писъци, когато видяха, че монголските лъкове се огъват отново. Паниката се разпространи в редиците им и конниците се пречупиха, когато стрелите се врязаха в тях.

Отначало бягството тръгна бавно и мнозина загинаха, защото отзад ги натискаха. Монголите стреляха методично по всичко, което се изпречваше пред очите им. Офицерите изпопадаха бързо и Хаджиун изкрещя триумфално, щом видя, че безредицата е пълна. Онези, които още не бяха приближили предните редици, застинаха стъписани и изпълнени с ужас от клането.

— По-бавно! — извика Хаджиун на хората си, докато пускаше петнайсетата си стрела и обмисляше дали да не се приближи още повече до дзинците и окончателно да все паника в редиците им.

Овладея се, макар страшно да му се искаше да се втурне сред бягащите. Време е, каза си той. Темпото намаля и точните попадения се увеличиха. Стотици врагове рухнаха от монголските стрели. Хората от степите бяха изстреляли по шейсет и колчаните на гърбовете им бяха олекнали.

Хаджиун спря. Конницата беше разбита и мнозина препускаха назад с отпуснати поводи. Все още можеха да се прегрупират и макар да не се боеше от нова атака, той реши да ги прогони чак до основните им сили. По-нататъшното приближаване беше опасно, знаеше това. Ако дзинските войници успеяха да се доберат до хората му, можеха да обърнат късмета. Хаджиун се огледа към ухилените лица наоколо и се разсмя гръмко.

— Ще вървите ли с мен? — Отвърнаха му радостни възгласи, той тръгна напред и извади нова стрела от колчана. Този път я задържа на тетивата, докато стигнаха до първите редици на повалените. Мнозина бяха все още живи и някои от хората му взеха оръжията им, като изгубиха ценни моменти, докато ги затъкнат в поясите си. Подплашен кон, препускащ покрай редицата едва не събори Хаджиун. Той протегна ръка за поводите, не успя да ги улови, но малко по-нататък двама от хората му спряха животното. Но наоколо имаше стотици животни без ездачи и той посегна към друг, който изтича край него, като пръхтеше подплашено от редицата стрелци. Укроти добичето, като погали муцуната му. Дзинските конници започнаха да се престрояват. Беше им демонстрирал колко добри са хората му с лъковете. Може би беше време да им покаже и уменията им на кон.

— Вземете мечове и яхвайте конете! — извика той. Заповедта му пак бе повторена по редицата и Хаджиун видя как хората му се хвърлят радостно през мъртвите и скачат в седлата. Конете бяха повече от достатъчно, макар че някои все още бяха с разширени от ужас очи и оплискани с кръвта на предишните си ездачи. Хаджиун също яхна коня си и се изправи в стремената, за да види какво прави врагът. Щеше му се Хазар да можеше да види това. Брат му би оценил възможността да атакува дзинската армия със собствените ѝ коне. Хаджиун изрева с все сила, заби пети в хълбоците на коня и се наведе ниско над шията му, когато животното полетя напред.

В края на прохода цареше хаос, докато Чингис яздеше през труповите. Арбалетите на дзинските войници бяха избили почти всички пленници, и половин милион железни стрели се движеха под него. Някои от пленниците бяха стигнали дзинските редици, напълно обезумели от ужас. Чингис ги видя как сграбчват оръжия с окървавените си ръце.

Организираните залпове станаха спорадични, щом последните пленници разкъсаха редиците. Стотици си пробиха път през първата редица, като деряха и ритяха отчаяно. Намереха ли оръжие, започваха да нанасят сляпо удари около себе си, но скоро падаха съсечени.

Около Чингис засвистяха стрели и той се сниши рязко в седлото, когато една профуча съвсем близо до него. Огромната дзинска армия беше отпред. Малко пред него проходът се разширяваше и той внезапно си даде сметка, че само едната му страна е отвесна скала. Преди да стигне до тук, смяташе, че отворът е нещо като огромна порта, но сега видя, че противниците са вдигнали огромен дънер от едната страна. От него към върха имаше опънати въжета и Чингис осъзна, че дървото може да бъде съборено в прохода и да раздели войската му наполовина. Станеше ли това, с него щеше да бъде свършено. Обхвана го паника, той спря пред хълма от мъртви тела. Изкреця от безсилие, очаквайки да бъде улучен или да види как дървото рухва. Извика по име мъжете пред себе си, заповяда им да продължат пеша и посочи огромния ствол, който щеше да се срути върху всичките му мечти. Те моментално се втурнаха да прережат въжетата.

Оттатък теснината Чингис видя суматоха в дзинските редици. Нещо не беше наред и той рискува да се надигне в стремената, за да види какво става. Последните оцелели пленници налитаха върху плетените барикади, които защитаваха дзинските стрелци, докато презаредят. Чингис затаи дъх, когато воините му се присъединиха към изтощените пленници и мечовете им засвяткаха на слънчевите лъчи. Арбалетите най-сетне замлъкнаха и Чингис видя, че противниците махат за подкрепления.

Както се беше надявал, най-сетне бяха останали без стрели. Земята бе почерняла от противните малки железни шипове, а всеки труп беше надупчен от тях. Ако дървото останеше на мястото си, Чингис щеше да направи пробив в дзинските редици. Той изтегли меча

на баща си и усети как натискът изведнъж се отприщва. Зад него монголите вдигнаха копия и мечове и пришпориха конете си да прескочат купищата мъртвци. Преградите бяха избутани настрана. Чингис мина под сянката на огромното дърво и вече не можеше да спре, устремен към армията на дзинския император.

Конниците се вклиниха дълбоко в редиците на противника. Рискът се увеличаваше с всяка измината дължина, тъй като воините се озоваваха срещу врагове не само отпред, но и отстрани. Чингис сечеше наред с касапски движения, които можеше да изпълнява с часове. Пред себе си видя как изпадналите в паника кавалеристи се стоварват върху собствените си редици и ги помитат. Нямаше време да се обърне назад към дървото, около него свистяха толкова много остриета. Едва когато друга редица удари в галоп кавалерията, Чингис вдигна поглед и разпозна свои сънародници, яхнали дзински коне. Нададе дрезгав рев, като усети растящата паника и объркване на противниците. Зад него хората му изкормваха безсилните арбалетчици и си пробиваха път все по-навътре и по-навътре. Без атака срещу фланга това нямаше да бъде достатъчно, но Чингис видя, че конниците внасят хаос в дзинските редици — най-добрите ездаци на света се носеха като обезумели сред враговете си.

Едно острие улучи коня му в гърлото и отвори огромен разрез, от който плисна кръв върху лицата на войниците пред него. Животното се препъна, Чингис скочи от седлото и събори двама души на земята, когато се стовари отгоре им с цялата си тежест.

Моментално изгуби усещането за битката. Оставаше му единствено да се сражава пешком с надеждата, че са направили достатъчно. Все повече и повече воители излизаха от прохода и се втурваха към центъра... Монголската армия излизаше от планината като брониран юмрук, за да нанесе зашеметяващ удар на дзинските редици.

Генерал Джи Джонг гледаше с увиснала челюст как монголите изкормват предните му редици. Беше видял как конницата му се обръща в бягство и се връзва в основната армия, внасяйки паника в строя. Сигурен беше, че още може да удържи положението, но тогава проклетите монголи им налетяха с откраднатите коне. Яздеха

невероятно умело и запазваха съвършено равновесие, докато пускаха залп след залп в галоп. Един отряд пехотинци рухна и нова вълна противници се втурна през войниците му, сякаш бяха деца с мечове.

Генералът зяпаше тъпо. Офицерите му чакаха заповеди, но прекалено много неща се случваха едновременно и той се бе вцепенил. Не можеше да се окопоти. Повече от половината от армията му все още не се беше сблъскала с врага, а по-надолу в строя чакаха двадесет кавалерийски отряда. Джи Джонг заповяда да доведат коня му и се качи в седлото.

— Блокирайте прохода! — изкрещя той и пратениците препуснаха напред. Хората му горе сигурно чакаха заповедта, стига да бяха останали живи. Ако успееше да спре излизащите от прохода монголи, щеше да ги обкръжи и унищожи. Беше вдигнал онова дърво като последна възможност, но сега единственото то можеше да му осигури достатъчно време, за да се прегрупира.

Субодай видя Чингис да полита през края на прохода на обезумелия си кон. Усети, че натискът намалява, когато все повече бойци последваха хана си през теснината. Младите вълци виеха от възбуда. Мнозина бяха все още притиснати от хора и коне и не можеха да помръднат. Някои дори се бяха завъртели кръгом в навалищата и се мъчеха отново да се обърнат с лице към сражението.

Чингис се беше изгубил от погледа му, когато Субодай видя как едно от дърветата над главата му се опъва. Вдигна глава и моментално разбра, че то може да рухне и да го отреже от онези, които вече бяха минали теснината.

Хората му не виждаха опасността и пришпорваха конете си напред, надавайки викове като младоци с жълто около устата, каквито всъщност си бяха. Субодай изруга, опъна се второ въже. Дървото беше огромно, но не след дълго щеше да падне.

— Мишени нагоре — изрева той на хората си и им даде посока, като започна да пуска стрела след стрела с най-голямата скорост, на която беше способен. Първата улучи един от противниците в гърлото и той падна, събаряйки още двама. Въжето се отпусна, но други войници се завтекоха да изпълнят заповедта на Джи Джонг и дървото започна да се накланя. Младите вълци отговориха с рояк стрели и повалиха

десетки. Но беше твърде късно. Последните дзински войници издърпаха масивния ствол точно върху тях и той с трясък полетя в прохода. Субодай се намираше на не повече от двайсет крачки от равнината, когато дървото падна. Конят му уплашено се изправи на задните си крака и ездачът трябваше да се приведе напред, за да го овладее.

Трясъкът изтръгна от кървавото им безумие дори оцелелите пленници. Докато Субодай се взираше, зашеметен от ужас, над уплашените редици се спусна пълна тишина. После се разнесе воят на един боец, чиито крака бяха смазани. Дървото препречваше теснината на височина колкото човешки бой. Нямахше кон, който да го прескочи. Субодай усети, че хиляди очи се обръщат автоматично към него, но не знаеше какво да прави.

Стомахът му се сви, видя зад бариерата да се появяват редици дзински копиеносци. Онези, които посмяха да покажат лицата си, бяха повалени от стрелите, но оръжията им останаха — редица тежко желязо, стърчащо като зъби на хищник по дължината на ствола. Субодай преглътна на сухо.

— Бравди! — изкрещя той. — Бързо носете бравди!

Не знаеше колко време ще им е нужно, за да се справят с масивния дънер. Дотогава ханът им оставаше в капан от другата страна.

24.

Чингис видя как дървото пада и изрева яростно, отсичайки с един-единствен удар главата на мъжа срещу себе си. Намираще се в море от червени и златни знамена, които плющяха на вятъра като птичи криле. Сражаваше се сам, отчаяно. Все още не бяха разбрали кой е той. Единствено тези, които бяха най-близко, опитаха да смажат побеснелия воин, който се зъбеше и ръмжеше в лицата им. Той се въртеше и се втурваше между тях, използваше като оръжие всяка част от бронята си, всичко, което можеше да го запази жив. Оставяше след себе си диря от смърт и болка и нито за миг не престана да се движи. Да спре означаваше да умре сред безбройните знамена.

Дзинските войници усетиха внезапната неувереност у враговете си и изреваха предизвикателно. Самоувереността им се възвърна. Чингис видя огромно множество бодри конници да се носи с грохот край фланга. Беше изгубил от поглед брат си Хаджиун. Нямаше кон, заобикаляха го врагове. Прах покриваше всичко и той разбра, че смъртта е на стъпка от него.

Почти се беше отчаял, когато един конник размаза изпречилите му се вражески войници и го метна с могъщите си ръце зад себе си. Беше Толуй, борецът. Чингис задъхано благодари на масивния воин, докато мечовете им съсичаха враговете. Стрели от арбалети отскачаха от броните им и Толуй сумтеше, когато дебелият колкото пръст пластини се огъваха от ударите и много от тях падаха.

— Към мен! Пазете хана! — изрева Толуй над кипналото множество противникови войници. Видя един кон без ездач и се насочи към него. Докато се хвърляше към празното седло, Чингис получи рана в бедрото и изрева от болка. Изрита силно и усети, че кракът му чупи нечия челюст. Ужилването го изтръгна от отчаянието и той се огледа, без да спира да удря, за да види как се развива битката.

Цареше пълен хаос. Дзин нямаха никакъв строй, сякаш само броят им беше достатъчен. На изток обаче техният генерал беше възстановил реда. Конницата на фланга скоро щеше да стигне хората на Чингис. Той тръсна глава, за да махне кръвта от очите си. Не си

спомняше кога е получил раната, но скалпът му беше одраскан и шлемът бе отлетял нанякъде. Усети вкуса на кръв, плю надолу и съсече поредния войник през гърлото.

— Ханът! — изрева с пълна сила Толуй. Хаджиун го чу и отвърна, размахвайки меч. Не можеше да достигне брат си, а много от хората му вече бяха мъртви, смазани под краката на противника. От първоначалните девет хиляди души бяха останали около пет. Колчаните им бяха празни и те се намираха твърде далеч от Гърлото на язовеца и от хана.

Хаджиун замахна с меча си и направи дълбок разрез в хълбока на коня си. Кръв блисна навън, животното изцвили и се хвърли напред, разбутвайки всичко пред себе си. Хаджиун повтори писъка му с отчаян призив към хората си да го последват, като едва успяваше да насочва раненото животно. Носеше се през дзинските войници, замахвайки към всичко, до което можеше да достигне. Конят препускаше лудо и Хаджиун чу как гръдната му кост се счупва, когато налетя на някакво препятствие. Полетя над главата му и удари един войник с бронята си. Друг от хората му викна зад него, Хаджиун сграбчи протегнатата ръка и се метна зад ездача, замаян и разтърсен от болка.

Петте хиляди се биеха като обезумели, без изобщо да мислят за собствената си защита. Притиснати от всички страни, те раняваха собствените си коне като Хаджиун, принуждавайки ги да полетят с ритници и пръхтене към равното между планините. Трябваше да стигнат Чингис, преди да бъде убит.

Хаджиун усети как и вторият му кон се препъва и едва не падна. Животното успя някак да се задържи на крака и се втурна през редиците с широко отворени от ужас очи. Навсякъде тичаха коне без ездачи и Хаджиун скочи към един от тях без да се замисля, като едва не извади ръката си от ставата, когато улови повода. Полетя на остри завой извън битката, докато успее да овладее паниката на коня. Хората му го бяха последвали, но не бяха повече от три хиляди след дивата атака в сърцето на дзинската армия.

— Напред! — изкрещя Хаджиун и тръсна глава, за да я проясни. Едва виждаше, а темето му пулсираше от първия удар в земята. Цялото му лице се поду, докато галопираше покрай вражеската армия обратно към брат си. На половин миля отпред виждаше тила на противниковата кавалерия — двайсет хиляди отпочинали коне и хора, тръгнали да

затворят окончателно прохода. Хаджиун знаеше, че са прекалено много, но не намали. Вдигна високо меча, загърби болката и оголи окървавените си зъби.

Не повече от хиляда души бяха минали през теснината, когато дървото падна. Половината от тях вече бяха мъртви, а останалите се скупчиха около хана, готови да го защитават до последния човек. Дзинските войници кръжаха около тях като рояк оси, но монголите се сражаваха като обладани от нечиста сила и през цялото време Чингис се озърташе назад към дънера, който препречваше прохода. Хората му бяха родени бойци и всеки от тях беше по-ловък и по-умел от дзинските войници, които се оплитаха в стремената си и умираха. Колчаните на всички бяха празни, но пък мнозина управляваха конете си така, сякаш бяха едно цяло с тях. Понитата знаеха кога да отстъпят назад, за да избегнат удара на острието, и кога да изритат в гърдите всеки, който се осмели да ги приближи. Подобно на остров в бушуващо море, монголските конници се движеха през дзинската армия и никой не можеше да ги повали. Стрелите от арбалетите тракаха по броните им, но стрелците бяха притиснати твърде силно, за да стрелят в залп. Никой не искаше да приближава почервенелите остриета на мрачните воители. Мъжете около Чингис бяха оплискани в кръв и пръстите им залепваха за дръжките на мечовете. Трудно беше да ги убият. Те знаеха, че ханът им е с тях и че трябва само да издържат, докато бариерата се премахне. Но лека-полека се топяха, макар да съсичаха по десет или двадесет за всеки един от своите. Все повече и повече воители поглеждаха мрачно назад към прохода, отчаянието им растеше, но продължаваха да се сражават.

Джелме и Арслан пристигнаха заедно при блокирания проход и видяха пребледнелия Субодай. Младият военачалник им кимна.

— Трябват ни повече брадви — рязко рече Джелме. — С това темпо ще са ни нужни часове.

Субодай го изгледа студено.

— Ти командваш, военачалнико. Аз просто чаках да дойдеш.

Обърна коня си, без да каже нищо повече, и пое дълбоко дъх.

— Вълци, слизайте от конете! — извика той на хората си. — Вземете лъкове и мечове! Пешком! След мен!

Докато баща и син поемаха разчистващите екипи, Субодай се покатери на дънера с изваден меч и погледна надолу към дзинските

копиеносци, изрита настрани едно оръжие и скочи срещу тях. Хората му го последваха с устрем, събаряйки собствените си другари с брадвите. Не можеха да позволят младият им генерал да тръгне да спасява хана сам и бяха бесни от триковете на врага.

Чингис вдигна глава, когато Младите вълци се включиха в битката. Те съсичаха изненадания противник откъм гърба и отвориха огромен процеп в редиците му. Ранените сякаш не усещаха болка и не откъсваха очи от Субодай, който продължаваше устремно напред. Беше видял хана и ръцете му все още не бяха уморени. Атакува дзинските редици с пет-шест побеснели млади воители, които се движеха с такава скорост, че никой не можеше да ги спре. Проправяха си път към Чингис и оставяха след себе си пътека от мъртви тела.

— Чаках те! — извика Чингис на Субодай. — Този път какво ще искаш от мен?

Младият военачалник се разсмя, радостен, че го вижда жив, приклекна, избягвайки удар на меч, и изкорми мъжа, който го държеше. Извади острието с рязко дърпане, стъпи върху мъртвия и продължи напред. Дзинските войници се поколебаха, но все още бяха толкова много, че можеха да погълнат дори десетте хиляди на Субодай. Откъм фланга на огромната армия прозвучаха рогавете на кавалерията. Чингис се обърна в седлото и видя, че дзинските войници отново се подреждат в редици, отваряйки път за конната атака. Монголските воители се спогледаха, когато дзинската кавалерия препусна в галоп през собствените си редици. Задъхан, Чингис се ухили, докато хората му се подреждаха около него.

— Добри коне — рече той. — Пръв ще избирам, когато приключим.

Воините се разсмяха, после всички пришпориха конете си едновременно и се наведоха ниско над седлата. Оставиха Субодай сам да удържа района около теснината и полетяха в галоп миг преди да се сблъскат с противника.

Командирът на дзинската конница умря в първия сблъсък с монголските ездаци. Съсичаха хората му от седлата им сред грохота на копитата. Онези, които успяваха да отвърнат на удара, улучваха въздуха — противниците им бързо се снишаваха или се люшваха настрани. Бяха тренирали това през целия си живот. Чингис препускаше напред, връзваше се все по-дълбоко и по-дълбоко в

конните редици. Дясната му ръка гореше. Враговете сякаш нямаха край и той получи нова рана над хълбока, където липсваха парчета от бронята. Друг удар беше тъй силен, че ханът отлетя назад и за миг видя светлосиньото небе, но запази равновесие. Не падна, той не можеше да падне. Чу писъци, когато конниците на Хаджиун удариха дзинските ездачи в гръб, и се запита дали ще срещне брат си на сред тази гмеж, или ще умре преди това. Враговете бяха прекалено *много*. Вече не очакваше да оцелее, от това му стана леко на сърцето и той препусна в галоп през дзинските войници, обхванат от чиста радост. Представи си, че баща му язди редом с него. Старецът най-сетне щеше да се гордее с тях. Синовете му не биха могли да изберат по-добър край на живота си.

Зад тях дървото най-после беше разрязано на три парчета и избутано. Монголската армия бавно излезе в ледената равнина, мрачна, готова за мъст. Джелме и Арслан язدهа начело. Погледнаха към дзинските знамена, които се вееха в далечината.

— Ако можех да върна времето, не бих променил живота си, Джелме — извика Арслан на сина си. — Пак щях да съм тук.

— Че къде другаде би могъл да бъдеш, старче? — отвърна му с усмивка Джелме. Постава стрела на тетивата и пое дълбоко дъх, преди я пусне към вражеските редици.

Джи Джонг гледаше безсилно как проходът се отваря и от него се изсипват двайсет хиляди воители, готови за бой. Боговете не му бяха дали Чингис. Личната кавалерия на генерала атакуваше малкия отряд на хана, но друга монголска група се вряза в дзинската армия като тигър, разкъсващ с лапа корема на бягащ елен. Монголите като че ли не се съобщаваха помежду си, но въпреки това действаха в синхрон на бойното поле, докато неговите хора зависеха изцяло от командния си център. Джи Джонг разтърка очи и ги впери в облаците снежен прах.

Копиеносците му бяха в хаос, някои бяха напуснали бойното поле, той ги виждаше като мънички петънца сред хълмовете. Още ли беше възможно да спечели битката? Беше изчерпал всички тактически номера. Оставаше единствено сражението на равен терен, а генералът все още имаше числено превъзходство.

Даде нови заповеди на пратениците и те препуснаха през бойното поле. Монголите в прохода поваляха хората му и пускаха стрела след стрела, врязвайки се право през центъра на дзинската армия. От безмилостната им точност редиците ѝ отстъпиха назад и се скупчиха, а трябваше да стоят разделени. Джи Джонг избърса потта от челото си, щом видя как конниците се носят сред копиеносците му, сякаш сред невъоръжена тълпа. Можеше само да гледа замръзнал как се разделят на групи по сто, обстрелват с лъковете си армията му от всички страни и я разкъсват на парчета.

Миг по-късно група мародери го забеляза. Джи Джонг видя, че лицата им грейнаха при вида на грамадните бойни знамена около командирската шатра. Докато той се взираше в тях, дузина лъкове се огънаха по посока към него, другите ездачи дърпаха поводите, за да обърнат конете си. Все пак се намираха твърде далеч, нали? Стотици мъже от личната му гвардия стояха на пътя им, но те не можеха да спрат стрелите и генералът внезапно изпита ужас. Тези хора от степите бяха истински демони. Той беше опитал всичко, но въпреки това бяха дошли дотук. Мнозина бяха ранени, но сякаш не усещаха болка, опъваха лъковете си с кървави ръце и пришпорваха конете.

Една слабо изстреляна стрела го улучи в гърдите, заби се в бронята му и той изкрещя. Викът отприщи страха му, куражът окончателно го напусна и в следващия миг той викна на охраната, завъртя със сила коня си и се приведе ниско над шията му. Други стрели изсвистяха над главата му и убиха хора около него. Генерал Джи Джонг обезумя пред лицето на собствената си смърт, от самоувереността му нямаше нито следа. Заби пети в хълбоците на коня, препусна в галоп през редиците и остави гвардията зад себе си.

Не погледна надолу към облещените лица на войниците, които гледаха как ги изоставя. Мнозина хвърлиха оръжията си и побягнаха, следвайки примера му. Някои от по-бавните бяха съборени от коня му. Виждаше размазано от ледения вятър и знаеше само, че трябва да избяга от жестоките монголи и зверските им физиономии. Зад него армията изпадна в окончателен безпорядък и клането продължи с пълна сила. Войската на Чингис се исипа върху имперските войници. Докато ръцете на дзинците едва въртяха оръжията, тя ги избиваше.

Старшите офицери на три пъти се опитаха да прегрупират хората си, но не успяха. Чингис вече се възползваше от по-широкото бойно

поле и изпращаше отряди да ги разпердушният. Когато и последните стрели на Джелме свършиха, в действие влязоха копията. Ударите им поваляха хората на земята. Чингис беше видял дзинския генерал да бяга и вече не усещаше ужасните си рани. Слънцето се издигаше все по-високо и по пладне императорската войска представляваше кървави планини от мъртъвци. Оцелелите се бяха пръснали във всички посоки, гонени по петите от победителите.

Докато бягаше, умът на Джи Джонг се освободи от вцепенението, което го бе лишило от смелост. Звуците на битката заглъхнаха в далечината, конят му препускаше в галоп по пътя за Йенкин. Той се обърна само веднъж към огромната маса сражаващи се мъже и усети горчилката на срама, примесен с ярост. Някои воители от личната му гвардия следваха генерала си, оставайки лоялни въпреки неговото бягство. Без да кажат нито дума, те се строиха около него и мрачната фаланга от стотина конници приближи портите на императорския град.

Джи Джонг разпозна яздеция до него — старши офицер от Баотоу. Отначало не можа да си спомни името му, мислите му препускаха несвързано. Градът растеше бързо пред тях и с огромно усилие на волята той се овладя и успокои разтуптяното си сърце. Луджан. Името му е Луджан, припомни си най-сетне.

Генералът се потеше в бронята си пред високите стени и рова около града. След хаоса и кръвопролитие то всичко тук изглеждаше сънено, мирно, събуждаше се бавно за новия ден. Джи Джонг бе изпреварил всички вестоносци и императорът все още нямаше представа за ужаса, разиграл се само на двайсет мили от града.

— Искаш ли да бъдеш езекутиран, Луджан? — попита той мъжа до себе си.

— Имам семейство, генерале — отвърна той. Беше пребледнял, разбра какво ги очаква.

— Тогава ме слушай и прави каквото ти казвам.

Генералът бе разпознат отдалеч и външната порта се спусна като мост над водата. Джи Джонг се обърна в седлото към хората си.

— Императорът трябва да знае — каза той. — Можем да контраатакуваме с градската стража.

Думите му оживиха умърлушените мъже и те се изправиха в седлата. Все още имаха вяра, че генералът им ще успее да намери изход от катастрофата. Лицето на Джи Джонг се бе превърнало в маска, докато минаваха през града. Чаткането на копитата по павираните улици му се струваше необичайно силно. Беше загубил. И нещо по-лошо — беше избягал.

Императорският дворец представляваше огромен комплекс, заобиколен от нечувано красиви градини. Джи Джонг се насочи към най-близката порта, която щеше да го отведе до залата за аудиенции. Запита се дали младият император е станал от сън в този час. Скоро след като научеше новината, щеше да бъде напълно буден.

Гвардейците се спешиха при външната порта и продължиха ходом по широката улица с липи от двете страни. Слугите ги посрещнаха и ги поведоха през дълга редица зали. Преди да застанат пред императора, пътя им преградиха войници от личната му гвардия.

Лицето на Джи Джонг не изразяваше нищо, той предаде меча си и зачака да му сторят път. Хората му щяха да останат във външната зала. Представи си как точно в този момент будят император Вей и робите се суеят около него с вестта, че генералът се е върнал. Из двореца щяха да плъзнат слухове, но все още никой не знаеше нищо. Пълният мащаб на трагедията щеше да стане ясен по-късно. Императорът трябваше да научи пръв.

Мина доста време, преди вратите на залата за аудиенции да се отворят и Джи Джонг да закрачи по дървения под към седящата в дъното фигура. Както бе предположил, лицето на императора бе подпухнало от съня, а косата му — сресана набързо, с няколко немирни кичура.

— Какво толкова важно има? — попита император Вей с напрегнат глас.

Генералът най-сетне почувства спокойствие, пое дълбоко дъх и коленичи.

— Негово императорско величество ми оказва голяма чест — произнесе той. Вдигна глава и очите, които погледнаха под гъстите вежди, накараха младия владетел да се вкопчи в робата си от страх. В тях той видя лудост.

Джи Джонг се изправи бавно и огледа залата. Императорът беше отпратил министрите за поверителния разговор с генерала. Виждаха се

шестима роби, но Джи Джонг изобщо не го беше грижа за тях. Те щяха да разпространят новината из града, както правеха винаги. Той бавно издиша. От известно време мислите му бяха объркани, но най-сетне отново се избистриха.

— Монголите минаха през прохода — каза той. — Не успях да ги задържа.

Видя как императорът пребледнява и кожата му прежълтя като восък под високите прозорци.

— А армията? Значи сме били принудени да отстъпим? — попита император Вей и се изправи.

— Армията е разбита, твое императорско величество.

Погледът на генерала се заби в младия мъж пред него и този път той не извърна очи.

— Служих добре на баща ти, твое императорско величество. При него щях да спечеля, с теб, по-нискокачествения, се провалих.

Челюстта на император Вей увисна от изумление.

— Идваш при мен с новина като тази и се осмеляваш да ме обиждаш в собствения ми дворец?

Генералът въздъхна. Нямаше меч, но извади дългия кинжал, който беше скрил в бронята си. Младият император зяпна още по-широко, обзет от страх.

— Баща ти нямаше да позволи да приближа до него, твое императорско величество. Никога не би се доверил на генерал, който се връща от поражение. — Джи Джонг сви рамене. — С този провал аз заслужих смъртта си. Какъв друг избор имам освен този?

Императорът пое дъх да изкрещи на стражата. Джи Джонг се хвърли към него и стисна гърлото му, задушавайки вика. Ръцете на императора заблъскаха по бронята и лицето му, но момчето беше слабо и от съпротивата му хватката само се стегна още повече. Джи Джонг можеше да го удуши, но това щеше да е безчестие спрямо сина на един наистина велик мъж. Затова опипа гърдите на императора и въпреки че той се мяташе и дърпаше, заби острието в сърцето му.

Ръцете му увиснаха безжизнено и едва сега генералът усети драскотините по бузите си. Кръвта изцапа робата около острието, Джи Джонг вдигна тялото и го върна на мястото му.

Робите пицяха, но той не им обърна внимание. Просто стоеше пред трупа на младия император. Нямах друг избор, каза си той.

Вратата се отвори с трясък и императорските гвардейци се втурнаха вътре. Вдигнаха оръжия и Джи Джонг се обърна към тях. Видя своите хора да изпълват коридора. Луджан беше следвал заповедите му и вече бе покрит с кръв. Не след дълго приключиха и с останалите.

Луджан стоеше задъхан и се взираше изумено в бялото лице на мъртвия император.

— Убил си го — с трепет произнесе той. — Сега какво ще правим?

Генералът погледна изтощените и окървавени мъже, които бяха донесли вонята на бойното поле на това място. Може би по-късно щеше да плаче за всичко, което беше изгубил, за всичко, което беше сторил, но сега нямаше време за това.

— Ще кажем на народа, че императорът е мъртъв и градът трябва да бъде затворен и укрепен. Монголите идват насам и не можем да сторим нищо друго.

— Но кой ще бъде император? Някое от неговите деца ли? — попита Луджан. Беше страшно преbledнял и не погледна към отпуснатата фигура на трона.

— Най-голямото момче е едва на шест — отвърна Джи Джонг. — Нека ми го доведат след погребението. Ще управлявам като негов регент.

Луджан впери поглед в генерала.

— Да живее новият император — прошепна той и останалите повториха думите му. Почти в транс, Луджан коленичи и се поклони, докато челото му не опря дървения под. Другите войници сториха същото и генерал Джи Джонг се усмихна.

— Десет хиляди години — тихо рече той. — Десет хиляди години.

25.

Небето чернееше над планините, мазният дим се простираше на мили разстояние. Накрая много от противниците се предадоха, но племената бяха изгубили твърде много хора, за да помислят за пощада. Избиваха ги дни наред около прохода. Издирваха последните бягащи войници и ги колежа като мармоти.

От прътовете на копията и знамената накладоха огромни огньове, които не погълнаха единствено храната и труповете. Семействата минаха бавно през прохода след воините и докараха каруци и ковачници, за да претопят металните върхове на пиките. Дзинските припаси бяха прибрани в зимници, където щяха да се запазят свежи.

Не преброиха труповете на враговете, но пък и нямаше нужда. Никой, който беше видял планините разкъсана плът, нямаше да ги забрави до края на живота си. Жените и децата сваляха броните и всичко ценно от труповете. Само ден след сражението вонята вече беше ужасна и въздухът се изпълни с мухи, които изгаряха в дима от огньовете.

Чингис чакаше военачалниците си на края на долината. Искаше да види града, който бе пратил такава огромна армия срещу него. Хаджиун и Хазар тръгнаха с него, като се взираха със страхопочитание назад към кървищата и огньовете, губещи се в далечината. Огньовете хвърляха трептящи сенки по планините наоколо, племената се бяха укротили и пееха тихо за мъртвите.

Тримата братя чакаха мълчаливо, докато извиканите мъже се съберат тичешком. Гърбовете им бяха схванати. Субодай пристигна пръв, блед и горд с грозния черен шев върху лявата си ръка. Джелме и Арслан дойдоха заедно — тъмни силуети на фона на огньовете. Хо Са и строителят Лиан пристигнаха последни. Единствено Темуге остана да премести лагера до една река десет мили на север. Огньовете щяха да горят дни наред, дори без да бъдат поддържани. Мухите се превръщаха в сериозен проблем и на Темуге му приляваше от постоянното бръмчене и разлагащите се трупове.

Чингис едва откъсна поглед от равнината. Той беше сигурен, че вижда пред себе си смъртта на една империя. Никога не се бе намирал толкова близо до поражението, както при битката в прохода. Тя бе оставила белега си върху него и той винаги щеше да си я припомня без никакво усилие. Осем хиляди от хората му бяха увити в бели тъкани и отнесени в планините. Погледна към тях — лежах в снега, далеч оттук. Ястребите и вълците вече разкъсваха плътта им. Чингис беше останал само за да види как ги погребват в небето, да почете тях и семействата им.

— Темуге държи лагера — каза той на военачалниците си. — Хайде да видим този Йенкин и неговия император.

Смушка коня си и препусна. Останалите го последваха, както правеха винаги.

Построен в огромна равнина, Йенкин беше най-грамадното творение на човешки ръце, което бяха виждали. Докато градът растеше пред него, Чингис си припомни думите на Вен Чао, дзинския дипломат, когото бе срещнал преди години. Той твърдеше, че хората могат да строят градове като планини. Йенкин беше точно такова място.

Тъмносивите камъни на стените се издигаха най-малко на петдесет стъпки над земята. Чингис прати Лиан и Хо Са около града да преброят дървените кули, които се издигаха още по-нависоко. Когато се върнаха, те бяха изминали над пет мили и съобщиха за почти хиляда кули по цялата дължина на стената. Още по-обезкуражаващо бе описанието на огромните лъкове зад зъберите, обслужвани от мълчаливи, бдителни войници.

Чингис потърси у Лиан някакъв знак, че не е обезсърчен, но строителят беше видимо посърнал в седлото си. Той никога не бе посещавал столицата и не можеше да измисли начин как да разрушат стени с такива размери.

По краищата на грамадния правоъгълник имаше четири форта, отделно от основните стени. Между фортовете и стените минаваше широк ров, а друг ги опасваше от външната страна. Самите стени се прекъсваха единствено от широк канал, минаващ през огромна водна порта с железни решетки. На свой ред тя се охраняваше от платформи

за стрелци и катапулти. Водният път продължаваше на юг, докдето стигаше поглед. Всичко около Йенкин беше твърде грамадно за тях. Чингис изобщо не можеше да си представи как ще преодолеят това чудо.

Той го доближи с военачалниците толкова, колкото се бе приближил до Инчуан и другите градове на запад. Изведнъж във вечерния въздух се разнесе тежък трясък. Нещо тъмно прелетя покрай тях и от мощта му конят на Хаджиун залитна. Чингис едва не падна от седлото, когато конят се изправи на задни крака. Всички впериха изумено погледи към потъналата в меката земя огромна стрела, която приличаше на гладък дънер.

Без да кажат нито дума, военачалниците се оттеглиха извън обсега на страховитото оръжие и се умърлушиха още повече от сблъсъка си с поредната изненада на защитниците. Да приближат на по-малко от петстотин крачки означаваше да станат мишена на тези пръти с железни върхове. Само мисълта как някоя от тях улучва групата конници бе ужасяваща.

Чингис се обърна към мъжа, който вече бе разрушил по-слаби стени.

— Можем ли да го превземем, Лиан?

Строителят не можеше да го погледне в очите и се обърна към града. Накрая поклати глава.

— Никой град няма толкова широка в горната част стена — рече той. — От тази височина винаги ще имат по-голям обхват от всичко, което мога да конструирам. Ако изградим каменни насипи, може и да защитим катапултите. Но щом ние можем да метнем до тях, те със сигурност ще могат да стигнат до нас и да превърнат машините в дърва за горене.

Обезсърчен, Чингис се загледа свирепо към Йенкин. Да стигне чак дотук и да бъде спрял от последното препятствие беше влудяващо. Само ден по-рано бе поздравил Хазар за превземането на крепостта в прохода, а Хаджиун за вдъхновената му атака. Тогава вярваше, че хората му са непобедими, че винаги ще постигат завоеванията си с лекота. Армията му и сега вярваше в това. Всички си шепнеха, че светът ще бъде негов. Изправен пред Йенкин обаче, Чингис почти усети презрителната насмешка на императора към тази амбиция.

Когато се обърна към братята си, той беше надянал студената физиономия.

— Тук семействата ще намерят добри пасища. Имаме време да планираме атаката срещу онова нещо.

Хазар и Хаджиун кимнаха неуверено. Те също разбраха, че помитащата мощ на завоеванията им спира пред стените на Йенкин. Също като Чингис, братята бяха привикнали към бързото и вълнуващо темпо, с което превземаха градовете. Каруците на сънародниците им бяха толкова натоварени със злато и богатства, че осите им се чупеха при по-дълго пътуване.

— Колко време ще ни е нужно да уморим с глад град като този? — внезапно попита Чингис.

Лиан нямаше никаква представа, но не искаше да признае това.

— Чувал съм, че в Йенкин живеят повече от един милион поданици на императора. Трудно ми е да си представя как може да се изхрани такова множество, но градът със сигурност разполага с огромни житници и складове. В края на краищата, от месеци знаят, че идваме. — Видя, че Чингис се мръщи, и побърза да продължи. — Може да отнеме три или дори четири години, господарю.

Хазар изстена гласно, но на младия Субодай му хрумна нещо.

— Те нямат армия, с която да пробият обсадата, господарю. Няма нужда да държиш всички ни тук. Щом не можем да съборим стените, разреши ни да разграбим новите земи. Както стоят нещата, не разполагаме дори с карти на страната отвъд Йенкин.

Чингис погледна към военачалника, в чиито очи горяха жадни пламъчета, и настроението му се приповдигна.

— Така е. Ако трябва да чакам императора да стане кожа и кости, преди да се предаде, поне военачалниците ми няма да бездействат. — С широк жест обгърна земите, които се губеха в невъобразимите далечини. — Щом семействата се настанят, само кажете накъде искате да поемете. Няма да си губим времето тук в затлъстяване и сън.

Субодай се ухили, заразителният му ентузиазъм се предаде на другите и бързо прогони мрачното им настроение.

— Твоя воля, господарю — рече той.

Облечен в блестяща черна броня, генерал Джи Джонг крачеше гневно напред-назад, докато чакаше министрите да влязат в залата за коронации. Утрото беше спокойно и той чуваше крясъците на свраките отвън. Гадателите несъмнено щяха да прочетат нещо в птичата свада, ако можеха да ги видят.

Погребението на император Вей продължи почти десет дни. Половината жители на града раздраха дрехите си и намазаха лицата си с пепел, преди да кремират тялото. Джи Джонг бе принуден да изтърпи безкрайните речи на благородните фамилии. Никой не повдигна въпроса за причината за смъртта на императора — а и не би могло да бъде другояче. Джи Джонг ги гледаше заплашително, а гвардейците около него стояха с ръце на мечовете.

Първите няколко дни минаха хаотично, но когато екзекутираха трима министри, защото се бяха разприказвали, съпротивата рухна и пищното погребение продължи, сякаш младият император беше умрял в съня си.

Управляващите благородници бяха съставили план за това събитие много преди да има нужда от него. Империята и преди бе преживявала катаклизми и дори цареубийства. След първоначалния изблик на ярост всички се върнаха към обичайните си дела едва ли не с облекчение. Простолюдието не знаеше нищо, освен че Синът на небето е напуснал смъртното си тяло. Хората плачеха в неведение по улиците, обезумели от истерия и мъка.

Малкият син на императора не плака, когато научи за смъртта на баща си. Император Вей беше подготвил добре семейството си. Майката на момчето имаше достатъчно здрав разум, за да си даде сметка, че всеки протест ще означава край и за нея. Остана безмълвна по време на погребението, бледа и прекрасна, докато гледаше как тялото на съпруга ѝ се превръща в пепел. Когато погребалната клада се срути, изригвайки пламък, на Джи Джонг му се стори, че усеща погледа ѝ, но когато вдигна очи, тя бе свела глава, приемайки смирено волята на боговете. Моята воля, помисли си той, макар че резултатът бе същият.

Генералът крачеше напред-назад и скърцаше раздражено със зъби. Погребението бе продължило повече, отколкото смяташе за възможно, а сега му съобщиха, че коронацията ще отнеме още пет дни. Това го вбеси. Градът беше в траур и докато церемониите не

приключеа, никой нямаше да работи. Беше му се наложило да изпробва безброй нови одежди, които да подхождат на регентския му пост. Остана мирен и докато министрите нервно четяха лекции за новите му отговорности. А през цялото това време монголският хан обикаляше като дебнеш вълк отвън.

През свободните си часове Джи Джонг се бе изкачвал десетки пъти на стената, за да гледа как мръсните племена се разполагат на имперска земя. Понякога му се струваше, че надушва миризмата на гранясало овнешко и на козе мляко. Отвратително бе да претърпи поражение от някакви си пастири, но те нямаше да превземат Йенкин. Целта на императорите, построили този град, е била да демонстрират мощта си чрез него. Той няма да падне лесно, каза си Джи Джонг.

Но щем все още се будеше от кошмари. Сънуваше, че го гонят, че стрелите бръмчат около него като комари. Какво друго можеше да направи? Никой не бе и помислял, че монголите ще успеят да се изкатерят на най-високите върхове и ще му излязат във фланга. Джи Джонг вече не изпитваше срам от поражението. Боговете бяха срещу него и въпреки това му поднесоха града. Щеше да гледа как монголите разсипват армията си под стените, а после лично щеше да вземе главата на техния хан и да я хвърли в най-дълбоката отходна яма.

Тази мисъл пооправи настроението му, докато чакаше момчето император. Някъде в далечината се чуваха ударите на гонг, оповестяващи пред народа появата на новия Син на небето.

Вратите на залата за коронации се отвориха, за да разкрият потното лице на първия министър Руин Чу.

— Господарю регент! — възкликна той, щом видя Джи Джонг. — Не си облякъл одеждите! Негово императорско величество ще дойде всеки момент!

Той беше на път да припадне — бе работил тежко и дълго, за да организира погребението и коронацията. Тлъстият дребосък дразнеше Джи Джонг и той очакваше злорадо реакцията му.

— Оставих ги в стаята си, министре. Днес няма да имам нужда от тях.

— Всеки момент от церемонията е планиран, господарю регент. Ти си длъжен...

— Не казвай „длъжен“ — озъби се Джи Джонг. — Доведи тук момчето и сложи короната на главата му. Рецитирай, пей, гори тамян,

прави каквото искаш, но чуя ли още веднъж, че съм длъжен да направя нещо, ще ти взема главата.

Министърът зяпна, после сведе поглед и видимо се затресе. Знаеше, че човекът пред него бе убил императора. Генералът беше брутален предател и Руин Чу не се съмняваше, че е способен на кръвопролитие дори в деня на коронацията. Поклони се и се отдалечи заднешком, затваряйки вратата след себе си. Джи Джонг чу бавните стъпки на процесията и зачака мълчаливо министърът да стигне до нея. Тихо се засмя, когато чу как стъпките се забързват.

Когато вратата се отвори отново, страхът ясно личеше по лицата на съпровождащите шестгодишното момче, което щеше да стане император. Джи Джонг видя, че малкият се държи, въпреки че през последните няколко дни почти не беше спал.

Процесията отново намали ход, докато минаваше покрай Джи Джонг в посока към златния трон. Будистки монаси размахваха кандила и изпълваха въздуха с бял дим. Те също се бяха изнервили, когато видяха генерала в доспехи — единственият човек с меч в помещението. Той тръгна зад тях, докато синът на император Вей заемаше мястото си на трона. Това беше началото на последния етап. Само рецитирането на титлите щеше да продължи до пладне.

Джи Джонг гледеше кисело как министрите се настаняват удобно като пауни в центъра на церемонията. От тамяна му се доспа, а и през цялото време си мислеше за монголите в равнината около града. Отначало приемаше ритуалите като начин за поддържане на реда, след като беше убил императора. Градът щеше да избухне без твърда ръка и той реши да позволи на благородниците удобството на традициите. Сега се чувстваше уморен от всичко това. Градът беше спокоен в мъката си, а монголите започнаха да изграждат огромните си trebuшети и каменни стени, за да защитят оръжията си.

С нетърпеливо възклицание Джи Джонг излезе напред и прекъсна дуднещия глас на свещеника. Малкото момче замръзна при вида на едрата фигура в тъмна броня. Джи Джонг взе императорската корона от златотъканата ѝ копринена възглавничка. Беше изненадващо тежка и той изпита страхопочитание при мисълта, че я държи в ръцете си. Беше убил човека, който я бе носил за последен път.

Постави решително короната върху главата на новия император.

— Сюан, ти си император, Син на небето. Управлявай мъдро — каза той, без да обръща внимание на шокираните лица в залата. — Аз съм твой регент, твоята дясна ръка. Докато не навършиш двадесет години, ще ме слушаш за всичко, без да задаваш въпроси. Разбираш ли?

Очите на момченцето се напълниха със сълзи. Едва ли проумяваше какво всъщност става, но все пак успя да отговори със запъвана.

— Раз... разбирам.

— Това беше. Нека народът празнува. Отивам на стената.

Остави втрещените министри да продължат заниманията си, отвори вратата и излезе от двореца. Той бе построен на високия бряг на езерото Шонхай, от което започваше големият канал, и от върха на стълбището се откриваше изглед към града и жадните му за вести жители. Всички камбани щяха да зазвънят и простолюдието щеше да пиянства дни наред. Джи Джонг пое дълбоко дъх, загледан в тъмните стени. Зад тях враговете се оглеждаха за слабо място. Нямаше да влязат вътре.

Темуге се взираше сънено в тримата мъже, които някога бяха ханове сред хората си. Арогантността им личеше във всяко тяхно действие, те не си правеха труда да прикрият презрението си към него. Кога ли щяха да разберат, че нямат никаква власт в новия ред, създаден от брат му? Имаше само един *гурхан*, един човек, който превъзхождаше всички останали. Неговият брат седеше пред тях, а те се осмеляваха да разговарят с него като с равен.

Племената издигаха герите си в равнината пред Йенкин и на Темуге му доставяше удоволствие да кара хората да чакат, докато реши да им обърне внимание. Чингис бе демонстрирал доверието си, като му даде титлата началник на търговията, макар самият Темуге да бе определил ролята си срещу киселата опозиция. Наслаждаваше се на властта, която упражняваше, и все още се усмихваше при спомена как бе накарал Кокчу да чака дълго предишния ден. Шаманът бе пребледнял от ярост, когато Темуге най-сетне благоволи да го пусне в ханския гер. Чингис му бе позволил да работи в гера, за да му покаже своето одобрение — жест, който не остана незабелязан от молителите.

Нямаше смисъл да се обръщат към Чингис, ако не бяха доволни как управлява брат му от негово име. Темуге се бе погрижил всички да разберат добре това. Ако Кокчу искаше хора, за да проучи някакъв древен храм на сто мили оттук, той трябваше да получи разрешение от Темуге.

Скръсти ръце на гърдите си, като едва слушаше някогашните ханове. Бившият предводител на войела не можеше да върви сам и двама от синовете му го поддържаха. Би било проява на любезност да му предложи стол, но Темуге не бе от онези, които забравят старите рани. Тримата стояха прави и дуднеха нещо за пасища и дървесина, докато той гледаше някъде в далечината.

— Ако не позволиш стадата да се преместят на нови пасища без малките ти жетони, ще се наложи да колим здрави животни, за да не измрат от глад — казваше ханът на войела. Беше наедрял, откакто Чингис преряза сухожилията на краката му. Темуге с наслада видя как лицето на мъжа почервява от гняв и само го изгледа лениво, без да си направи труд да отговори. Със задоволство си припомни, че никой от тях не можеше да чете и пише. Жетоните бяха чудесна идея — изработени от борова дърво, с образа на вълк върху тях. Имаше свои хора в лагера, които проверяваха жетоните, ако видеха някой воин да сече дървета, да разменя плячка и тъй нататък. Системата все още не бе съвършена, но Чингис го бе подкрепил, като решително отпрати недоволните и те млъкнаха, пребледнели от страх.

Когато мъжете приключиха тирадата си, Темуге заговори спокойно, сякаш ставаше въпрос за времето. Беше открил, че мекият тон разпалва гнева им и се забавляваше да ги предизвиква така.

— През цялата си история никога не сме се събирали толкова хора на едно място — каза той и поклати леко глава в знак на порицание. — Трябва да бъдем организирани, за да сме добре. Ако позволя тази година да сечете безразборно дървета, за следващата няма да останат. Не разбирате ли? Ето защо съм наредил да се добива дървесина само от горите на повече от три дни път оттук. Отнема време и усилия, но догодина ще усетите ползата.

Меката му реч ги вбеси, но най-сладкото беше, че не можеха да открият никакъв недостатък в неговата логика. Бяха хора на лъка и меча и Темуге знаеше, че може да ги води както си поиска, а те бяха принудени да го слушат.

— А пасищата? — не отстъпваше осакатеният хан. — Не можем да преместим и една коза без някой от инвалидите ти да поиска да види жетона, че ти одобряваш. Племената вече губят търпение.

Темуге се усмихна на разлютения мъж. Забеляза, че тежестта му изтощава синовете му от двете му страни.

— А, вече няма племена, войела. Още ли не си научил този урок? Мислех си, че си го припомняш всеки ден.

Махна с ръка и един дзински слуга му поднесе чаша айраг. Беше подбрал подчинените си между хората, които Чингис бе наел от градовете. Някои бяха слугували на благородни семейства и знаеха как да се отнасят към човек с неговото положение. Той започваше деня с гореща баня в желязна вана, направена специално за тази цел. Той беше единственият в лагера, който се къпеше, и за първи път в живота си бе в състояние да надуши миризмата на сънародниците си. Сбърчи нос при тази мисъл. Точно така трябва да живее човек, каза си той и отпи, докато молителите чакаха.

— Настъпили са нови времена, господа. Не можем да се преместим оттук преди падането на града. Това означава, че пасищата трябва да бъдат управлявани внимателно. Ако не упражнявам поне *някакъв* контрол, земята ще остане без трева до лятото и тогава какво? Нима искате да откъснете брат ми от стадата му на хиляда мили разстояние? Не ми се вярва. — Той сви рамене. — Може и да погладуваме към края на лятото. Може би част от стадата ще трябва да се изколят, ако не бъдем в състояние да отглеждаме толкова много. Нали пратих хора да намерят сол за осоляване на месото? Императорът ще започне да гладува много преди нас.

Мъжете се взираха мълчаливо и безсилно в него. Имаха безброй примери как контролът му се е разпрострял из огромния лагер. Но той имаше готов отговор за всеки отделен случай. А те не можеха да изразят раздразнението си, че на всяка крачка трябва да подвигат опашка заради някое ново правило, измислено от него. Нужниците не трябва да се копаят прекалено близко до течаща вода. Понитата да се чифтосват само според списъка кръвни линии, който Темуге беше съставил лично, без да се консултира с никого. Човек с прекрасна кобила и хубав жребец вече не можеше да ги събере, без да моли за специално разрешение. Всичко това им додядваше. Вярно беше, че недоволството в лагера растеше.

Не смееха да се оплачат открито, докато Чингис подкрепяше брат си. Ако се вслушаше в тях, той щеше да подрони репутацията на Темуге и да превърне поста му в посмешище. Темуге разбираше това — все пак познаваше брат си много по-добре от тях. След като му беше дал тази роля, Чингис нямаше да му се меси по никакъв начин. Темуге се наслаждаваше на възможността да покаже на какво е способен един интелигентен човек, ако не го ограничават.

— Ако това е всичко, имам още много въпроси за разглеждане тази сутрин — рече той. — Може би сега разбирате защо е толкова трудно да ме видите. Винаги се намират хора, готови да говорят цял ден, преди да са разбрали какво *трябва* да правим тук, какви *трябва* да станем.

Не им беше дал нищо и безсилната им ярост му се услади като прохладно вино. Той не се стърпя и натисна бодила още мъничко.

— Зает съм, но, разбира се, ще намеря време да ви чуя, ако има нещо друго.

— Ти чуваш, но не слушаш — уморено рече осакатеният хан.

Темуге разпери ръце със съжаление.

— Виждам, че не всеки, който идва при мен, разбира напълно въпросите, които повдига. Дори се случва в лагера да търгуват, без да отделят и да ми изпратят ханския десетък.

Докато говореше, погледът му не се откъсваше от хана, увиснал на раменете на синовете си, и старецът трепна неспокойно. Колко знаеше всъщност Темуге? Носеха се слухове, че плащал на шпиони да му съобщават за всяка търговия, за всеки пазарлък и размяна. Никой не знаеше докъде се простира влиянието му.

Темуге въздъхна и поклати разочаровано глава.

— Надявах се да го донесеш, без да се налага да те подсецам. Нали продаде дузина кобили на един от дзинските ни наборници? — Усмихна се окуражаващо. — Чух, че цената била чудесна, макар че кобилите не били от най-добрите. Още не съм получил двата коня, които дължиш на брат ми, но предполагам, че ще бъдат тук до залез-слънце. Мисля, че е разумно да очаквам подобно нещо, нали?

Ханът на войела се запита кой ли го е предал. После кимна и Темуге грейна в усмивка.

— Отлично. Трябва да ти благодаря, че ми отдели от времето си. Не забравяй, че съм винаги тук, ако някой се нуждае от вниманието

ми.

Не стана, когато те се обърнаха да излязат от ханския гер. Един от онези, които не се бяха обадили, се обърна и го изгледа с открит гняв. Темуге реши да го държи под око. Страхуваха се от него, защото беше шаман и сянка на брат си. В това отношение Кокчу беше напълно прав. Да видиш страха в очите на другия е най-чудесното нещо. То му даваше чувство за сила и лекота, което иначе получаваше единствено от черната паста на шамана.

И други чакаха да се срещнат с него, някои сам беше извикал. Замисли се за предстоящия досаден следобед и реши, че тая няма да я бъде. Завъртя глава към слугата:

— Пригответи ми чаша горещ айраг и лъжичка от моето лекарство — заповяда той. Черната паста щеше да предизвика цветни видения. После Темуге щеше да спи целия следобед, а просителите да чакат. Той се протегна, доволен от свършеното за деня.

26.

За да издигнат насипите от камък и дърво, защитаващи огромните бойни машини, щяха да им трябват два месеца. Проектираните от Лиан trebuшети се изработваха в горите на изток. С огромните си лостове, все още лепкави от смолата, те се издигаха като някакви мрачни чудовища на цяла миля от стените на града. След завършването на насипите щяха да ги преместят под прикритието им. Работата беше бавна и уморителна, но с времето увереността на монголите започна да расте. Никакви армии не излизаха да ги атакуват. На север от града имаше езеро и бреговете му гъмжаха от птици, които ловяха през зимните месеци. Племената бяха станали господари на равнината. Но не им оставаше друго, освен да стоят тук, а бяха свикнали с бързите набези и победи, всеки ден да откриват нови земи. Дългият престой започна да разваля отношенията между тях. Вече имаше случаи на двубои с ножове заради стари вражди. Двама мъже и една жена бяха намерени мъртви на брега на езерото, а убийците така и останаха неизвестни.

Войската очакваше с нетърпение градът да започне да гладува. Чингис не знаеше дали каменните насипи ще предпазят тежките машини, но трябваше по някакъв начин да държи хората си заети. Работата до изнемога ги поддържаше във форма и в края на деня бяха твърде уморени, за да се препират помежду си. Разузнавачите бяха намерили хълм шисти на по-малко от един ден езда от Йенкин. Воините вадеха камъните с ентузиазма, с който се заемаха с всяка задача, натрошаваха го с клинове и чукове и товареха блоковете в каруците. Експертизата на Лиан беше особено важна в случая и през тези седмици той рядко напускаше каменоломната. Показваше им как да свързват камъните с паста от горен варовик и насипите растяха бързо. Чингис изгуби броя на хилядите каруци, които трополяха покрай гера му, но Темуге държеше всичко под отчет върху топящите се запаси хартия.

Противотежестите представляваха мрежи с по-големи камъни, които висяха от лостовете на машините. Докато ги строяха, двама

души смазаха ръцете си и едва изтърпяха агонията, когато Кокчу отрязва осакатените им крайници. Шаманът беше натрил венците им с гъстата черна паста, за да притъпи болката, но въпреки това те пищяха като луди. Работата продължаваше, постоянно следена от стените на Йенкин. Чингис не можеше да попречи с нищо на преместването на масивните арбалети по стената срещу неговите оръжия. Потни императорски гвардейци им изграждаха нови гнезда и работеха толкова здраво, колкото и монголите долу.

Нужни бяха стотици силни мъже, за да преместят требушетите нагоре по насипите и да ги разположат срещу Йенкин. В равнината отново заваля сняг и Чингис наблюдаваше обезсърчено как дзинските инженери зареждат седем от огромните си лъкове и изстрелват стълбове с железни върхове срещу насипите. Требушетите отвърнаха с два големи камъка, които се пръснаха в стените и във всички посоки се разлетяха парчета. Дзинските оръжия останаха непокътнати.

За да върнат огромните лостове в изходно положение, им беше нужна цяла вечност. През това време лъковете от стените продължаваха неуморно да обстрелват насипите. Преди требушетите да бъдат готови за втори изстрел, в защитните им съоръжения започнаха да се появяват пукнатини. Разрушенията не закъсняха. Камъните се пръскаха при всеки изстрел, обсипвайки Лиан и хората му с остри парчета. Ръцете и лицата на мнозина пострадаха и всички бяха принудени да отстъпят под непрестанния обстрел. Самият Лиан остана невредим и гледаше мрачно и мълчаливо как насипите се рушат, а машините му остават открити.

Известно време изглеждаше, че самите требушети може и да оцелеят, но тогава в равнината отекна първото пряко попадение, последвано почти моментално от три нови. Защитниците се умориха и темпото на обстрела се забави, но всеки удар бе ужасяващо мощен. Воините загиваха, докато се опитваха да изместят машините извън обхвата на лъковете. В един момент бяха по местата си в следващия се превръщаха в кървави петна върху дървото, а въздухът около тях се изпълваше със сняг и прах.

Не можаха да спасят нищо. Чингис изръмжа тихо, докато гледаше изпотрошените хора и греди. Беше достатъчно близко до града, за да чуе радостните викове, и му беше страшно криво, че Лиан излезе прав. Без защита не можеха да преодолеят обхвата на оръжията

по стените и каквото и да построяха, щеше да бъде разрушено. Чингис беше обсъдил възможността да направят кули на колела, може би дори защитени с желязо, но тежките стрели щяха да ги пробият по същия начин, както обикновените стрели пробиваха бронята. А ако майсторите направеха кулите достатъчно солидни, за да издържат на ударите, те щяха да се твърде тежки, за да се придвижват. Всичко това беше направо влудяващо.

Чингис крачеше напред-назад, докато Субодай прати да приберат ранените. Хората му смятаха, че ще успее да превземе Йенкин по същия начин, по който се бе справил другите градове. Но необичайните машини на Лиан станаха на трески, а това с нищо не подпомагаше високия дух в лагера.

Докато Чингис гледаше как Младите вълци рискуват живота си, приближи Хаджиун и слезе от коня си. Изражението на брат му бе неразгадаемо, но Чингис долови дълбоко раздражение от неуспеха.

— Който и да е построил града, определено е обмислил защитата му добре — рече Хаджиун. — Няма да успеем да го превземем със сила.

— Тогава ще измрат от глад — озъби се Чингис. — Вдигнах черната шатра пред Йенкин. Няма да има никаква пощада.

Хаджиун кимна, като внимателно наблюдаваше по-големия си брат. Чингис не беше в най-добрата си форма, когато бе принуден да бездейства. В моменти като този военачалниците му стъпваха на пръсти около него. През изминалите дни, с натрупването на насипите, които изглеждаха толкова мощни и яки, мрачното настроение бе напуснало Чингис. Всички бяха изпълнени със самоувереност, но вече им беше станало ясно, че дзинският командващ просто ги бе чакал да докарат новите си оръжия по-наблизо. Който и да бе той, беше търпелив, а търпеливият враг е най-опасният.

Хаджиун знаеше, че Чингис лесно може да бъде подбуден да вземе прибързани решения. Засега той все още се вслушваше във военачалниците си, но зимата отминаваше и това щеше да го изкуши да се хвърли напред, а така племената можеха да пострадат.

— Какво ще кажеш да пратим хора да изкатерят стените през нощта? — попита Чингис, сякаш за да потвърди тези мисли. — Петдесет или сто, за да подпалят пожари в града.

— Стените могат да се изкатерят — внимателно отвърна Хаджиун. — Само че патрулите горе са нагъсто като мухи. Ти сам спомена, че това ще е напразно прахосване на живот.

Чингис сви раздражено рамене.

— Тогава имахме катапулти. Може пък да си струва да опитаме.

Светлите му очи се спряха върху брат му. Хаджиун издържа погледа му. Знаеше, че брат му иска да чуе истината.

— Лиан твърди, че в града живеят повече от един милион души — каза той. — Колкото и хора да пратим, те ще ги преследват като бесни кучета и ще ги превърнат в забавление за войниците.

Чингис мрачно изсумтя, обхванат от чувство за безизходица. Хаджиун потърси начин да разведри настроението му.

— Може би сега е времето да пратим военачалниците да опустошат района. Тук не се очертава бърза победа, а наоколо има и други градове. Нека и синовете ти идат с тях, така ще започнат да учат занаята.

Хаджиун видя как през лицето на брат му преминава сянка на съмнение и разбра. Чингис се доверяваше на военачалниците си и ги оставяше да действат, без да ги надзирава. Бяха му верни, но до момента войната се водеше под неговото пряко командване. Той не би ги изпратил на хиляди мили отгук с лека ръка. Затова окончателната му заповед все не идваше.

— От предателство ли се боиш, братко? — меко попита Хаджиун. — Откъде би могло да дойде? От Арслан и сина му Джелме, които са с нас от самото начало? От Хазар или от Субодай, който направо те боготвори? Или от мен?

Чингис се усмихна пестеливо. Погледна към стените на Йенкин, които се извисяваха все така непокътнати. Въздъхна. Много добре разбираше, че не може да държи толкова много активни мъже в тази равнина цели три години. Щяха да си прегризат гърлата много преди това и така сами да свършат работата на императора.

— Цялата войска ли да пратя? Може би ще е най-добре да остана сам и да ги предизвиквам да ми излязат.

Хаджиун си представи картината и се разсмя.

— Но те може да решат, че това е капан и да не излязат — отвърна той. — Ако аз бях на мястото на императора, щях да започна да обучавам на военно дело всеки годен мъж и да събирам армия вътре

в града. Не можеш да оставиш малка част от нашата войска да пази Йенкин — защитниците му ще се възползват от възможността и ще атакуват.

Чингис изсумтя.

— Невъзможно е само за няколко месеца да направиш някого воин. Нека си обучават хлебарите и търговците. Нямам нищо против да им покажа какво означава да си роден воин.

— Гръмовен глас, а защо не и пенис от мълния — каза със сериозна физиономия Хаджиун. Последва кратко мълчание, след което и двамата избухнаха в смях.

Чингис забрави мрачното настроение, което го бе обзело след унищожаването на катапултите. При мисълта за бъдещето енергията се надигна у него.

— Ще ги пратя, макар че все още е рано. Не знаем дали другите градове няма да се опитат да помогнат на Йенкин. Може да имаме нужда от всеки човек тук. — Той сви рамене. — Ако градът не е паднал до пролетта, ще пусна военачалниците на лов.

Джи Джонг се беше замечтал пред високия прозорец в залата за аудиенции на летния дворец. Почти не беше разговарял с момчето от деня, когато го короняса. Сюан живееше някъде в лабиринта от коридори и стаи в официалната резиденция на баща си и генералът рядко се сещаше за него.

Когато унищожиха монголските trebuшети, войниците го поздравиха с бурни овации. Очакваха одобрението му и той го бе демонстрирал с кратко кимане към техния офицер, преди да слезе надолу по стълбите. Едва когато остана сам, си позволи да стисне юмрук в безмълвно тържество. Не беше достатъчно, за да заличи спомена от Гърлото на язовеца, но все пак беше победа, а уплашените граждани се нуждаеха от някого, който да им даде надежда. Изсумтя презрително, щом си спомни колко много от тях се самоубиха от отчаяние. Четири дъщери на благородници бяха намерени мъртви в стаите си веднага, щом новината за разгрома на армията се разчу из града. И четирите се познаваха и изглежда бяха предпочели достоен край пред изнасилванията и унищожението, които им се струваха неизбежни. Единадесет други ги последваха през следващите седмици

и Джи Джонг се тревожеше, че тази нова мода може да стане доста популярна в града. Сключи ръце зад гърба си и погледна над езерото към домовете на благородниците. Днес ще чуят по-добра новина. Може би дори ще се поколебаят с ножовете си от слонова кост и презрението им към неговите способности ще намалее. Йенкин все още би могъл да устои на нашествениците.

Господарят регент усети, че е уморен и гладен. Не беше ял от сутринта, а денят бе изпълнен с твърде много срещи, за да ги запомни. Сякаш всеки, който заемаше някакъв пост в Йенкин, имаше нужда от одобрението или съвета му. Сякаш той знаеше по-добре от тях какво да очакват в идните месеци. Намръщи се при мисълта за запасите от храна и хвърли поглед към страничната маса и натрупаните върху нея свитъци. Гражданите на Йенкин почти нямаха какво да ядат. Това само по себе си можеше да направи за смях цялата му защита, но Джи Джонг лично се беше погрижил да сложи ръка на градските припаси, за да изхрани армията. Хич не му беше приятно, че в момента монголите ядат запасите, които беше събрал за едногодишен престой в прохода, но нямаше смисъл да се връща към минали грешки. В края на краищата и той, и императорът смятаха, че монголите ще бъдат спрени преди изобщо да видят императорския град.

Сви устни. Йенкинските търговци не бяха глупаци. В града вече минаваха на дажби. Дори черният пазар рухна, щом стана ясно, че обсадата няма да бъде пробита бързо. Само неколцина все още продаваха храна срещу огромни печалби. Останалите се запасяваха, за да осигурят собствените си семейства. Всички от тяхната класа щяха да изчакат бурята да премине, а после отново да натрупат тлъстина и богатства.

Отбеляза си да привика най-богатите търговци. Знаеше как да ги натисне така, че да отворят тайните си складове. Без тях простолюдието щеше да яде котки и кучета един месец, а след това...? Джи Джонг разкърши уморено врата си. След това той щеше да се окаже затворен между стените заедно с милион гладуващи. Същински ад.

Единствената им надежда беше монголите да не останат завинаги пред стените. Той се надяваше те да се уморят от обсадата и да тръгнат към други градове, не така добре защитени. Разтърка очи, доволен, че никой освен робите не вижда умората му. Всъщност

никога през живота си досега не беше работил толкова много. Почти не спеше, а когато успеше да открадне няколко часа за почивка, сънищата му бяха изпълнени с планове и стратегии. Цялата минала нощ бе прекарал на стената с екипите на големите лъкове.

Усмихна се, щом се сети отново за монголските машини. Какво ли не би дал, за да види лицето на хана им в онзи момент. Изкушаваше се да извика министрите за една последна среща, преди да се изкъпе и да си легне. Не, нямаше да го направи, докато не изличаха поражението в очите си. Този ден, в който бе разсеял ореола на непобедимост около монголския хан, щеше да приключи сега.

Обърна гръб на прозореца и тръгна по мрачните коридори към къпалнята на император Вей. Въздъхна, предвкушвайки удоволствието, и влезе в стаята с басейна. Робите вече бяха стоплили водата, той отново разкърши врат и се приготви да се освободи от грижите на деня.

Робите го съблякоха с обичайната експедитивност, докато той гледаше двете момичета, които го очакваха в басейна, за да натрият кожата му с масла. Мълчаливо поздрави император Вей за вкуса му. Робините от императорското домакинство нямаше да обслужват сина му поне още няколко години.

Гол, Джи Джонг се отпусна в басейна, наслаждавайки се на усещането за пространство под високия таван. Водата се плискаше около него и той започна да се отпуска, докато момичетата сапунисваха кожата му с меки четки. Докосването им го съживяваше. Не след дълго измъкна едната от басейна и я положи по гръб върху плочките. Зърната на гърдите ѝ се втвърдиха от внезапния студ. Долната част на краката ѝ остана в топлата вода, докато Джи Джонг я обладаваше мълчаливо. Тя беше добре обучена, ръцете ѝ се виеха по гърба му и тя пъшкеше под него. Другата ги наблюдаваше известно време с безстрастен интерес. После продължи да сапунисва гърба му, но притисна гърдите си в него и той изстена от удоволствие. Без да отваря очи, Джи Джонг хвана ръката ѝ и я насочи надолу, за да може да усети как прониква в приятелката ѝ. Тя се притисна към него с професионално умение и той се усмихна. Покой овладя ума му, докато тялото се стягаше и тресеше в конвулсии. Управлението на Йенкин си имаше и добрите страни.

Три нощи след унищожаването на монголските катапулти двама души се плъзнаха тихомълком по стените на Йенкин и прелетяха последните няколко стъпки, без да издадат нито звук. Въжетата изчезнаха над главите им, издърпани от гвардейците на господаря.

Единият погледна другия в мрака, като се мъчеше да овладее нервността си. Компанията на убиец не му допаднаше и щеше да е доволен, когато пътищата им се разделят. Самият той бе изпълнил подобна мисия по времето на император Вей и се наслаждаваше на перспективата да се промъкне сред дзинските наемници, които се трудеха тъй неуморно за монголския хан. Според него предателите заслужаваха смърт, но той щеше да им се усмихва и да работи не помалко от тях, докато събира нужната му информация. Знаеше, че приносят му щеше да бъде толкова ценен, колкото и този на войниците на стената. Господарят регент се нуждаеше от всяко късче информация за племената и шпионинът не подценяваше важността си.

Не беше научил името на убиеца — то беше толкова добре пазено, колкото и неговото. Докато чакаха заедно от другата страна на стената, облеченият в тъмни одежди мъж не беше проронил нито дума. Шпионинът не се удържа да не го гледа, докато проверяваше оръжието си, завързваше и нагласяше малките остриета на своя занаят. Несъмнено Джи Джонг беше платил цяло състояние за тази мисия, която със сигурност включваше и смъртта на самия убиец.

Странно беше да клечиш редом с човек, който очаква да умре тази нощ и въпреки това не показва никакъв признак на страх. Шпионинът потръпна леко. Не би искал да си сменят местата и не разбираше другия. Що за всеотдайност би могла да вдъхнови такава фанатична вяроност? Колкото и опасна да беше собствената му мисия миналия път, той винаги се бе надявал да успее да се върне обратно у дома при господарите си.

С тъмните си дрехи убиецът приличаше на сянка. Спътникът му знаеше, че той няма да му отговори дори и на един прошепнат въпрос. Човекът беше съсредоточен, животът му — купен. Нямаше да позволи да го разсейват. В пълно мълчание двамата се качиха в малката дървена лодка и с помощта на прът прекосиха черния ров. Съдът беше свързан с въже, за да бъде изтеглен обратно и скрит, а може би и

потопен. На сутринта нямаше да има никакви следи, които да предизвикат подозрения.

От другата страна и двамата се снишиха, щом чуха подрънкването на сбруя. Монголските съгледвачи бяха добри, но не можеха да проследят всяка тъмна сянка. Освен това се оглеждаха за цяла войска, а не за двама мъже, очакващи да се промъкват в лагера им. Шпионинът знаеше къде са издигнали герите си дзинските наборници, имитирайки без никакъв срам домовете на новите си господари. Имаше вероятност да бъде открит и тогава щяха да го убият, но това беше премерен риск и той не позволи на тези мисли да го разстройват. Озърна се отново към убиеца и видя, че той се обръща към него. Извърна смутено поглед. През целия си живот бе слушал за култа, за хората, които се обучаваха единствено на това как да носят смърт. Те бяха лишени от чест във вида, в който я разбираха войниците. Шпионинът бе играл ролята на войник достатъчно често, за да познава кредото им, и изпита леко отвращение при мисълта за човек, който живее единствено за да убива. Беше видял стъклениците с отрова, които спътникът му скъта някъде, както и жицата за удушаване, увита умело около китката му.

Говореше се, че жертвите си убийците принасяли на тъмните богове. Собствената им смърт била върховното доказателство за тяхната вяра и им гарантирала високо място в колелото на живота. Шпионинът потръпна отново, разтревожен, че работата му налага да придружава такъв човек.

Стъпките на монголските съгледвачи заглъхнаха в далечината и шпионинът подскочи от изненада, когато усети леко докосване по ръката. Убиецът му пъкна някакъв лепкав буркан. Вонеше на гранясала овнешка лой и шпионинът го загледа объркано.

— Натъркай я в кожата си — промърмори убиецът. — За кучетата.

Шпионинът схвана и вдигна очи, но черната фигура вече се отдалечаваше с безшумни стъпки в мрака. Шпионинът благодари на предците си, докато мажеше кожата си с противното нещо. Отначало помисли, че този дар е проява на вежливост, но по-вероятно беше, че убиецът не иска лагерът да се вдигне по тревога, докато той изпълнява задачата си. Лицето на шпионина пламна при тази мисъл. Дано тази нощ няма други изненади.

След като се съвзе, стана и бързо пое в мрака към мястото, което си бе отбелязал още по светло. Самоувереността му започна да се възвръща в отсъствието на мрачния спътник. Не след дълго щеше да се намира сред дзинските наборници, да си бърби и приказва с тях, сякаш ги познава от години. Беше го правил и преди, щом императорът се усъмнесе във верността на някой провинциален губернатор. Остави тези мисли настрана, даде си сметка, че трябва да стигне, преди убиецът да е направил удара си. В противен случай щеше да бъде заловен и разпитван. Влезе в спящия лагер и поздрави някакъв монголски воин, който бе излязъл да се изпикае в нощта. Мъжът отвърна сънено на собствения си гърлен език, без да очаква да бъде разбран. Едно куче вдигна глава, докато минаваше покрай него, но само изръмжа тихо, когато надуши миризмата му. Шпионинът се усмихна в мрака. Беше вътре.

Убиецът приближи големия гер на хана, движейки се като призрак през тъмния лагер. Монголският лидер беше глупак да разкрива местоположението си на всеки, който наблюдаваше от стените на Йенкин. Той не знаеше нищо за Черната гилдия и тази грешка щеше да му струва скъпо. Убиецът нямаше представа дали монголите ще се върнат в планините и степите си след смъртта на своя хан. И не го беше грижа. На официалната церемония майсторът на гилдията му беше дал свитък с черна панделка, който обвързваше живота му с кръвна клетва. Каквото и да се случеше, гой нямаше да се върне при братята си. Ако се провалеше, щеше да отнеме собствения си живот, за да не бъде хванат и да не разкрие тайните на ордена си. Тъглчетата на устните му се извиха в мрачна усмивка. Нямаше да се провали. Монголите бяха овчари — добри с лъка, но същински деца срещу човек с неговата подготовка. Не беше голяма чест да убиеш дори хана на тези вонящи племена, но той не се замисляше за това. Честта му зависеше от подчинението и от идеалното убийство.

Никой не го видя как приближава гера върху каруцата, който се белееше в мрака. Промъкваше се и се оглеждаше за стражи. Наблизо имаше двама души. Чуваше ги как дишат, докато отегчено очакваха смяната си. От стените на Йенкин бе невъзможно да различат детайлите и убиецът нямаше представа колко често се сменя стражата

през нощта. Трябваше да действа бързо, след като донесе смъртта на това място.

Абсолютно неподвижен, убиецът проследи как единият от мъжете тръгва на обиколка около ханския гер. Воинът не беше нащрек и когато усети чуждото присъствие в сенките, вече беше твърде късно. Нещо тънко се уви около врата му, преряза гърлото и задуши вика му. Кървава въздишка се изтръгна от дробовете му. Другият страж прошепна някакъв въпрос, но все още не беше се разтревожил. Убиецът остави жертвата си, промъкна се до края на каруцата и бързо видя сметката на втория пазач. Той също умря без да издаде нито звук. Убиецът го остави да лежи на място и бързо изкачи стъпалата. Беше дребен и дъските едва чуто изскърцаха под тежестта му.

В мрака вътре се чуваше бавното дишане на мъж, потънал в дълбок сън. Убиецът се промъкна безшумно напред. Пазейки идеално равновесие, той стигна до спящата фигура и приклепна до ниското легло. Бяха сами. Извади остър кинжал с опушено острие, за да не блести.

Едната му ръка затърси източника на дъха и запуши устата. Спящият трепна, но ножът бързо преряза гърлото му. Стонът прекъсна бързо, тялото се сви в спазъм и остана да лежи неподвижно. Убиецът изчака, като дишаше едва-едва заради вонята от изпразнените черва. В мрака не можеше да види лицето на убития и с пръсти проследи чертите му. Челото му се смръщи. Мъжът не миришеше като воините отвън. Дланите на убиеца потръпнаха леко, докато опипваха отворената уста и очите, след което се преместиха към косата.

Той изруга наум, щом напипа намазаната с масло плитка на свой сънародник. Можеше да бъде само някой слуга, един от онези, които заслужаваха да бъдат обесени заради това, че са помагали на монголите. Седна на пети и се замисли как да постъпи. Ханът несъмнено беше наблизо. Около най-големия гер бяха струпани още няколко. В някой от тях се намираше този, който му трябваше. Убиецът се взе в ръце и повтори наум мантрата, която носеше моментално успокоение. Все още не бе заслужил правото да умре.

Убиецът се вслуша в дишането, когато влезе в другия гер. Мракът бе пълен, но той затвори очи и се съсредоточи върху звуците. В малкото пространство, без да подозират нищо, спяха петима души. Четирима дишаха плитко и той се намръщи. Деца. Петият вероятно беше майка им, макар че не можеше да е сигурен без светлина. Една-единствена искра от кремък и огниво щеше да е достатъчна, но това беше рисковано. Събудеха ли се, нямаше да може да избие всички, преди да извикат. Взе решението си бързо.

Резкият удар предизвика искра, която разкри петте спящи тела. Никое не беше достатъчно едро, за да принадлежи на възрастен мъж. *Къде се намираше ханът?*

Убиецът се обърна да излезе, даде си сметка, че времето изтича. Скоро щяха да открият мъртвите стражи. А това щеше да означава край на мирната нощ.

Едно от децата изсумтя в съня си и ритъмът на дишането му се промени. Убиецът замръзна. Изчака сякаш цяла вечност, докато детето задиша дълбоко, и пристъпи леко към вратата. Беше смазал пантите и тя се отвори напълно безшумно.

Изправи се, докато затваряше вратата зад себе си и бавно завъртя глава, за да избере следващия гер. Всички изглеждаха абсолютно еднакви, ако не броеше наглата черна шатра, гледаща към града.

Убиецът чу звук зад себе си и очите му се разшириха, щом осъзна, че някой се кани да нададе вик. Беше в движение, когато звукът започна, и се скри по-надалеч в тъмните сенки. Не можеше да разбере отекналите в нощта думи, но реакцията на тях беше незабавна. От всеки гер наизскачаха воители с лъкове и мечове.

Джучи беше надал вика, неговият сън бе нарушен от мълчаливото присъствие на мъжа в дома му. Тримата му братя се събудиха стреснати и моментално заразитваха какво става в мрака.

— Какво има? — попита на висок глас Бюрте, отмятайки завивките.

Джучи вече стоеше прав в мрака.

— Тук имаше някой — рече той. — Стража!

— Ще събудиш целия лагер! — рязко каза Бьорте. — Сънувал си кошмар.

Не можеше да види лицето му, докато той ѝ отговаряше:

— Не. Видях го.

Чагатай се изправи и застана до брат си. В далечината се разнесоха сигнали за тревога и Бьорте изруга под нос.

— Дано да си прав, Джучи, или баща ти ще ти съдере кожата от гърба.

Джучи отвори вратата и излезе, без да си направи труда да отговори. Воините обикаляха между герите и търсеха неканения гост, преди още да знаят със сигурност, че има такъв. Преглътна болезнено, надявайки се черната фигура да не му се е присънила.

Чагатай излезе с него, гол до кръста, само по гамаша. От звездите идваше слаба светлина, но навсякъде цареше объркване и на два пъти ги сграбчваха, но бързо ги разпознаваха и отпускаха свирепата си хватка.

Джучи видя баща си да крачи между герите. Беше извадил меч, но го държеше отпуснато в ръка.

— Какво става? — попита той.

Погледът му се спря върху Джучи, щом забеляза нервността му. Момчето трепна, внезапно убедено, че е вдигнало тревога за нищо. Въпреки това прояви дързост, отказвайки да се посрами пред баща си.

— В гера имаше някой. Събудих се и го видях, когато отваряше вратата да излезе.

Чингис изсумтя, но преди да успее да отговори, в нощта се разнесоха виковете.

— Тук има мъртъвци!

Ханът веднага изгуби интерес към синовете си и изръмжа при мисълта, че в лагера има враг.

— Намерете го! — изрева той. Видя Хаджиун да пристига тичешком с меч в ръка. Хазар се появи миг по-късно и тримата братя застанаха заедно, опитвайки се да намерят смисъл в хаоса.

— Какво става? — попита Хаджиун. Лицето му все още беше подпухнало от съня.

Чингис сви рамене. Беше напрегнат като тетива на лък.

— Джучи видял човек в гера, намериха и мъртви стражи. Някой се е промъкнал между нас и искам да го намерим.

— Чингис!

Чу Бьорте да го вика и се обърна към нея. С периферното си зрение забеляза как една тъмна сянка се раздвижва при произнасянето на името му.

Завъртя се и в последния момент видя убиеца да скача към него. Замахна с меч, мъжът се извъртя настрани и направи кълбо с ножове в ръце. Чингис усети, че ще ги хвърли преди да успее да нанесе нов удар, и скочи към тъмната фигура, стоварвайки я на земята. Усети рязка болка в гърлото си. В следващия миг братята му вече ръгаха убиеца, забивайки мечовете си с такава сила, че те потъваха в земята под него. Човекът не издаде нито звук.

Чингис се опита да се изправи, но светът се люшна мързеливо и някак странно се размаза пред очите му.

— Ранен съм... — замаяно каза той и падна на колене. Чу как краката на убиеца изритаха земята, когато братята му натиснаха с колене гърдния му кош и счупиха ребрата му. Вдигна ръка към шията си и примигна към окървавените си пръсти. Ръката му изведнъж натеза ужасно и той се отпусна назад върху сухата земя, все така объркан.

Видя лицето на Джелме да се надвесва над него. Движеше се съвсем бавно. Чингис се взираше нагоре към него, без да го чува какво казва. Видя как Джелме протяга ръка и дърпа дрехата му, за да оголи раната. Когато заговори отново, гласът му сякаш прогърмя в ушите на Чингис. Джелме вдигна ножа на убиеца и изруга, когато видя тъмната ивица по острието.

— Намазано е с отрова — каза той и страхът му се отрази в очите на Хаджиун и Хазар, застанали слисани над брат си. Военачалникът не каза нищо повече, допря устни до раната и изсмука кръвта. Беше гореща и горчива, той се задави и я изплю настрани. Не спря, въпреки че обезсилените ръце на Чингис слабо удряха лицето му всеки път, когато се отдръпваше.

Джелме чу, че по-малките синове на хана заплакаха, когато видяха баща си да лежи на крачка от смъртта. Единствено Джучи и Чагатай останаха мълчаливи и гледаха как Джелме плюе кръв, докато целият му дел не почерня отпред.

Кокчу си проби път през тълпата и спря шокиран, когато видя хана си на земята. Коленичи до Джелме и опря длан в гърдите на Чингис, за да провери сърцето му. То беше с невероятна скорост и Кокчу не можеше да различи отделните удари. По цялото тяло на ранения бе избила пот, кожата му бе зачервена и гореща на пипане.

Джелме смучеше и плюеше течащата кръв. Той усети, че собствените му устни стават безчувствени и се запита дали отровата не е поразила и него. Нямаше значение. Мислеше си това, сякаш наблюдаваше друг човек. Кръвта капеше от устните му и той тежко си поемаше въздух между всеки опит.

— Не бива да изсмукваш прекалено много — предупреди го Кокчу. Кокалестите му длани все още бяха върху гърдите на хана. — Иначе може да отслабне прекалено много, за да се съпротивлява на останалата отрова.

Джелме го изгледа с изцъклен поглед, кимна и отново допря устни до изгарящата кожа. Бузите му бяха пламнали от допира и той продължаваше, защото да спре означаваше да гледа как ханът му умира.

Кокчу усети как бясно биещото сърце прескочи и се уплаши, че може да спре под дланите му. Нуждаеше се от човека, който му беше осигурил такова уважение пред племената, особено след като Темуге го бе изоставил. Започна да се моли на глас и да призовава духовете с древните им имена. Призова предците на самия Чингис в пороя от звуци. Повика Есугей и дори Бехтер — брата, когото Чингис бе убил. Всички му трябваша, за да задържи хана на този свят. Докато припяваше имената им, Кокчу усети как те се събират наоколо, как приближават и как ушите му се изпълват с шепот.

Сърцето прескочи отново и Чингис изпъшка силно. Отворените му очи сезираха сляпо. Кокчу усети, че пулсът се успокои и внезапно се забави, сякаш някъде в него се затвори врата. Потръпна от студа. За няколко мига бе държал бъдещето на племената в ръцете си.

— Достатъчно, сега сърцето му е по-силно — дрезгаво каза той. Джелме се отдръпна. Както би сторил и с порязан кон, военачалникът направи паста от прах, плю на нея и я притисна към раната. Кокчу се наведе да наблюдава и с облекчение видя, че кръвотечението намалява. Нямаше прерязани важни вени и той заликува при мисълта, че Чингис може да оживее.

Отново започна да се моли на глас, принуждавайки духовете на мъртвите да се погрижат за мъжа, обединил всички в един народ. Докато водеше останалите напред, мъртвите нямаше да го искат при себе си. Знаеше това със сигурност, която го плашеше. Хората го гледаха благоговейно как прокарва длани над проснатата фигура и събира невидими нишки, сякаш пръстите му обвиваха хана в мрежа от духове и вяра.

Кокчу вдигна поглед към Бьорте, която стоеше със зачервени очи и се олюляваше. Хулун също бе тук, страшно пребледняла при спомена за смъртта на един друг хан преди много години. Той им направи знак да приближат.

— Духовете го държат тук засега — каза им той с блеснали очи. — Есугей е тук с баща си Бартан. Бехтер също е тук да подкрепя хана, собствения си брат. — Отново потръпна от студа и очите му се изцъклиха за момент. — Джелме изсмука голяма част от отровата, но сърцето му прескача; понякога бие силно, понякога — слабо. Нуждае се от почивка. Ако започне да яде, давайте му кръв и мляко за сила.

Кокчу вече не чувстваше дълбокия студ на скупчените около него духове, но те си бяха свършили работата. Чингис беше все още жив. Повика братята му да го отнесат в гера. Хаджиун излезе от транса си и заповяда да претърсят целия лагер за други врагове. Двамата с Хазар вдигнаха отпуснатото тяло на брат си и го отнесоха в гера на Бьорте.

Джелме все още лежеше и клатеше измъчено глава. Баща му Арслан стигна до него точно когато младият военачалник повърна върху окървавената земя.

— Помогнете ми — нареди Арслан, вдигайки сина си на крака.

Лицето на Джелме беше отпуснато и цялата му тежест падна върху баща му, докато двама воители не приближиха и не го поеха от двете страни.

— Какво му е? — обърна се Арслан към Кокчу. Шаманът откъсна поглед от гера на Чингис. Отвори с пръсти очите на Джелме си се вгледа в тях. Зениците бяха разширени и тъмни и Кокчу изруга тихо.

— Може да е погълнал от кръвта. Част от отровата е проникнала в него. — Бръкна под мократа риза на Джелме, за да опипа гърдите му. — Не може да е много, а и той е силен. Дръжте го буден, ако можете. Карайте го да върви. Ще му дам да пие въглен.

Арслан кимна. Направи знак на един от воините, които поддържаха Джелме, застана на мястото му и праметна ръката на сина си през рамото си като в прегръдка. Заедно с другия мъж започна да разхожда Джелме между герите, като му говореше.

Растящата тълпа воини, жени и деца не помръдваше. Нямаше да заспят отново, докато не се уверят, че ханът им ще оживее. Кокчу им обърна гръб — трябваше да направи пастата от въглен, за да изсмуче отровата, която бе поел Джелме. Нямаше да бъде от полза за Чингис, но въпреки това щеше да донесе и втора купа за него. Когато приближи кръга от взиращи се лица, те му сториха път и тогава видя Темуге да си пробива път напред. В очите на Кокчу проблесна зло пламъче.

— Твърде много закъсня, за да помогнеш на хана — тихо каза, когато Темуге се приближи. — Братята му убиха убиеца, а двамата с Джелме спасихме живота му.

— Убиец? — възкликна Темуге, взирайки се в мъката и страха, изписани по лицата на насъбралите се. После погледът му се премести върху облечената в черно фигура, лежаща на земята. Преглътна, обхванат от ужас.

— Някои неща трябва да се правят по стария начин — каза Кокчу. — Те не могат да се преброят или запишат в някой от твоите списъци.

Темуге реагира на презрителната насмешка, сякаш го беше ударил.

— Как смееш да ми държиш такъв тон?

Кокчу сви рамене и се отдалечи. Не беше успял да се въздържи, макар да знаеше, че ще съжалява. Тази нощ смъртта беше влязла в лагера и Кокчу беше в стихията си.

Тълпата стана по-гъста, когато закъснелите започнаха да се бутат напред, за да научат какво е станало. Тялото на убиеца лежеше смачкано и изпотрошено на земята и хората се взираха ужасени в него, без да смеят да го доближат.

Когато се върна с двете купи гъста черна течност, Кокчу си каза, че те му приличат на стадо якове в ден за колене — нещастни, облещили тъмни очи, неспособни да разберат какво става. Арслан задържа челюстта на сина си и наклони главата му, а Кокчу изсипа горчивата течност в гърлото му. Джелме се задави и закашля,

пръскайки черни капки по лицето на баща си. Беше дошъл на себе си и Кокчу не се задържа около него. Пъхна полупразната купа в свободната ръка на Арслан и продължи нататък с другата. Чингис не биваше да умре, особено в сянката на Йенкин. Шаманът се изпълни със студен ужас при мисълта за такова бъдеще. Потисна страха си и влезе в гера, като наведе глава, за да мине през ниската врата. Увереността беше част от занаята му и той нямаше да позволи да го видят разтърсен.

Призори Хазар и Хаджиун излязоха навън, без да забелязват хилядите очи, вперени в тях. Хазар измъкна меч си, който още стоеше забит в гърдите на убиеца, и изрита главата му, преди да прибере оръжието в ножницата.

— Ханът жив ли е? — обади се някой.

Хазар изгледа уморено тълпата, без да познае кой беше проговорил.

— Жив е — рече той. Думите му тръгнаха шепнешком из множеството.

Хаджиун взе своя меч от земята и вдигна глава. С нищо не можеше да помогне на брат си в гера и може би затова кипна при вида на хората.

— Враговете ни ще спят ли, докато сме се събрали тук? — рязко рече той. — Не. Прибирайте се в герите си и чакайте вести.

Под свирепия му поглед воините се обърнаха първи и започнаха да си проправят път през жените и децата. Те също започнаха да се разотиват, като час по час се озъртаха през рамо.

Хаджиун и Хазар застанаха на стража пред гера, в който лежеше Чингис. Беше дошла и втората жена на хана Чакахай. Лицето ѝ се бе превърнало в бледа маска на страха. Всички следяха каква ще бъде реакцията на Бюрте, но тя само кимна на принцесата, приемайки присъствието ѝ. В тишината Хаджиун чуваше припяването на Кокчу вътре. Не му се искаше да се върне в зловонния гер, претърпан от хора, които обичаха брат му. Собствената му мъка изглеждаше някак подронена от присъствието на другите. Пое дълбоко студен въздух, за да прочисти главата си.

— Нищо повече не можем да сторим — каза той. — Утрото наближава, а има неща, които трябва да обсъдим. Хазар, се поразходим.

Хазар го последва за да намерят място, където не можеха да ги чуят. Мина доста време, преди да се отдалечат достатъчно от лагера. Замръзналата трева хрущеше под краката им.

— Какво има? Какво искаш? — най-сетне попита Хазар и спря брат си с ръка на рамото му.

Хаджиун се обърна към него. Лицето му бе изкривено от мрачна ярост.

— Провалихме се. Не успяхме да опазим лагера. Трябваше да се сетя, че императорът ще прати убийци. Трябваше да поставя повече стражи да наблюдават стените.

Хазар беше твърде уморен, за да спори.

— Не можеш да върнеш времето — каза той. — Доколкото те познавам, подобно нещо няма да се повтори.

— И веднъж може да е достатъчно — рязко отвърна Хаджиун. — Ако Чингис умре, какво ще стане?

Хазар поклати глава. Не му се мислеше за това. Докато се колебаеше, Хаджиун го сграбчи за раменете и почти го разтърси.

— Не знам! — отвърна Хазар. — Ако умре, ще се върнем в Хенти и ще го оставим на ястребите и лешоядите. Той е хан, какво очакваш да кажа?

Ръцете на Хаджиун се отпуснаха.

— Направим ли това, императорът ще обяви голяма победа над нас.

Говореше сякаш на себе си и Хазар не го прекъсна. Изобщо не си представяше бъдещето без Чингис.

— Императорът ще ни види да отстъпваме — мрачно продължи Хаджиун. — След година всички градове ще научат, че сме поели обратно.

Хазар продължаваше да мълчи.

— Не разбираш ли, братко? Можем да изгубим всичко.

— Бихме могли да се върнем — с прозявка отвърна Хазар, беше ли мигнал изобщо? Не знаеше.

Хаджиун изсумтя.

— След две години *те* ще ни нападнат. Императорът видя на какво сме способни и няма да повтори грешките си. Имаме единствена възможност, Хазар. Не можеш да раниш мечка и да побегнеш. Ще те гони, докато не те настигне.

— Чингис ще оживее — заинати се Хазар. — Твърде силен е, за да не се справи.

— Отвори си очите, братко! Чингис може да умре като всеки друг човек. Ако това стане, кой ще поведе племената? Или ще гледаме как се разделят отново? Колко лесно ще бъде тогава на дзинската армия, щом тръгне по петите ни?

Хазар видя първите розови зари зад Йенкин в далечината. Посрещна ги с благодарност — струваше му се, че тази нощ никога не ще приключи. Хаджиун беше прав. Ако Чингис умреше, новият народ щеше да се разпадне. Старите ханове щяха да предявят правата си над враждуващите племена. Тръсна глава.

— Разбирам какво имаш предвид — каза той. — Не съм глупак. Искаш да те призная за хан.

Хаджиун не помръдна. Нямаше друг начин, но ако Хазар не разбираше това, новият ден щеше да започне с кръвопролития. Племената щяха да спорят за това дали да се махнат, или да останат верни. Чингис ги беше обединил. При първата проява на слабост хановете щяха да вкусят свободата и да направят всичко възможно, за да я запазят.

Пое дълбоко дъх.

— Да, братко — със спокоен глас рече Хаджиун. — Ако Чингис умре днес, племената ще се нуждаят от силна ръка на шията си.

— Аз съм по-голям от теб — меко рече Хазар. — И командвам толкова воители, колкото и ти.

— Но не ставаш за водач на цял народ. Много добре го знаеш. — Сърцето на Хаджиун бясно препускаше; много му се искаше да накара Хазар да го разбере. — Ако мислиш, че *ставаш*, аз ще положа клетва към теб. Военачалниците ще последват примера ми, а след тях и хановете. Няма да заставам срещу теб, Хазар, особено когато залогът е толкова голям.

Умората напусна очите на Хазар, докато обмисляше тези думи. Знаеше колко много струваше на Хаджиун това предложение. Идеята да поведе племената беше опияняваща — нещо, за което не бе мечтал

никога досега. Изкушаваше го. Но той не беше човекът, който можеше да запази единен новия народ. Това го тормозеше като забит в петата му трън. Военачалниците щяха да се обръщат към него с очакване да реши проблемите, да намери изход от трудности, с които те самите не можеха да се справят. Щеше да му се наложи да планира битките и тържеството или разгромът щяха да зависят от думата му.

Гордостта на Хазар се сблъскваше със съзнанието, че брат му е по-подходящ за водач. Не се съмняваше, че Хаджиун ще го подкрепи изцяло, ако стане хан. Щеше да управлява хората си и никой нямаше да разбере за разговора, състоял се на това място. Също като Чингис, той щеше да бъде баща на всички.

Щеше да поеме отговорността да ги запази живи срещу древната империя, която искаше да ги унищожи.

Затвори очи и остави бляскавите видения да избледнеят в съзнанието му.

— Ако Чингис умре, ще положи клетва към теб, малки братко. Ти ще бъдеш ханът.

Хаджиун въздъхна изтощено и с облекчение. Бъдещето на народа им зависеше от доверието на Хазар в него.

— Ако той умре, ще унищожа с огън всеки дзински град и ще започна от Йенкин — каза той.

Двамата мъже погледнаха към извисяващите се стени на града, обединени в желанието си за мъст.

Джи Джонг стоеше на платформата за стрелци високо над равнината и монголския лагер. Духаше студен ветреца и ръцете му бяха измръзнали на дървения парапет. Той стоеше тук от четири часа и наблюдаваше племената, мъчейки се да открие някакъв знак, че убиецът е успял.

Най-после бдението му беше възнаградено. Сред герите се появиха светещи точки и Джи Джонг стисна парапета по-силно, а кокалчетата му побеляха, докато присвиваше очи към лагера. Тъмни сенки се носеха през трептящите кръгове светлина и сърцето на Джи Джонг се изпълни с надежда, представяйки си паниката долу.

— Умри — прошепна той, застанал сам на стражевата кула.

28.

Чингис отвори кървясали очи и видя двете съпруги и майка си до леглото. Чувстваше се ужасно слаб, а вратът му пулсираше. Посегна към него, но Чакахай хвана китката му, преди да докосне превръзката. Мислите му се влачеха едва-едва и той впери поглед в нея, мъчейки се да си спомни какво се бе случило. Спомняше си как стои навън, а около него тичат воители. Беше нощ и в гера бе все още тъмно. Една-единствена лампа прогонваше мрака. Колко време беше минало? Примигна бавно, напълно объркан. Лицето на Бьорте беше бледо и разтревожено, с тъмни кръгове около очите. Видя я да му се усмихва.

— Защо... лежаш тук? — попита той. Гласът му беше съвсем слаб и трябваше със сила да избутва думите от устата си.

— Беше отровен — отвърна Хулун. — Дзински убиец те рани и Джелме изсмука нечистотията. Спаси живота ти.

Не спомена ролята на Кокчу. Беше изтърпяла припяването му, но не му позволи да остане и не пусна никого другото. Всеки, който би влязъл, щеше завинаги да запомни сина ѝ в безпомощно състояние, а това щеше да подрони авторитета му. Като съпруга и майка на хан, Хулун познаваше достатъчно добре хората, за да знае колко е важно това.

С огромно усилие Чингис се надигна на лакти. Сякаш очаквала точно този момент, болката затуптя в черепа му.

— Кофа — изстена той и се наведе настрани. Хулун едва успя да пхне коженото ведро под главата му и той изпразни черната течност от стомаха си в серия болезнени спазми. От напъните главоболието стана почти непоносимо, но той не можа да ги спре, дори когато вече нямаше какво да изхвърли. Накрая се отпусна обратно в леглото и закри с длан очите си, за да се предпази от слабата светлина, която сякаш го пронизваше.

— Изпий това, синко — каза Хулун. — Още си слаб от раната.

Чингис погледна към купата, която тя приближаваше към устните му. Сместа от кръв и мляко бе твърде кисела, той преглътна

два пъти и я отблъсна. В очите му сякаш имаше пясък и сърцето му биеше бързо, но мислите му най-сетне се проясниха.

— Помогнете ми да стана и да се облека. Не мога да лежа тук, без да знам какво става.

За негово раздражение Бьорте го натисна обратно в леглото. Нямаше сила да я изблъска и се замисли дали да не извика някого от братята си. Неприятно му беше да се чувства толкова безпомощен.

— Нямам спомен — дрезгаво рече той. — Уловихме ли човека, който ми стори това?

Трите жени се спогледаха. Отговори майка му.

— Мъртъв е. Оттогава минаха два дни, синко. През цялото това време ти беше на крачка от смъртта.

Докато говореше, очите ѝ отново се напълниха със сълзи и на него не му оставаше нищо друго, освен да се взира объркано в нея. Гневът се надигна без предупреждение в сърцето му. Беше си жив и здрав, а изведнъж се събуди в такова състояние. Някой го бе наранил — убиецът, за когото споменаха. Яростта го изпълни като дим и той отново опита да се надигне.

— Хаджиун! — извика Чингис, но гласът му бе само шепот в гърлото.

Жените се засуетиха около него, сложиха мокра кърпа на челото му и го положиха да легне обратно, макар че той продължаваше да гледа кръвнишки. Не си спомняше да е виждал преди двете си съпруги в един и същи гер. От това се почувства неудобно, сякаш те двете щяха да го обсъждат. Трябваше...

Сънят го застигна внезапно и трите жени се отпуснаха. За трети път се събуждаше през изминалите два дни и всеки път задаваше едни и същи въпроси. Бяха благодарни, че не помни как му помагаша да пикае в кофата или как сменяха завивките, щом червата му се изпразнеха от черната слуз, изхвърляйки отровата от тялото. Може да беше и от въглена на Кокчу, но дори урината му бе по-тъмна от всяка друга, която бяха виждали досега. В гера стана напрегнато, когато кофата се напълни. Нито Бьорте, нито Чакахай понечиха да я изхвърлят, макар да се озъртаха към нея и да се предизвикваха една друга с погледи. Едната беше дъщеря на крал, а другата — първата жена на самия Чингис. И двете не отстъпваха. Накрая Хулун свърши неохотно това и ги изгледа свирепо.

— Този път изглеждаше малко по-силен — каза Чакахай. — Очите му бяха бистри.

Хулун кимна и избърса челото си. Всички бяха изтощени, но напускаха гера само колкото да изхвърлят боклука или да донесат нови купи с кръв и мляко.

— Ще оживее. И тези, които го нападнаха, ще съжаляват. Синът ми може да бъде милостив, но това няма да им прости. За тях щеше да е по-добре да беше умрял.

Шпионинът се движеше бързо в мрака. Луната се бе скрила зад облаци и той разполагаше със съвсем малко време. Беше си намерил място сред хилядите дзински наборници. Както се беше надявал, никой не знаеше дали даден човек е от Баотоу, Линхъ или някой друг град. Можеше да се представи като жител на който и да е от тях. Само неколцина монголски командири обучаваха гражданите на военно дело, а задачата, с която ги бяха натоварили, не им се виждаше кой знае колко достойна. Лесно можеше да минава от група на група и да докладва. Командирът едва го поглеждаше, даваше му лък и го изпращаше при другите стрелци.

Когато видя в лагера да се разменят дървени жетони, шпионинът се разтревожи, че те означават наличие на някаква контролираща бюрокрация. Той не би могъл никога да се включи и дори да приближи някой дзински отряд. Дзинските войници разбираха опасността от внедрени шпиони и имаха свои техники да ги разобличават.

Ухили се при тази мисъл. Тук нямаше пароли. Затрудняваше го единствено да се прави на невеж като останалите. Беше направил грешка през първия ден, когато пушна стрела право в центъра на мишената. Тогава нямаше идея какъв безнадежден случай бяха дзинските селяни — когато те стреляха след него, нито един не успя да улучи. Шпионинът беше прикрил страха си, когато монголският командир отиде при него и му заповяда със знаци да стреля отново. Този път се погрижи да пропусне и воинът изгуби интерес към него, като едва скри отвращението си.

Никой не обичаше да стои на стража посред нощ, но неуспялото покушение бе раздвижило целия лагер. Командирите настояваха за по-засилени патрули дори в онзи район на лагера, където се бяха

разположили дзинските наборници. Шпионинът доброволно се беше писал на смяна от полунощ до сутринта. Така щеше да бъде сам в края на лагера. Дори там беше рисковано да напусне поста, но той трябваше да се свърже с началника си. В противен случай всичките му усилия щяха да бъдат напразни. Беше му заръчано да събира всякаква информация, до която се добере. От други зависеше какво ще правят с това, което беше открил.

Затича се бос в мрака, като пропъди мисълта, че командирът може да реши да проверява дали стражите му са будни. Не можеше да контролира съдбата, но със сигурност щеше да чуе сигнала за тревога, ако открият, че е изчезнал. Имаше парола, с която можеше да повика на помощ защитниците на стената, и те веднага щяха да му пуснат въже. Тогава отново щеше да е в безопасност.

Нещо се раздвижи вдясно от него и той се просна със затаен дъх на земята. Лежеше абсолютно неподвижно, напрегнал сетивата си. От покушението срещу хана съгледвачите язدهа цяла нощ на смени и бяха много по-зорки отпреди. Задачата да патрулират около тъмния град беше безнадеждна, но те щяха да бъдат бързи, тихи и смъртно опасни, ако го хванеха. Докато лежеше, шпионинът се запита дали ще пратят и други убийци, ако ханът оцелее след първото покушение.

Който и да бе конникът, той не забеляза нищо. Шпионинът чу как мъжът изцъка тихо на понито си, но звуците скоро затихнаха и той отново продължи напред. Всичко зависеше от бързината му.

Градските стени бяха черни под облачното небе и той трябваше да разчита на паметта си, за да намери вярното място. Преброи десет кули от южния ъгъл и изтича до самия ров. Легна по корем да опипа ръба и се усмихна, щом усети тръстикова лодка, която му бяха приготвили. Не смееше да се намокри, внимателно коленичи в нея и пресече водното препятствие с няколко загребвания. В тъмното слезе опипом от лодката и омота мокрото въже около някакъв камък, за да не позволи на мъничкия съд да бъде отнесен от водата.

Ровът не стигаше до самите стени. Около целия град минаваше широка каменна алея, влажна и хлъзгава от калта. Беше виждал как през лятото благородниците се състезават по нея с коне и залагат огромни суми кой ще финишира пръв. Прекоси я бързо и докосна родния си град — кратък допир до стената, която означаваше безопасност и дом.

Над главата му мълчаливо клечаха може би дузина мъже. Макар да не говореха, те го разбираха много добре и за тези няколко мига напрежението му се стопи напълно.

Ръцете му бързо зашариха по земята за камъче. Облаците се движеха бързо в небето високо над него. Внимателно прецени къде се намира луната. Съвсем скоро в прикритието му щеше да се отвори дупка и дотогава трябваше да се е махнал от тук. Почука с камък по стената и звукът отекна силно в нощната тишина. Чу хлъзгането на въжето, преди да го види. Закатери се, в същото време те го теглеха и той се изкачваше с голяма скорост.

Няколко мига по-късно шпионинът беше на върха на градската стена. Войниците около големия лък навиваха въжето, готови да го пуснат обратно. С тях имаше и друг мъж. Шпионинът му се поклони.

— Говори — каза мъжът, без да откъсва очи от монголския лагер.

— Ханът беше ранен. Не успях да приближа много, но все още е жив. В лагера се носят какви ли не слухове и никой не знае кой ще вземе властта, ако той умре.

— Някой от братята му — тихо отвърна мъжът и шпионинът се запита колко ли още такива като него докладват на този човек.

— Може би, или пък съюзът ще се разпадне и племената ще бъдат поети от старите си ханове. Сега е времето за атака.

Господарят му изсъска раздражено.

— Не искам да чувам заключенията ти, а само какво си научил. Мислиш ли, че ако имахме армия, господарят регент щеше да се задоволи да стои зад стените?

— Съжалявам — отвърна шпионинът. — С плякосаното от армейските складове в Гърлото на язовеца те имат припаси за години напред. Открих една група, която иска да опита пак да удари с катапулти стените, но те са съвсем малко хора и никой от тях няма влияние.

— Друго? Дай ми нещо, което да докладвам на регента — каза господарят му и стисна силно рамото му.

— Ако ханът умре, ще се върнат в планините си. Всички казват това. Оживее ли, могат да останат тук с години.

Господарят му изруга под нос. Шпионинът заби поглед в краката си. Знаеше, че не се е провалил. Задачата му бе да докладва правдиво и той беше сторил точно това.

— Намери ми някого, до когото можем да се доберем. Със злато, със страх, с каквото и да било. Някой в този лагер, който може да накара хана да свали черната шатра. Докато нея я има, не можем да сторим нищо.

— Да, господарю — отвърна шпионинът. Мъжът му обърна гръб и той беше свободен. Въжето вече се плъзгаше надолу по стената. Спусна се толкова бързо, колкото се беше качил и малко по-късно завърза лодката на отсрещния бряг и затича обратно към поста си. Скоро някой щеше да го смени и монголите нямаше да разберат нищо.

Трудно беше да следи облаците и в същото време да се оглежда около себе си. Но той беше добър в работата си, в противен случай нямаше да бъде избран. Продължи да тича и когато луната се появи и освети равнината, вече беше залегнал, скрит зад едни ниски храсти и все още извън основния лагер. В сребрилата светлина си помисли за хората около хана. Хазар и Хаджиун не стават. Нито пък някой от военачалниците. Най-голямото им желание беше да видят Йенкин разрушен, да не остане камък върху камък от него. Замисли се за Темуге. Той поне не беше воин. Шпионинът знаеше много малко за началника на търговията. Облаците отново затъмниха земята и той се хвърли към външния кръг стражи. Застана на мястото си, сякаш никога не го беше напускал, като взе лъка и ножа си и нахлузи плетените сандали. Замръзна, щом чу някой да приближава, и застана мирно като всеки друг страж.

— Нещо за докладване, Ма Цин? — попита от тъмното Субодай на дзински език.

Нужно му беше огромно усилие да овладее дишането си, за да отговори.

— Нищо, господарю. Нощта е спокойна. — И задиша мълчаливо през нос, очаквайки някакъв знак, че отсъствието му е било забелязано.

Субодай изсумтя в отговор и продължи към следващия страж. Шпионинът остана сам и по кожата му отново изби пот. Монголт използва името, с което се беше представил. Дали го подозираше? Едва ли. Несъмнено младият военачалник беше направил справка с командира му, преди да започне обиколката си. Другите стражи сигурно щяха да изпитат страхопочитание пред подобни подвизи на паметта, но шпионинът само се усмихна в мрака. Познаваше живота в

армията прекалено добре, за да се впечатли от триковете на началниците.

Докато стоеше на пост и чакаше бясно биещото му сърце да се успокои, той се замисли за значението на заповедта, която беше получил. То можеше да е само едно — градът се предава. Защо регентът ще иска свалянето на черната шатра, освен ако не смята да предложи откуп за Йенкин? Но ако научеше това, ханът щеше с радост да разбере, че е съвсем близо до победата и че обсадата приближава към края си. Шпионинът поклати глава, вцепенен от страх при тази мисъл. Армията беше сложила ръка на запасите от градските складове, но ги беше изгубила в прохода. Йенкин гладуваше едва ли не от самото начало и Джи Джонг беше в по-отчаяно положение, отколкото можеше да се предполага.

Товага на преден план излезе гордостта му. Беше избран за тази задача, защото бе умел като всеки добър убиец или войник, но полезен от тях. Имаше време да намери човек, за когото златото беше по-ценно от хана. Винаги се намира такъв. Само за няколко дни шпионинът беше научил за недоволните ханове, чиято власт е била отнета. Може би някой от тях щеше да види предимствата на данъка пред унищожението. Отново си помисли за Темуге и се запита защо инстинктът му го е върнал към него. Кимна в тъмното, наслаждавайки се на предизвикателството към уменията му и високия залог.

Когато Чингис се събуди на третия ден, Хулун беше навън да вземе храна. Той зададе същите въпроси, но този път не можеше отново да легне. Мехурът му беше пълен до болка, той отметна завивките и постави твърдо крака на пода, преди да се опита да стане. Чакахай и Бьорте му помогнаха да се добере до централния стълб на гера и останаха до него, докато не се увериха, че се е хванал здраво и няма да падне. Поставиха кофата до него и отстъпиха назад.

Той примигна към съпругите си. Странно беше да ги вижда заедно.

— Да не смятате да гледате?

По някаква неясна за него причина двете жени се усмихнаха.

— Вън — заповяда им той.

Едва удържа, докато излязат от гера. Сбърчи нос от отвратителната миризма на урината. Цветът ѝ също беше далеч от нормалния.

— Хаджиун! — извика той. — Ела!

Чу радостния възглас и се ухили. Несъмнено хановете се притесняваха дали няма да умре. Вкопчи се здраво в дървения стълб и се замисли как да се наложи отново в лагера. Имаше толкова много за вършене.

Вратата се отвори с трясък и Хаджиун влезе в гера, без да обръща внимание на протестите на братовите си съпруги.

— Чух, че ме викаш — каза той и си проби път през тях колкото се може по-нежно. Млъкна, когато видя брат си най-сетне изправен. Чингис беше само по мърляви гамаши; никога досега не го беше виждал толкова блед и измършавял.

— Ще ми помогнеш ли да се облека? — попита той. — Ръцете ми са твърде слаби, за да се справя сам.

Очите на Хаджиун плувнаха в сълзи и Чингис примигна към него.

— Да не би да ревеш? — изумено попита той. — Духове мили, заобиколен съм от жени.

Хаджиун се разсмя и изтри очи, преди Чакахай и Бьорте да го видят.

— Радвам се да те видя изправен, братко. Почти те бях отписал.

Чингис изсумтя. Все още бе слаб и не се пусна от стълба, за да не падне и да стане за срам.

— Прати някого да ми донесе доспехите и храна. Жените едва не ме умориха от глад с небрежността си.

Всички чуха как отвън новината тръгва из лагера и се повтаря все по-силно и по-силно. Беше буден. Жив. Вестта се превърна в рев, който стигна чак до стените на Йенкин и прекъсна съвета на Джи Джонг и министрите.

Генералът замръзна наред обсъждането и усети как в стомаха му расте някаква студена буца.

Когато Чингис най-сетне излезе навън, племената се събраха да го поздравят и заудряха с лъкове по доспехите си. Хаджиун стоеше до

него за всеки случай, но Чингис извървя сковано разстоянието до големия гер на каруцата и изкачи стъпалата, без да показва никакви признаци на слабост.

Щом влезе вътре, едва не падна, когато волята отпусна хватката си върху отслабналото му тяло. Хаджиун отиде да извика военачалниците, оставяйки брат си да седи абсолютно изправен и сам.

Докато заемаха местата си, Хаджиун видя, че Чингис е все още неестествено блед, а на челото му въпреки студа е избила пот. Вратът му беше свежо бинтован, сякаш носеше яка. Макар лицето му да беше толкова слабо, че очертаваше черепа, очите му горяха трескаво, докато поздравяваше всеки един поотделно.

Хазар се ухили при вида на ястребовата му физиономия, докато заемаше мястото си между Арслан и Субодай. Джелме дойде последен и Чингис му направи знак да приближи. Не вярваше, че краката ще го издържат, ако се изправи, но Джелме се отпусна на едно коляно пред него и Чингис го хвана за рамото.

— Хаджиун каза, че си пострадал от отровата, която си изсмукал от мен — рече той.

Джелме поклати глава.

— Дребна работа.

Чингис не се усмихна, за разлика от Хазар.

— Двамата с теб сме споделили кръв — каза той. — Това те прави мой брат, също като Хазар, Хаджиун и Темуге.

Джелме не отговори. Ръката на рамото му трепереше и той виждаше, че очите на хана горят, хлътнали дълбоко в черепа. Въпреки това той беше жив.

— Ще вземеш една пета от стадата ми, сто топа коприна и дузина най-добри лъкове и мечове. Ще те почета пред племената за онова, което стори, Джелме.

Джелме сведе глава, усещайки гордия поглед на Арслан върху себе си. Чингис свали ръката си и огледа мъжете, които бе свикал в свое име.

— Ако бях умрял, кой от вас щеше да поведе племената?

Очите на всички се обърнаха към Хаджиун и брат му кимна. Чингис се усмихна, питайки се колко ли разговори е пропуснал, докато е спал като труп. Той погледна Хазар, но в ясения му поглед не прочете унижение. Хаджиун се беше оправил добре с него.

— Глупаво е било от наша страна да не предвидим подобно нещо — каза Чингис. — Да го приемем като предупреждение. Всеки от нас може да падне и ако това се случи, врагът ще усети слабостта ни и ще удари. Затова всеки трябва да посочи доверен човек, който би могъл да застане на негово място. И друг, който да замести заместника. Ще установите верига на командване до последния войник, така че всеки да знае кой го води, независимо колко хора умират около него. Друг път няма да ни изненадат така.

Спря, за да изчака пристъпът на слабост да отшуми. Срещата трябваше да бъде кратка.

— Лично аз ще приема волята ви и ще посоча Хаджиун за мой наследник до порастването на синовете ми. След него е Хазар. Ако и тримата паднем, Джелме ще поведе племената и ще отмъсти от наше име.

Един по един назовават от него мъже сведоха глави, приемайки с облекчение и успокоение новата заповед. Чингис не знаеше колко близо до хаоса се бяха оказали, докато той лежеше в безсъзнание. Всички стари ханове бяха събрали хората около себе си и някогашната лоялност изпъкваше на преден план пред туманите и техните военачалници. С един-единствен удар убиецът ги беше върнал назад към старите кръвни връзки.

Макар тялото му да бе ранено, Чингис не бе изгубил преценката си за племената. Можеше да назове петдесет души, които с радост биха посрещнали края на управлението му, ако беше умрял. Никой не проговори, докато той мислеше за бъдещето. Знаеше, че трябва да възстанови структурите на армията, която бе завладяла дзинските градове. Всичко останало щеше да доведе до разкол и в крайна сметка — до поражение.

— Много пъти с Хаджиун обмисляхме дали да не ви пратим на поход. Преди не бях много склонен, но сега трябва да разделим племената. Някои от тях са забравили клетвата си към мен и към военачалниците. Трябва да им я припомним.

Огледа военачалниците си. Никой от тях не беше слаб човек, но въпреки това те се нуждаеха от него, за да ги води и да им дава властта си. Може би Хаджиун щеше да ги задържи заедно, ако Чингис беше умрял, но не можеше да бъде сигурен в това.

— Постройте туманите в равнината, пред стените. Нека онези зад тях видят нашата сила и презрение, щом потеглите. Нека се боят от това какво ще постигнете, когато превземете другите им градове.

Обърна се към Субодай и видя развълнуваните пламъчета в очите му.

— Субодай, ти ще вземеш Джучи със себе си. Той те уважава. — Замисли се за момент. — Не искам да се отнасят с него като с принц. Той е докачливо и арогантно момче и трябва да избиеш това от него. Не се притеснявай да го вразумяваш от мое име.

— Твоя воля, господарю — отвърна Субодай.

— Накъде ще потеглиш? — полюбопитства Чингис.

Субодай не се поколеба нито за миг. Беше обмислял отговора си много пъти след битката при Гърлото на язовеца.

— На север, господарю. Към ловните полета на старото ми племе, урианхаите, и още по-нататък.

— Добре. Хаджиун?

— Ще остана тук, братко. Ще се погрижа този град да падне — отвърна той.

Чингис се усмихна при вида на мрачната физиономия на брат си.

— Компанията ти е добре дошла. Джелме?

— На изток, господарю. Никога не съм виждал океана и не знам нищо за онези земи.

Чингис въздъхна. Той също беше роден в морето от трева и океанът го изкушаваше. Но най-напред щеше да види падането на Йенкин.

— Вземи сина ми Чагатай, Джелме. Той е чудесно момче и някой ден може да стане хан.

Военачалникът му кимна тържествено, все още зашеметен от честта, която му беше оказал Чингис. До вчера тях не ги свърташе на едно място и всички се чудеха какво ще се случи с племената, когато се разнесе вестта, че ханът е мъртъв. А ето че сега той раздаваше заповеди и това възстанови увереността им. Чингис явно беше любимец на духовете. Джелме се изпълни с гордост и опитът му да запази студената физиономия се провали в една огромна усмивка.

— Арслан, искам те тук до мен, когато градът се предаде от глад — продължи Чингис. — Може би после ще можем да поемем бавно към дома и да се насладим на няколко години мирна езда в степите.

Хазар изсумтя с досада.

— Това са приказки на болник, братко. Веднага щом се оправяш, ще поискаш да ме последваш на юг и да превземеш дзинските градове като зрели плодове, един по един. Помниш ли посланика Вен Чао? Тръгвам към Кайфенг и още на юг. Искане ми се да видя физиономията му, когато отново се изправи пред мен.

— На юг да бъде, Хазар. Синът ми Угедай е едва десетгодишен, но с теб ще научи повече, отколкото ако седи тук и зяпа стените. Ще оставя само малкия Толуй. Той обожава будисткия монах, когото доведе с Хо Са и Темуге.

— Тогава ще взема и Хо Са — рече Хазар. — Всъщност бих взел и Темуге някъде по-надалеч, където няма да създава проблеми.

Чингис обмисли предложението. Не беше толкова глух за оплакванията от по-малкия му брат, колкото се преструваше.

— Не. От него има достатъчно полза. Той се занимава вместо мен с просителите и глупците, а това си заслужава.

Хазар изсумтя, с което ясно изрази мнението си. Чингис продължи замислено, раняването беше освободило съзнанието му и той сякаш вкусваше новите идеи.

— Темуге искаше да пратим малки групи да разузнаят другите земи. Може пък да е прав и наученото от тях да се окаже полезно. Докато очакваме завръщането им, поне ще намалим досадата от това проклето място. — Кимна. — Ще подбера хора и те ще тръгнат заедно с вас. Ще поемем във всички посоки.

Силите му го напуснаха толкова внезапно, колкото бързо се бяха възстановили. Той затвори очи от пристъпа на слабост.

— А сега ме оставете всички освен Хаджиун. Съберете туманите и се сбогувайте с жените и любовниците. Те ще бъдат в безопасност при мен, освен ако не са прекалено хубави.

Усмихна се слабо, докато те ставаха. Беше доволен, че ги вижда много по-уверени, отколкото когато бяха дошли. Когато в големия гер остана само Хаджиун, въодушевлението напусна Чингис и той сякаш изведнъж остаря.

— Трябва да почивам, Хаджиун, но не искам да се връщам в онзи гер, дето вони на болест. Ще поставиш ли стража на входа, за да мога да ям и спя тук? Не искам другите да ме виждат.

— Добре, братко. Да пратя ли Бьорте да те съблече и нахрани? Вече е виждала и по-лоши неща.

Чингис сви рамене.

— По-добре прати и двете ми жени — със слаб глас каза той. — Какъвто и мир да са сключили, той няма да се задържи дълго, ако предпочета едната пред другата.

Очите му вече се бяха изцъклили. Усилията от тази единствена кратка среща го бяха довели до крайно изтощение и ръцете му трепереха в скута. Хаджиун се обърна към вратата.

— Как успя да убедиш Хазар да те приеме като мой наследник? — промърмори Чингис зад гърба му.

— Предложих му той да стане хан — отвърна Хаджиун. — Мисля, че това го ужаси.

29.

На военачалниците им трябваша шест дни, за да съберат хората си в карета по десет хиляди и да ги подготвят за път. По същество всеки туман представляваше боен отряд в огромни мащаби. Те обаче изискваха организация и Темуге със своите сакати помощници се занимаваша с продоволствията, резервните коне, оръжията и списъците. За първи път командирите не мърмореха заради намесата му. Пред тях лежаха земи, които никой от хората им не бе виждал. Стратта на воините към пътешествия беше силна и те се взираха в посоката, избрана от военачалника им.

Оставащите в лагера не бяха особено радостни и Чингис разчиташе на Хаджиун да поддържа дисциплината, докато той се възстанови. Тактиката се оказа изненадващо успешна — достатъчно бе брат му само да хвърли поглед към ханския гер и спорещите млъкваша на мига. Никой не искаше да безпокои Чингис, докато възстановява силите си. Простият факт, че е жив, сложи край на растящата сила на старите ханове в лагера. Въпреки това ханът на войела настоя да види Чингис, без да го е грижа за последствията. Хаджиун го посети в собствения му гер и след това ханът не спомена нито дума за срещата им. Синовете му заминаваха на юг с Хазар, а той щеше да остане сам със слугите.

През нощта беше валил сняг, но утрото бе слънчево и небето се синееше над Йенкин. Строени на огромни карета в замръзналата равнина, воините очакваха заповеди, готови да яхнат понитата, които хрупаша сняг. Командирите им проверяваха редиците и снаряжението, макар че малцина бяха толкова нехайни, за да забравят нещо, от което зависеше животът им. Мнозина се смееха и шегуваха помежду си. Бяха прекарвали целия си живот в движение и за тях принудителното спиране при Йенкин беше противоестествено. По пътя си щяха да срещнат по-слаби градове и всеки туман пътуваше с катапулти в каруци и хора, обучени да работят с тях. Разбира се, каруците щяха да ги забавят, но бойците помнеха Инчуан в Си Ся. Нямахме да вийт безсилно срещу стените, а да разбият градските порти и да свалят

разни дребни крале. Перспективата ги радваше и настроението беше като на летен празник.

Последните неща, които осигури Темуге, бяха бели, червени и черни шатри за всеки военачалник. Духът на воините се повдигна, когато видяха как товарят и завързват шатрите с дълги въжета. Те показваха най-добре намерението им да покорят всеки, който се изправи срещу тях. Силата им даваше правото.

Освен туманите Чингис отдели десет групи от по двайсет души, които да разучат новите земи. Отначало мислеше за тях като за бойни отряди, но Темуге го убеди да им даде по една каруца злато и нагробена плячка. Брат му разговаря с командирите на всяка група и се погрижи всички да разберат, че задачата им е да наблюдават и трупат информация дори с цената на подкупи. Наричаше ги дипломати — термин, който бе научил от Вен Чао преди много години. С това и с много други неща Темуге цивилизоваше племената. Той осъзнаваше нуждата от това, въпреки че самите те не можеха. Мъжете „дипломати“ например далеч не бяха толкова радостни като онези, на които им предстоеше да завладяват градове.

Чингис беше махнал превръзките на врата си и всички виждаха дебелата кора и жълто-черната кожа около нея. Той вдишваше дълбоко студения въздух и кашляше в длан, щом го залееше вълна на слабост. Далеч не се беше възстановил, но и на него му се искаше да язди с останалите, дори с онези, от които се очакваше да приказват и шпионират, вместо да грабят. Хвърли раздражен поглед към Йенкин, който се беше плъснал като огромна жаба в равнината. Несъмнено в момента императорът беше на стената и наблюдаваше странното раздвижване на хора и коне. Чингис се изплю в посока към града. Запита се колко ли сезона ще издържат и настроението му се вкисна. Хаджиун приближи и слезе от коня си.

— Хората са готови — каза той. — Слава на духовете, Темуге не може да измисли с какво още да ги подразни. Ти ли ще надуеш рога?

Чингис погледна излъскания съгледвачески рог, който висеше на шията на брат му. Поклати глава.

— Първо ще се сбогувам със синовете си — каза той. — Доведи ми ги.

Посочи към голямото одеяло на земята, върху което имаше кърпа с бутилка черен айраг и четири чаши.

Хаджиун сведе глава, скочи обратно в седлото и препусна в галоп към чакащите карета. Трябваше да измине доста разстояние, за да стигне до племенниците си. Всеки воин имаше два резервни коня в огромно стадо и утрото ечеше от тяхното пръхтене и цвилене.

Чингис изчака търпеливо Хаджиун да се върне с Джучи, Чагатай и Угедай. Самият Хаджиун остана настрана и следеше с крайчеца на околото си как Чингис седи с кръстосани крака срещу трите момчета на грубото одеяло. В тишината ханът напълни чашите с огненото питие, те ги взеха официално в дясната си ръка и подпряха лакътя ѝ с дланта на лявата, показвайки, че не носят оръжие.

Чингис ги огледа и не намери никакъв недостатък в тях. Джучи носеше нови доспехи, които му бяха малко големи. Чагатай все още беше с онези, които беше получил като подарък. Само Угедай носеше традиционния подплатен с вата дел — беше едва на десет и още беше твърде рано да му се дадат истински доспехи, независимо колко бяха плякосали в Гърлото на язовеца. Малкото момче гледаше чашата айраг с известни опасения, но отпи заедно с останалите, без лицето му да издава каквото и да било.

— Моите вълчета — усмихна се Чингис. — Всички ще сте вече мъже, когато ви видя отново. Говорихте ли с майка си?

— Говорихме — отвърна Джучи. Чингис го погледна и се зачуди на дълбоката враждебност в очите му. С какво бе заслужил подобни чувства?

Отговори на мрачния му поглед и се обърна към всички.

— Извън този лагер няма да бъдете принцове. Изрично го казах на военачалниците. Към синовете ми няма да има специално отношение. Ще пътувате като всеки друг воин и щом се стигне до бой, никой няма да тръгне да ви спасява само защото знае кои сте. Разбирате ли?

Думите му като че ли охладиха възбудата им и усмивките им изчезнаха. Кимнаха един по един. Джучи пресуши чашата си и я постави на одеялото.

— Ако бъдете повишени в командири — продължи Чингис, — това ще е единствено защото сте се представили като по-съобразителни, по-умели и по-храбри от другите около вас. Никой не иска да бъде командван от глупак, дори ако глупакът е мой син.

Замълча, за да осмислят думите му, като гледаше Чагатай.

— Вие обаче *сте* мои синове и очаквам да видя, че кръвта ми тече във всеки от вас. Другите воители ще мислят за следващата или за последната битка. А вие ще мислите за народа, който може да поведете. Очаквам да намерите хора, на които да можете да се доверите, които са готови да ви следват. Очаквам да давате от себе си много повече от всеки друг. Когато сте уплашени, крийте го. Никой няма да разбере, а каквато и да е причината за страха ви, тя ще отmine. Ще се запомни обаче как сте се държали.

Имаше да им казва много неща. Със задоволство забеляза, че дори Джучи попива всяка дума, но кой друг освен собствения им баща можеше да им каже как да управляват? Това беше последното му задължение към момчетата, преди да станат мъже.

— Когато сте уморени, никога не го споменавайте и другите ще си мислят, че сте от желязо. Не позволявайте на никого да ви се подиграва, дори на шега. Хората правят така, за да видят кой има силата да застане срещу тях. Покажете им, че не можете да бъдете сплашени, и ако това означава, че трябва да се биете — направете го.

— Ами ако ни се подиграва някой командир? — тихо попита Джучи.

Чингис го изгледа остро.

— Виждал съм някои да опитват да отклонят подигравките с усмивка и дори с разни шеги, за да накарат другите да се разсмеят още повече. Постъпите ли така, никога няма да командвате. Изпълнявайте дадените ви заповеди, но пазете достойнството си.

Замисли се за момент.

— От този ден вие вече не сте деца. Това се отнася и за теб, Угедай. Ако трябва да се биете дори с приятел, свалете го колкото можете по-бързо и по-безмилостно. Убийте го, ако се налага, или го пощадете — но внимавайте да не останете длъжници на някого. Освен всичко друго, това предизвиква негодувание. Всеки воин, който вдигне юмрук върху вас, трябва да знае, че залага живота си и че *ще* изгуби. Ако не можете да победите веднага, отмъстете си после, дори това да бъде последното, което ще направите. Ще пътувате с мъже, които уважават само по-силните от тях, само по-коравите от тях. А най-много от всичко уважават успеха. Не забравяйте това.

Твърдият му поглед ги обходи и Угедай потръпна от студа в неговите думи. Чингис не се усмихна и продължи нататък.

— Никога не си позволявайте да се размеквате, защото един ден ще се появи някой, който ще ви отнеме всичко. Слушайте онези, които знаят повече от вас, и говорете винаги последни, нека другите чакат вие да им покажете пътя. И се пазете от слабите, които идват при вас заради името ви. Избирайте кои ще ви следват толкова внимателно, сякаш си избирате съпруги. Ако нещо ме е довело до положението да управлявам народа ни, то е именно това ми умение. Аз мога да видя разликата между перчещия се воин и истинските мъже като Субодай, Джелме или Хазар.

Презрителна усмивка докосна устните на Джучи, преди той да извърне поглед, и Чингис се постара да не покаже раздражението си.

— И още нещо, преди да тръгнете. Внимавайте как пръскате семето си.

Джучи се изчерви, а челюстта на Чагатай увисна. Само Угедай изглеждаше объркан. Чингис продължи.

— Момчетата, които всяка нощ играят със себе си, стават слаби, обсебени от нуждите на тялото си. Дръжте ръцете си далеч и се отнасяйте към желанието като към всяка друга слабост. Въздържанието ще ви направи силни. След време ще си имате жени и любовници.

Докато трите момчета седяха и мълчаха смутено, той свали меча и ножницата си. Не го беше планирал, но това му се стори правилно, пък и искаше да направи нещо, което да запомнят.

— Вземи го, Чагатай — каза той и постави ножницата в ръцете на сина си.

Чагатай едва не я изпусна от изумление и радост. Той обърна дръжката с лъвската глава, за да отрази светлината, и бавно изтегли оръжието, което баща му бе носел през целия си младежки живот. Светнали от завист, очите на другите не се откъсваха от блестящия метал.

— Баща ми Есугей го носеше в деня, когато умря — тихо каза Чингис. — *Неговият* баща го поръчал по времето, когато вълците били врагове на всяко друго племе. Този меч е отнемал живот, но видя и раждането на един народ. Гледай да не го посрамиш.

Чагатай се поклони, останал без думи.

— Няма да го посрамя, господарю — отвърна той. Чингис не погледна побелялото лице на Джучи.

— А сега вървете. Щом се върнете при военачалниците си, аз ще надуя рога. Когато се видим отново, вие ще сте мъже и ще се срещнем като равни.

— С нетърпение очаквам този ден, татко — обади се неочаквано Джучи. Чингис вдигна светлите си очи към него, но не каза нищо. Момчетата не се сбогуваха помежду си и не се обърнаха назад, докато препускаха по твърдата земя.

Когато отново остана сам с Хаджиун, Чингис усети погледа на брат си.

— Защо не даде меча на Джучи? — попита Хаджиун.

— На татарското копеле ли? — озъби се Чингис. — Виждам баща му да наднича от очите му всеки път, когато го срещна.

Хаджиун поклати глава. Тъжно му беше, че Чингис е толкова сляп в едно-единствено отношение и тъй далновиден във всичко останало.

— Ние сме странно семейство, братко — рече той. — Оставиш ли ни сами, сме слаби и меки. Ако ни предизвикаш и ни накараш да мразим, ставаме достатъчно силни, за да отвърнем на удара.

Чингис го погледна въпросително и Хаджиун въздъхна.

— Ако наистина искаше да отслабиш Джучи, трябваше да дадеш меча на него — каза той. — Сега той ще те смята за враг и ще стане железен, също като теб. Това ли беше целта ти?

Чингис примигна, поразен от тази мисъл. Хаджиун беше прозрял болезнено ясно нещата и той не знаеше как да му отговори.

Хаджиун прочисти гърлото си.

— Съветите ти бяха интересни, братко — каза той. — Особено онази част с пръскането на семето.

Чингис замълча и продължи да гледа как далечните фигури се връщат при каретата си.

— Не виждам това да е навредило на Хазар — каза Хаджиун. Чингис се засмя и протегна ръка за рога. После стана на крака и изсвири продължителен нисък сигнал над равнината. Още преди да замлъкне, туманите се раздвижиха и хората му тръгнаха да завоюват нови земи. Копнееше да е с тях, но първо трябваше да види падането на Йенкин.

Темуге изстена, докато слугата му прогонваше негодите на деня с масаж. Хората в Дзин имаха усет за цивилизация, на който не можеше да отговори никое от племената. Усмихна се сънено при мисълта как някой предлага на монголски воин да намаже прасците му с масло и да ги разтрие. Той щеше да го приеме като обида и да заблъска нещастния масажист като вълна в тепавица.

Отначало съжеляваше за загубата на първия си слуга. Човекът рядко се обаждаше и не разбираше нито дума монголски.

Въпреки това той показва на Темуге какво означава дневен график, така че работата да се върши без напрежение. Темуге започна да свиква с по-късното ставане и ежедневното къпане. Слугата му го обличаше и приготвяше лека закуска. До късно сутринта четеше докладите на подчинените си, а после се залавяше с въпросите на деня. Отначало загубата на този човек му изглеждаше истинска трагедия.

Въздъхна от удоволствие, докато новият слуга се трудеше над мускулите му и палците му потъваха дълбоко в плътта. Може би в крайна сметка загубата не беше чак толкова голяма. Старият Сен не разбираше нищо от масла и масаж, и макар присъствието му да бе успокояващо, новият говореше всеки път, когато му разреши, и му разказа всичко за дзинското общество.

— Много добре, Ма Цин — промърмори той. — Болката почти изчезна.

— За мен е удоволствие — отвърна шпионинът.

Никак не му харесваше да бъде масажист, но навремето беше изкарал почти година като страж на публичен дом и знаеше как момичетата караха клиентите си да се отпуснат.

— Тази сутрин видях армиите да напускат, господарю — безгрижно рече той. — Никога не бях виждал толкова много коне и хора на едно място.

Темуге изсумтя.

— Животът ми ще е по-лек, ако са по-далеч. До гуша ми дойде от техните оплаквания и препирни. Мисля, че същото се отнася и за брат ми.

— Ще се върнат със злато за хана, не се и съмнявам — продължи шпионинът. Започна да удря леко яките мускули на гърба, докато не намери друг възел, с който да се заемат пръстите му.

— Не ни трябва повече — измърмори Темуге. — Вече имаме цели каруци с монети, но май само дзинските наборници се интересуват от тях.

Шпионинът спря за момент. Това беше една от чертите на монголското мислене, които го объркваха. Темуге вече се беше отпуснал, но той продължи да го масажира, опитвайки се да разбере тази особеност.

— Значи е вярно, че не търсите богатство? — попита той. — Чувал съм да го казват.

— За какво ни е? Брат ми събира злато и сребро, защото има хора, които са алчни за такова имане. Но каква е ползата от него? Истинското богатство не е в меките метали.

— Само че с тях можеш да си купиш коне, оръжия, дори и земя — не отстъпваше шпионинът. Усети как Темуге свива рамене под дланите му.

— От кого? Ако една купчина монети може да накара някого да ни даде конете си, ние така и така ще му ги вземем. Ако има земя, тя пак ще е наша и ще я кръстосваме, както ни се хареса.

Шпионинът примигна раздражено. Темуге нямаше причини да го лъже, но как щеше да го подкупи, ако не говореше истината. Опита отново, макар да подозираше, че е безнадеждно.

— В дзинските градове златото може да купи огромни къщи край езерото, изтънчени храни, дори хиляди прислужници. — Затърси други примери. На човек, роден в общество, което използва парите открай време, му беше трудно да обяснява толкова очевидни неща. — Може дори да купи влиянието и благоволенieto на силните хора, господарю. Редки произведения на изкуството, подаръци за съпругите. Златото прави възможно всичко.

— Разбрах — раздражено отвърна Темуге. — А сега млъквай.

Шпионинът почти се отказа. Братът на хана не можеше да схване тази концепция. Всъщност разговорът го накара да осъзнае колко изкуствен е собственият му свят. Златото *наистина* беше прекалено меко, за да има каквото и да било реално приложение. Как така е станало толкова ценно?

— А какво става, ако поискаш коня на някого от племената, господарю? Да кажем, че е най-добрият кон от всички останали.

— Ако са ти мили ръцете, няма да се обаждаш повече — озъби му се Темуге.

Шпионинът заработи мълчаливо и след известно време Темуге въздъхна.

— Щях да му дам пет коня от по-лоша порода или два роба, или меч, изработен от добър майстор — каквото пожелае и в зависимост от това колко го искам. — Засмя се сънено. — Ако му кажа, че имам торба ценен метал, с който ще може да си купи друг кон, той ще ме посъветва да се пробвам с някой друг глупак.

Темуге се надигна. Вечерното небе беше чисто и той се прозя. Денят беше прекалено натоварен около организирането на заминаването на такова множество.

— Мисля, че тази вечер ще взема няколко капки от лекарството си, Ма Цин, за да спя по-добре.

Шпионинът му помогна да облече копринената роба. Преструвките на Темуге го развеселяваха, но не можеше да се освободи от чувството за безсилие. Когато Чингис заповяда да се съберат туманите, той задуши силата на дребните ханове. Това не беше кой знае какво. Никой от тях нямаше реално влияние в лагера. Шпионинът бързо бе изоставил предишното си занимание и се погрижи да смени убития слуга. Скоростната промяна доведе до много опасности и той усещаше как напрежението му расте с всеки изминал ден. Все още смяташе Темуге за суетен и повърхностен човек, но трябваше да намери лост, който да го подмами към предателство. Подобър кандидат от него нямаше. Черната шатра трябваше да изчезне, но Чингис не биваше да научава за агонията на Йенкин. Шпионинът реши, че регентът го е натоварил с почти невъзможна задача.

Потънал в мислите си, той приготви горещия айраг и добави в него лъжичка от черната паста, като я остърга от дъното на гърнето. Видя, че Темуге не гледа, и я подуши, питайки се дали не е някакъв опиат. Благородниците в градовете пушеха опиум и изглеждаха пристрастени към лулите си точно както Темуге към питието.

— Запасите почти привършват, господарю — рече той.

Темуге въздъхна.

— Значи ще трябва да помоля шамана за още.

— Аз ще го сторя, господарю. Не бива да се безпокоиш за дреболии.

— Така е — отвърна поласканият Темуге. Пое чашата, отпи и затвори блажено очи. — Иди, но не му казвай какво правиш за мен. Кокчу е неприятен човек. Внимавай да не издадеш нещо, което си видял или чул в гера.

— По-лесно щеше да бъде, ако можехме да купим от него пастата със златни монети, господарю — обади се шпионинът.

— Кокчу не се нуждае от златото ти — отвърна Темуге, без да отваря очи. — Мисля, че единствената му страст е властта.

Пресуши чашата, като се мръщеше на горчивата утайка, но въпреки това се постара да я поеме до последната капка. Странно, но мисълта за празното гърне го тревожеше. Сутринта отново щеше да има нужда от съдържанието му.

— Иди при него още тази вечер, Ма Цин. Ако можеш, опитай се да разбереш как приготвя пастата, за да можеш да я правиш ти. Питал съм го, но на мен не ми казва. Той се радва, че все още ме държи по някакъв начин. Ако успееш да откриеш тайната му, няма да го забравя.

— Твоя воля, господарю — отвърна шпионинът. Тази нощ трябваше отново да иде до стената и да докладва. Имаше време да види шамана преди това. Всичко можеше да бъде от полза, а той бе постигнал твърде малко в лагера, докато Йенкин гладуваше.

30.

Това лято беше най-мирното в живота на Чингис. Щеше да бъде идеално време за почивка, ако не бяха извисяващите се стени на града, които изпълваха очите му всеки ден. Опитите на хана да възстанови формата си се спъваха от упоритата кашлица, която го оставяше без дъх и се влоши още повече, тъй като годината се оказа студена. Кокчу стана постоянен посетител в гера му със своя сироп от мед и толкова горчиви билки, че Чингис едва успяваше да го изпие. Лекарството носеше само временно облекчение. Чингис изгуби тревожно много тегло и костите му сякаш се белееха под нездраво жълтеникавата кожа.

През студените месеци Йенкин се издигаше пред него неизменен и солиден, сякаш се подиграваше на престоя му тук. Беше минала почти година, откакто бе спечелил битката при Гърлото на язовеца. Имаше моменти, в които беше готов на всичко, само да може да се върне в родината си и да възстанови силите си сред чистите хълмове и потоци.

Летаргията бе обхванала всички и Чингис едва вдигна очи, когато фигурата на Хаджиун запречи светлината при входа на големия гер. Щом видя изражението на брат си, той се поизпъна.

— Идваш с някаква новина, Хаджиун. Кажи ми, че си заслужава.

— Мисля, че си заслужава — отвърна Хаджиун. — Съгледвачите казват, че от юг идват подкрепления за града. Около петдесет хиляди войници и огромно стадо охранени говеда.

— Значи са се разминали с Хазар. — Настроението на Чингис се пооправи. — Или по някакъв начин са успели да му се изплъзнат.

И двамата знаеха, че войските биха могли да се разминат в две съседни долини, без да се забележат. Страната беше невъобразимо голяма и развихряше мечтите на мъжете, които бяха принудени да стоят на това място по-дълго, отколкото някога им се беше налагало.

Хаджиун с облекчение забеляза искрица от някогашното удоволствие у Чингис. Всеки можеше да види, че отровата в кръвта бе отслабила по-големия му брат. Дори сега, докато се опитваше да

отговори, той получи нов пристъп на кашлица, от която остана без дъх, с почервено лице и вкопчен в централния стълб на гера.

— Градът сигурно отчаяно се надява те да се доберат до него — надвика Хаджиун кашлянето на брат си. — Чудя се дали няма да съжаляваме, че отпратихме половината си хора.

Чингис поклати мълчаливо глава и най-сетне успя да си поеме дъх. Мина покрай Хаджиун до вратата, изплю жилава хрчка на земята и трепна, когато се опита да прочисти гърлото си.

— Виж това — дрезгаво рече той и взе един дзински арбалет, плякосан при Гърлото на язовеца.

Хаджиун проследи погледа му до сламеното чучело на триста крачки разстояние. Всеки ден Чингис стреляше часове наред, за да възстанови силата си, и беше заплепен от механизмите на дзинските оръжия. Прицели се внимателно и дръпна гравирания спусък. Стрелата полетя със свистене, но падна преди да достигне целта си. Хаджиун веднага разбра и се усмихна. Без да каже нито дума, той взе един от лъковете на брат си, избра стрела от колчана наблизо, опъна тетивата и улучи безпогрешно центъра на мишената.

Руменината изчезна от бузите на Чингис и той кимна.

— Ще бъдат бавни заради обоза. Вземи хората си и се поразходи около тях, но не ги приближавай прекалено. Поразреди ги малко, а аз ще ги довърша, когато пристигнат.

Хаджиун препусна в галоп през лагера, но вестта от съгледвачите се разпространи още по-бързо. Воините се приготвиха за миг — само колкото да грабнат оръжията от герите и да изтичат до понитата си.

Хаджиун даде заповедите на старшите командири, те ги предадоха нататък и мнозина се заковаха на място. Новият начин на водене на битка беше все още чужд за старите разбойнически отряди, но командирската структура беше достатъчно силна, за да оформи групи от по десет човека, които получиха инструкциите си. По заповед на Хаджиун повечето трябваше да се върнат в герите за втори колчан с петдесет стрели, преди да се построят в огромното каре от десет хиляди души. Самият Хаджиун отбеляза най-далечната линия, като препускаше напред-назад с дълго бойно знаме от златотъкана коприна, което се развяваше зад него.

Посъветва се отново със съгледвачите, които бяха забелязали подкреплението, и предаде знамето на вестителя от първата редица — момче на не повече от дванадесет години. Огледа строените воители и остана доволен. Всеки беше праметнал през рамо по два тежки колчана. Не се нуждаеха от припаси за светкавичната атака и само лъковете и мечовете се удряха в бедрата и седлата им.

— Ако ги оставим да влязат в града — изрева той, обръщайки коня си на място, — ще трябва да чакаме още година, преди да го видим как пада. Спрете ги и техните коне и оръжия ще бъдат ваши, след като ханът вземе своя десятък.

Онези, които го чуха, изреваха одобрително. Хаджиун вдигна дясната си ръка и я спусна рязко, давайки заповед за тръгване. Редиците потеглиха в идеален строй, резултат от дългите тренировки в равнината пред града. Най-сетне можеха да дадат свобода на жаждата си за бой след дългото чакане.

Колоната се намираше на четиридесет мили южно от Йенкин, когато съгледвачите я забелязаха. За времето, което бе нужно на Хаджиун за подготовка и път, бавно движещата се маса от хора и животни бе съкратила разстоянието само до дванадесет мили. Знаеха, че са ги видели, и гонеха животните да вървят колкото се може по-бързо, но въпреки това не успяха да се разминат с прашния облак на приближаващите воители.

Старшият офицер Сун Ли Сен изсъска тихо, когато за първи път видя врага. Беше довел почти петдесет хиляди войници от Кайфенг в помощ на императорския град. Колоната беше масивна и тромава, с каруци и биволи, проточили се назад по пътя. Офицерът присви очи към кавалерийските карета, охраняващи фланговете, и кимна на командира им над главите на войниците. Отдавна копнееше за тази битка.

— Първа позиция! — рязко нареди той и заповедта му бе повторена по тежко стъпващите редици. Инструкциите, които беше получил, бяха съвсем ясни. Не трябваше да спира, докато не стигне Йенкин. Ако врагът го атакува, трябваше да се бие в движение чак до града и в никакъв случай да не се бави с отделни схватки. Намръщи се. Лично той би предпочел първо да смаже варварите и да се тревожи за

снабдяването на Йенкин едва след като от врага са останали само кости.

По дължината на виещата се като огромна змия колона войниците вдигнаха дългите си пики. Насочиха се хиляди арбалети и Сун Ли Сен кимна доволно. Вече виждаше по-ясно монголските конници и събра целия си кураж — знаеше, че хората му го гледат като пример за храброст. Малцина от тях бяха пътували толкова далеч на север и единственото, което знаеха за тези диваци, беше свързано с исканата от императора помощ. Сун Ли Сен почувства как любопитството му расте, докато конниците се разделяха покрай някаква невидима линия, сякаш собствената му колона беше връх на копие, което не смееха да доближат. Видя, че ще минат от двете му страни, и се усмихна стегнато. Това отговаряше идеално на получената заповед. Пътят към Йенкин беше открит и той нямаше да спре.

Хаджиун препускаше в галоп до последния възможен момент, преди да се наведе и да викне на коня си да мине на широка крачка. Обичаше грохота около себе си. Изправи се на стремената. От това разстояние изглеждаше, че приближават бавно, но след това всичко полетя към него. Сърцето му силно се разтуптя, когато стигна дзинската колона и първата му стрела изсвистя във въздуха. Стрелите от арбалетите политаха срещу него, но падаха безполезни в тревата. Да яздиш покрай безкрайната колона означаваше да бъдеш недосегаем и Хаджиун се разсмя на глас, пускайки стрела след стрела. Не му се налагаше да се прицелва с петте хиляди души от двете страни на колоната, които я притискаха навътре с камшични удари.

Дзинската кавалерия едва успя да се засили до галоп и вече бе унищожена до последния човек. Хаджиун се ухили, видя, че нито един от конете на врага не беше убит. Хората му бяха внимателни, особено след като видяха колко малко бяха конниците.

След като разбиха кавалерията, Хаджиун започна да подбира по-внимателно мишените и се прицелваше във всеки офицер, когото можеше да види. За шейсет удара на сърцето туманът му пусна сто хиляди стрели по колоната. Въпреки лакираната си броня хиляди изпопадаха на земята, а идващите след тях се препъваха в телата им.

Хаджиун чу, че говедата зареваха уплашено, и доволен видя как стадото хукна панически, смаза стотина дзински войници, отвори дупка в колоната и побягна в далечината. Беше стигнал края на колоната и продължи по-нататък, готов да завие за второ минаване. Стрели от арбалети немощно тракаха по бронята му. След месеците досадни тренировки бе същинска наслада да яздиш срещу враговете. А още по-хубаво беше, че те умираха, без да могат да го достигнат. Искаше му се да беше взел повече колчани. Пръстите му откриха, че единият вече е празен, и Хаджиун начена втория, сваляйки един знаменосец с първата стрела.

Примигна, за да разсее избилите от вятъра сълзи в очите си. Колоната беше достатъчно разрежена, за да вижда през нея петте хиляди монголи от източния фланг. Те също яздеха необезпокоявани и стреляха на воля. Още шейсет удара на сърцето и още сто хиляди стрели последваха предишните. Дзинските войници нямаше къде да се скрият и стройната им колона започна да се разпада. Хората около каруците се хвърлиха под тях в търсене на закрила, а другарите им измираха около тях. От копиеносците се надигна уплашен вой; не бяха останали офицери, които да ги окуражават и да ги водят напред по пътя.

Хаджиун започна втория си обход, този път от външната страна и твърде далеч от колоната, за да пропилява стрелите. Редиците обърнаха с лекота след безкрайните часове тренировка и колчаните бързо се изпразниха. Хаджиун препускаше с все сили и все поглеждаше назад към следата от мъртъвци след себе си, докато колоната продължаваше напред през бурята. Войниците бяха запазили дисциплината, макар че темпото им се забавяше. Други започваха да лягат заповеди на мястото на мъртвите офицери, осъзнавайки, че паниката означава сигурна смърт.

Хаджиун изсумтя с възхищение, макар и неохотно. Беше виждал много войски да се пречупват далеч по-рано. Стигна началото на колоната и отново зави, озовавайки се от вътрешната страна. Раменете му горяха, докато отново опъваше с пълна скорост тетивата. Представи си лицето на брат си и посрещането, което беше приготвил на остатъците от колоната при Йенкин. Изсмя се при тази мисъл, а пръстите му се разраниха, докато ровеше в бързо изпразващия се колчан. Оставаха му не повече от десет стрели, но колоната като че ли

потръпна, щом паниката се понесе през нея. Изстрелите от арбалетите продължаваха и Хаджиун трябваше да вземе решение. Усети, че хората му го гледат и очакват да им даде заповед да изтеглят мечовете и да направят колоната на пух и прах. Стрелите им свършваха и след последния масов залп работата им беше приключила. Знаеха заповедите не по-зле от него, но въпреки това го гледаха с надежда.

Хаджиун стисна зъби. Йенкин беше далеч и Чингис със сигурност щеше да му прости, ако довърши колоната сам. Чувстваше, че ѝ остава съвсем малко, преди да се пречупи. Всичко научено през годините на войни му говореше това.

Намръщи се и задъвка устната си в проточилия се миг. Накрая поклати глава и описа широк кръг с юмрука си. Командирите наоколо повториха жеста му и редиците се отдалечиха от разнебитените останки на колоната.

Хаджиун гледаше как хората му се строят задъхани и ободрени. Тези, които все още имаха стрели, ги пускаха много внимателно и поваляха набелязаните цели. Хаджиун виждаше разочарованието им, докато се строяваха зад колоната и я гледаха как се отдалечава от тях. Мнозина потупваха понитата по шиите и се вираха в командирите си, яростни, че са прекъснали любимото им занимание. Хаджиун трябваше да е глух, за да не чува недоволните възгласи от всички страни.

Колоната се отдалечаваше и много от войниците се обръщаха назад с ужас, убедени, че ще бъдат атакувани в гръб. Хаджиун изчака да се отвори разстояние, след което потегли в тръс. Заповяда на дясното и лявото крило да се изнесат напред, да оградят тила на колоната и да я подкарат напред към Йенкин.

Зад тях следата от мъртъвци се проточваше повече от миля, осяяна с трептящи на вятъра знамена и купища копия. Хаджиун прати сто души да съберат плячката и да довършат ранените, но погледът му не се откъсна от врага, който продължаваше напред към Чингис.

Чак късно следобед разпердушинената колона видя града, на който беше дошла да помогне. Оцелелите дзински войници вървяха със сведени глави и паднали духом след толкова много смърт зад тях. Щом видяха нови десет хиляди монголи пред себе си, свежи воители с копия и лъкове, от гърдите им се изтръгна болезнен стон. Колоната отново потръпна и войниците се поколебаха, разбраха, че няма да си

пробият път през врага. Най-накрая се заковаха на място и Хаджиун вдигна юмрук, за да спре хората си да не приближават прекалено много. Закача приближаването на брат си в сгъстяващия се сумрак. Остана доволен, че не беше откраднал момента на Чингис, когато го видя да язди отделно от тумана, препуснал в лек галоп през равнината.

Унилите дзински войници го гледаха, задъхани и изтощени от темпото, което им беше наложено. Каруците с продоволствията бяха изостанали зад техните редици и Хаджиун отдели хора да проверят съдържанието им.

С преднамерена показност Чингис прецени настроението на колоната и стигна съвсем близо до нея. Хаджиун чу как хората му замърмориха одобрително при тази проява на храброст. Може би все още имаше риск арбалетите да го свалят от седлото, но Чингис дори не погледна към дзинските войници сякаш не си даваше сметка, че те се обръщаха с хиляди и го гледаха изпод вежди.

— Не си ми оставил кой знае колко, братко — рече Чингис.

Хаджиун видя, че той е блед и изпотен от ездата. Слезе импулсивно от коня и опря чело в крака на брат си.

— Щеше ми се да бъдеш с мен и да видиш лицата на офицерите им — отвърна той. — Ние наистина сме вълци в този свят на овце, братко.

Чингис кимна. Изтощението не му позволяваше да сподели въодушевлението на Хаджиун.

— Не виждам никакви продоволствия — каза той.

— Изоставиха всичко, включително и едно чудесно стадо говеда, както ще видиш.

Чингис се оживи.

— Отдавна не съм ял говеждо. Ще печем месото пред стените, за да може миризмата да се усети в града. Добре се справи, братко. Ще ги довършим ли?

Двамата погледнаха към мрачната колона войници, която се беше стопила наполовина. Хаджиун сви рамене.

— Твърде много гърла са, освен ако не ги храниш с онова, което сами домъкнаха дотук. Нека първо да видим дали ще предпочетат да хвърлят оръжието, или ще се бият.

— Мислиш ли, че ще се предадат? — Очите на Чингис проблеснаха при предложението на брат му, развълнувани от

очевидната гордост на Хаджиун. Най-много от всичко племената почитаха военачалник, който можеше да спечели с ума си, а не със сила.

Хаджиун отново сви рамене.

— Да видим.

Извика десетина души, които знаеха дзински, и ги прати да предложат на враговете пощада, ако се предадат. Помогна им фактът, че войниците бяха останали без сили, гонени през целия ден от противник, който ги удряше със смазваща сила, а в същото време оставаше недосегаем. От бойния им дух не беше останало нищо и Чингис се усмихна, когато чу трясъка на захвърлените оръжия.

Беше почти тъмно, когато копията, арбалетите и мечовете бяха отнети от притихналите редици. Чингис беше донесъл нови колчани за хората на Хаджиун и монголите чакаха спокойно, докато залязващото слънце изпълваше равнината със златна светлина.

Преди да угаснат последните му лъчи, прозвуча рог и двайсет хиляди лъка се огънаха. Дзинските войници запищяха от ужас, но виковете им замлъкнаха задавено, а залповете следваха един след друг, докато не стана твърде тъмно за стрелба.

Луната се издигаше в небето и стотици говеда бяха заклани и сложени да се пекат на огньовете. Изпълнен с отчаяние, стоящият на стената Джи Джонг усети горчивия вкус на собствената си слюнка. В Йенкин вече изяждаха мъртвите.

Пирът беше в разгара си, когато шпионинът видя как шаманът се надигна и се заклатушка пиянски между герите. Стана и го последва като сянка, оставяйки Темуге да спи, след като бе погълнал цял бут кърваво говеждо. Воините пееха и танцуваха около огньовете, а барабанчиците думкаха в свиреп ритъм, който напълно заглушаваше и без това тихите му стъпки. Шпионинът не изпускаше възрастния мъж от очи, когато той спря да се изпикае непохватно по пътя, като изруга в тъмното, щом струята намокри краката му. После внезапно изчезна в мрака между две каруци. Шпионинът не бързаше. Предположи, че Кокчу е тръгнал при дзинското момиче, което държеше като робиня в дома си. Вървеше и си мислеше какво да каже на шамана. При последното си отскачане до стената чу, че регентът е започнал смъртна

лотария в града — семействата от простолюдието бяха принудени да теглят жребий от дълбока делва с тясно гърло. Извадилият бяла плочка биваше заколен, за да нахрани останалите. Всеки ден преминаваше в сцени на невъобразима болка и мъка.

Потънал в мисли, шпионинът забеляза някаква сянка и нададе вик от изненада и болка, когато някой го блъсна в покривалото на един гер. Плетеният му скелет изскърца в гърба му, той усети в гърлото си студения допир на острие и дъхът му замря.

Кокчу заговори, а гласът му беше тих и уверен, без никаква следа от пиянството, което шпионинът беше видял.

— Цяла нощ ме наблюдаваш, робе. А сега ме следиш. Шшшт! — изсъска той, когато шпионинът неволно вдигна ръце от страх. — Мръднеш ли, ще ти прережа гръкляна — прошепна Кокчу в ухото му. — Бъди като статуя, робе, докато те претърся.

Шпионинът се подчини и изтърпя опипващите го кокалести ръце. Шаманът не можеше да стигне до глезените му и в същото време да държи ножа опрян в гърлото. Все пак намери единия малък нож и го хвърли в мрака, без да го поглежда. Другият в ботуша остана незабелязан и шпионинът издиша с облекчение.

Стояха в пълния мрак между герите, скрити от луната и пируващите воини.

— Питам се, защо му е на един роб да ме следи? Идваш при мен за пастата на господаря си, а малките ти очи се стрелкат навсякъде, че и задаваш едни невинни въпроси... Шпионин на Темуге ли си или убиец? Ако си такъв, господарите ти са направили лош избор.

Шпионинът не отговори, само стисна зъби от накърнена гордост. През цялата вечер беше хвърлил само един-два погледа към шамана и се запита що за мозък можеше да роди такава огромна подозрителност. Усети, че ножът се притиска още повече в гърлото му, и от устните му се отрониха първите думи.

— Убиеш ли ме, няма да разбереш нищо.

Кокчу мълча сякаш цяла вечност, докато обмисляше чутото. Шпионинът извърна очи да види изражението му и забеляза любопитство, смесено със злоба.

— Какво има за научаване, робе? — попита Кокчу.

— Нещо, което не би искал да пропуснеш — отвърна шпионинът. Изостави обичайната си предпазливост — знаеше, че

животът му зависи от този момент. Кокчу можеше да го убие като едното нищо, само за да лиши Темуге от един поддръжник. — Остави ме да говоря и няма да съжаляваш.

Шаманът го бутна и той се запрепъва напред. Усещаше Кокчу зад себе си. Помисли си дали да не го обезоръжи без да го убива, но си наложи да се успокои. Постави ръце на главата си и позволи на Кокчу да го отведе до гера си.

Трябваше да събере кураж, за да се наведе и да мине през ниската врата, докато шаманът беше зад него с нож в ръка, но вече бе стигнал твърде далеч, за да пуска неуместни шеги. Знаеше предложението, което трябваше да направи. Самият господар регент го беше посрещнал на стената при последния му доклад. Пое си дълбоко дъх и отвори малката врата.

На пода до входа бе коленичило необичайно красиво момиче. Светлината от лампата осветяваше лицето му и шпионинът усети стягане в гърдите при мисълта, че такова нежно същество е принудено да чака шамана като някакво куче. Скри гнева си, а Кокчу ѝ даде знак да ги остави насаме. Тя хвърли един последен поглед на сънародника си, докато са обръщаше на вратата, и Кокчу се изсмя.

— Май те харесва, робе. Вече започва да ми омръзва. Дали да не я дам на твоите дзински офицери? Може да дойде и твоят ред, след като я научат на смирение.

Шпионинът не обърна внимание на думите му, седна на ниското легло и ръцете му съвсем естествено се озоваха при глезените. Ако срещата тръгнаше зле, той можеше да убие шамана и да се озове при стените преди другите да се усетят. Тази мисъл го зареди със самоувереност. Кокчу я усети и се намръщи.

— Сами сме, робе. Нито ти си ми притрябвал, нито онова, което имаш да ми казваш. Говори бързо или утре сутринта ще те дам на кучетата.

Шпионинът бавно пое дъх, приготвяйки думите, които можеха да му докарат мъчения и смърт още преди изгрев-слънце. Не той беше избрал момента. Труповете в Йенкин го бяха направили. Сега или щеше да се окаже прав относно шамана, или да умре.

— Аз съм от Йенкин — тихо каза той. — Човек на императора.

Очите на Кокчу се разшириха. Шпионинът кимна.

— Сега животът ми наистина е в ръцете ти. — Внезапен инстинкт го накара да извади камата от ботуша си и да я остави на пода в краката му. Кокчу кимна на тази проява на доверие, но не свали ножа си.

— Императорът сигурно е отчаян или е загубил ума си от глад — тихо рече шаманът.

— Императорът е седемгодишно момче. Градът се управлява от генерала, когото вашият хан разби.

— Значи той те е пратил тук? Защо? — с искрено любопитство запита Кокчу. И си отговори сам, преди другият да успее да отвори уста. — Защото убиецът не успя. Защото иска племената да се махнат, преди хората му да са измрели от глад или да се разбунтуват и да подпалят града.

— Точно така — потвърди шпионинът. — Дори да е склонен да плати откуп за града, черната шатра е издигната пред стените. Какво друго му остава, освен да удържи, още две години, а може би и повече?

На лицето му не се появи издйническа следа от отчаяната лъжа. Йенкин щеше да падне след около месец, най-много три.

Накрая Кокчу свали ножа си. Шпионинът не знаеше как да изтълкува това. Регентът го беше хвърлил на вълците, за да предаде предложението му. Единственото, с което шпионинът разполагаше, бе инстинктивното му усещане, че Кокчу бе чужд сред племената, не беше от тях, беше нещо отделно. Такива хора бяха идеални за целта, но въпреки това той знаеше, че животът му още виси на косъм. Един-единствен пристъп на лоялност от страна на шамана, един-единствен вик можеше да сложи край на всичко. Чингис щеше да узнае, че е победил Йенкин, и перлата на империята щеше да бъде изгубена завинаги. Шпионинът се обля в пот въпреки студения въздух. Продължи да говори, преди Кокчу да успее да отвори уста.

— Ако отново се вдигне бялата шатра, императорът ми ще заплати такъв откуп, че и сто крале ще заплачат. Коприна, с която да застелете пътя чак до родината си, скъпоценни камъни, роби, писани трудове по магия, наука и медицина, слонова кост, желязо, дървен материал... — Видя как очите на Кокчу проблеснаха при споменаването на магия, но продължи да изброява. — ... хартия, нефрит, хиляди и хиляди каруци с богатства. Достатъчно да се основе

империя, ако ханът го пожелае. Достатъчно, за да си построите собствени градове.

— Всичко това така или иначе ще бъде наше, щом градът падне — промърмори Кокчу.

Шпионинът решително поклати глава.

— Накрая, когато поражението е неизбежно, градът ще бъде подпален отвътре. Знай, че говоря истината — твоят хан ще получи единствено пепел и още две години чакане в тази равнина.

Замълча. Опитваше се, но не успяваше да види как се приемат думите му. Кокчу стоеше като истукан и едва дишаше, докато го слушаше.

— Защо не предложи всичко това на самия хан? — попита той, Ма Цин поклати глава, внезапно овладян от умора.

— И двамата не сме деца, шамане. Ще говоря направо. Чингис е вдигнал черната шатра и всичките му хора знаят, че това означава смърт. Би пострадала гордостта му, ако приеме императорския откуп, а доколкото виждам, той по-скоро би предпочел да види Йенкин, превърнат на пепел. Ако обаче някой друг доверен човек му съобщи вестта насаме? Може пък да се съгласи на проява на милост заради невинните, които страдат вътре.

За най-голямо учудване на шпионина, Кокчу се изсмя.

— Милост ли? За Чингис милостта е проява на слабост. Никога няма да срещнеш човек, който разбира ужаса на войната по-добре от хана, когото следвам. Не можеш да го изкушиш с подобно нещо.

Шпионинът усети как гневът му неволно избива от подигравателния тон на шамана.

— Тогава ми кажи как да го накараме да се махне от Йенкин, или ме убий и ме хвърли на кучетата си. Казах ти всичко, което знам.

— Аз бих могъл да го накарам — тихо рече Кокчу. — Показвал съм му какво мога да правя.

— От теб се страхуват в лагера — бързо каза шпионинът и се вкопчи в кокалестата му ръка. — Ти ли си този, който ми трябва?

— Да — отвърна Кокчу. Лицето му се изкриви, щом видя облекчението на шпионина. — Остава само да кажеш цената за помощта ми в това дребно начинание. Колко ли струва градът на твоя император? Каква цена да определя за живота му?

— Каквото и да поискаш, ще бъде включено в откупа — каза шпионинът. Не смееше да си помисли, че шаманът може да си играе с него. А и какъв избор имаше, освен да върви натам, накъдето го водеха?

Кокчу помълча известно време, преценявайки човека, който седеше така сковано и изпънато на леглото.

— В този свят има истинска магия, робе. Усецал съм я и съм я използвал. Ако твоите хора познават това изкуство, твоето момче император ще го има в безценния си град — рече най-накрая той. — Човек и за сто живота не може да научи достатъчно. Искам да знам всяка тайна, която са открили сънародниците ти.

— Има множество тайни, шамане — от това как се прави хартия и коприна до горящата прах, компаса и маслото, което гори и не угасва. Коя точно искаш да знаеш?

Кокчу изсумтя.

— Не се пазари с мен. Искам ги всички. Имате ли хора, които използват тези изкуства в градовете?

Шпионинът кимна.

— Жреци и най-различни учени.

— Нека ми предадат тайните си, като подарък между колеги. Предупреди ги да не спестяват нищо или ще кажа на хана, че съм получил кърваво видение и той ще се върне да изгори земите ви чак до морето. Разбра ли ме?

Шпионинът развърза езика си и отговори, безсилен от облекчение. Наблизо се чуха гласове и той продължи забързано, като отчаяно се мъчеше да завърши.

— Ще направя каквото искаш. Когато се вдигне бялата шатра, императорът ще се предаде. — Помисли за момент, после заговори отново. Гласовете отвън приближаваха.

— Има ли предателство, шамане, всичко, което искаш да знаеш, ще бъде погълнато от пламъците. В града има достатъчно горяща прах, за да превърне и камъните в пепел.

— Дръзка заплаха — презрително отвърна Кокчу. — Питам се дали сънародниците ти наистина имат волята да извършат подобно нещо. Изслушах те, робе. Ти си свърши работата. А сега се връщай в града си и чакай бялата шатра заедно с твоя император. Тя ще се появи, когато ѝ дойде времето.

На шпионина му се искаше да натисне шамана повече, да го накара да разбере, че трябва да действа бързо. Предпазливостта затвори устата му — реши, че това само ще отслаби позицията му. Шамана просто не го беше грижа, че хората в града измираха всеки ден.

— Какво *става* тук? — рязко попита Кокчу, разтревожен от виковете пред гера. Даде знак на шпионина да излезе и го последва на лунната светлина. Всички около тях бяха вперили погледи в града и двамата мъже също се обърнаха към стените.

Младите жени бавно се изкачваха по каменните стъпала, облечени в цвета на смъртта — бялото. Бяха слаби като скелети и боси, но не трепереха. Студът сякаш изобщо не достигаше до тях. Войниците отстъпиха в суеверен ужас и никой не прегради пътя им. Хиляди се събраха на стената. Десетки хиляди. Дори вятърът престана да шепне по улиците и тишината беше пълна.

Алеята около града беше замръзнала, бяла и твърда на петдесет стъпки под тях. Почти едновременно младите жени пристъпиха до самия ръб. Някои се държаха за ръце, други стояха сами и гледаха в мрака. Стояха наредени по всичките мили на стената и се взираха надолу.

Шпионинът затаи дъх и прошепна една прастара молитва от времето, когато все още не беше забравил истинското си име. Сърцето му се късаше за сънародниците му и града.

По цялата стена се бяха изкачили бели призрачни фигури. Монголските воители видяха, че това са жени и започнаха да им подвикват, да се смеят и да подхвърлят неприлични шеги. Шпионинът тръсна глава, за да заглуши грубите звуци. В очите му проблеснаха сълзи. Много от момичетата се държаха за ръце и се взираха надолу към врага, настанил се пред самите порти на императорския град.

Замръзнал от мъка, шпионинът гледаше как пристъпват напред. Насъбралите се воители млъкнаха потресено. В далечината момичетата започнаха да падат като бели листенца и дори Кокчу поклати глава поразен. Хиляди други заеха местата им на стената и пристъпиха

напред към смъртта, без да издадат нито звук. Телата им се натрошаваха в твърдия камък отдолу.

— Има ли предателство, градът и всичко в него ще бъде погълнато от пламъците — прошепна шпионинът на шамана с изтънял от мъка глас.

Кокчу вече не се съмняваше в това.

31.

Зимата напредваше и в герите започнаха да се раждат деца, много от които бяха заченати от мъже, заминали надалеч с военачалниците или с някоя от дипломатическите групи на Темуге. Свежата кръв беше в изобилие след залавянето на предназначения за града обоз и огромният лагер се радваше на мир и охолство, каквито не беше познавал досега. Хаджиун поддържаше войните във форма с непрекъснати тренировки в равнината около Йенкин, но спокойствието им беше привидно и малко бяха онези, които не обръщаха изпълнени с очакване погледи към града.

За първи път в живота си Чингис страдаше от студа. Апетитът му беше слаб, но въпреки това той натрупа малко мазнини, като се принуди да яде говеждо и ориз. Вече не беше кожа и кости, но кашлицата му не изчезна, оставяше го без дъх и го вбесяваше. За човек, който никога не бе боледувал, беше отчайващо да вижда как го предава собственото му тяло. От всички в лагера той най-често поглеждаше към града, нетърпелив по-скоро да падне.

Беше среднощ, навън бушуваше снежна виелица, когато Кокчу дойде при него. По някаква причина кашлицата се беше засилила и Чингис бе свикнал шаманът да го посещава преди зазоряване и да му носи топли питиета. Герите бяха съвсем близо един до друг и всички наоколо чуваха раздиращите звуци.

Чингис се надигна, щом чу стражите да спират Кокчу. Нямаше да има повторен опит за покушение — всяка нощ около големия гер пазеха по шестима от най-добрите воители, като се редуваха на смени. Кокчу влезе в полумрака и запали висящия от тавана фенер. Известно време Чингис не можа да каже нищо. Спазмите разтърсваха гърдите му, докато лицето му не почервенея от напъните. Както винаги, накрая едва си поемаше дъх.

— Добре дошъл в дома ми, Кокчу — дрезгаво прошепна той. — Какви нови билки ще пробваш тази нощ?

Може и да си въобразяваше, но шаманът му се стори странно изнервен. Челото му блестеше от пот и Чингис се запита дали и той не

се разболява.

— Нямам нищо, което би ти помогнало да се почувстваш по-добре, господарю. Опитах всичко, което знам — каза той. — Чудех се дали няма нещо друго, което ти пречи да се справиш.

— Нещо друго ли? — повтори Чингис. Гърлото го сърбеше ужасно и той преглътна с мъка. Това вече му беше станало навик и той го правеше непрекъснато.

— Императорът прати убийци, господарю. Може би има и други начини да те атакува. Начини, които не можем да видим и да преборим.

Чингис с интерес обмисли думите му.

— Мислиш, че това е дело на магьосници от града ли? Ако кашлицата е най-доброто, на което са способни, не се страхувам от тях.

Кокчу поклати глава.

— Проклятието може да убива, господарю. Отдавна трябваше да се сетя.

Чингис се отпусна уморено в леглото си.

— Какво си намислил?

Кокчу даде знак на хана да стане и се извърна, за да не го вижда как се мъчи да се изправи.

— Ако дойдеш в гера ми, господарю, ще призова духовете и ще видя дали не си белязан с някоя черна магия от града.

Чингис присви очи, но кимна.

— Добре тогава. Прати някой от стражите да извика и Темуге.

— Не е необходимо, господарю. Брат ти не е запознат с тази материя...

Чингис се закашля и кашлицата му се превърна в яростно ръмжене срещу предаващото го тяло.

— Прави каквото ти казвам, шамане, или се махай — каза той. Кокчу сви устни и се поклони отсечено.

Чингис последва шамана до мъничкия гер и изчака навън на снега и вятъра, докато Кокчу се пъкна вътре. Темуге се забави, но най-накрая дойде заедно с воина, който го беше вдигнал от сън. Чингис дръпна брат си настрана, за да не ги подслуша Кокчу.

— Май се налага да изтърпя неговите пушеци и ритуали, Темуге. Имаш ли доверие на този човек?

— Не — сприхаво отвърна Темуге, все още раздразнен, че са го събудили.

Чингис се ухили на киселата физиономия на брат си.

— И аз така си помислих, затова и те повиках. Ще дойдеш с мен, братко, и ще го следиш през цялото време, докато съм в гера му.

Направи знак на стоящия наблизо воин и той бързо приближи.

— Куюк, ще пазиш този гер и няма да позволяваш на никого да ни притеснява.

— Твоя воля, господарю — отвърна мъжът и сведе глава.

— И ако Темуге или аз не излезем навън, твоя работа е да убиеш шамана — каза Чингис.

Усети погледа на брат си и сви рамене.

— Не съм от доверчивите, братко.

Пое дълбоко дъх в студения въздух, стегна гърлото си и влезе в гера на шамана, следван от Темуге. Тримата едвам се побираха в тясното пространство, но седнаха върху копринения под с допрени колене и зачакаха да видят какво ще стори Кокчу.

Шаманът запали някакви конусчета в златни съдове на пода. Те хвърляха искри и съскаха, изпускайки гъст облак наркотичен дим. Щом първите му струйки достигнаха Чингис, той се преви в пристъп на кашлица. С всяко вдишване състоянието му се влошаваше и Кокчу видимо се притесни, че ханът може да припадне. Накрая Чингис си пое свободно дъх и усети прохлада в измъченото си гърло, подобна на глътка студена вода в горещ ден. Пое дъх отново, после пак, наслаждавайки се на вцепенението, което го обхващаше.

— Така е по-добре — призна той и се взря в шамана с кървясали очи.

Кокчу беше в стихията си въпреки неумолимия поглед на Темуге. Извади гърне с черната паста и посегна към устата на Чингис. Подскочи, когато ханът рязко хвана китката му.

— Какво е това? — с подозрение попита Чингис.

Кокчу преглътна. Не беше видял движението му.

— Ще ти помогне да преодолееш оковите на плътта, господарю. Без него не мога да те изведа на пътеките.

— Опитвал съм го — внезапно се обади Темуге. Очите му бяха светнали. — Не причинява вреда.

— Този път няма да го опитваш — каза Чингис, без да обръща внимание на разочарованието на брат си. — Искам да наблюдаваш, Темуге, това е.

Отвори уста и изтърпя мръсните пръсти на шамана, които намазаха венците му с пастата. Отначало тя нямаше никакъв ефект, но тъкмо когато понечи да го каже, Чингис забеляза, че смътната светлина от шаманската лампа е станала по-силна. Зяпна я учудено и светлината се засили още повече, изпълни малкия гер и сякаш ги окъпа в злато.

— Хвани ръката ми и тръгни с мен — прошепна Кокчу.

Темуге гледаше недоверчиво как очите на брат му се обръщат навътре и тялото му се отпуска. Кокчу беше затворил своите и Темуге се почувства странно самотен. Трепна, когато челюстта на Чингис увисна и разкри почернялата му от пастата уста. Тишината се проточи и Темуге се поотпусна, щом си спомни собствените си видения в малкия гер. Погледът му се отмести към гърнето и докато двамата мъже бяха изпаднали в дълбок транс, той затвори капака и го скри в пазвата си. Ма Цин му осигуряваше редовно от пастата, преди да изчезне. Темуге отдавна беше престанал да се чуди какво беше станало с него, макар да подозираше, че Кокчу имаше пръст в тази работа. Намери си други слуги сред дзинските наборници, макар че никой не беше толкова умел.

Нямаше начин да прецени колко време е минало. Остана цяла вечност напълно неподвижно, докато дрезгавият и далечен глас на Кокчу не го изтръгна от унеса му. Думите изпълниха гера и Темуге се отдръпна назад от пороя безсмислени срички. Чингис също се размърда и отвори изцъклените си очи, когато Кокчу започна да говори все по-високо и по-бързо.

Неочаквано шаманът рухна, пускайки ръката на Чингис. Ханът усети как пръстите му се изплъзват и примигна бавно, все още под силното въздействие на опиата.

Кокчу лежеше до него и от устата му течеше слюнка. Темуге го загледа с отвращение. Изведнъж неразбираемият брътвеж секна и Кокчу заговори с твърд нисък глас, без да отваря очи:

— Виждам бяла шатра пред стените. Виждам императора да говори на войниците си. Мъже сочат и го умоляват. Той е малко момче и лицето му е обляно в сълзи.

Шаманът млъкна и Темуге се наведе над него, разтревожен да не би сърцето му да е спряло. Докосна леко рамото му и в същия миг Кокчу подскочи, загърчи се и започна да издава безсмислени звуци. После пак млъкна и заговори с ниския си глас.

— Виждам съкровища, откуп. Хиляди каруци и роби. Коприна, оръжие, слонова кост. Планини от нефрит, достатъчно да изпълни небето. Достатъчно да изгради империя. Как само блести!

Темуге зачака за още, но това бе всичко. Брат му се беше отпуснал назад върху плетената стена на гера и тихо хъркаше. Дишането на Кокчу се успокои и стиснатите му юмруци се отпуснаха; той също спеше. Темуге отново се озова сам и потресен от чутото. Дали някой от двамата щеше да си спомня тези думи? Собствените му спомени от виденията бяха в най-добрия случай разпокъсани, но той се сети, че Кокчу не беше взел от черната паста. Несъмнено щеше да разкаже на хана всичко, което беше видял.

Темуге знаеше, че няма да успее да събуди брат си. Той щеше да спи още много часове, след като лагерът се събуди около него. Поклати уморено глава. Наближаваше край на втората година на това място и на Чингис му бе дошло до гуша от обсадата. Като едното нищо можеше да се възползва от всеки шанс. Темуге се намръщи. Ако видението на Кокчу бе вярно, Чингис щеше да започне да се обръща към него и в бъдеще.

Замисли се дали да не пререже гърлото на шамана, докато спи. За смъртта на човек, който се занимава с тъмни магии, не би било особено трудно да се даде задоволително обяснение. Темуге си представи, че разказва на Чингис как на гърлото на шамана се е появила червена линия, докато самият той е гледал с ужас. А после самият той щеше да разкаже на брат си какво е било видението на Кокчу.

Бавно и безшумно изтегли ножа си. Ръката му леко трепереше, докато събираше кураж. Наведе се над шамана, но в същия момент Кокчу рязко отвори очи, сякаш нещо го бе предупредило. Ръката му се стрелна и изби оръжието, което се омота в гънките на робата му.

— Значи си жив, Кокчу? — бързо заговори Темуге. — За момент си помислих, че си обсебен. Бях готов да убия духа, който те е отмъкнал от тялото ти.

Кокчу седна, погледът му бе остър и буден. На устните му заигра презрителна усмивка.

— Твърде много се боиш, Темуге. Няма дух, който може да ми навреди.

И двамата много добре знаеха истината, но поради някакви свои причини нито единият, нито другият нямаше желание да я изказва на глас. Дълго време се гледаха като врагове и накрая Темуге кимна.

— Ще наредя на стража да отнесе брат ми до гера му — рече той. — Как мислиш, кашлицата му ще се оправи ли?

Кокчу поклати глава.

— Не успях да открия проклятието. Вземи го, щом желаеш. Трябва да помисля за онова, което ми разкриха духовете.

На Темуге му се прииска да бодне суетата му с някоя хаплива забележка, но не успя да измисли каква точно и изпълзя навън да повика стража. Снегът се сипеше около него, докато якият воин вдигаше Чингис на раменете си. Физиономията на Темуге беше кисела. Нищо добро нямаше да излезе от издигането на Кокчу, сигурен беше той.

Джи Джонг се събуди внезапно от звука на сандали по твърдия под. Тръсна глава, за да се разсъни, и пренебрегна болезнения спазъм на празния стомах, който не му даваше покой. Дори императорският двор гладуваше. Предишния ден Джи Джонг беше изял една-единствена купа рядка супа. Плуващите в нея парченца месо май бяха от последния императорски кон, заклан още преди месеци. Надяваше се да е така. Като войник се беше научил никога да не отказва храна, дори ако месото е развалено.

Отметна завивките, стана и посегна към меча си, когато слугата влезе.

— Кой си ти, че ме будиш по това време? — навъсено попита Джи Джонг. Навън беше още тъмно и той бе замаян от съня. Свали меча, когато слугата се хвърли на пода и докосна с глава камъка.

— Господарю регент, извикан си от Сина на небето — рече той, без да поглежда нагоре. Джи Джонг се намръщи от изненада. Момчето император Сюан никога не се беше осмелявало да го вика. Потисна временно гнева си и извика робите си да го изкъпят и облекат.

Слугата затрепери видимо, щом чу призивите му.

— Господарю, императорът каза да дойдеш веднага.

— Сюан ще чака, колкото намеря за добре! — озъби се Джи Джонг, с което още повече ужаси човека. — Изчакай ме отвън.

Слугата побърза да се изправи и Джи Джонг се замисли дали да не го засили с ритник.

Робите му се появиха и все пак Джи Джонг ги накара да побързат. Реши да не се къпе и се задоволи само да приберат назад дългата му коса с бронзов клипс, така че да виси на опашка върху доспехите му. Надушваше собствената си пот и настроението му се вкисна още повече, когато се запита дали зад всичко това не стоят министрите.

Когато излезе от покоите си и слугата забърза пред него, той виждаше сивото утро от всеки отворен прозорец. Това беше любимата му част от деня, но стомахът му отново се сви болезнено.

Намери императора в залата за аудиенции, в която Джи Джонг беше убил баща му. Докато минаваше покрай стражите, регентът се запита дали някой е казал на момчето, че седи на същия стол.

Министрите се бяха скупчили като ято пъстроцветни птици. Руин Чу, първият сред тях, стоеше от дясната страна на трона, в който дребният Сюан изглеждаше още по-мъничък. Министърът изглеждаше нервен и в същото време непокорен, и Джи Джонг изпита любопитство, докато приближаваше и подгъваше коляно.

— Синът на небето ме призова и ето ме тук — произнесе ясно той в тишината. Видя, че погледът на Сюан е прикован към меча му, и предположи, че момчето много добре знае какво се е случило с баща му. Ако наистина беше така, изборът на помещението не беше случаен и Джи Джонг овладя нетърпението си, докато не научи какво беше дало на императорските птици такава самоувереност.

За негова изненада заговори самият Сюан:

— Градът ми гладува, регенте — каза той. Гласът му леко трепереше, но момчето го овладя и продължи. — С лотарията измряха около една пета от жителите, в това число и онези, които се хвърлиха от стените.

Джи Джонг едва не се сопна при напомнянето на онзи срамен инцидент, но знаеше, че трябва да има нещо друго, щом Сюан се бе осмелил да го извика.

— При толкова много гърла за изхранване мъртвите не се погребват — продължи императорът. — Трябва да понасяме срама да ядем собствените си близки или да идем при тях.

— Защо съм извикан тук? — прекъсна го Джи Джонг, внезапно уморен от приказките на момчето. Руин Чу ахна при това безочие. Джи Джонг хвърли ленив поглед към него. Министърът изобщо не го интересуваше.

Момчето на трона се наведе напред и събра целия си кураж.

— Монголският хан отново издигна бялата си шатра в равнината. Шпионинът, когото изпрати, си е свършил работата и най-сетне ще можем да платим откупа.

Останал без думи, Джи Джонг сви юмрук. Това не беше победата, която той желаше, но градът беше на път да се превърне в масова гробница. Нужно му беше огромно усилие на волята, за да се усмихне.

— Значи негово величество ще оцелее. Ще ида на стената да видя онази бяла шатра, а после ще пратя вест на хана. Ще говорим отново.

Видя презрението по лицата на министрите и изпита омраза към тях. Всички до последния човек виждаха в негово лице главния виновник за стоварилата се върху Йенкин катастрофа. Срамът от предаването щеше да залее града заедно с облекчението. Всички, от първенците в двора до последния рибар, щяха да знаят, че императорът е бил принуден да плаща откуп. Все пак щяха да останат живи и да се отърват от капана, в който се бе превърнала столицата. След като монголите получеха кръвнината си, дворът щеше да отпътува на юг и да събере сили и съюзници там. Може би щяха дори да получат подкрепата на империя Сун далеч на юг и с помощта на роднините да смажат нашественика. Щеше да има още битки с монголската орда, но никога вече нямаше да позволят императорът да се окаже в капан. Във всеки случай щяха да оживеят.

В залата за аудиенции беше студено и Джи Джонг потръпна, осъзнавайки, че стои в пълна тишина под погледите на императора и министрите му. Нямаше думи, с които да изрази горчивата болка от онова, което трябва да направи, и се опита да се освободи от тежестта ѝ. Нямаше смисъл да чакат целият град да измре от глад и накрая монголите да се покатерят по стената, за да намерят единствено

мъртъвци. След време Дзин отново щеше да бъде силен. Мисълта за лука на юга донякъде го поободри. Там щеше да има храна и войска.

— Това е правилно решение, Сине на небето — рече той и се поклони, след което напусна помещението.

Когато излезе, един от робите край стената пристъпи напред. Погледът на момчето император се стрелна към него и в очите, където доскоро имаше единствено нервност, се четеше злост и гняв.

Робът се изправи неусетно. Нямаше нито един косъм, нито дори вежди и мигли, а кожата му блестеше от някакво мазило. Мъжът се взираше след регента, сякаш можеше да види през тежката врата на залата.

— Нека живее до изплащането на откупа — каза Сюан. — После искам да умре по възможно най-болезнения начин. Заради провала му и заради баща ми.

Майсторът на Черната гилдия на убийците се поклони почтително на момчето, което управляваше империята.

— Ще бъде изпълнено, твое императорско величество.

32.

Странно беше да видят портите на Йенкин най-сетне отворени. Чингис замръзна в седлото си, когато се появи първата тежко натоварена каруца. Това, че я теглеха хора, а не животни, показваше състоянието на града. Той едва се сдържа да не пришпори коня си и да атакува, макар че много месеци беше копнял за този момент. Но си каза, че е взел правилното решение, и хвърли поглед към Кокчу, който беше от дясната му страна, яхнал пони от най-добрата порода сред племената.

Кокчу не можа да скрие усмивката си, когато пророчеството му се потвърди. Беше разказал на Чингис подробностите от видението си, докато черната шатра се издигаше пред града, и ханът му обеща да приеме откупа, ако изобщо му бъде предложен такъв. Не само бе засилил властта и влиянието си сред племената, но и бе станал много по-богат, отколкото някога беше мечтал. Съвестта му беше спокойна, докато гледаше идващото към тях съкровище на империята. Беше излъгал хана и може би го беше лишил от кървава победа, но все пак Йенкин *падна* и Кокчу беше творецът на монголския триумф. Тридесет хиляди воители приветстваха с радостни викове приближаващите каруци, докато не останаха без глас. Знаеха, че ще носят зелена коприна преди още да е свършил денят. За мъже, които живеяха за да грабят, това беше гледка, която щяха да разказват на внуците си. Самият император беше принуден да падне на колене пред тях и на непревземаемия град не му оставаше друго, освен да избълва богатствата си след поражението.

За първи път военачалниците можеха да надникнат през отворените врати към града зад стените. Виждаха широка улица, която изчезваше в далечината. Чингис се изкашля в юмрук, докато откупът излизаше отвътре като изплезен език. Хората се суетяха около колоната и цялата операция малко се различаваше от военна. Мнозина бяха станали кожа и кости от глад. Препъваха се, пак теглеха, а опитаха ли се да починат, дзинските офицери ги бичуваха жестоко, докато не тръгнат отново или не умрат.

Стотици каруци излязоха в равнината, подредени в спретнати редици, а потящите се носачи се връщаха обратно към града за нови. Темуге бе наредил на хората си да преброят съкровищата, но вече цареше пълен хаос и Чингис се засмя, когато видя брат си да подтичва наоколо с почервеняло лице и да раздава заповеди по улиците за богатства, които се бяха пръкнали от нищото в равнината.

— Какво ще правиш с откупа? — попита го Хаджиун, който стоеше до него.

Чингис се откъсна от мислите си и сви рамене.

— Колко може да носи човек, без да му пречи да се бие?

Хаджиун се разсмя.

— Темуге иска да си построим наша столица, каза ли ти? Чертае планове на селище, което, меко казано, наподобява дзински град.

Чингис изсумтя и се преви в седлото в пристъп на кашлица, от който остана без дъх. Хаджиун заговори отново, сякаш не бе забелязал слабостта му.

— Не можеш просто да заровиш златото, братко. Трябва да направим нещо с него.

Когато отново бе в състояние да говори, Чингис беше пропуснал момента за острия коментар, който щеше да направи.

— И двамата сме вървели по улиците на дзинските градове, Хаджиун. Помниш ли миризмата? Когато си мисля за дома, аз се сещам за чисти потоци и долини с мека трева. Няма начин да се преструваме на дзински благородници зад някакви си стени. Нима не показахме, че стените те правят слаб?

Посочи към върволицата каруци, която все още не спираше. Повече от хиляда бяха излезли от Йенкин, но колоната продължаваше да се точи по дългата улица зад стената.

— Тогава няма да имаме стени — рече Хаджиун. — Нашите стени ще бъдат воините около нас, по-силни от всяка постройка от камък и хоросан.

Чингис го изгледа насмешливо.

— Виждам, че Темуге може да бъде доста убедителен — отбеляза той.

Хаджиун се извърна смутено.

— Не ме интересуват мечтите му за пазарил бани. Той говори и за места за учене, за лекари, които ще лекуват раните на воините.

Гледа към време, когато *няма* да воюваме. Никога не сме имали такива неща, но това не означава, че винаги ще бъде така.

Известно време двамата се взираха в редиците каруци. Щяха да използват всеки резервен кон от туманите, но дори и така, трудно щяха да превозят толкова количество. Съвсем естествено беше да кроят планове.

— Почти не мога да си представя какво е мир — рече Чингис. — Никога не съм го познавал. Единственото, което искам, е да се върна у дома и да се оправя от болестта, която ме тормози. Да яздя цял ден и отново да стана силен. Нима искаш да строиш градове в моите степи?

Хаджиун поклати глава.

— Не градове. Ние сме конници, братко. Винаги ще бъде така. Но може би столица, един-единствен град за народа, който създадохме. Както разказва Темуге, представям си огромни тренировъчни лагери за воините ни и място, където децата ни могат да живеят, без да познават страха, който познахме ние.

— Тогава те ще растат слаби — рече Чингис. — Ще станат хилави и безполезни като дзинските селяни и един ден ще дойде някой друг корав, жилав и опасен. Какво ще стане тогава с народа ни?

Хаджиун погледна към герите на хилядите воини, които вървяха или язدهа из огромния лагер. Усмихна се и поклати глава.

— Ние сме вълци, братко, но дори вълците се нуждаят от леговище, където да спят. Не искам каменните улици на Темуге, но може да си направим град от гери и да го преместваме всеки път, щом пашата свърши.

Чингис го заслуша с по-голям интерес.

— Така е по-добре. Ще си помисля, Хаджиун. Ще имаме достатъчно време на път към дома, а както сам казваш, не можем просто да заровим цялото това злато.

Междувременно при каруците дойдоха хиляди роби и се строиха в окаяни редици. Много от тях бяха малки момчета и момичета, дадени като вещи от младия император на хана завоевател.

— Те ще строят вместо нас — каза Хаджиун и махна с ръка към тях. — И когато ние с теб остареем, ще имаме спокойно местенце, където да умрем.

— Казах, че ще си помисля, братко. Кой знае какви земи са открили Субодай, Джелме и Хазар? Може пък да поемем към тях и

никога да не ни потрябва място за спане, защото ще спим на конете си.

Хаджиун се усмихна на брат си. Знаеше, че не бива да го притиска повече.

— Виж всичко това — рече той. — Помниш ли, когато бяхме сами?

Нямаше нужда да се впуска в подробности. И двамата бяха преживели времена, когато смъртта дишаше във вратовете им и всеки човек беше враг.

— Помня — каза Чингис.

След картините от тяхното детство равнината с каруците и безчислените воители будеше страхопочитание. Докато я съзерцаваше, Чингис видя фигурата на първия министър да подтичва към тях. Въздъхна при мисълта за поредния напрегнат разговор с него. Представителят на императора се преструваше на доброжелателен, но отвращението му от племената личеше във всеки негов поглед и движение. Освен това се боеше от конете, а това изнервяше самите животни.

Дзинският министър се поклони ниско и разви някакъв свитък.

— Какво е това? — попита Чингис на дзински, преди Руин Чу да успее да отвори уста. Чакахай го учеше на своя език, като намираше все по-находчиви начини да награди напредъка му.

Министърът като че ли се обърка, но бързо се окопити.

— Това е списък на откупа, господарю хан.

— Дай го на брат ми Темуге. Той знае какво да прави с него.

Министърът се изчерви и започна да навива свитъка на стегнато руло.

— Помислих, че ще поискаш да провериш дали всичко е точно, господарю — рече той.

Чингис се намръщи.

— Не съм си и помислял, че може да сте толкова глупави да не изпълните обещаното, Руин Чу. Да не искаш да кажеш, че твоите хора нямат чест?

— Не, господарю... — заекна Руин Чу.

Чингис му махна с ръка да млъкне.

— Тогавата брат ми ще се погрижи за това. — Замисли се за момент, загледан над главата на министъра към редицата натоварени

каруци. — Още не съм видял господаря ти да обяви официално, че се предава, Руин Чу. Къде е той?

Лицето на Руин Чу се изчерви още повече, докато се чудеше какво да отговори. Генерал Джи Джонг не беше преживял нощта и първият министър беше повикан на зазоряване в апартамента му. Потръпна при спомена за белезите и раните по тялото. Смъртта му не е била от леките.

— Генерал Джи Джонг не оцеля в тези трудни времена, господарю — рече накрая той.

Чингис го изгледа безизразно.

— Какво ме интересува някакъв си войник? Не съм се срещал с младия император. Да не би да си мисли, че ще вземем златото му и ще се махнем, без дори да го видим?

Устните на Руин Чу се раздвижиха, но от устата му не излезе нито звук.

Чингис пристъпи към него.

— Връщай се в Йенкин, министре, и го доведи. Ако не е тук до обед, богатствата на целия свят няма да спасят града ти.

Руин Чу преглътна с мъка, видимо уплашен. Беше се надявал, че монголският хан няма да поиска да види седемгодишното момче. Дали малкият Сюан щеше да преживее срещата? Не можеше да каже със сигурност. Монголите бяха жестоки и способни на всичко. Но нямаше никакъв избор и се поклони още по-дълбоко.

— Твоя воля, господарю.

Слънцето се бе издигнало в небето, когато безкрайната върволица каруци спря, за да стори път на императорската носилка. Придружаваха я сто мъже в доспехи, които вървяха от двете страни на кутията, носена от еднакви на ръст роби. Вървяха в мрачна тишина и монголите също се умълчаха и наобиколиха приближаващата към Чингис и военачалниците му група. За императора нямаше издигната специална шатра, но въпреки това за миг Чингис изпита благоговение, докато свитата маршируваше към него. Вярно беше, че момчето не бе играло никаква роля в историята на племената. Въпреки това то беше символът на всичко, срещу което се бяха обединили. Ръката му се отпусна върху дръжката на един от мечовете на Арслан. Когато

оръжието бе изковано, Чингис беше хан на не повече от петдесет души в затрупан от сняг и лед малък лагер. По онова време не можеше и да си представи, че един ден императорът на Дзин ще му се яви по негова заповед.

Носилката блестеше на слънчевите лъчи, докато я поставяха внимателно на земята. Робите се изправиха, вперили погледи право напред. Чингис гледаше запленено как Руин Чу дърпа завесите и едно малко момче стъпва на тревата. То носеше дълга зелена куртка, обсипана със скъпоценни камъни, върху черни гамаши. Високата яка караше момчето да държи главата си вдигната. В очите му нямаше страх, когато срещнаха погледа на хана, и Чингис се възхити на куража му.

Чингис пристъпи напред и усети напрегнатите погледи на войниците.

— Кажи на хората да отстъпят, Руин Чу — тихо рече той.

Министърът сведе глава и даде заповедта. Чингис остана неподвижен на мястото си, а офицерите го изгледаха свирепо, преди да отстъпят с неохота. Ясно беше, че не могат да защитят малкото момче в сърцето на монголския лагер, но Чингис не можеше да не признае всеотдайната им вяроност. Не му се искаше да се стреснат и да атакуват. Щом отстъпиха, той ги изхвърли от мислите си и приближи императора.

— Добре дошъл в лагера ми — каза той на дзински език. Малкото момче го гледаше, без да отговори, и Чингис видя, че ръцете му треперят.

— Получи всичко, което поиска — неочаквано изрече Сюан с тънък гласец.

— Искан да сложа край на обсадата — отвърна Чингис. — И това стана.

Момчето вдигна глава още по-високо, застанало като някакъв бляскав манекен под слънцето.

— Сега ще ни нападнеш ли?

Чингис поклати глава.

— Казал съм, че думата ми е желязо, малко мъжле. Ако баща ти стоеше на твоето място, може би щях да се замисля. Сред хората ми има мнозина, които биха ме аплодирани за това.

Млъкна, за да преглътне заради сърбящото го гърло, и не успя да спре пристъпа на суха кашлица. За негово раздражение гласът му хриптеше, когато заговори отново:

— Убивал съм вълци. Няма да ловувам зайци.

— Няма винаги да съм толкова малък, господарю хан — отвърна момчето. — Може да съжалиш, че си ме оставил жив.

Чингис се усмихна на това непокорство, а Руин Чу трепна. С едно плавно движение ханът изтегли ножа си и го положи на рамото на момчето, докосвайки яката му.

— Всички велики мъже имат врагове, императоре. Твоите ще чуят, че си стоял с моя меч на врата си, и всички армии и градове на Дзин не ще успеят да свалят острието. След време ще разбереш защо това ми доставя повече удоволствие, отколкото да те убия.

Надигна се нов пристъп на кашлица, от който гърлото му се сви, и той избърса уста със свободната си ръка.

— Предложих ти мир, момче. Не мога да кажа дали ще се върна или дали синовете ми и техните военачалници няма отново да дойдат след години. Ти успя да си купиш мир за година, може би за две или три. Това е повече, отколкото твоите хора са давали на моите. — Въздъхна и прибра меча в ножницата. — Момче, има едно последно нещо, преди да тръгна към земите на детството си.

— Какво още искаш? — попита Сюан. Беше станал съвсем бял, след като мечът бе махнат от врата му, но очите му бяха студени.

— Коленичи пред мен, императоре, и ще си тръгна — рече Чингис. За негова изненада очите на момчето се напълниха с яростни сълзи.

— Няма!

Руин Чу приближи и се надвеси нервно над рамото му.

— Сине на небето, трябва да го направиш — прошепна той. Чингис не каза нищо повече и най-после раменете на момчето се отпуснаха. То се взря сляпо пред себе си и коленичи пред хана.

Чингис стоеше на ветреца и дълго се наслаждаваше на тишината. После направи знак на първия министър да помогне на момчето да се изправи.

— Когато пораснеш, не забравяй този момент, императоре — тихо рече той.

Момчето не отговори и Руин Чу го поведе обратно към носилката и го прибра на безопасно място вътре. Свитата се строи около нея и пое обратно към града.

Чингис ги гледаше как се отдалечават. Откупът беше платен и войската му чакаше заповед за потегляне. Нищо вече не го задържаше в тази проклета равнина, донесла му слабост и безсилие от мига, в който стъпи в нея.

— Да си вървим у дома — каза той на Хаджиун. Засвириха рогове и огромното множество се раздвижи.

Болезтта в гърдите му се влоши през първите седмици на пътуването. Кожата му беше гореща на допир, потеше се непрекъснато и страдаше от обривите по подмишниците и слабините. Окосмените части на тялото му започнаха да загняват. Дишането му беше болезнено, той хриптеше всяка нощ и все не можеше да прочисти гърлото си. Копнееше за прохладните чисти ветрове на планините в родината и противно на здравия разум прекарваше по цял ден на седлото, загледан в хоризонта.

На месец път от Йенкин пред тях се появили покрайнините на пустинята и племената спряха край една река, за да се запасят с вода за прехода. Именно тук ги настигнаха последните съгледвачи, които Чингис беше оставил. Двама от тях дори не се отбиха при приятелите си около лагерните огънове, а препуснаха направо към ханския гер.

Хаджиун и Арслан бяха вътре с Чингис и тримата излязоха да чуят последния доклад. Двамата съгледвачи скочиха сковано на земята, целите в прах и мръсотия. Чингис се спогледа с брат си и преглътна, за да успокои изтормозеното си гърло.

— Господарю хан — започна единият. Човекът се олюляваше и Чингис се запита какво ли го е накарало да препуска толкова бързо. — Императорът напусна Йенкин, господарю. Тръгна на юг. С него заминаха повече от хиляда души.

— Значи е избягал? — невярващо попита Чингис.

— На юг, господарю. Заряза града отворен. Не останах да видя колко от жителите са оцелели. Императорът замина с много каруци и роби, както и с всичките си министри.

Никой не проговори, докато чакаха Чингис да се изкашля в юмрука си и с мъка да си поеме дъх.

— Дадох му мир — най-последно рече той. — А той креци на целия свят, че думата ми не означава нищо за него.

— Какво значение има, братко? — започна Хаджиун. — Хазар е на юг. Никой град няма да посмее да приюти...

Чингис го накара да млъкне с гневен жест.

— Няма да се върна на онова място, Хаджиун. Но всяко нещо си има цена. Той наруши мира, който му предложих, за да избяга при войските си на юг. Сега ти ще му покажеш какво следва.

— Братко?

— Не, Хаджиун! До гуша ми дойде от тези игри. Върни се с хората си в онази равнина и изгори Йенкин до основи. Това е цената за постъпката на императора.

Брат му беше толкова гневен, че на Хаджиун не му оставаше нищо друго, освен да сведе глава.

— Твоя воля, господарю.

ИСТОРИЧЕСКИ БЕЛЕЖКИ

*Природата е белязала тъй кръвта ни, че
при възможност всички щяхме да бъдем тирани.*

Даниел Дефо

За точната рождена дата на Чингис може само да се предполага. Поради номадския начин на живот на монголските племена годината и мястото на раждането му така и не са били отбелязани. Освен това малките племена отчитали времето според някакви локални събития, което затруднява съпоставянето на множеството календари. Датите стават точни едва когато Чингис се появява на по-широката историческа сцена. Той нахлува в района Си Ся южно от Гоби през 1206 г. и през същата година е провъзгласен за хан на всички племена. Според китайските календари това е била годината на Огъня и на Тигъра в края на ерата Тайхе. По това време той е на възраст между двадесет и пет и тридесет и осем. Не се спрях върху годините на войни и съюзи, чрез които постепенно успява да обедини големите племена под властта си. Колкото и да е интересно това, историята на Чингис винаги е била по-широкомащабна. На всеки, който желае да научи повече за този период, горещо препоръчвам „Тайната история на монголите“.

Найманският съюз е бил последната по-голяма коалиция, която се съпротивлявала на обединяването. Техният хан наистина се намирал на планината Наху и с приближаването на войните на Чингис се изкачвал все по-нагоре и по-нагоре по склона. Чингис предложил на дружинниците му да се предадат, за да останат живи, но те отказали и били избити до последния човек. Останалите воители и семейства били включени към неговите сили.

Кокчу бил влиятелен шаман, известен и като Теб-Тенгери. Не се знае със сигурност как точно е постигнал положението си. Хулун и Бьорте се оплаквали от него на Чингис по редица въпроси.

Способността му да влияе на хана сериозно тревожела хората около него. Самият Чингис вярвал в един-единствен баща-небе — деизъм, подкрепян от света на духовете на шаманизма. Кокчу си остава донякъде загадка. Един от законите на племената забранява проливането на кралска кръв, както и на кръвта на свети хора. Все още не съм свършил с разказването на неговата история.

Когато племената се събрали по призива на Чингис, ханът на уйгурите съставил клетва за вяност и тук я представям почти дословно. В случая с побоя над Хазар и принуждаването на Темуге да коленичи обаче са замесени синовете на клана Хонг-хотан, а не на Войела.

Чингис наистина наводнил равнината на Си Ся и бил принуден да се оттегли заради надигащите се води. Макар да било позорно, унищожаването на реколтата принудило краля да започне преговори и в крайна сметка да стане васал на монголите. Това не бил първият случай, в който Чингис се сблъскал с идеята за данък. Известно е, че монголските племена са сключвали подобни съглашения, но никога в толкова голям мащаб. Интересно би било да се разбере какво ли е мислил Чингис за богатствата на Си Ся, а по-късно и на императорския град. Лично на него не са му трябвали повече лични вещи от тези, които е можел да носи на коня си. Данъкът би впечатлил племената и би утвърдил първенството му, но извън това практическа полза от него почти нямало.

Изходът от кампанията срещу Си Ся може би е щял да бъде различен, ако принц Вей се бе отзовал на молбата за помощ. Отговорът му (в превод) гласял: „За нас е добре, когато враговете ни се нападат един друг. Къде е опасността, която ни заплашва?“.

Чингис заобиколил Великата китайска стена съвсем случайно. Пътят му към Йенкин през земите на Си Ся оставял стената настрана. Важно е да се разбере обаче, че тя представлявала сериозно препятствие единствено в планините около Йенкин — известен по-късно (а и до днес) като Пекин. На други места в нея имало пробиви или тя представлявала просто вал с някой и друг стражеви пост. През следващите векове стената била свързана в една непрекъсната бариера срещу нашествениците.

Западното изписване и произнасяне на китайските имена е винаги приблизително, особено като се има предвид, че за

представянето на звуците се използва чужда писменост. Така Си Ся понякога се предава като Ци-Ця или Кси-Кся, а Дзин може да се срещне като Джин или дори Кин. В някои текстове вместо Сун ще открием Сон. Успях да открия двадесет и един варианта на името Чингис, от екзотичното Генчискан и Чен-Кис до по-прозаичните Джингис, Дженгис и Генгис. Монголската дума „ордо“ или „орду“ означава лагер или седалище на военачалника. От нея е известната ни дума „орда“. В някои речници се посочва, че думата „шаман“ е от монголски произход, а гурките от Непал биха могли да изведат названието си от „гурхан“, или хан на хановете.

Чингис има четирима законни синове. Както при всички монголски имена, тук също ще открием различия в предаването и произнасянето им, точно както понякога можем да срещнем Будика вместо Боадицея. Джучи понякога се появява като Джочи, Чагатай като Джагатай, Угедай — като Огедай или Огдай. Последният му син е Толуй, изписван понякога като Туле.

Що се отнася до принцесата от Си Ся, Чингис често приемал за съпруги жени от победените си врагове. С един от последните си закони той обявил всичките си деца за законни, макар че това изобщо не повлияло на правото на наследяване.

Укрепените градове винаги са били проблем за Чингис. По време на атаката му срещу Йенкин градът бил заобиколен от села-крепости, в които имало хамбари и арсенал. Градските стени били заобиколени от ров, а самите стени били широки почти петнадесет метра в основата си и също толкова високи. Градът имал тринадесет добре конструирани порти и най-дългия (и до наши дни) канал на света, продължаващ повече от 1600 км на юг към Ханджоу. Повечето столици по света са възникнали на брега на някоя голяма река. Пекин е основан около три големи езера — Бейхей на север, Шонхай (Сонхай, Жонхай) в средата и Нанхай на юг. Възможно е това да е най-старото постоянно обитавано човешко селище, тъй като първите следи от хора на това място са на възраст половин милион години — от т.нар. пекински човек.

По времето, когато Чингис се появил в прохода Гърлото на язовеца, Йенкин се бил разраснал до такива размери, че обиколката на стените му била осем километра, а населението му възлизало на четвърт милион домакинства, или около един милион души. Напълно

възможно е той да е имал още около половин милион жители, които не са били записани при официалното преброяване. Прочутият Забранен град и императорският Летен дворец (разрушен от британските и френските войници през 1860 г.) все още не били построени. Днес населението на града е около петнадесет милиона души, а през прохода, където се е провела една от най-кървавите битки в историята, може да се мине. Годината на сражението също е известна — 1211, пет години след като Чингис се е утвърдил като водач на своя народ. Тогава той е бил в разцвета на физическите си сили и се е сражавал наравно с останалите. Малко е вероятно да е бил на повече от четиридесет, но не е бил и на по-малко от тридесет, както вече споменах.

Битката при прохода Гърлото на язовеца се смята за една от най-големите победи на Чингис. Изправен срещу по-многоброен противник и неспособен да маневрира, той изпратил отряди да ударят врага по фланговете и те изкатерили планини, които китайците смятали за непроходими. Китайската конница била отблъсната от монголските ездачи назад върху собствените си редици и десет години по-късно скелетите на убитите се виждали по протежение на цели петдесет километра. Като се имат предвид обичайните проблеми с транскрипцията и произношението, в най-ранните извори проходът е известен като Юхун, което грубо се превежда като язовец.

След като загубил сражението, генерал Джи Джонг наистина се върнал и убил младия император, после коронясал друг, а самият той управлявал като регент.

Град Йенкин бил построен така, че да бъде непревземаем и по стените имало почти хиляда стражеви кули. Всяка една се защитавала от огромни арбалети, способни да изстрелват грамадни стрели на разстояние цял километър. Освен това защитниците разполагали с требушети, които изпращали тежки снаряди на стотици метри. Имали също барут и тъкмо започвали да го използват във военното дело, макар отначало само с отбранителна цел. Катапултите можели да изстрелват глинени делви, пълни с петрол. Атаката срещу такава крепост би означавала разгром за монголската армия, затова Чингис предпочел да опустоши околностите на града и да го принуди да се предаде от глад.

Минали четири години, жителите на Йенкин били принудени да ядат собствените си мъртвци и през 1215 г. отворили портите и се предали. Чингис приел това заедно с невъобразим по размерите си откуп. После потеглил обратно към степите от младостта си, както правел през целия си живот. След края на обсадата императорът избягал на юг. Макар че не се върнал лично, Чингис пратил войска да отмъсти на града. В някои части на Йенкин пожарите бушували цял месец.

Въпреки омразата му към Дзин на Чингис не било писано да ги види окончателно победени и покорени. Това щели да постигнат неговите синове и внукът му Кублай. В зенита на своя успех той напуснал Китай и се насочил на запад. Вярно е, че ислямските владетели отказали да признаят властта му, но Чингис не бил толкова непрактичен, че да реагира необмислено. В книгите по история обикновено се подминава страният факт, че той зарязва Китай точно когато е бил готов да падне в краката му. Възможно е просто да се е поддал на предизвикателството на шаха на Хорезъм Ала-Уд-Дин Мохамед. Чингис не бил от хората, склонни да оставят предизвикателствата без отговор. Всъщност изглежда им се е наслаждавал съвсем истински.

Той разбирал идеята за държави и закони и постепенно разработил свой кодекс, известен като Яса.

„Ако големците, военачалниците и водачите на многото потомци на владетеля, които ще се родят в бъдеще, не се придържат стриктно към Яса, силата на държавата ще угасне и ще настъпи краят ѝ. Колкото и да търсят Чингис хан, няма да го намерят.“

Чингис хан

В тези думи виждаме мечтателя, който можел да си представи един народ в пръснатите племена и разбирал, че му е отредено да владее такива огромни територии.

Системата на бялата, червената и черната шатра била използвана от Чингис по начина, който описвам тук. Това било един вид пропаганда, предназначена да сплаши градовете и да ги накара да се

предадат бързо. Пашата винаги е била проблем за монголите и продължителните обсади трябвало да се избягват при всяка възможност. Те не подхождали нито на темперамента им, нито на военния стил на Чингис, в който основните фактори били скоростта и подвижността. По същия начин подкарването на враговете към някой град с цел намаляване на ресурсите му било безжалостна проява на здрав разум. В известен смисъл Чингис бил абсолютен прагматик, но никога не бива да забравяме една характерна особеност на монголското военно дело — отмъщението. Рефренът „изгубихме много добри хора“ често се е използвал за оправдаване на всеобщата атака след някой неуспех.

Чингис бил склонен и да изпробва нови техники и оръжия, като например дългото копие. Лъкът винаги е бил основното оръжие на монголските конници, но те използвали и копия по съвсем същия начин, по който го правели и средновековните рицари — като невероятно успешна тежка атака срещу пехота и други конници.

Измамата е друг ключов момент за много от монголските победи. Чингис и подчинените му смятали честната битка за нещо едва ли не дискредитиращо. Победите с коварство носели далеч повече чест и винаги се разглеждали като начин да се излъже врага — било с привидно отстъпление, скрити подкрепления и дори сламени чучела на резервните коне, които да създават впечатление за войска, каквато всъщност нямало. За някои може да бъде интересно, че Баден-Пауъл^[1] използвал същия подход при отбраната на Мейфкинг седем века по-късно — с фалшиви минни полета, пращане на хора да полагат невидима бодлива тел и всякакви подобни трикове и номера. Някои неща просто не се променят.

Инцидентът, при който Джелме смукал кръв от врата на Чингис, е интересен. Не се е запазил спомен за отрова, но как иначе да се обясни подобно действие? Не е нужно да се изсмуква съсирена кръв от рана на гърлото. Това не помага за заздравяването ѝ и всъщност може да доведе до скъсване на артерия. Исторически инцидентът се е случил по-рано, отколкото го представям тук, но той е твърде необичаен, за да бъде подминат.

Едно събитие, което не съм използвал, е, когато един прогонен и умиращ от глад член на племето отвлича най-малкия син на Чингис, Толуй, и вади нож. Не можем да знаем какво е възнамерявал, тъй като

бил бързо убит от Джелме и други воители. Подобни случки биха могли да обяснят защо при сблъсъка си с арабските асасини монголите не се спрели пред нищо, за да ги унищожат.

Чингис далеч не бил непобедим и много пъти е бил раняван в битка. Късметът обаче винаги е бил на негова страна и той оцелявал — може би за да заслужи вярата на хората си, че е благословен и му е отредено да бъде завоевател.

Относно разстоянията. Едно от основните предимства на монголската армия е, че тя била в състояние да се озове едва ли не навсякъде и да нанесе изненадваща атака. Има достоверни данни, че е изминавала хиляда километра за девет дни, сто и десет километра на ден или дори два пъти по-голямо разстояние, като ездачът е бил в състояние да продължи нататък. Най-големите преходи включвали смяна на конете, но Марко Поло споменава за монголски пратеници, изминаващи по 400 километра от изгрев до залез. През зимата невероятно издръжливите понита били пускани на свобода. Снегът бил достатъчен да утоли жаждата им и те го разравяли, за да намират храна под него. Когато францисканският монах Джан де Плано Карпини пресякъл степите, за да посети Кублай хан, който по това време се намирал в Каракорум, той бил посъветван да смени конете си с монголски понита, ако не иска да умрат от глад. Понитата не били заплашени от подобна участ. Западните породи се отглеждат или за тежка работна сила, или за надбягвания, но не и за издръжливост.

Историята с падащите листенца е вярна. Около шестдесет хиляди млади момичета предпочели да се хвърлят от стените на Йенкин, вместо да видят как градът пада в ръцете на нашественика.

---

[1] Основател на скаутското движение. — Б.пр. ↑

Издание:

Кон Игълдън. Господари на лъка

ИК „Бард“, София, 2008

Американска. Първо издание

Редактор: Евгения Мирева

Художествено оформление на корица: „Megachrom“, Петър Христов

Компютърна обработка: ИК „Бард“ ООД, Веселина Симеонова

ISBN: 978-954-585-928-1

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.